

MIKKELI

Talousarvio 2023 ja
taloussuunnitelma 2023–2026

Sisältö

1	Kaupunginjohtajan katsaus	2
2	Talousarvion rakenne, toiminnan ja talouden sitovuudet	3
2.1	Talousarvion rakenne	3
2.2	Toiminnan ja talouden sitovuus	4
2.3	Määrärahojen käyttö ja vastuut	6
2.4	Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta	7
3	Talousarvion yleisperustelut	8
3.1	Sote-uudistus	8
3.2	Taloudelliset lähtökohdat	8
3.3	Mikkelin kaupungin toimintaympäristö	10
4	Talousarvion ja taloussuunnittelun perusteet	20
4.1	Mikkelin kaupungin strategia, päämäärät ja painopisteet	20
4.2	Laskentaperuste	21
4.3	Kaupungin talouden kehitysnäkymät	24
4.4	Kuntalain 110 §:n mukaiset yksilöidyt toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi	26
4.5	Riskienhallinta	28
4.6	Henkilöstö	31
5	Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne ja ohjaus	33
5.1	Konserniin kuuluvat yhteisöt	33
5.2	Omistajapolitiikka ja konserniohjaus	35
6	Tytäryhteisöjen valtuustoon nähden sitovat tavoitteet	37
6.1	Etelä-Savon Energia Oy	37
6.2	Etelä-Savon Koulutus Oy	41
6.3	Kiinteistökehitys Naistinki Oy	43
6.4	Metsäsairila Oy	45
6.5	Mikalo Oy	46
6.6	Mikkelin Asumisoikeus Oy	49
6.7	Mikkelin Jäähalli Oy	50
6.8	Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	51
6.9	Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	54
6.10	Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	56
6.11	Mikkelin Ravirata Oy	57
7	Talousarvio 2023 – Mikkelin kaupunki yhteensä	60
8	Toimielinten palvelusuunnitelmat, vaikuttavuustoimenpiteet sekä sitovat määrärahat	61
8.1	Keskusvaalilautakunta	61
8.2	Tarkastuslautakunta	61
8.3	Kaupunginvaltuusto	61
8.4	Hallinto- ja elinvoimapalvelut	62
8.5	Mikkelin seudun ympäristölahtakunta	65

8.6	Kasvatus- ja opetuslautakunta	71
8.7	Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta.....	76
8.8	Kaupunkikehityslautakunta.....	84
9	Liikelaitosten sitovat tavoitteet, tunnusluvut, tuloslaskelma, rahoituslaskelma, investoinnit.....	94
9.1	Mikkelin Vesiliikelaitos	94
9.2	Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	97
10	Tuloslaskelma	103
11	Rahoituslaskelma	108
12	Talousarviovuoden 2023 ja suunnitelmavuosien 2024–2026 investoinnit	113
	Liite 1: Merkittävimpien konserniyhteisöjen konsernivastuuhenkilöt ja yhteyshenkilöt	121

1 Kaupunginjohtajan katsaus

Sote-uudistus tuo kuntatalouteen historiallisen suuren muutoksen. Talousarviovuonna 2023 Mikkelin taloudessa keskiössä ovat alijäämien kattaminen ja toimintasuunnitelman aikaansaaminen haastavina näyttäytyville taloussuunnitelma vuosille. Taloushaasteiden keskellä panostetaan erityisesti kouluinvestointeihin.

Kuntakenttä on suuren mullistuksen edessä, kun sote-uudistus siirtää sosiaali- ja terveystalouden sekä pelastustoimen palveluiden järjestämisvastuun kunnilta hyvinvointialueille 1.1.2023 alkaen. Kuntatalouden suurena ongelmana on jo pitkään ollut tulo- ja menokehityksen rakenteellinen epäsuhta, ja sote-uudistus helpottaa kuntien menopaineita siirtämällä väestön ikääntymisen jatkuvasti kasvattamat, heikosti ennakoitavat sote-kustannukset kunnilta hyvinvointialueille. Samalla myös sote-kustannuksiin liittyvät laskennalliset tulot siirretään kunnilta hyvinvointialueille, kaikki aiemmin syntyneet velat ja alijäämät jäävät kuitenkin kuntien vastattavaksi ja katettavaksi.

Sote-uudistus ei kuitenkaan tarjoa pikavoittoja tai nopeaa parannusta Mikkelin taloustilanteeseen, vaikka joka vuosi vauhdilla kasvanneiden sote-kustannusten siirtyminen pois kaupungin harteilta tuokin helpotusta mm. talouden ennakoitavuuden kohenemisena. Sote-rahoituksen siirtolaskennan toimintalogiikan takia kaupungin talouden heikko tasapainotilanne jää pääosin pysyväksi myös uudistuksen jälkeen. Lopulliset siirtolaskelmat ovat käytettävissä syksyllä 2023, ja Essoten ennakoituidet v. 2022 talousarvioilytykset tulevat leikkaamaan Mikkelin tulevien vuosien valtionosuuksia pysyvästi vielä tämänhetkisiä laskelmaversioita enemmän. Epävarmuus tulevien vuosien valtionosuuksien suhteen tekee pidemmän aikavälin taloussuunnittelun haastavaksi. Olosuhteet vaativat epävarmuuden sietokykyä ja malttia keskittyä katsomaan taloussuunnitelma vuosien yleistä kehityssuuntaa yli käsillä olevan talousarviovuoden.

Ensimmäinen uuden ajan talousarvio – alijäämät katettava vuoden loppuun mennessä

Sote-uudistuksen lisäksi vuosi 2023 on Mikkelimme merkityksellinen myös vuoden 2018 tilinpäätöksestä alkaen taseeseen kertyneen kumulatiivisen alijäämän kattamisen aikarajan vuoksi. Kertyneet alijäämät on kyettävä kattamaan kokonaisuudessaan vuoden 2023 tilinpäätöksessä, jotta kaupunki ei joutuisi ns. kriisikuntamenettelyyn. Vuoden 2021 tilinpäätöksessä alijäämää on 33,6 miljoonaa euroa, ja vuonna 2022 sitä arvioidaan muodostuvan noin 8,8 miljoonaa euroa lisää. Näin ollen talousarvion laatimishetken arvio vuoden 2022 tilinpäätöksen mukaisen katettavan kumulatiivisen alijäämän määrästä on noin 42,4 miljoonaa euroa.

Sote- ja pelastustoimen tehtävien järjestämisvastuun poistumisen myötä kaupungin budjetoidut toimintakulut putoavat 222 miljoonaan euroon, alle puoleen aiemmista vuosista. Toimintatuottojen määrä on noin 93 miljoonaa euroa. Verotulot putoavat vuoden 2022 noin 244 miljoonan euron tasosta 137 miljoonaan euroon ja valtionosuudet 134 miljoonasta 11 miljoonaan euroon. Vuosikatteeksi muodostuu noin 21 miljoonaa euroa, joka ei riitä kattamaan 26 miljoonan euron nettoinvestointeja.

Mikkelin kaupungin tulos vuoden 2023 talousarviossa muodostuu 35,6 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi. Ilman kaupunginvaltuuston lokakuussa linjaamaa Etelä-Savon Energia Oy:n lisätuloutusta tulos olisi 1,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Talousarvion mukainen tulos ei kuitenkaan vielä riitä kumulatiivisten alijäämien kattamiseen vuoden 2023 tilinpäätöksessä.

Kaupunginvaltuusto hyväksyi maaliskuussa Palvelut ja tulevaisuus -ohjelman, jonka toimeenpano jatkuu talousarvio- ja taloussuunnitelma vuosina. Talousarviovuoden aikana kaupungin on kyettävä tekemään nopealla aikataululla myös uusia toimenpiteitä, jotta kumulatiivisen alijäämän kattaminen onnistuisi ja kriisikuntamenettelyltä vältyttäisiin. Tähän ratkaisuvaihtoehtona on kaupunginvaltuuston linjauksen mukainen Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myynti siinä tapauksessa, että yhtiöltä saatavilla lisätuloutuksilla ei onnistuta kattamaan alijäämiä vuoden loppuun mennessä. Ratkaisuja on löydettävä myös voimakkaasti alijäämäisenä näyttäytyvistä taloussuunnitelma vuosista selviämiseen, jotta alijäämää ei alkaisi kertyä taseeseen uudelleen ja velkaantumiskierre saataisiin katkeamaan.

Investointeja tulevaan

Investointien nettotasoa vuonna 2023 on 26 miljoonaa euroa. Koko suunnitelma kaudella nettoinvestointisumma on noin 105 miljoonaa euroa. Kaupungin panostus lapsiin ja nuoriin näkyy investointiohjelmassa; entisen Urpolan koulun tontille rakentuva Saimaanportin yhtenäiskoulu on taloussuunnitelma kauden suurin yksittäinen investointihanke. Taloussuunnitelma vuosilla 2025–2026 varaudutaan myös itäisen alueen päiväkotij- ja kouluverkon uudistamiseen. Elinvoiman kehittämisen kannalta merkittävänä panostuksena näyttäytyy suunnitelma kaudella erityisesti satamalahden alueen kehittäminen.

Vaikka kaupungin taloudellinen tilanne haastaa meitä ja yleinen maailmantilanne saattaa tuntua tällä hetkellä kovin synkältä, on jaksettava uskoa tulevaisuuteen. Kuten koronaepidemian nujertamisessa, yhdessä toimien pystymme voittamaan myös muut haasteet. Kaikki mahdollisuudet ovat olemassa; esimerkiksi FinSote 2020 -tutkimuksen mukaan Etelä-Savossa ja erityisesti Mikkelimme asuvat Suomen toiseksi onnellisimmat kuntalaiset. Se ei ole vähän se ja uskon, että esimerkiksi viitostielle näkyvät elinvoimahankkeet myös viestivät, että elinvoimaiselle ja onnelliselle elämälle Mikkelimme on perustellusti hyvät eväät nyt ja tulevaisuudessa.

Timo Halonen
kaupunginjohtaja

2 Talousarvion rakenne, toiminnan ja talouden sitovuudet

2.1 Talousarvion rakenne

Talousarviossa ja taloussuunnitelmassa hyväksytään kunnan ja koko kuntakonsernin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Valtuuston on vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä kunnalle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio ottaen huomioon kuntakonsernin talouden vastuut ja velvollisuudet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä valtuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi. Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se toteuttaa kuntastrategiaa ja edellytykset kunnan tehtävien hoitamiseksi turvataan.

Kuntalain 110 §:n mukaan taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnallisten tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Määräraha tai tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarvio koostuu (1) käyttötalousosasta, (2) tuloslaskelmaosasta sekä (3) investointi- ja rahoitusosasta.¹

Yleisperustelut

Yleisperusteluissa esitetään katsaus kansan- ja kunnallistalouden kehityksestä, jotka luovat taloudelliset lähtökohdat tulevien vuosien suunnittelulle. Yleisperusteluihin sisältyy lisäksi mm. toimintaympäristön ja siinä tapahtuneiden muutosten kuvaus, riskien arviointi, henkilöstölinjaukset sekä vähintään kerran valtuustokaudessa tarkistettava kaupunkistrategia ja kehittämissuunnitelmien keskeisimmät toimenpiteet.

Käyttötalousosa

Käyttötalousosassa esitetään lautakuntien palvelusuunnitelmat ja toimenpiteet, tavoitteet ja mittarit, joilla toteutetaan kaupunkistrategiaa. Kasvatus- ja opetuslautakunnan, hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan sekä kaupunkikehityslautakunnan osalta on esitetty toiminnalliset suoritetaulukot, sekä kaupunkikehityslautakunnan osalta lisäksi tunnuslukutaulukot. Liikelaistosten tavoitteet, tulos- ja rahoituslaskelmat sekä investoinnit taloussuunnitelmavuosiin esitetään erikseen lautakuntien käyttötalousosan jälkeen.

Tuloslaskelmaosa

Tuloslaskelmaosassa on esitetty tuloslaskelma analysoituna sekä liikelaistosten osalta eriteltyinä.

Investointi- ja rahoitusosa

Investointi- ja rahoitusosassa investoinneista esitetään menot ja tulot, jotka tarvittaessa eritellään hankekohtaisesti. Kaupungin investointiohjelma on koottu kokonaisuudessaan investointiosaan ja sisältää myös liikelaistosten investoinnit. Rahoituksen osalta esitetään meno- ja tuloarvioina pitkäaikaiseen rahoitukseen liittyvät menot ja tulot kuten antolainat, niiden lyhennykset, ottolainat ja niiden lyhennykset. Rahoitusosa sisältää rahoituslaskelman. Sen tiedot kerätään tuloslaskelmaosan lisäksi investointiosasta ja rahoitusosan taulukoista.

Kunnan toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota. Talousarvioon tehtävistä muutoksista päättää valtuusto.

---

¹ Kuntalaissa (110 §) todetaan talousarvion jakaantuminen käyttötalousosaan, tuloslaskelmaosaan sekä investointi- ja rahoitusosaan. Talousarviosta ja taloussuunnitelmasta ovat antaneet laadinnan ja sisällön osalta suosituksia lisäksi Suomen Kuntaliitto ja kirjanpitolaistakunnan kuntajaosto.

2.2 Toiminnan ja talouden sitovuus

Käyttötalousoasa

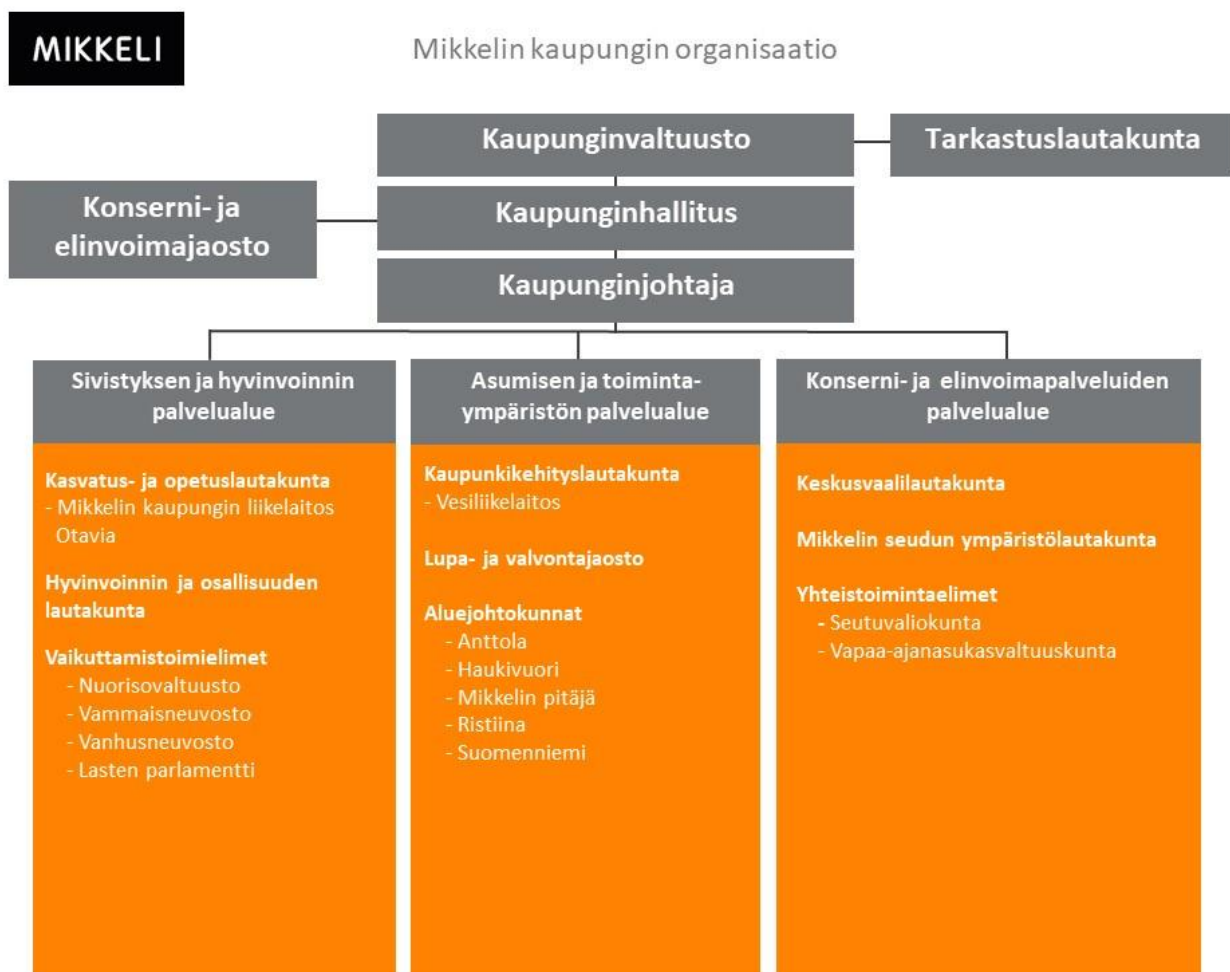
Kaupunginvaltuusto päättää, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat kaupunginhallitusta ja kaupungin tilivelvollisia viranhaltijoita. Kaupunginvaltuusto hyväksyy talousarviossa kaupungin toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Tavoitteiden lisäksi valtuustoon nähdessä sitoviksi voidaan määrittellä määräraha, tuloarvio tai toimintakate.

Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä. Bruttomääräisenä budjetoidut yksiköt ovat budjettirahoitteisia ja nettomääräisenä budjetoidut yksiköt kohderahoitteisia. Ruoka- ja puhtauspalvelut on nettobudjetoitu. Edellä mainittua yksikköä sitoo nettobudjetoituna toimintakate eli toimintatulojen ja toimintamenojen erotus. Muut kaupungin toimintayksiköt ovat bruttomääräisesti budjetoituja budjettirahoitteisia yksiköitä, joita sitovat kaupunginvaltuustoon nähden sekä tulojen että menojen määrärahat.

Mikkelin Vesiliikelaitoksella on toiminnallisten tavoitteiden lisäksi sitovaa korvaus peruspääomasta ja molemmilla liikelaitoksilla liikelaitosten liikeylijäämä. Liikelaitoksien tuloslaskelmat, rahoituslaskelmat ja investointisuunnitelmat ovat ohjeellisia, mutta niiden oleellisista poikkeamista on tiedotettava valtuustolle.

Poikkeaminen talousarvion sitovista tavoitteista edellyttää valtuuston hyväksyntää. Budjettirahoitteisten yksiköiden määrärahojen perustana olevat suoritteet ovat ohjeellisia ja poikkeamat suoritusasteen alaspäin tarkoittavat sitä, että valtuuston myöntämiä määrärahoja tulisi jäädä käyttämättä. Nettomääräinen toimintakate on samalla tavalla sitova kuin määrärahakin. Olennaiset vajaukset tuloissa on kuitenkin käsiteltävä menonylytysten tapaan valtuustossa lisämäärärahan tavoin tai erillisenä asiana.

Talousarvio on laadittu Mikkelin kaupungin organisaatorakenteen mukaisesti. Organisaatiokuva on päivitetty 1.1.2023 tilanteen mukaiseksi Etelä-Savon pelastuslaitoksen poistuessa kaupungin organisaatiosta.

Vuonna 2023 jatketaan palveluiden ja palveluverkon kehittämistä kaupunkirakenneselvityksen (KV 18.6.2018 § 71), palvelusuunnitelman (KV 18.3.2019 § 35), TATU -talous- ja tulevaisuusohjelman (KH 22.6.2020 § 231) sekä PATU -Palvelut ja tulevaisuusohjelman (KV 28.3.2022 § 44) myötä asetettujen linjausten ja tavoitteiden mukaisesti. Hallinnollisten tukipalveluiden toiminnan kehittäminen on jatkuvaa. Koronan aikana opitut etätyökäytänteet edistävät toimitilojen käytön tehostamista. Toiminnan tuottavuutta on saatava lisättyä läpi koko kaupunkiorganisaation siten, että suoritukset saadaan toteutettua pienemmällä määrärahalta.

Tuloslaskelmaosan, investointi- ja rahoitusosan sitovat määrärahat

Talousarviovuoden tuloslaskelman sitovuus valtuustoon nähden on velvoite toimia valtuuston hyväksymän suunnitelman mukaisesti. Taloussuunnitelman muihin vuosiin kohdistuvat menoarviot eivät oikeuta vielä varojen käyttöön, vaan talousarvio hyväksytään vuosittain. Toimielinten ja viranhaltijoiden pitää kuitenkin toimia suunnitelmassa asetettujen tavoitteiden mukaisesti.

Tuloslaskelman rahoitustuotoissa ja -kuluissa kaupunginvaltuustoon nähden sitovia eriä ovat Mikkelin Vesiliikelaitoksen korvaus peruspääomasta sekä rahoitustuottojen ja -kulujen nettosumma.

Rahoituslaskelma, lainanottovaltuudet, antolainausvaltuudet ja osakkeiden osto-oikeudet vuonna 2023

Rahoituslaskelman sitova erä on kaupungin lainamäärä. Kaupungin kokonaislainamäärä on talousarvion mukaisesti enintään 333,8 miljoonaa euroa (6 405 e/asukas) vuoden 2023 lopussa +/- antolainauksen muutokset. Kaupunginjohtajan tekemät päätökset talousarviolainoista, joukkovelkakirjalainoista ja osakehankinnoista viedään kaupunginhallitukselle tiedoksi.

Kaupungin lainanottovaltuudet ovat seuraavat vuonna 2023:

1. Kaupunginjohtajalla on oikeus ottaa yhteensä 20 miljoonaa euroa pitkäaikaista talousarviolainaa tai joukkovelkakirjalainaa vuonna 2023. Kaupunginjohtaja ja talousjohtaja voivat tehdä nostettaviin lainoihin ja olemassa oleviin lainoihin viitekoronvaihotosopimuksia pääomaltaan kunkin lainamäärän suuruisesti.
2. Kaupunginjohtajalla on oikeus suojata lainoja kiintein korkoin tai tehdä erillisiä pitkäaikaisia korkojen suojauksia sekä nykyiseen että tulevaan lainakantaan. Suojauksia tehdään talousarvion rahoitusosassa määriteltyjen suojaustasojen ja -rajoitusten puitteissa. Korkosuojausten nimellismäärien on oltava rahoitusmarkkinatilanteeseen nähden perusteltuja. Kaupunginjohtajalla ja talousjohtajalla on oikeudet tehdä edellä mainitut suojaukset puhelimitse tai sähköpostitse, minkä pohjalta kaupunginjohtaja tekee asiasta viranhaltijapäätöksen.
3. Kaupunginhallituksella on oikeus myöntää antolainoja konsernille ja liikelaitoksille 23 miljoonaa euroa.
4. Kaupunginjohtajalla on oikeus tehdä investointiohjelman mukaisesti hankintapäätöksiä osakesijoituksista 345 000 eurolla.

Investoinnit

Investointimäärärahat ovat sitovia bruttomäärältään. Yksittäisen hankkeen investointimenot voivat kuitenkin ylittyä enintään 5 %, jos hanke saadaan saman talousarviovuoden aikana rahoitettua muusta hankkeesta säästyneillä vastaavaan pysyvien vastaavien ryhmään (tietokoneohjelmistot, muut pitkävaikutteiset menot, maa- ja vesialueet, rakennukset, kiinteät rakenteet ja laitteet jne.) kuuluvilla, ko. vuoden talousarvioon varatuilla investointimenomäärärahoilla.

Kunnallistekniikan määrärahojen hankekohtaisesta käytöstä päättää kaupunkikehityslautakunta. Vuotuista kokonaismäärää ei saa ylittää ilman kaupunginvaltuuston lupaa.

Kaupunginvaltuusto päättää investointikohteiden käyttötarkoituksen muutoksesta.

2.3 Määrärahojen käyttö ja vastuut

Yleiset vastuut määrärahoista

Mikkelin kaupungin tilivelvollisia viranhaltijoita ovat kaupunginjohtaja, konserni- ja elinvoimapalveluissa tulosaluejohtajat ja tulosityksiköiden johtajat, sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella sekä asumisen ja toimintaympäristön palvelualueella palvelualuejohtajat, tulosaluejohtajat sekä tulosalueiden päälliköt. Liikelaitoksissa tilivelvollisia ovat liikelaitosten johtajat.

Tilivelvollisia Mikkelin kaupungin viranhaltijoita ovat:

- Kaupunginjohtaja
- Konserni- ja elinvoimapalveluiden palvelualue: kaupunginjohtaja
  - Hallinto- ja elinvoimapalvelut: kaupunginjohtaja/hallintojohtaja
    - Hallintopalvelut: hallintojohtaja
    - Henkilöstöpalvelut: henkilöstöjohtaja
    - Ruoka- ja puhtauspalvelut: palvelujohtaja
    - Talouspalvelut: talousjohtaja
  - Mikkelin seudun ympäristöpalvelut: terveysvalvonnan johtaja
- Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue: sivistysjohtaja
  - Varhaiskasvatus: varhaiskasvatusjohtaja
  - Perusopetus: opetusjohtaja
  - Lukiokoulutus: johtava rehtori
  - Kansalaisopisto ja osallisuus: rehtori
  - Kaupunginorkesteri: intendentti
  - Kirjastopalvelut: kirjastopäällikkö
  - Museopalvelut: museujohtaja
  - Liikuntapalvelut: liikuntapäällikkö
  - Nuorisopalvelut: nuorisopäällikkö
  - Yleiset kulttuuripalvelut: kulttuuripäällikkö
  - Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia: johtaja-rehtori
- Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue: kaupunkikehitysjohtaja
  - Kaupunkikehitys: maankäyttöjohtaja
  - Kaupunkiympäristö: kaupungininsinööri
  - Rakennusvalvonta: johtava rakennustarkastaja
  - Maaseututoimi: maaseutujohtaja
  - Mikkelin Vesiliikelaitos: vesilaitoksen johtaja

Tilivelvollisuus merkitsee, että viranhaltijan toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, viranhaltijaan voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja viranhaltijalle voidaan myöntää vastuuvapaus.

Lauta- ja johtokuntien sekä tulosalueiden esimiesten on valvottava, että valtuuston hyväksymää talousarviota noudatetaan. Laskut tulee kohdentaa aiheuttamisperusteen mukaan sille menokohdalle, jonne ne kuuluvat. Määrärahojen käyttöön liittyy velvoite toimialarajat ylittävään yhteistyöhön, jonka avulla haetaan koko kaupungin kannalta edullisempia ja tehokkaampia tapoja palvella asukkaita ja alueen yrityksiä. Yhteistyötä tiivistetään myös koko konsernin tasolla. Palvelujen tuottamista koko kaupunkikonsernissa ohjaa kaupungin strategia.

Vain pakottavassa tapauksessa anotaan lisämäärärahaa kaupunginvaltuustolta, ennen määrärahan ylittymistä. Lisämääräraha-anomukseen on aina sisällytettävä esitys lisämäärärahatarpeen rahoittamisesta ja lisämääräraha on etsittävä ensisijaisesti asianomaiselta toimialalta.

Valvontavastuu

Toiminnassa on noudatettava kaupunginhallituksen 21.6.2021 § 276 hyväksymää sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjetta. Jokaisella tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä ja jatkuvasta ylläpidosta johtamansa toiminnan osalta. Kuntalain 124 §:n mukaan tilintarkastuskertomukseen on sisällytettävä lausunto sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä ja mahdollisesta muistutuksesta, joka voidaan kohdistaa vain tilivelvollisiin. Kuntalain tarkoittamia tilivelvollisia ovat mm. kaupunginhallituksen, lautakuntien, johtokuntien ja toimikuntien jäsenet, kaupunginjohtaja ja palvelualueiden ja yksiköiden johtavat viranhaltijat; Mikkelin kaupungin tilivelvolliset viranhaltijat on lueteltu edellä.

Taloushallinnon pysyväsiohjeet

Kaupunginhallitus ja kaupunginvaltuusto ovat antaneet mm. seuraavaa taloushallintoon liittyvää ohjeistusta:

- Mikkelin kaupungin hallintosääntö (taloudenhoito luvussa 8), viimeisin päivitys KV 13.6.2022 § 79
- Konserni- ja elinvoimapaalveluiden toimintasääntö KH 10.1.2022 § 9
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet KV 11.12.2017 § 95
- Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohje KH 21.6.2021 § 276
- Sisäisen tarkastuksen toimintaohje KH 10.2.2020 § 52
- Konsernirahoitus- ja takausperiaatteet KV 17.6.2019 § 78
- Mikkelin kaupunkikonsernin hankintasääntö KH 10.5.2021 § 192
- Kassanhoito- ja alitilitysohje KH 18.10.2021 § 422
- Konserniohje KV 7.6.2021 § 82
- Mikkelin kaupungin hankeohje KH 26.10.2020 § 328

Avustukset

Kaupunginhallitus ja asianomaiset lautakunnat päättävät talousarvion tultua hyväksytyksi myönnettävät avustukset määrärahojensa puitteissa. Tulosyksikkö, jonka määrärahoihin yleishyödyllisten tai muiden yhteisöjen avustus sisältyy, voi maksaa avustuksen vuodelle 2023 vasta sen jälkeen, kun yhteisön tilinpäätöstiedot, toimintakertomus sekä tilintarkastuskertomus vuodelta 2022 on saatu. Mikäli avustus on myönnetty jotakin määrättyä tarkoitusta varten, on avustuksen myöntäneen tulosyksikön pyydettävä yksilöity tili selvitys avustuksen käytöstä. Kaupunginhallitus on päättänyt avustusperiaatteista päätöksellään 25.9.2017 § 83. Avustusperiaatteiden mukaan palvelualueet päättävät omista avustusohjeistaan ja niiden päätöksentekotasosta kaupunginhallituksen vahvistamien avustusperiaatteiden pohjalta.

2.4 Taloudellisen ja toiminnallisen tuloksen seuranta

Lautakuntien, johtokuntien ja kaupunginhallituksen alaisten tulosalueiden tulee laatia ja vahvistaa valtuuston hyväksymän talousarvion mukaiset käyttötaloussuunnitelmat talousarviovuoden tammikuun loppuun mennessä ja niiden tulee olla tallennettuina kaupungin yhteiselle verkkoasemalle. Käyttösuunnitelman euron tietojen tulee vastata valtuuston hyväksymää talousarviota. Käyttösuunnitelmassa toimitellaan ottaa kantaa viranhaltijoiden toimivaltaan ja laskujen hyväksymiseen. Henkilöstöpäätöksiä tekevien tulee olla kaupungin viranhaltijoita ja myös laskujen hyväksyjien ensisijaisesti viranhaltijoita.

Vuonna 2023 hallintokuntien toimintaa ja taloutta seurataan valtuustotasolla vähintään kolme kertaa vuodessa. Seurannan ajantasaisuus, oikeellisuus ja sen ohjausvaikutukset ovat keskeisiä tekijöitä valtuustolle annettavissa seurantaraporteissa. Kaupunginhallitukselle raportoidaan talouden kehityksestä tarvittaessa useammin.

Maaliskuun lopun toteutuman perusteella tehtävässä seurannassa raportoidaan henkilöstön määrän kehitys sekä talouden toteutuminen ja toiminnalliset muutokset, jotka ovat jo tiedossa. Heinäkuun lopun toteutuman mukainen seurantaraportti on lähtökohtana seuraavan vuoden talousarvion valmistelussa. Heinäkuun seurannassa raportoidaan talouden toteutumisen ja henkilöstön määrän kehityksen lisäksi myös strategiakortteihin määriteltujen toiminnallisten tavoitteiden toteutuminen ja tunnusluvut, sekä konserniyhtiöiden seuranta. Heinäkuun 2022 raportista alkaen heinäkuun seurantaraporttiin lisätään säästöohjelmaseuranta, joka kuvaa talouden tasapainottamiseksi asetettujen toimenpiteiden ja tavoitteiden etenemistä. Lokakuun toteutuman mukaan raportoidaan henkilöstön määrän kehitys sekä talouden seuranta. Lauta- ja johtokunnat hakevat mahdolliset lisämäärärahat viimeistään lokakuun seurannan yhteydessä. Menoihin osoitettua määrärahaa ei tule käyttää kokonaisuudessaan, jos talousarviovuoden aikana näyttää siltä, että määrärahaa jää käyttämättä.

Valtuustotason strategian ja strategisten tavoitteiden seuranta toteutetaan tilinpäätöskäsittelyn yhteydessä. Kaupunginhallitus käsittelee strategian seurannan huhti-toukokuussa ja kaupunginvaltuusto tilinpäätöksen hyväksymisen yhteydessä omana erillisenä pykälänään.

Konsernin tytäryhteisöjen tavoitteiden toteutuminen raportoidaan heinäkuun toteutuman pohjalta tehtävän seurannan yhteydessä, jolloin talousarviovuoden osalta mahdollisia tarvittavia korjaavien toimenpiteitä ehditään vielä tekemään.

3 Talousarvion yleisperustelut

3.1 Sote-uudistus

Koronaepidemian jälkiaallokossa kunnat ovat historiallisen suuren uudistuksen kynnyksellä valmistellessaan vuodelle 2023 ensimmäisiä ”uuden ajan” talousarvioita. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen palveluiden järjestämistä vastuu siirtyy 1.1.2023 alkaen hyvinvointialueiden vastuulle. Sote-uudistus vaikuttaa merkittävästi kuntien toimintaan ja talouteen.

Valtakunnallisesti sote-uudistuksen seurauksena kuntien käyttötalousmenoista yli puolet siirtyy hyvinvointialueille. Kuntien valtionosuuksia, veromenetysten korvauksia ja verotuloja vähennetään koko maan tasolla siirtyviä kustannuksia vastaavasti, joskin kunta-kohtaisesti tarkasteltuna siirtyvät menot ja tulot voivat poiketa toisistaan hyvinkin paljon. Kaikki sote-uudistukseen liittyvät laskelmat ovat vielä alustavia epävarmoja. Siirtolaskelmien kuntakohtaiset luvut voivat laskelmien päivittymisen yhteydessä muuttua hyvinkin paljon etenkin sote-kustannusten kasvun johdosta. Talousarvion valmisteluhetkellä käytettävissä olevat rahoituksen siirtolaskelmat on julkaistu syyskuussa 2022. Seuraava laskelmapäivitys on luvattu marraskuulle 2022. Lopulliset laskelmat laaditaan vuoden 2023 aikana vuoden 2022 tilinpäätöstietojen perusteella. Tarkistuslaskennassa aiheutuva valtionosuuden muutos huomioidaan kuntien valtionosuuksissa vuodesta 2024 eteenpäin. Tällä hetkellä käytettävissä olevat kuntakohtaiset luvut ovat vielä suuntaa-antavia, ja asetelmassa saattaa tapahtua vielä suuriakin muutoksia. Sote-uudistuksen vaikutuksia verotuloihin ja valtionosuuksiin on kuvattu jäljempänä kappaleessa 4.2.

Vuodesta 2023 lähtien kuntien kustannuksista suurin osa syntyy varhaiskasvatuksen ja koulutuksen järjestämisestä. Sote-uudistuksen myötä nopeimmin kasvavat väestön ikääntymiseen liittyvät menot siirtyvät pois kuntataloudesta, mikä helpottaa kuntien menopaineita. Sote-uudistus ei kuitenkaan tuo nopeaa helpotusta yksittäisten kuntien kireisiin taloustilanteisiin rahoitusjärjestelmän sisältämien tasauselementtien johdosta. Kuntien tulojen ja menojen välillä vallitseva epäsuhta ei siis ole sote-uudistuksenkaan myötä poistumassa, minkä vuoksi kuntataloudessa on sote-uudistuksen jälkeenkin suuri tarve tuottavuutta ja tehokkuutta lisääville rakenteellisille uudistuksille. Kunnassa ennen sote-uudistusta vallinneella taloustilanteella on ratkaiseva merkitys sen suhteen, millaiset taloudelliset edellytykset kunnalla on jäljelle jäävien tehtävien hoitoon ja tuleviin investointeihin. Oman paineensa uudistusten toteuttamiseen luo myös väestökehitys, sillä koko 2010-luvun jatkunut syntyvyyden aleneminen ja väestön muuttoliike kääntävät kuntien vastuulle jäävien varhaiskasvatus- ja koulutuspalveluiden tarpeen laskuun.

3.2 Taloudelliset lähtökohdat ²

Yleinen taloudellinen tilanne

Maailmantalouden näkymät ovat synkentyneet nopean inflaation, Euroopan energiakriisin sekä Venäjän hyökkäyssodan jatkumisen takia. Geopoliittiset jännitteet suurvaltojen välillä ovat kasvaneet ja kehittyviä maita uhkaa edelleen ruokapula. Maailmantalouden kasvu hidastuu viime vuoden nopean kasvun jälkeen 2,7 prosenttiin kuluvana vuonna ja edelleen 2,5 prosenttiin v. 2023.

Bruttokansantuotteen (BKT) arvioidaan kasvavan Suomessa 1,7 % v.2022. Alkuvuonna talouden tuotanto on kehittynyt suotuisasti ja työllisyys on jatkanut nopeaa kasvua. Talouskasvun ennustetaan hidastuvan loppuvuonna enemmän kuin vielä kesällä ennakoitiin. BKT:n kasvu hidastuu 0,5 prosenttiin v.2023. Myös hyödykkeiden ja energian hintojen nousu on jatkunut kesällä arvioitua nopeampana. Kuluttajahintojen nousu leikkaa kotitalouksien ostovoimaa, kulutusta ja talouden kasvua selvästi loppuvuodesta 2022 ja vuoden 2023 alkupuolella. Vuosina 2024–2026 BKT:n kasvun arvioidaan olevan talouden potentiaalista kasvua nopeampaa, noin 1,4 % vuosittain.

Koronapandemian ja Venäjän hyökkäyssodan vaikutukset talouskasvuun ovat heikentäneet Suomen julkista taloutta. Julkisyhteisöjen alijäämä supistuu tänä vuonna ripeän talous- ja työllisyyskasvun sekä koronatoimien päättymisen johdosta. Ensi vuonna alijäämä kääntyy uudelleen kasvuun ja julkinen talous pysyy syvästi alijäämäisenä tulevina vuosina. Julkisen velan suhde BKT:hen alenee tänä vuonna, mutta kääntyy nousevalle uralle ensi vuonna. Julkisyhteisöjen menojen ja tulojen rakenteellinen epätasapaino on mittava ja kestävyysvajaeen arvioidaan olevan nyt 3,0 % suhteessa BKT:hen eli noin 9 mrd. euroa vuoden 2026 tasolla.

Työllisyys

Vuoden 2022 aikana työllisten määrä on lisääntynyt 3,2 %. Työllisyyden kasvu kuitenkin hidastui kesällä alkuvuoden nopean kasvun jälkeen, ja työllisyys kasvaa noin kaksi prosenttia tänä vuonna. Työmarkkinoiden kohtaanto näyttää edelleen heikentyneen ja pula osaavasta työvoimasta heikentää edellytyksiä kasvattaa tuotantoa. Työllisyysaste nousee vuonna 2022 lähes 74 prosenttiin, joka on puolitoista prosenttiyksikköä edellisvuotta korkeampi. Niukka talouskasvu vähentää työvoiman kysyntää ja työllisten määrä supistuu hieman v. 2023. Talouden kasvun elpyminen lisää työllisten määrää v. 2024, varsinkin palvelutoimialoilla. Työllisyysaste nousee 74,1 prosenttiin v. 2024, osin koska työikäinen väestö supistuu.

---

² Kappaleen 3.2 lähteenä on käytetty viimeistä alaotsikkoa lukuun ottamatta seuraavia aineistoja:

- Kuntatalousohjelma vuodelle 2023. Syksy 2022. Valtiovarainministeriön julkaisu 2022:57.
- Taloudellinen katsaus. Syksy 2022. Valtiovarainministeriön julkaisu 2022:58.

Avoimien työpaikkojen määrä on korkea samalla kun työttömien määrän lasku on pysähtynyt. Elinkeinoelämän kyselyjen mukaan yritysten on haastavaa löytää tarvitsemaansa työntekijöitä erityisesti kokemuksen puutteen, erityisosaamisen ja koulutuksen riittämättömyyden vuoksi.

Työttömyysaste on pienentynyt edellisvuodesta noin 6,6 prosenttia, (7,7 prosenttia vuonna 2021). Työllisyyden kääntyminen laskuun v.2023 lisää työttömyyttä ensi vuonna etenkin jalostustoimialoilla, ja työttömyysasteen ennakoidaan hieman kohoavan. Mikäli työmarkkinoiden kohtaanto-ongelmat ja työvoiman saatavuus alueittain tai ammattittain eivät muodostu työmarkkinoiden toimivuuden esteeksi laskee työttömyysaste 6,5 prosenttiin v.2024.

Ansiotason kehitys ja inflaatio

Vuonna 2022 nimellisansiot nousevat 2,6 %. Reaalisten ansioiden ennustetaan kuitenkin laskevan tänä vuonna keskimäärin lähes neljä prosenttia, sillä inflaatio ylittää selvästi nimellisansioiden nousuvauhdin.

Palkkasumman arvioidaan kasvavan lähes 5 %, kehitykseen vaikuttaa nimellisansioiden lisäksi työllisyyden positiivinen kehitys. Työllisyyden supistuessa palkkasumman ennustetaan nousevan noin 3 % vuosina 2023 sekä 2024.

Inflaatio on jatkanut kiihtymistään ja noussut talouskasvua hidastavaksi tekijäksi. Kohonneet hinnat syövät kuluttajien ostovoimaa ja pakottavat kotitalouksia miettimään kulutuskäyttäytymistään. Heinäkuussa 2022 inflaatio saavutti lähes 8 prosentin vuosimuutosvauhdin. Vaikka inflaation kiihtyminen on edelleen suurimmalta osalta seurausta energian hinnan noususta, ylittää kuluttajahintaindeksissä nousevien hintojen määrä kymmenkertaisesti laskevien hintojen määrän.

Inflaatio on siis hyvin laaja-alaista ja kaikkien hyödykeluokkien hinnat nousevat nopeasti. Vuoden 2022 keskimääräiseksi inflaatioksi ennustetaan 6,5 %. Inflaatio on kuitenkin keskimääräistä nopeampaa vuoden 2022 loppupuolella. Erityisesti sähkön hintojen oletetaan markkinahintojen kehityksen perusteella nousevan edelleen ja pysyvän korkealla vuoden 2023 alkupuolelle saakka.

Korkea hintataso ja korkojen nousu vähentävät kysyntää vähitellen ja hintapaineet helpottavat. Inflaatio hidastuu 3,2 prosenttiin v. 2023 ja painuu 1,8 prosenttiin vuoteen 2024 mennessä.

Julkisen talouden alijäämä ja velka

Vahva talous- ja työllisyyskehitys on pienentänyt koronaepidemian julkiseen talouteen synnyttämää mittavaa epätasapainoa. Talouskasvu hidastuu kuluvana vuonna, mutta työllisyyskasvu pysyy vahvana ja julkinen talous kohenee verotulojen voimakkaan kasvun siivittämänä. Alijäämän pienenemistä edesauttaa myös koronaepidemian vuoksi tehtävien tukitoimien väheneminen. Talouskasvu hidastuu merkittävästi ensi vuonna, ja alijäämä alkaa jälleen kasvaa. Venäjän hyökkäyssodan vuoksi tehdyt lukuisat varautumiseen liittyvät toimet heikentävät julkista taloutta myös tulevana vuosina. Nähtävissä oleva vaimea talouskasvu ei riitä korjaamaan julkisen talouden epätasapainoa ja alijäämä pysyy mittavana lähitulevaisuudessa.

Vuodesta 2023 alkaen Suomen julkisyhteisöjen rakenne muuttuu, kun sosiaali- ja terveydenhuollon ja pelastustoimen järjestämistä vastuu siirtyy kunnilta hyvinvointialueille. Tämä helpottaa kuntien rakenteellisia, väestön ikääntymisestä johtuvia menopaineita, mutta silti kuntatalous jää painelaskelmassa alijäämäiseksi. Hyvinvointialueet aloittavat toimintansa alijäämäisinä, mm. mittavista investoinneista johtuen.

Julkisyhteisöjen velkasuhde supistui vuonna 2021 noin 2,5 prosenttiyksikköä 72,3 prosenttiin suhteessa BKT:hen. Vaikka velan määrä kasvaa, supistuu velkasuhde hieman tänä vuonna. Velkasuhde kääntyy kasvuun v. 2023 ja on 76 % v. 2026. Julkisen velan määrän vertailtavuuteen aiempiin vuosiin on vaikuttanut merkittävästi velkatilastoihin tehty menetelmämuutos. Muutoksen seurauksena julkisyhteisöjen velka-aste nousi kesällä 2022 noin 6 prosenttiyksikköä (noin 15 mrd. euroa), 66 prosentista noin 72 prosenttiin. Muutos liittyi sosiaalisen asuntotuotannon korkotukilainoihin.

Kuntatalous

Vuosi 2023 on Suomen julkisessa hallinnossa ja myös kuntataloudessa historiallinen vuosi, sillä sote-uudistus astuu voimaan. Käytännössä tämä merkitsee sitä, että sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen tehtävät siirretään hyvinvointialueille ja niitä vastaava rahoitus valtiolle. Kuntien tulot sekä menot vähintään puolittuvat uudistuksen seurauksena. Väestön ikääntyminen on lisännyt hoito- ja hoivapalvelujen tarvetta ja siten kuntatalouden menopaineita jo pitkään, mutta sote-uudistuksen myötä nämä vaikeasti ennakoitavat ja nopeasti kasvavat menot siirtyvät hyvinvointialueiden vastuulle. Kaikkia Suomen ikärakenteeseen liittyviä kuntataloutteen kohdistuvia taloudellisia haasteita sote-uudistus ei suinkaan poista, sillä väestömuutoksen vaikutukset ulottuvat talouden rakenteisiin useampaa kautta ja vaikuttavat palvelutuotannon tarpeiden lisäksi myös esimerkiksi investointeihin ja käyttöomaisuuteen.

Yleisesti ottaen vuosi 2022 näyttää talouden tunnuslukujen perusteella kuntataloudessa jälleen hyvältä. Ennusteen mukaan toiminnan ja investointien rahavirta kääntyy positiiviseksi, joskin valtakunnallisiin tunnuslukuihin vaikuttaa huomattavasti yksittäisenä tekijänä Helsingin kaupungin liikennelaitoksen yhtiöittäminen. HKL:n yhtiöittäminen kohentaa toiminnan ja investointien rahavirtaa noin 660 milj. eurolla vuonna 2022. Lisäksi sote-kiinteistöjen myyntien arvioidaan myös kohentavan kertaluonteisesti toiminnan ja investointien rahavirtaa. Toimintakatteen arvioidaan heikkenevän pienentyneiden valtionavustusten vauhdittamana, mutta vuosikate pysyy lähellä viime vuoden tasoa verorahoituksen kasvaessa ripeästi.

Sote-uudistus vaikuttaa merkittävästi myös kuntatalouden tuloihin. Rahoitusvastuun siirtyessä kunnilta valtiolle on valtion tuloja liittävä ja kuntien tuloja vastaavasti vähennettävä niiltä pois siirtyvän rahoitusvastuun verran. Jotta kokonaisveroaste ei kasvaisi, kunnallisveroprosentteja alennetaan kaikissa kunnissa 12,64 prosenttiyksiköllä. Lisäksi yhteisöverotulojen jako-osuutta pienennetään kolmanneksella ja valtion jako-osuutta kasvatetaan vastaavasti. Kuntien verotulojen arvioidaan laskevan 47 prosenttia vuonna 2023. Kuntien verotulokertymä jää vuonna 2023 poikkeuksellisesti normaalia korkeammalle tasolle, sillä osa aiempien vuosien kunnallis- ja yhteisöverotuloista tilittyy vuodelle 2023 vanhojen kunnallisveroprosenttien ja yhteisöverotulojen jako-osuuksien mukaisesti. Myös kuntien valtionosuuksista vähennetään hyvinvointialueille siirtyvien tehtävien rahoitus. Kuntien valtionosuuksien arvioidaan laskevan 65 prosenttia vuonna 2023.

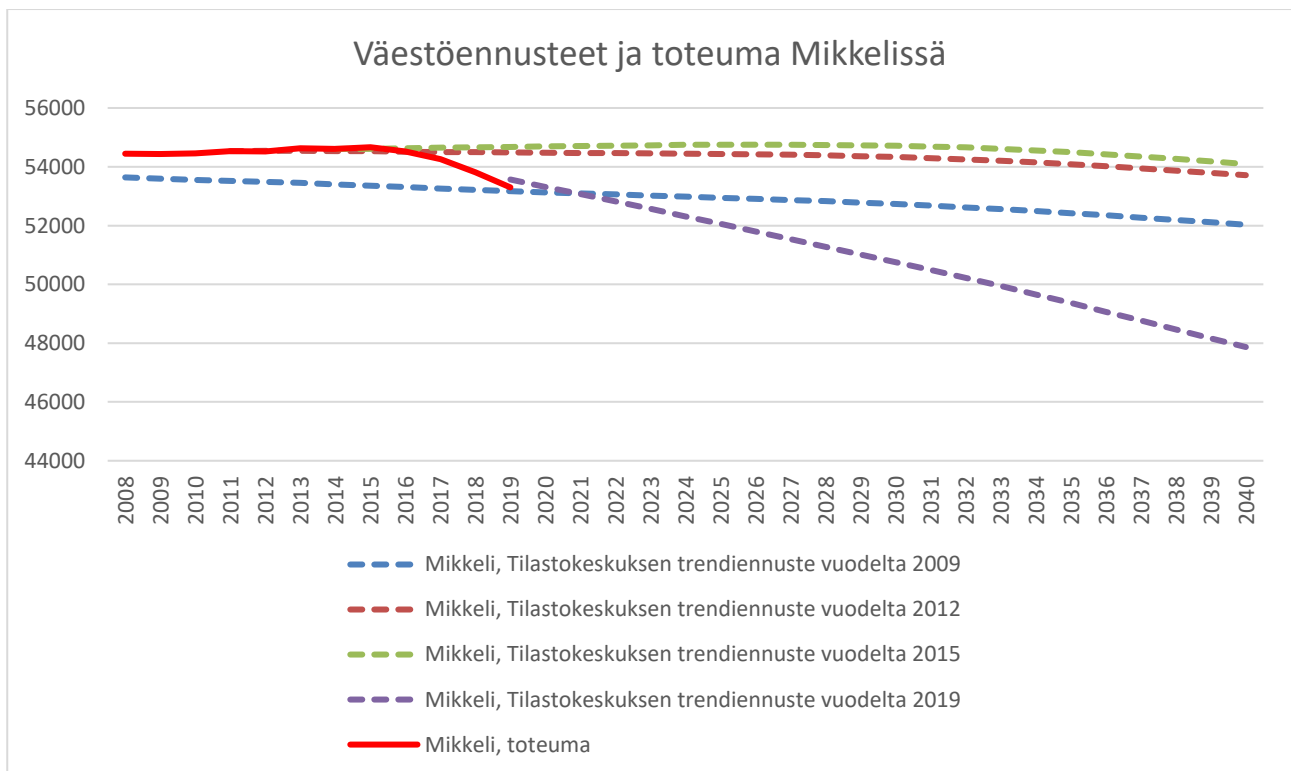
Kuntatalouden toimintatulojen arvioidaan laskevan noin 31 prosenttia vuonna 2023. Kuntataloudesta siirtyy sote-palveluiden myötä merkittävä määrä esimerkiksi asiakasmaksutuottoja. Lisäksi hallitus esitti talousarviossa varhaiskasvatusmaksuja alennettavaksi pysyvästi. Tämän arvioidaan pienentävän kuntatalouden maksutuloja 29 milj. euroa vuonna 2023 ja 70 milj. euroa vuodesta 2024 alkaen. Toimintatulojen laskua hidastavat kuntien sote-kiinteistöistä saamat vuokratulot, joiden suuruudeksi on oletettu kehitysarviossa 700 milj. euroa vuonna 2023.

Kuntatalouden tilanne helpottuu sote-uudistuksen myötä, kun nopeimmin kasvavat menot siirtyvät pois kuntien vastuulta. Kuntatalouteen jää kuitenkin menojen ja tulojen välille rakenteellinen epätasapaino, joten tuottavuutta ja tehokkuutta lisäävien rakenteellisten uudistusten tarve säilyy sote-uudistuksen jälkeenkin. Sote- ja pelastustoimen palveluiden siirtyessä hyvinvointialueille kuntien mahdollisuudet tasapainottaa talouttaan menoja sopeuttamalla kaventuvat. Samanaikaisesti investointitarpeet pysyvät kuitenkin mittavina muun muassa muuttoliikkeen ja rakennuskannan iän vuoksi. Myös ilmastonmuutoksen hillintä ja sen vaikutuksiin varautuminen edellyttävät kunnilta uusien toimintatapojen käyttöönottoa sekä investointeja muun muassa vihreään siirtymään.

3.3 Mikkelin kaupungin toimintaympäristö

Väestökehitys

Tilastokeskuksen mukaan Mikkelin väkiluku oli vuoden 2021 lopulla 52 122 henkilöä. Ennakkotietojen 31.7.2022 mukaan Mikkelin väkiluku oli 52 083 henkilöä. Lasten (alle 14-vuotiaat) osuus väestöstä oli vuoden 2020 lopulla 13,9 %, työikäisten (15-64 –vuotiaiden) osuus 58,9 % ja 65 vuotta täyttäneiden 27.2 %.

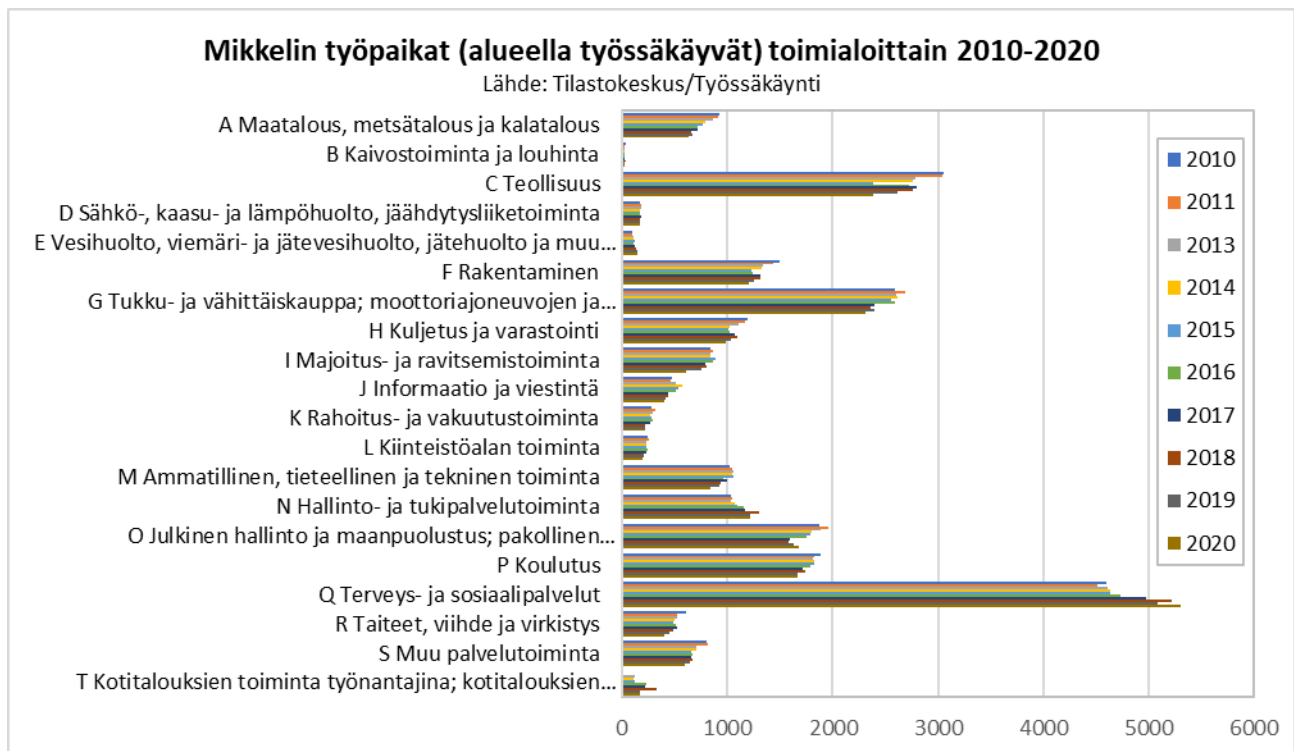
Elinkeinorakenne ja työssäkäyntitilasto

Viimeisimmän Tilastokeskuksen raportoinnin mukaan Mikkelin kaupungissa oli 21 348 työpaikkaa vuonna 2020, mikä oli 590 työpaikkaa vähemmän kuin edellisessä vuonna. Työpaikkojen määrä väheni huomattavasti 2010-luvun alkupuoliskolla, mutta kehitys tasaantui ja kääntyi jopa positiiviseksi vuosina 2016 ja 2018. Vuonna 2019 ja 2020 työpaikkojen määrä kuitenkin väheni huomattavasti, vuonna 2019 eniten koko tarkastelujaksolla (-759).

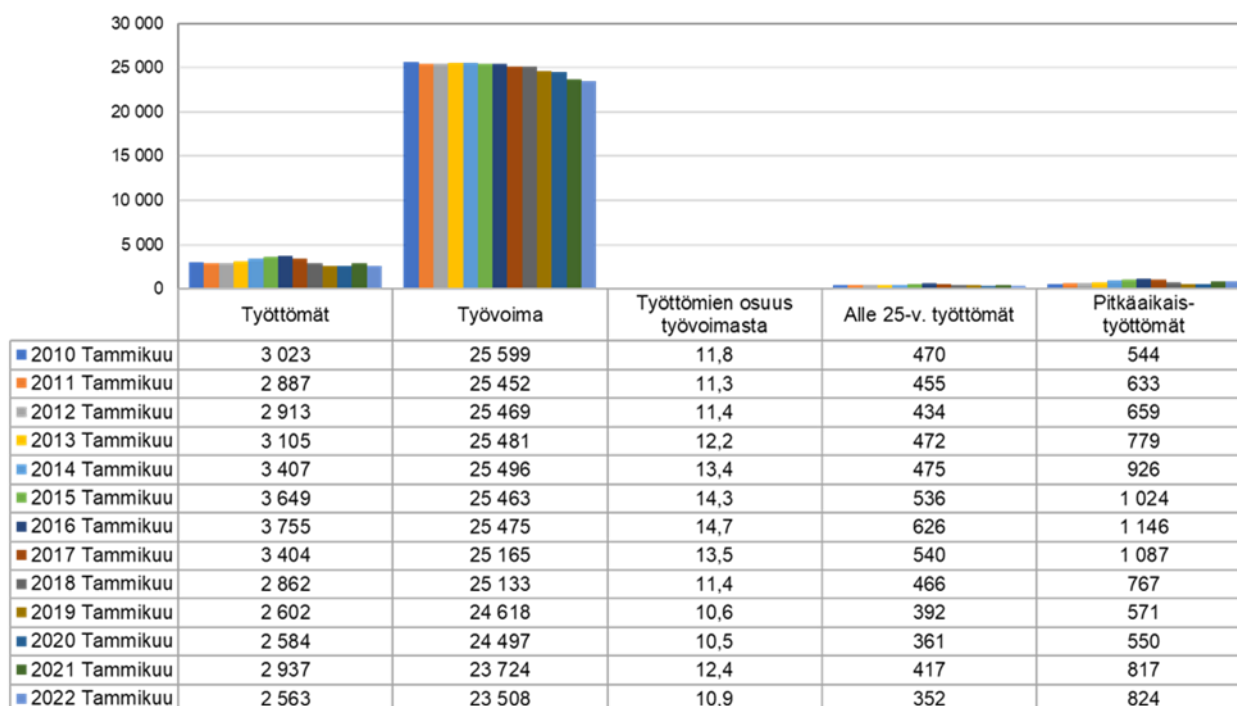
Puolet työpaikoista, eli 50 %, on yksityisellä sektorilla. Yrittäjiä on 2 086 henkilöä työssäkävivistä. Kuntatyöpaikkojen osuus on noin 31 %, yrittäjien 10 % ja valtion 8 % työpaikoista. Kunnan työpaikkojen määrä kasvoi edellisvuodesta 97 kappaleella. Myös valtion työpaikossa tapahtui kasvua 9 työpaikan verran edellisvuoteen verrattuna. Kuntasektorilla peruskunnan työpaikkojen määrä oli tarkastelujaksolla laskusuuntainen, kun taas kuntayhtymien työpaikkojen määrä oli noususuuntainen.

Eniten vuonna 2020 vähentyivät edellisvuodesta teollisuuden työpaikat (-224) sekä majoitus- ja ravitsemisalalan työpaikat (-151), kun taas eniten kasvua oli terveys- ja sosiaalipalveluiden työpaikoissa (+217) sekä julkisen hallinnon työpaikoissa (+50 työpaikkaa). Eniten työpaikkoja on sosiaali- ja terveyspalveluissa (5 298/ 25 %), teollisuudessa (2 385/ 11 %) ja kaupan alalla (2 310/ 11 %). Paikasta riippumattoman työnteon yleistyminen näyttäytyy Mikkelimille tulevaisuuden mahdollisuutena.

Jos tarkastelujaksota ulotetaan pidemmälle vuoteen 2014, nähdään toimialojen trendejä selkeämmin. Taloudellisen toimeliaisuuden syntyessä ihmisistä on laskevalla väestösuhdanteella väistämätön vaikutus työpaikkojen ja taloudellisen toimeliaisuuden määrään. Väestön ikääntyessä terveyspalvelujen tarve kasvaa. Tuottavuus mikkeliäisissä yrityksissä on kuitenkin tarkastelujaksolla kasvanut työpaikkojen määrän laskua nopeammin ja yksityisen sektorin liikevaihto on ollut kasvusuuntainen vuoteen 2018 asti. Vuonna 2020 yksityisen sektorin liikevaihto oli 2,6 miljardia euroa ja väheni 53 miljoonaa euroa vuoteen 2019 nähden.

TEM / Työttömyystietoja Mikkelissä 01/2010 - 01/2022

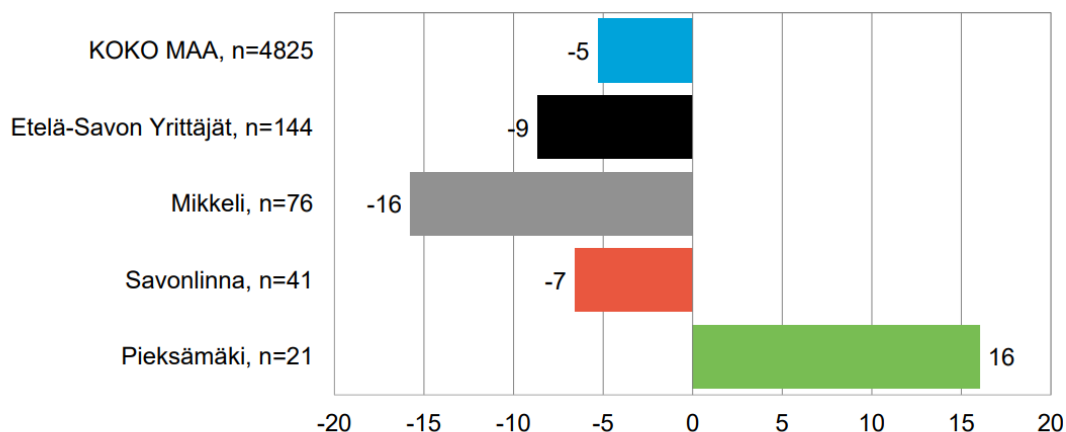
Yritysten toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Kasvun keskittyminen muutamiin suuriin kaupunkeihin jatkuu ja muut, maakuntakeskuksetkin, joutuvat yhä enemmän kilpailemaan asukkaista ja työvoimasta. Yritysten tarvitsema osaaminen muuttuu mm. digitalisaation edetessä laajalla rintamalla. Muutokset osamistarpeissa ovat entistä nopeampia, mikä luo haasteita koulutukselle. Erityisesti softa-osaajista on pulaa nyt ja tulevaisuudessa. Ympäristövastuullisuuden ja vähähiilisyysmerkitys yrityksille kasvaa, ja tähän on pystyttävä vastaamaan kilpailukyvyyn varmistamiseksi. Ukrainan sotaan liittyvä epävarmuus luo pitkän varjon koko toimintaympäristön ylle; tilanteen kehittymisen suunta on mahdoton arvioida. Pandemian kärjistävät raaka-aineiden ja komponenttien saatavuushaasteet tulevat vaikuttamaan yritysten toimintaan pitkään. Väestön ikärakenteen kehityssuunta on pystyttävä pysäyttämään tai työvoiman saatavuus tulee muodostumaan merkittäväksi yritysten kasvun ja kehityksen esteeksi. Etätö, monipaikkaisuus ja työelämän joustot voivat olla keskeisiä ratkaisuja em. haasteeseen.

Matkailualalla kansainvälinen kiinnostus Järvi-Suomen ja Saimaan aluetta kohtaan kasvaa, mikä luo sekä mahdollisuuksia että tarpeen panostaa lisää palveluiden ja yhteistyöverkoston kehittämiseen. Näkymä venäläisten merkittävään matkailuun Suomessa on kuitenkin poissuljettu. Euroopan turvallisuustilanteeseen liittyvä epävarmuus pakottaa keskittymään aiempaa enemmän kotimaan markkinoihin ja suuntaamaan markkinointiponnisteluja länsimaihin, esim. Pohjois-Amerikkaan.

Suhdannenäkymät lähimmän vuoden aikana (saldoluku %)

n=kaikki vastaajat

Pk-yritysbarometri, syyskuu 2022 seuraportti, 7.9.2022

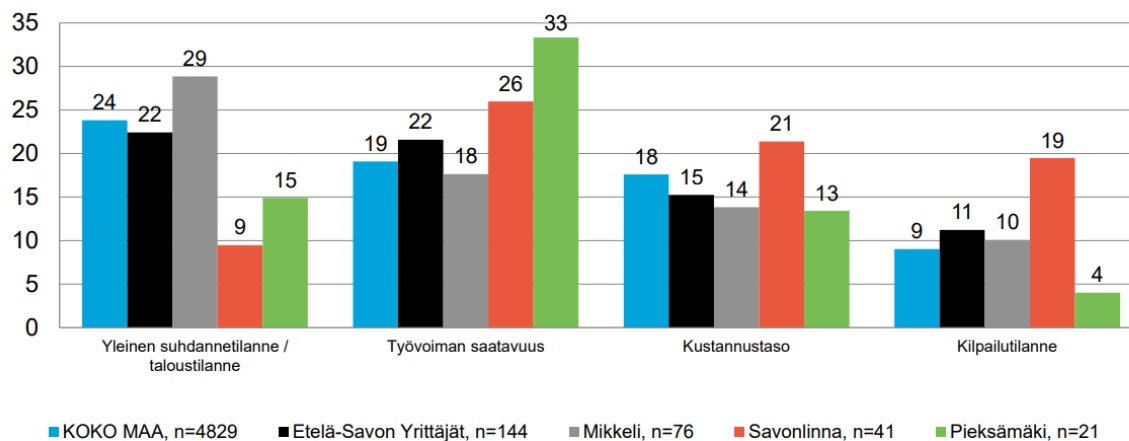
Yrittäjät FINNVERA

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tutkimuksen toteuttaja
taloustutkimus oy

Mikä ovat yrityksenne kehittämisen pahimmat ulkopuoliset esteet? 1/2 (%)

n=kaikki vastaajat

Pk-yritysbarometri, syyskuu 2022 seuraportti, 7.9.2022

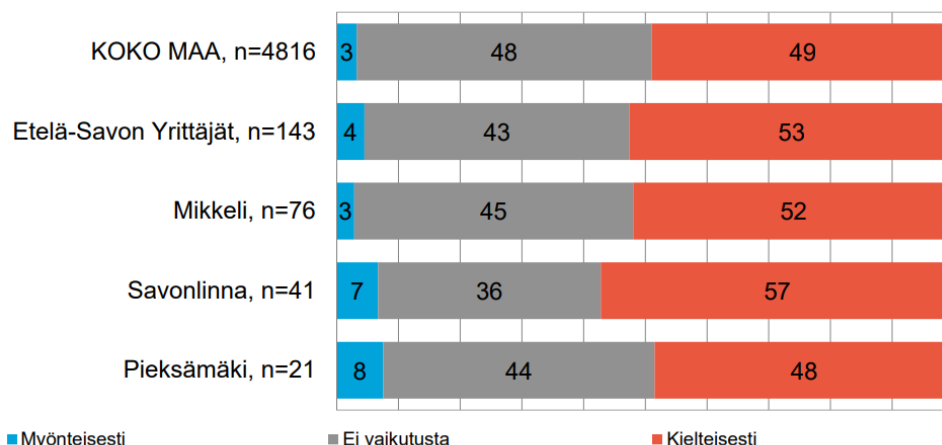
Yrittäjät FINNVERA

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tutkimuksen toteuttaja
taloustutkimus oy

Onko Venäjän hyökkäys Ukrainaan vaikuttanut yrityksenne liiketoimintaan ja / tai tuotantoon? (%)

n=kaikki vastaajat

Pk-yritysparometri, syksy 2022 seuraturaportti, 7.9.2022

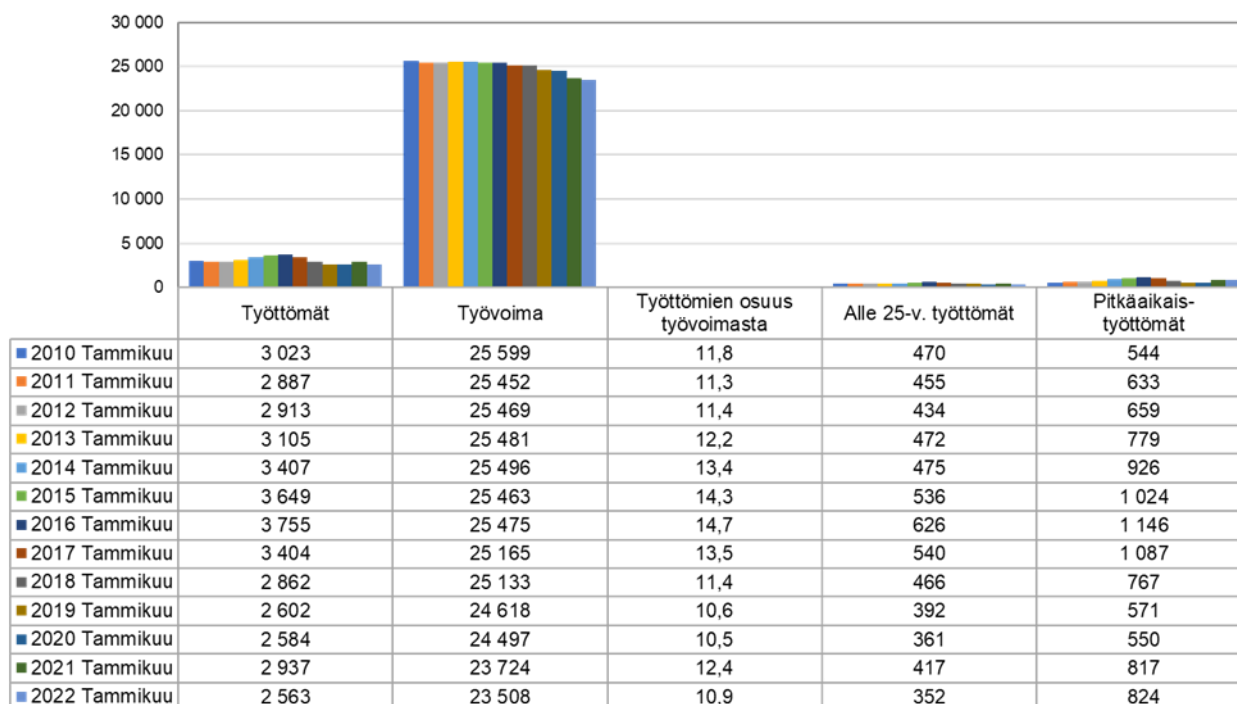
Yrittäjät

FINNVERA

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Tutkimuksen toteuttaja
taloustutkimus oy

TEM / Työttömyystietoja Mikkelissä 01/2010 - 01/2022

Asukkaiden hyvinvoinnin tila

Kouluterveyskyselyn 2021 perusteella:

Myönteistä kehitystä

- Liikkuminen on lisääntynyt, erityisesti pojilla
- Koulukiusaaminen on laskussa
- Raittiiden nuorten määrä on lisääntynyt
- Laittomien huumeiden kokeilut ovat kokonaisuutena vähentyneet

Huolestuttavaa

- Mielen hyvinvoinnin haasteet yhä kasvussa
- Hyvinvointihaasteet kaikilla mittareilla mitattuna ovat tytöillä lisääntyneet
- Erityisesti lukiotyttöillä (myös ammattiin opiskelevilla) laittomien huumeiden kokeilut lisääntyneet
- Laittomien huumeiden kokeilut:
  - 8.-9- lk: pojat 8 %, tytöt 7 %
  - lukio: pojat n. 8 %, tytöt n. 13 %
  - amm. opisk: pojat 12 %, tytöt 19 %
- Yksinäisyys kokonaisuutena lisääntynyt, erityisesti tytöillä

20-64 -vuotiaiden hyvinvointi Finsote 2020 -kyselyn mukaan:

Myönteistä

- Elämänlaatu parantunut, yksinäisyys vähentynyt
- Aktiivisuus, osallistuminen lisääntynyt
- Työkyky koetaan paremmaksi ja yhä useampi uskoo jaksavansa työelämässä eläkeikään saakka

Huolestuttavaa

- Liikkuminen vähentynyt
- Alkoholia liikaa käyttävien määrä lisääntynyt
- Mielen hyvinvoinnin haasteet lisääntyneet ja ovat vertailukaupunkeja yleisimpiä (kuten mt-perustaiset sairauslomat)

Yli 65 -vuotiaiden hyvinvointi Finsote 2020 -kyselyn mukaan:

Myönteistä

- Yksinäisyys vähentynyt
- Psykkinen kuormittuneisuus vähentynyt

Huolestuttavaa

- Mielen hyvinvoinnin haasteet vertailukaupunkeja yleisimpiä
- Alkoholin käyttö yleistä, noin 32 % käyttää alkoholia runsaasti
- Liikkuminen on vähentynyt
- Lihavuus lisääntynyt
- Dementiaindeksi on korkea (138, maan keskiarvo 100)

Ympäristön hyvinvoinnin tila

Mikkelin pohja- ja pintavesien tila

Mikkelin pohjavesialueiden rajausten ja luokitusten tarkistaminen on tehty kattavasti vuonna 2018. Pohjavesialueiden määrällisen ja laadullisen tilan riskiluokituksia tarkastellaan jatkuvasti. Mikkelin kaupunkialueen kannalta tärkeimmät pohjavesialueet ovat Pursiala, Hanhikangas ja Porrassalmi. Hanhikangas on riskialue pohjaveden määrällisen ja kemiallisen tilan osalta. Pohjavesialue on määritelty kemiallisen tilan osalta hyväksi ja määrällisen tilan osalta huonoksi. Pursiala on riskialue määrällisen ja kemiallisen tilan osalta, ja pohjavesialue on määritelty kemiallisen tilan osalta huonoksi ja määrällisen tilan osalta hyväksi. Porrassalmi ei ole riskialue. Pohjavesialue on määritelty kemiallisen ja määrällisen tilan osalta hyväksi.

Tärkeitä työkaluja pohjavesien suojelussa ovat pohjavesialueiden suojelusuunnitelmat, joissa kartoitetaan pohjavesimuodostumaa uhkaavat riskitekijät ja laaditaan toimenpideohjelma riskien pienentämiseksi. Hanhikankaan pohjavesialueen suojelusuunnitelmaa on päivitetty vuonna 2021 osana EU:n CBC -ohjelman rahoittamaa RAINMAN -hanketta (RAINMAN – Towards higher adaptive capacity in urban water management). RAINMAN -hankkeessa tutkittiin ja kehitettiin ratkaisuja pinta- ja pohjavesien hyvin tilan turvaamiseksi ilmastonmuutoksen vaikutukset huomioon ottaen. Hankkeessa valmistui useita tutkimusraportteja, joiden tuloksia on hyödynnetty Hanhikankaan pohjavesialueen suojelusuunnitelman päivittämisessä. Mikkelin seudun ympäristöpalvelut käynnisti myös Pursialan ja Porrassalmen pohjavesialueiden suojelusuunnitelmien päivittämisen vuoden 2021 lopulla. Tavoite on, että työ saadaan päätökseen vuoden 2022 loppuun mennessä.

Mikkelin alueella suurempien reittivesien suurehkot selät ovat ekologiselta tilaltaan pääosin hyvässä tai erinomaisessa tilassa. Vesienhoidon 2. ohjelmakaudella noin 10 % Mikkelin alueen vesimuodostumista oli hyvää huonommassa tilassa. Vielä vahvistamattomassa 3. vesienhoitokauden luokitusluonnoksessa vesimuodostumien tila on hienokseltaan parantunut. EU:n vesipuidedirektiivin mukainen vesistöjen ekologisen tilan luokitus tehdään kuuden vuoden välein. Luokitus ei koske pienempiä vesistöjä. Muutokset vesistöjen tilassa näkyvät hitaasti, useiden vuosien kuluessa.

Ihmistoiminnan vesistöjen tilaa heikentävä vaikutus näkyy pääosin valuma-alueiden latvoilla olevissa pienissä vesistöissä ja suurten vesistöjen suojaisilla lahtialueilla. Vaikutukset aiheutuvat valtaosin hajakuormituksesta (maa- ja metsätalous, haja-asutus) ja voimakkaimmillaan se on maaperältään turvevaltaisilla valuma-alueilla. Mikkelin osalta vesienhoidon toimenpiteet ovat kohdistuneet pääosin Mikkelin alapuolisen Saimaan, Otavan Kotalahden ja Kyyveden keskusaltaan lähivaluma-alueille, joilla suurin osa ekologiselta tilaltaan hyvää huonommista vesimuodostumista sijaitsee. Yksittäisistä vesistöjen tilaan vaikuttavista toimenpiteistä luultavasti vaikuttavin on ollut näille alueille totutettu viemäriverkostojen rakentaminen. Toinen mainittava vesienhoidon edellytyksiä parantava

hanke on ollut ko. alueilla toteutettu ja edelleen meneillään oleva vesialueiden yhdistäminen. Haastetta tuleville kuormitusta vähentäville toimille aiheuttaa etenevä ilmastonmuutos, jonka ennustetaan lisäävän vesistöihin kulkeutuvan kuormituksen määrää. Tehtävässä onnistuminen edellyttää menestyksekkästä hajakuormituksen hillintää varsinkin ojitetuilla turvemaidilla.

Talusveden laatu

Vuonna 2022 talusveden laatuvaatimukset ovat täyttyneet kaikissa vesilaitosten viranomaisvalvonnan tutkimuksissa. Laatuvaatimusta on ollut 2 lyhytaikaista poikkeamaa, joiden syy on selvitetty ja poistettu.

Sinilevätilanne / uimarannat

Vuonna 2022 kaikkien yleisten uimarantojen uimavesinäytteiden tulokset täyttivät laatuvaatimukset. Joitakin havaintoja tehtiin sinileväkukinnasta muutamalla uimarannalla. Tilannetta seurattiin tiheennetyllä valvonnalla ja rannoilla tiedotettiin tarpeen mukaan asiasta. Leväkukinnat eivät runsastuneet ja haitat uimareille jäivät melko vähäisiksi.

Ilmanlaatu

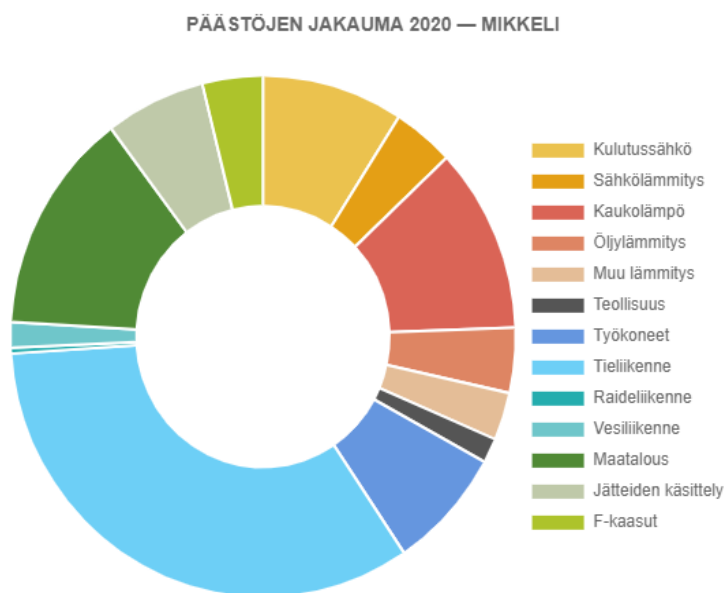
Ilmanlaatua on Mikkelissä seurattu kahden vuoden jaksoissa. Seurantaa on tehty yhteistyössä maakunnan muiden kaupunkien ja alueella toimivien energiantuotantolaitosten kanssa. Viimeisin jatkuvatoiminen mittausjakso käsitti vuodet 2020 ja 2021. Vuonna 2020 mitattiin sekä hengitettävää pölyä että typenoksideja, vuonna 2021 mitattiin vain hengitettävää pölyä. Mikkelissä ilmanlaatuun vaikuttavista päästöistä suurin osa muodostuu liikenteestä. Ympäristöluvan varaisista laitoksista merkittävin on Etelä-Savon Energia Oy:n Pursialan voimalaitos. Hengitettävän pölyn pitoisuudet ovat suurimmillaan keväällä maaliskuussa, kun hiekoitushiekkaa poistetaan kaduilta. Ilmanlaatuindeksillä arvioituna ilmanlaatu Mikkelissä on ollut yli 90 % ajasta hyvää.

Tarkkailua jatketaan suunnitelman mukaisesti maakunnallisena yhteistarkkailuna. Mittauslaitteisto on vuonna 2022 Savonlinnassa.

Kasvihuonekaasupäästöt

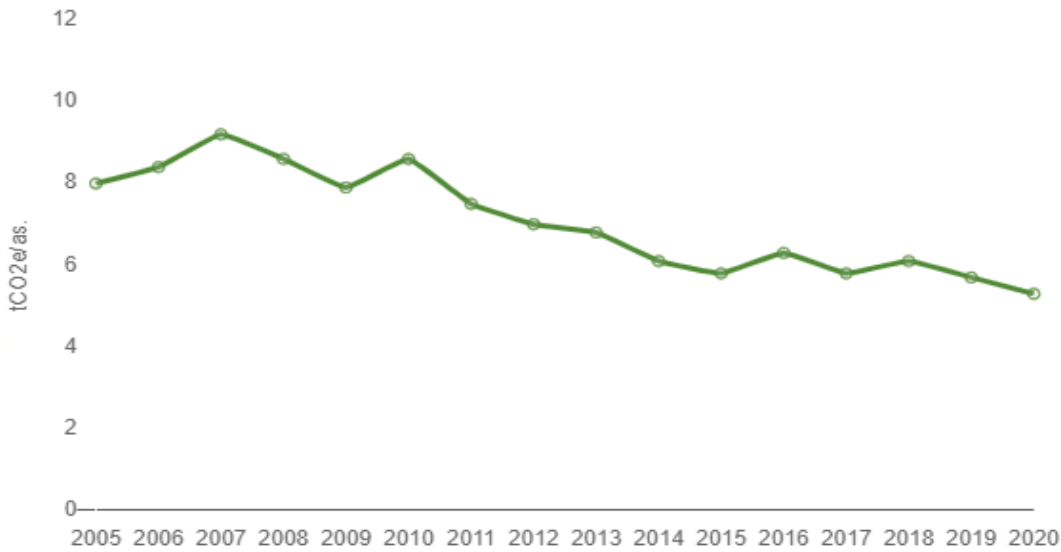
Suomen ympäristökeskuksen laskelman mukaan kuntien yhteenlasketut ilmastopäästöt vähenivät 8,7 prosenttia vuonna 2020 edellisvuoteen verrattuna. Mikkelissä kokonaispäästöt ovat laskeneet vuodesta 2005 lähtien yhteensä 37 %. Mikkelissä eniten päästöjä aiheuttaa liikenne, seuraavaksi eniten kaukolämmön tuotanto ja muu lämmitys. Asukaskohtaiset päästöt ovat laskeneet.

Laskennan tuloksia voi tarkastella osoitteessa: <https://paastot.hiilineutraalisuomi.fi/>.

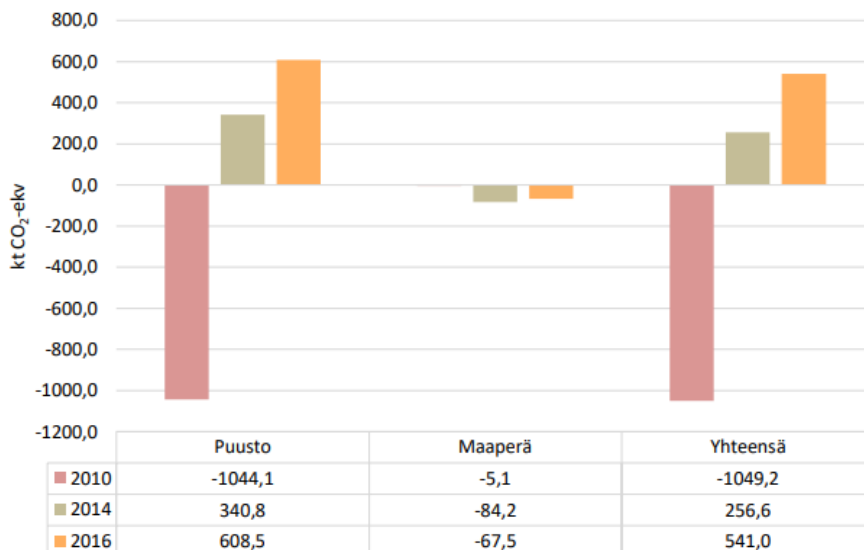
Kuva 1. Päästöjen jakautuminen sektoreittain Mikkelissä vuonna 2020 (Suomen ympäristökeskus 2022).

PÄÄSTÖT PER ASUKAS — MIKKELI

Kuva 2. Asukaskohtaisten päästöjen kehitys Mikkelissä vuosina 2005-2020 (Suomen ympäristökeskus 2022).

Mikkelin kasviuonekaasupäästöjen kehitystä on tarkasteltu myös erillisessä CO₂ -raportissa, joka on laadittu Mikkelille vuodesta 2009 lähtien. Uusimpaan raporttiin sisältyy maankäyttösektorin päästöjen tarkastelu vuosilta 2010, 2014 ja 2016. Metsien päästölasennuksessa ovat mukana puuston biomassan hiilivaraston muutos (metsien hakkuut, luonnollinen poistuma ja puuston kasvu) sekä maaperän päästöt ja nielut. Puuston kasviuonekaasutase vaihtelee puuston kasvun ja hakkuiden mukaan. Maaperän vaikutus maankäyttösektorin päästöihin ja nieluihin on puuston vaikutusta huomattavasti pienempi. Laskennan mukaan maankäyttösektori toimi Mikkelissä hiilinieluna vuonna 2010 mutta on toiminut päästölähteenä vuosina 2014 ja 2016. Maankäyttösektorin päästöt ovat yli kaksinkertaistuneet vuodesta 2014 vuoteen 2016. Maankäyttösektorin ja erityisesti metsien hiilitaseen tarkastelu on tärkeää hiilineutraalisuustavoitteen saavuttamisen seurannassa.

Kuva 3. Puuston ja maaperän kasviuonekaasujen päästöt ja nielut Mikkelissä vuosina 2010, 2014 ja 2016.

Mikkelin ilmasto-ohjelma on hyväksytty Mikkelin kaupunginvaltuustossa 13.12.2021. Ilmasto-ohjelman päätavoitteena on, että Mikkelin saavuttaa hiilineutraaliuuden vuoteen 2035 mennessä. Liikenteen päästöjen osalta tavoitteena on puolittaa päästöt vuoteen 2030 mennessä vuoden 2005 tasosta.

Melu

Pahin melun aiheuttaja Mikkeliissä on tieliikenne. Meluhaitta-alueet Mikkeliissä ovat valtateiden varsilla. Viime vuosina VT 5 ja VT 13/15 varsille on saatu melusuojuuksia, jotka ovat vähentäneet tieliikenteestä aiheutuvaa meluhaittaa.

Kaupungistuminen

Mikkeli

Vuoden 2022 alkupuolella Mikkelin väkiluku oli noin 52 000 asukasta. Kantakaupungin alueella asukasluvu on noin 39 000. Väestö kasvaa kantakaupungin alueella, vaikka koko kunnan alueella väestö vähenee vuosittain noin 500–550 henkilöllä. Kehitys on hyvin tyyppillistä Mikkelin kaltaisissa liitoskunnissa ja maakuntakeskuksissa. Kaupungin sisäinen muuttoliike on noin 4 500 asukasta.

On tärkeää, että kaupungin aluekeskuksia kehitetään asuin- ja toimintaympäristöinä keskustaajaman rinnalla. Mikkeli on otollinen paikkakunta monipaikkaisuuden kehittämiseksi. Monipaikkaisuus antaa mahdollisuuden vahvistaa kaupungin elinvoimaa niin, että väkimäärä saadaan kasvuun. Tavoitteena on, että vuonna 2040 asukkaita on saman verran kuin nykyisin. Etätyöskentelyyn ja etätyömahdollisuuksiin on kiinnitettävä huomiota. Tätä voidaan edistää tarjoamalla etätyötiloja ja helpottamalla lupakäytäntöjä kakkosasumisen muuttamiseksi vakituiseksi asunnoiksi.

Etelä-Savon alueella on tärkeää hyödyntää kaupungistumista edistävässä hankkeissa EU-tukia, yritysysteistyötä ja muita ulkopuolisia rahoituslähteitä, jotka tukevat näitä tavoitteita.

Yleiskaava

Mikkeliissä maankäyttöä ohjataan yleiskaavoilla, kaupungin alueella on voimassa useita osayleiskaavoja. Mikkelin kantakaupungin osayleiskaava on tuore, vuodelta 2019. Kaavan tavoitevuosi on 2040. Kantakaupungin yleiskaava yhdessä kaupunkistrategiaan perustuvan maapoliittisen ohjelman kanssa ohjaavat keskeisten kehittämisalueiden maankäyttöä. Aluekeskusten yleis- ja ideasuunnitelmat sekä osayleiskaavat antavat niiden maankäytölle riittävät lähtökohdat kehittää keskustaajamaa ja aluekeskuksia kunkin alueen oman identiteetin pohjalta.

Asuminen

Asuminen keskittyy edelleen keskustaan. Ydinkeskustan ja nk. sisäkaupungin alueille, kävely- ja pyöräilyetäisyyksien päähän Hallitustorilta, rakennetaan pääosin asuin kerrostaloja. Saimaan rannat ja rauhallisemmat sijainnit kiinnostavat omakotitalorakentajia. Satalahden kehittäminen jatkuu liikennetarkastelun jälkeen alueen ideasuunnittelulla, joka tähtää alueen asemakaavoitukseen. Tähän talousarviovalmistelun raamivaiheessa varattu oma määrärahaansa. Alueen rakentamismahdollisuuksia selvitetään rohkealla ja reilulla asenteella. Satalahden kokonaisuus koostuu kolmesta suunnittelukokonaisuudesta, joiden asemakaavoitus on alkanut vuonna 2022. Tavoitteena on, että varsinaisen Sataman alueella voitaisiin kaavoittaa asumista 3 500–4 500 asukkaalle hyvien kaupallisten ja julkisten palveluiden äärellä.

Ydinkeskustan (nk. CBD-alue) alue on maankäytön vyöhykemallissa tiivis ja hintavyöhykkeiden rajaukset ovat tarkoituksenmukaiset koko keskustaajaman alueella. Sisäkaupungin alue painottuu osayleiskaavassa kehittyvän ja kasvavan taajaman alueeseen. Kaupunki kasvaa keskustassa tiivistymällä, joka on kaavataloudellisesti ja ekologisesti resurssiviiisasta. Toisaalta Mikkelin kaupungin laajat haja-asutusalueet sekä aluekeskukset mahdollistavat asumisen myös rauhallisessa ja luonnonläheisessä maaseutuympäristössä. Myös sille on kysyntää.

Vapaa-ajan asujen määrä ja viipymien kesto Mikkeliissä ovat edelleen korkealla tasolla, myös koronapandemian jälkeen. Vapaa-ajan asukkaiden ostovoima näyttöytyy merkittävänä mahdollisuutena Mikkelin kaupungin elinvoimalle. Mikkeli on ottanut monipaikkaisen asumisen ja työskentelyn osaksi kehittämistoimintaansa. Kaupunki profiloituu monipaikkaisen asumisen ja työskentelyn paikaksi.

Liike-elämä ja työpaikat

Liikepaikka- ja kaupan rakentamiselle on osoitettu useita kohdealueita sujuvien liikenneyhteyksien äärellä. Vuonna 2023 Kirjalan (Karikon) uusi kaupallisten toimintojen korttelialue on rakentumassa. Aiempien selvitysten mukaan vuoteen 2026 mennessä kaupungissa on tarve noin 250 000 kerrosneliömetrin lisärakentamiselle liiketonttien osalta. Aiempia kaupan alueita voidaan muuttaa asumisen alueiksi. Tarkastelussa korostuu keskustan alue, jossa erityisesti Satalahti sekä siihen kiinteästi kytkeytyvä Kenkäveronniemen alue, ”Puhdistamo”, mahdollistavat uuden matkailua, viihdettä ja viihtymistä promovoivan sijainnin uusille alueellisille ja seudullisille toimijoille.

Teolliselle toiminnalle erilliskohteina ovat Visulahden teollisuuden ja kaupan korttelialueet, EcoSairilan alue sekä Tikkanen teollisuusalue. Myös lähempänä keskustaa sijaitsevat Tuskun ja em. Karikon alueet tarjoavat tiloja logistiikan ja pk-teollisuuden tarpeisiin. Tuskun teollisuusalueen asemakaavoitusta jatketaan yleiskaavan sallimana edelleen länteen.

Pursialan alueen kehittämisessä edetään: tavoitteena on, että alueen luonne muuttuu selkeästi työpaikkakeskittymäksi, jossa on sekä teollista toimintaa että kaupan ja ns. B2B-liiketoiminnan korttelialueita. Myös asumista ja vähittäiskaupan toimintoja voidaan sijoittaa Pursialan alueelle. Pursialan alueella tontinluovutukset perustuvat arviokirjamenettelyyn.

Laajentumis- ja kehittämissuunnitelmien rinnalla katsetta on käännetty myös ydinkeskustan (CBD:n) elinvoiman varmistamiseen. Tämä edellyttää joustavaa kaavoitus- ja suunnitteluasennetta sekä uudenlaista ajattelua asumisen, palveluiden ja esimerkiksi kaupan toimintojen sijoittamisesta olemassa oleville tai uudelleen rakentuville korttelialueille. Vuonna 2023 on tarkoitus aloittaa nk. Mikkelin Triplan kaavallinen ja maanomistuksellinen tarkastelu, joka mahdollistaa mielenkiintoisten ja perinteiseen maakuntakeskukseen verrattuna hieman poikkeavan, rohkean toteutushankkeen. Keskusta-alueen kaava- ja rakentamishankkeita on edistettävä siten, että alueen asumisen kirjo monipuolistuu – asuntoja tulee olla seniorikansalaisten lisäksi lapsiperheille, nuorille aikuisille sekä opiskelijoille.

Pysäköinti

Kantakaupungin alueella on nähtävissä, samaan aikaan kun ajoneuvoliikenne lisääntyy, että ajoneuvojen pysäköintimitoitusta on mahdollista pienentää. Pysäköinnin ratkaisuihin on kiinnitettävä erityisesti huomiota Satamalahden alueella sekä muilla uusilla rakentuvilla alueilla. Yleiskaavan määrittämä pysäköintinormi helpottaa tilannetta väljentämällä autopaikkakorjauksia keskustassa.

Liikenne

Liikenneympäristöjä suunnitellaan turvalliseksi ja kävely- ja pyöräily- (käpy-) liikennettä suosivaksi. Käpy-liikenteen yhteyksiä lisätään sisäkaupungin alueilla ja keskustassa alueilla, joissa se on asemakaavan kannalta mahdollista. Saimaata noudattelevan rantareitin suunnittelu ja toteutus jatkuu myös tulevaisuudessa Visulahdesta Ristiinaan saakka.

Mikkelin saavutettavuuden kannalta maantieverkon kunnossapito ja toimiva raideliikenne ovat elinehto. Molempien toteutuminen elinkeinoelämän kannalta riittävällä tasolla vaatii määrätietoista edunvalvontaa.

Rakentaminen

Viimeisen noin 5 vuoden ajan rakentaminen on ollut Mikkeliissä maltillista, varsinkin omakotitalotonttien luovutuksia on tehty vähän. Osin syynä tähän on ollut koronapandemia, osin yleismaailmallinen taloustilanne. Eräiden keskustakortteleiden asuintalohankkeet ovat luovat uutta kaupunkikuvaa. Toisaalta Kalevankankaan urheilurakentamisen hankkeet (jalkapallohalli, Padel-kentät ja hallit) sekä eräät sisäkaupungin pientaloalueet (Pankalampi I, ”Hobittila”) luovat uutta kaupunkiympäristöä, joka uudistaa Mikkelin rakentamisen tasoa.

Teollisuus- ja liikerakentamisessa on nähtävissä merkkejä alan vilkastumisesta. Hyvä yhteistyö esimerkiksi MikseiMikkelin kanssa on mahdollistanut uusien investointien markkinoinnin ja suunnittelun teollisuus- ja liikerakentamisen alueille. Mikkelistä on muodostumassa tärkeä kaupan logistiikan keskus – varsinkin Tuskun teollisuusalueen laajentaminen länteen helpottaa tätä painetta.

Julkisessa rakentamisessa Saimaanportin yhtenäiskoulu hallitsee Urpolan maisemaa. Sairaala-alueen valmistuminen viimeistelee keskikaupungin pohjoisosan ympäristön uuteen ilmeeseen. Uusia asuinseutuja on nousemassa Annilanrantaan ja asemakaavoituksen vahvistuessa myös Moisioon ja Ranta-Launialaan. Lisäksi Pankalammen entisen terveysaseman alue (”Repunpää”) ja varsinkin Satamalahti ovat tulevaisuuden kohdealueita. Pistemäisesti kartoitetaan uudenlaisia kumppanuuskaavoitus ja -toteutusmalleja investoijien ja rakentajien kanssa. Tämä edellyttää kaupungilta uudenlaista asennoitumista yksityisrahoitettujen hankkeiden ohjaamiseen ja toteutukseen. Vuoden 2023 aikana tavoitteena on toteuttaa nk. Urski-Tipulan (Urheilupuiston koulun) asemakaavatyö kumppanuushankkeena.

Osaaminen

Nuorisoikäluokka pienenee Suomessa. Etelä-Savossa ja Mikkeliissä tämä tapahtuu keskimääräistä nopeammin. Etelä-Savossa oman lisähaasteen tuo työllisten ikärakenteen painottuminen useilla toimialoilla yli 50-vuotiaisiin, minkä vuoksi eläköitymisten synnyttämä työvoimatarve elinkeinoelämässä tulee olemaan suuri. Ikärakenteen muutos lisää tarvetta pitää osatyökykyiset mukana työelämässä. Koulutuksen avulla voidaan myös edistää osatyökykyisten kuntoutusta ja osallisuutta.

Myös elinkeinot ovat murroksessa. Uudet teknologiat ja työskentelytavat muuttavat elinkeinoelämän osaamistarpeita ja koulutuksen järjestäjien on pystyttävä ennakoimaan paitsi eri toimialojen seuraavien vuosien työvoiman tarvetta, myös näiden työntekijöiden tarvitsemää osaamista. Työura voi koostua myös useista erilaisista tehtävistä, joille on eri osaamistarpeet. Tämä korostaa moniosajien tarvetta työelämässä. Koulutuksen osalta tämä vaatii erilaisia opiskelu ja oppimismahdollisuuksia sekä räätälöidympiä koulutuskokonaisuuksia.

Mikkelin oppilaitoksissa on yhteenlaskettuna n. 1 000 työntekijää ja 25 000 opiskelijaa (luku sisältää runsaasti päällekkäisyyksiä ja moni opiskelija tulee myös alueen ulkopuolelta). Keskeinen alueen koulutukseen liittyvä haaste on, että Etelä-Savon ja Mikkelin koulutustaso on edelleen valtakunnan keskiarvon alapuolella erityisesti korkeakoulutettujen osalta, eikä Mikkeliä myöskään aina mielletä opiskelijakaupungiksi. Koulutustarjonnan vetovoimassa on joitakin poikkeuksia lukuun ottamatta vielä paljon kehitettävää.

Mikkelissä on kuitenkin monipuolisesti oppilaitoksia kaikissa koulutusasteissa. Osa koulutustoimijoista toimii eri rajapinnoilla. Esimerkiksi liikelaitos Otaviassa toimii Otavan Opisto, joka tarjoaa vapaan sivistystyön koulutusta ja aikuisten perusopetusta, sekä Nettilukio, joka tarjoaa mm. valtakunnallista nettilukiokoulutusta. Etelä-Savon ammattiopisto tarjoaa koko maakunnan alueella monipuolista koulutusta sekä peruskoulun päättäneille että aikuisille. Mikkelissä toimii myös toisen asteen ammatillista koulusta antava Suomen Nuoriso-opisto ja Mikkelin kesäyliopisto, jonka tehtävänä on järjestää eteläsavolaisille monipuolisesti avoimia yliopisto-opintoja ja korkeakoulutasoista täydennyskoulutusta. Tutkimus- ja kehittämistyön osalta Mikkelissä nousevat esille erityisesti Mikkelin yliopistokeskuksen toimijat (Aalto, HY ja LUT) ja ammattikorkeakoulu. Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Xamk on Suomen ammattikorkeakouluista yksi intensiivisimmistä tki-toiminnassa ja yliopistokeskuksella on monta alaa, jossa Mikkelissä tehdään valtakunnallisesti ainutlaatuista työtä. Strategisten kehittämislustojen toiminnassa hyödynnetään yhteistyömahdollisuuksia Xamkin ja muiden alueen korkeakoulutoimijoiden kanssa.

Kuntien taloudellinen tilanne tulee pakottamaan kunnat miettimään tulevaisuuden palveluntuotantomallejaan. Mikkelissä olevan digitaalisen ja skaalautuvan osaamisen hyödyntäminen mm. koulutuspalvelujen tuottamisessa toisille kunnille (ja koulutuksen ulkopuolelle jääville yksilöille), avaa mahdollisuuden kunnille pohtia palvelun tuottamista itse tai hankkimalla Mikkelistä.

Osaaminen tulee myös yhdistää koulutustarpeiden ennakkointiin sekä tulevaisuuden työelämän sekä toimintaympäristöjen muutoksiin. Apuna tulee käyttää tulevaisuusajattelua ja tulevaisuuteen suuntautuvia aikoja ja toimenpiteitä.

4 Talousarvion ja taloussuunnittelun perusteet

4.1 Mikkelin kaupungin strategia, päämäärät ja painopisteet

Kuntastrategian tulee kuntalain 37 § mukaan perustua arvioon kunnan nykytilanteesta sekä tulevista toimintaympäristön muutoksista ja niiden vaikutuksista kunnan tehtävien toteuttamiseen. Kuntastrategiassa tulee määritellä myös sen toteutumisen arviointi ja seuranta.

Mikkelin kaupunkistrategia 2022-2025 visionaan ” Mahdollisuuksien Mikkelä – Puhtaan veden pääkaupunki” on hyväksytty valtuustossa 13.12.2021. Samalla hyväksyttiin Mikkelin kaupungin arvoiksi Reilu, Rohkea ja Rakentava. Kaupunkistrategiaa toteuttavat strategiset toimenpideohjelmat 2022-2023 hyväksyttiin valtuustossa 25.4.2022 § 52

Strategian visiota, painopisteitä, Mikkelin arvoja ja strategisten toimenpideohjelmien toimenpiteitä toteutetaan talousarviossa ja toimintasuunnitelmissa. Strategia konkretisoituu Elinvoimaohjelmassa ja Hyvän elämän ohjelmassa. Hyvän elämän ohjelma on samalla kaupungin lakisääteinen hyvinvointikertomus. Strategisten toimenpideohjelmien seuranta ja raportointi valtuustolle toteutetaan valtuuston hyväksymien seurantamittareiden avulla erillisenä raportointina. Valtuustotason seurantamittareiden tavoitetaso on asetettu valtuustokaudeksi.

Palvelualueille lautakuntatasolle on laadittu strategian tavoitteenasettelua ja seuranta varten strategiakortit, joihin on kirjattu strategiaan perustuvat talousarvion 2023 konkreettiset tavoitteet ja toimenpiteet. Lautakuntatason toimenpiteiden seuranta toteutetaan lautakunnissa. Toimenpiteiden toteutumista seurataan talousseurannan yhteydessä hyödyntäen valtuustotason mittareita sekä täydentäen mittareita tarvittaessa laadullisella arvioinnilla toimenpiteiden etenemisestä.

Strategisten toimenpideohjelmien käytännön toiminnan suunnittelun ja toimeenpanon tukena ovat niille asetetut ohjausryhmät sekä kaupunkikonsernin toimijoiden sekä muiden sidosryhmien asiantuntijajäsenistä koostuvat seurantarajat.

Henkilöstösuunnitelma

Henkilöstösuunnittelun avulla määritellään kaupungin strategian mukainen ja palvelutuotannon vaatima määrällinen ja laadullinen henkilöstötarve. Henkilöstösuunnittelun tavoitteena on luoda strateginen henkilöstösuunnitelma varmistamaan, että Mikkelin kaupungin palveluja tuottaa oikea määrä osaavaa henkilöstöä. Henkilöstösuunnittelu kytkeytyy kiinteästi kaupungin palvelutoiminnan suunnitteluun ja ennakoitua muuttuvia henkilöstön osaamistarpeita, henkilöstön määrää ja rakennetta sekä henkilöstön sijoittumista ja kohdentumista palveluprosesseihin ja yksiköihin. Vuoden 2023 henkilöstösuunnitelmaan sisältyy kaupungin tavoiteorganisaation päivitys ja se ottaa huomioon kaupungin valtuustostrategian päämäärät.

Vuoden 2023 osaamisen kehittämisen painopistealueet ovat työkyvyn johtaminen, esihenkilöosaaminen, organisaatiokulttuurin ja prosessien kehittäminen, digitalisaation tehokkaampi hyödyntäminen sekä työhyvinvointi ja työn tuottavuus.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmasta laaditaan erillinen asiakirja, joka tuodaan valtuuston hyväksyttäväksi.

4.2 Laskentaperuste

Verotulot

Kuntalain 111 §:n mukaan valtuuston on viimeistään talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätettävä kunnan tuloveroprosentista, kiinteistöveroprosenteista sekä muiden verojen perusteista. Verotusmenettelylain 91 a §:n mukaan kunnan tulee ilmoittaa Verohallinnolle tuloveroprosenttinsa suuruus viimeistään verovuotta edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä. Kiinteistöverolain 11 §:n mukaan kunnanvaltuusto määrittää kiinteistöveroprosenttien suuruuden vuosittain etukäteen samalla, kun se vahvistaa varainhoitovuoden tuloveroprosentin. Myös kiinteistöveroprosentit tulee ilmoittaa viimeistään edeltävän vuoden marraskuun 17. päivänä.

Talousarviokirjan kohdassa 3.1 selostetun mukaisesti sote-uudistus siirtää sosiaali- ja terveyspalveluiden sekä pelastustoimen järjestämisvastuun hyvinvointialueille 1.1.2023 lukien. Sote-uudistuksen yhteydessä myös osa kuntien verotuloista siirretään valtiolle hyvinvointialueiden toiminnan rahoittamiseksi. Yhteisöveron tuotosta kuntien osuutta pienennetään yhdellä kolmasosalla, valtion osuutta kasvatetaan vastaavasti. Ansiotuloveroja siirretään noin 13,6 miljardia ja yhteisöveroja noin 0,9 miljardia v. 2023 tasossa arvioituna. Vuoden 2023 alusta ansiotuloista maksetaan siten nykyistä enemmän veroa valtiolle ja vähemmän kunnille, jolloin verotuksen taso säilyy veronmaksajan näkökulmasta käytännössä ennallaan. Kunnallisverotuksen muutos toteutetaan leikkaamalla kunnan vuoden 2022 kunnallisveroprosentista 12,64 prosenttiyksikköä. Kuntien onkin vahvistettava vuoden 2023 tuloveroprosentti tämän mukaisesti, eli kunnat eivät voi päättää vuoden 2023 veroprosentin osalta muista muutoksista. Leikkauksen suuruus vahvistui valtiovarainministeriön huhtikuussa 2022 julkaisemissa sote-uudistuksen siirtolaskelmissa. Kunnallisveron leikkauksen suuruus ei enää muutu, vaikka muilta osin siirtolaskelmat ovat edelleen alustavia.

Edellä kuvatun mukaisesti kaupunginvaltuuston tulee vahvistaa Mikkelin vuoden 2023 tuloveroprosentiksi 9,36 %.

Kiinteistöveron tuoton perusteena on talousarvion laadinnassa käytetty seuraavia kiinteistöveroprosentteja, jotka ovat käyttötarkoituksen mukaan ryhmiteltyinä:

	2023	2022
Yleinen kiinteistöveroprosentti	1,37 %	1,37 %
Vakituisen asuinrakennuksen kiinteistöveroprosentti	0,62 %	0,62 %
Muiden asuinrakennusten kiinteistöveroprosentti	1,50 %	1,50 %
Rakentamaton rakennuspaikka	4,00 %	4,00 %
Yleishyödyllisten yhteisöjen veroprosentti	0,00 %	0,00 %
Voimalaitoksen kiinteistöveroprosentti	3,10 %	3,10 %

Verotulojen budjetoinnissa on hyödynnetty Kuntaliiton syyskuussa 2022 päivittämää veroennustekehikkoa. Ennuste perustuu pääosin valtiovarainministeriön syksyn 2022 kuntatalousohjelmassa esitettyihin arvioihin verotulojen kehityksestä. Lisäksi ennusteessa on huomioitu verotilitykset elokuuhun 2022 asti sekä Verohallinnon ennakkotieto syyskuun 2022 verotilityksistä sekä Verohallinnon syyskuussa julkaisemat ennakkotiedot vuoden 2021 valmistuvasta verotuksesta.

Valtakunnallisesti Kuntaliitto arvioi koko maan kuntien verolajikohtaisia muutoksia seuraavasti:

- kunnallisverotulot -54,0 % (lasku johtuu sote-uudistuksen johdosta tehtävästä verotulojen siirrosta)
- yhteisöverotulot -30,5 % (lasku johtuu sote-uudistuksen johdosta tehtävästä verotulojen siirrosta)
- kiinteistöverotulot -1,9 %

Mikkelin kaupungin osalta verotuloennuste on seuraavan taulukon mukainen.

Mikkelin verotuloennuste, 1000 euroina						
	TP2020	TP2021	Enn. 2022	TA2023	TS2024	TS2025
Kunnallisvero	186 073	191 019	199 774	100 954	96 052	97 790
<i>Muutos %</i>	9,3	2,7	4,6	-49,5	-4,9	1,8
Yhteisövero	16 974	24 331	22 769	15 063	13 719	14 233
<i>Muutos %</i>	15,2	43,3	-6,4	-33,8	-8,9	3,7
Kiinteistövero	19 763	21 772	21 962	21 239	21 239	21 239
<i>Muutos %</i>	2,3	10,2	0,9	-3,3	0,0	0,0
Yhteensä	222 810	237 122	244 506	137 256	131 010	133 261
<i>Muutos %</i>	9,1	6,4	3,1	-43,9	-4,6	1,7

Valtionosuudet

Kuntien valtionosuudet koostuvat hallinnollisesti kahdesta eri osasta, joiden myöntäjinä toimivat valtiovarainministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö. Valtionosuudet ovat kunnalle kokonaisuutena ns. yleiskatteista tuloa, mikä tarkoittaa sitä, että kunta saa vapaasti käyttää sille myönnetty valtionosuudet peruspalvelujensa rahoittamiseen parhaaksi katsomallaan tavalla. Valtionosuuksien käytöstä ei raportoida. Kunnan valtionosuus koostuu peruspalvelujen valtionosuudesta, verotuloihin perustuvasta valtionosuuden tasauksesta sekä opetus- ja kulttuuriministeriön valtionosuusrahoituksesta.

Syksyn 2022 kuntatalousohjelman mukaan kuntien valtionavut ovat noin 5,4 mrd. euroa vuonna 2023. Laskennalliset valtionosuudet ovat noin 4,0 mrd euroa, veromenetysten korvaukset noin 0,9 mrd. euroa ja muut valtionavut noin 0,5 mrd. euroa. Valtionapujen määrä laskee merkittävästi aiempiin vuosiin verrattuna sote-uudistuksen vaikutuksista johtuen, sillä kuntien peruspalvelujen valtionosuuksia ja veromenetysten korvauksia siirretään huomattava määrä hyvinvointialueiden rahoitukseen. Lisäksi sosiaali- ja terveystieteiden hallinnon alan valtionavustukset kohdistuvat jatkossa pääosin hyvinvointialueille.

Sote-uudistuksessa kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmää muutetaan siten, että laskennassa käytettävät valtionosuusperusteet kuvaavat uudistuksen jälkeen kuntien jäljelle jääviä tehtäviä. Uusi valtionosuusjärjestelmä on perusrakenteeltaan pääosin sama kuin nykyisin. Suurin muutos koskee ns. sote-perustaisten osien poistamista kuntien valtionosuusjärjestelmästä. Sote-tehtävien poistuksessa kunnilta määrätty suurin osa kuntien peruspalvelujen valtionosuusjärjestelmän kautta jaettavasta rahasta alle 16-vuotiaiden ikäluokkien perusteella. Tämän vuoksi Mikkelin väestöennusteen kehityssuunnalla on heikentävä vaikutus tulevaisuuden valtionosuuksiin.

Sote-uudistuksen myötä kuntien valtionosuusjärjestelmään jää myös eriä, jotka eivät perustu kunnan tehtäviin, vaan menneisyyden kunnan sote-kustannuksiin. Sote-palveluiden tuottamisesta aiheutuneet kustannukset ja ns. sote-sidonnaiset valtionosuudet siis poistuvat kuntien taloudesta vuodesta 2023 alkaen, mutta menneet sote-kustannukset vaikuttavat kuntien valtionosuuksiin myös tulevina vuosina. Kuntien tulevan valtionosuuspohjan ratkaisee vuoden 2022 sote-kustannusten lopullinen toteuma. Tarkastuslaskenta suoritetaan syksyllä 2023, kun vuoden 2022 tilinpäätösten tiedot siirtyvistä sote-kustannuksista ja tuloista ovat valmistuneet. Jälkikäteistarkastuksesta aiheutuva valtionosuuspohjan lisäys tai vähennys huomioidaan kuntien valtionosuudessa vuodesta 2024 eteenpäin. Tarkastus tehdään myös kuntakohtaisesti; mikäli tarkastuksen jälkeen todetaan, että kunnalle on maksettu vuonna 2023 valtionosuutta liikaa tai liian vähän, vastaava määrä vähennetään tai lisätään kunnalle myönnettävästä valtionosuudesta tasasuuruusina erinä vuosina 2024 ja 2025.

Uudessa valtionosuusjärjestelmässä sote-tehtävien järjestämisvastuun siirrosta seuraavia muutoksia rajoitetaan valtionosuusjärjestelmään sisällytettävällä pysyvällä *muutosrajoittimella*. Sillä tasataan kunnista hyvinvointialueille siirtyvien tulojen ja menojen kunta-kohtaista epätasapainoa. Muutosrajoitin voi olla joko positiivinen tai negatiivinen, ja se jää pysyväksi elementiksi kuntien valtionosuuslaskentaan. Mikkelin kohdalla sote-kustannukset ovat siirtyviä laskennallisia tuloja suuremmat, joten Mikkelin muutosrajoitin on negatiivinen, eli se aiheuttaa kaupungin tulevaan valtionosuusrahoitukseen pysyvän leikkauksen. Essoten ennustetut talousarvioliitykset vuonna 2022 johtavat muutosrajoittimen kasvun kautta pysyviin lisäleikkauksiin Mikkelin valtionosuuksissa.

Muutosrajoittimen lisäksi sote-uudistuksen aiheuttamia talouden tasapainotilan muutoksia tasataan viiden vuoden *siirtymätasauksella*, josta osa jää pysyväksi. Tasaus pysyttää uudistusta edeltävän taloudellisen tilanteen edeltävän vuoden tasoon vuonna 2023 ja sitä seuraavina vuosina enimmäismuutos kasvaa porrastetusti +/- 15 euroa per asukas kohti viidennen vuoden eli v. 2027 pysyväksi jäävää, max. +/- 60 euron enimmäismuutosta per asukas. Tämänhetkisissä sote-laskelmissa Mikkelin tasapainotilan muutos rajataan negatiivisella siirtymätasauksella suurimpaan mahdolliseen plus-merkkiseen tasapainotilan muutokseen. Tämä ei kuitenkaan riitä oikaisemaan Mikkelin talouden menojen ja tulojen välistä epätasapainoa heikosta lähtötilanteesta johtuen.

Mikkelin vuoden 2023 valtionosuuksien budjetointi perustuu Kuntaliiton 22.9.2022 päivitettyyn ennakkolliseen valtionosuuslaskelmaan. Alla oleva taulukko kuvastaa hyvin konkreettisesti sote-uudistuksen aiheuttamaa valtionosuustason putoamista aiempiin vuosiin verrattuna. Peruspalvelujen valtionosuus -rivi pitää sisällään paitsi verotuloihin perustuvan valtionosuuden tasauksen, myös summiltaan negatiiviset sote-muutosrajoittimen (- 9,66 m€) ja sote-siirtymätasauksen (-3,95 m€). Nämä erät tarkentuvat vielä lopullisissa siirtolaskelmien tarkistuslaskennassa, ja niihin liittyvät oikaisut kohdistetaan tasasuuruusina erinä vuosien 2024 ja 2025 valtionosuuksiin. Mikkelin kohdalla näiden lukujen kohdalla on huomattava riski negatiivisen luvun eli valtionosuusleikkausten kasvusta etenkin muutosrajoittimen osalta Essoten talousarvion ylityspaineista johtuen. Onkin hyvin todennäköistä, että suunnitelmavuosien valtionosuuksien taso tulee olemaan vielä selvästi vuotta 2023 alhaisempia.

Mikkelin kaupungin valtionosuudet	TP 2020	TP 2021	TA2022	Enn. 7/2022	TA 2023	Muutos 2023 vs. 2022	
						€	%
1 000 euroa							
Kunnan peruspalvelujen valtionosuus*	108 847	101 858	104 050	104 034	1 179	-102 855	-98,87 %
<i>josta verotuloihin perustuva vos-tasaus</i>	<i>21 921</i>	<i>21 929</i>	<i>20 358</i>	<i>20 391</i>	<i>9 884</i>	<i>-10 507</i>	<i>-51,53 %</i>
Verotulomenetysten korvaus	25 598	25 517	28 485	29 208	9 069	-20 138	-68,95 %
Harkinnanvarainen valtionosuuden korotus	2 300	0	0	0	0		
Opetus- ja kulttuuritoimen muut valtionos.**	92	495	669	913	913		
Yhteensä	136 838	127 869	133 204	134 155	11 162		

* Peruspalv. valtionosuus 2023 sisältää sote-muutosrajoittimen -9,66 m€ ja sote-siirtymätasauksen -3,95 m€.

** Vuosi 2023 v. 2022 päätöksen mukaisesti.

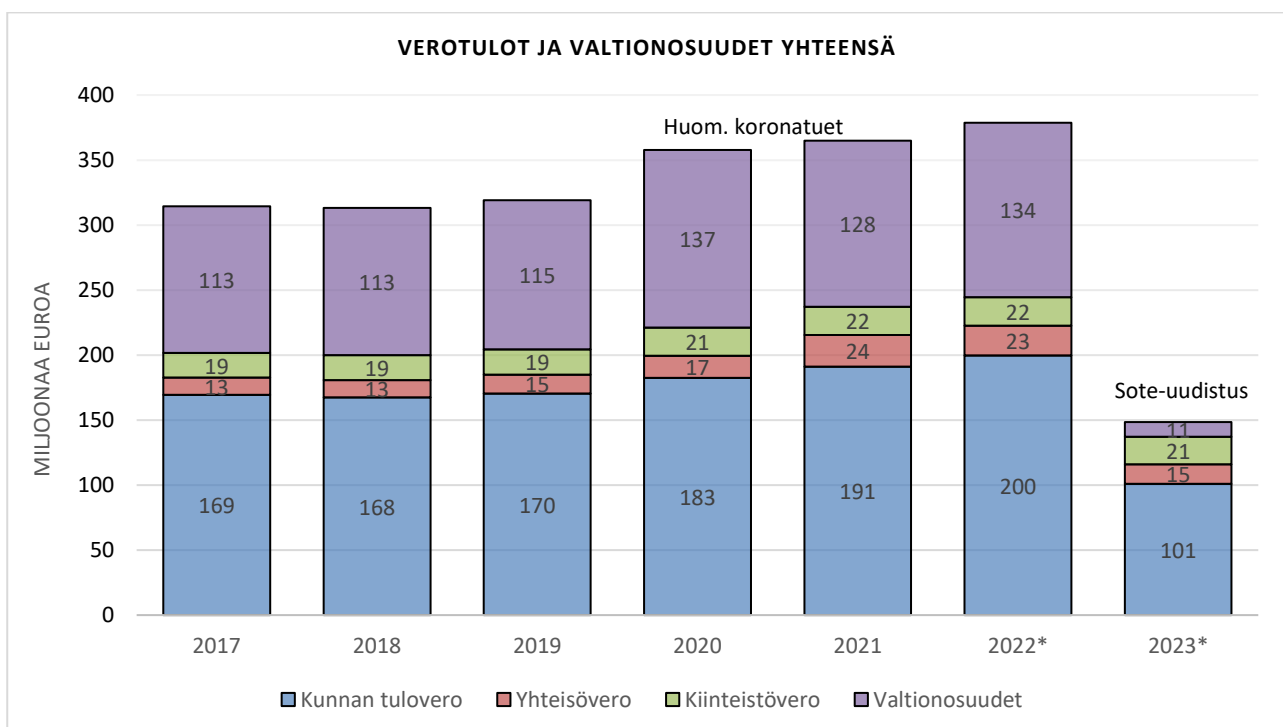
Suunnitelmavuosien valtionosuuksiin liittyy erittäin suurta epävarmuutta sote-uudistuksen takia. Tuloslaskelmaosassa taloussuunnitelmavuosille 2024–2026 esitetyt valtionosuusarviot pohjautuvat sote-uudistuksen vaikutusten arvioinnin ja taloussuunnittelun apuvälineeksi tarkoitetulla Kuntaliiton Jakoavain-työkalulla sekä valtiovarainministeriön valtionosuussimulaattorilla toteutettuun laskentaan. Kaikki laskelmat ovat kuitenkin lopullisten siirtolaskennan tarkastuslaskelmien valmistumiseen asti alustavia ja epävarmoja.

Simulaatioissa on huomioitu Essoten kuntalaskutuksen ylitysnusteeet sekä vuoden 2022 aikana saatavaksi arvioidut, siirtyviä nettokustannuksia pienentävät sote-koronatuet. Vuoden 2023 tarkastuslaskennan seurauksena tehtävät oikaisut vaikuttavat valtionosuuksiin vuodesta 2024 eteenpäin. Kun Essoten ennakoitua talousarvioliitykset otetaan huomioon, aiheutuu tarkistuslaskennasta todennäköisesti myös vuoden 2023 aikana Mikkelille liikaa maksetun valtionosuuden oikaisutarve. Oikaisu kohdistetaan tasaerin vuosille 2024–2025, ja ne pienentävät entisestään em. vuosilta maksettavien valtionosuuksien määriä. Simuloinnin lopputulemana muodostuneet luvut on pyöristetty tasaluvuiksi, sillä ennusteiden tarkkuuden ei voida olettaa olevan erityisen hyvällä tasolla laskelmien alustavasta luonteesta johtuen. *Valtionosuuksien määrät ovat hyvin karkeita simuloituja arvioita. Luvuissa voi tapahtua vielä suuriakin muutoksia.*

Suunnitelmavuosien 2024–2025 arvioidut valtionosuudet

2024	2025	2026
2 000 000	3 700 000	10 700 000

Sote-uudistuksen vaikutusten arviointi Mikkelin kaupungin, kuten kaikkien muidenkin kuntien, tuleviin valtionosuuksiin on hyvin vaikeaa. Lopulliset valtionosuustiedot ovat käytettävissä vasta vuoden 2023 tarkistuslaskennan jälkeen. Laskelmapäivityksissä voi kuntakohtaisiin lukuihin tulla vielä hyvinkin suuria muutoksia. Koska talouden kokonaiskuvaa on arvioitava varovaisuuden periaatetta noudattaen, on taloussuunnitelmavuosilla käytetty simulaatioiden antamia viitteellisiä valtionosuuslukuja. Kuntaliitto on lokakuussa 2022 julkaissut omana arvionaan, että kuntien valtionosuuksiin tulee vuonna 2024 kohdistumaan vielä noin 30 euroa/asukas lisäleikkauspaineen odotettua suuremman sote-kustannusten kasvun johdosta, joten vielä heikommiksi tarkentuvat laskelmat ovat mahdollisia.

Käyttötalouden menoperusteet

Kaupunginhallitus vahvisti talousarvioraamin päätöksellään 6.6.2022 § 257 ja oikeutti talouspalvelut valmistelevaan lautakunnille talousarvion valmisteluohjeet. Talousarvioraamissa toimintakate oli -123 miljoonaa euroa ja sen perusteella alustavasti laskettu arvio tilikauden lopputulemasta noin 1,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen.

Kaupunginjohtajan talousarvioesitys on noin 35,6 miljoonaa euroa ylijäämäinen. Ilman Etelä-Savon Energia Oy:n ns. normaaliosingon lisäksi maksettavaksi linjattuja lisätuloutuksia olisi tulos 1,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Suurta eroa raamivaiheen näkymään se-littävät mm. energiakustannusten ja korkokuluennusteen nousu raamin valmisteluhetken tilanteesta. Kaupunginjohtajan talousarvioesitys sisältää Patu-ohjelman mukaiset sekä aiemmin päätetyt säästötoimet, jotka kohdistuvat vuoteen 2023, yhteensä 5,6 miljoonaa euroa.

Sisäiset erät

Palvelualueilta veloittavista sisäisistä eristä talouspalveluiden veloitukset on laskettu yksiköiden vuoden 2022 talousarvioon varattujen ulkoisten käyttömenojen suhteessa.

Tietohallinnon palvelutuotannon kustannukset on jaettu toimialoille sisäiseksi veloitukseksi IT-palveluihin ja sovelluspalveluihin vuodelle 2022 varattujen määrärahojen suhteessa. Mahdollisimman suuri osa tietohallintoon liittyvistä palvelutuottajien laskuista pyritään kohdistamaan yksiköille suoraan aiheutumisperiaatteen mukaisesti. Niiden yhteisten IT-tuottajien laskut, jotka eivät ole suoraan kirjattavissa aiheutumisperusteen mukaisesti, kirjataan keskitetysti tietohallinnon kuluksi ja vyörytetään ulkoisena kuluna palvelualueille keskimääräisten käyttäjämäärien suhteessa.

Hankintapalveluiden veloitus on perustunut yhteisesti kilpailutettavien hankintojen kustannuksiin. Jakoperusteena on käytetty vuodelle 2021 varattujen määrärahojen (aineet ja tarvikkeet, palvelujen ostot, vuokrat, muut kulut) suhdetta palvelualueilla. Henkilöstöpalveluiden veloitus on jaettu palvelualueille tammi-toukokuussa 2022 maksettujen palkkojen ja palkkioiden suhteessa. Jyvitettävä kulu pitää sisällään mm. työnantajapalvelut, työsuojelun ja ulkoisen palvelutuottajan palvelumaksut palkanlaskennan osalta.

Vahtimestaripalvelut veloitetaan sisäisesti toteutuneiden palkkamenojen ja muiden menojen suhteessa niiltä yksiköiltä, joissa vahtimestarit työskentelevät.

Ruoka- ja puhtauspalveluiden hinnoittelu perustuu toiminnan kustannuksiin ilman katetta. Ruoka- ja puhtauspalveluiden hintaan vaikuttaa suoraan asiakkaan tarvitseman palvelun laatu, määrä ja tuottamisajankohta. Sisäiset vuokrat lasketaan Haahtela-tilahallintaohjelmalla tilojen käytön mukaisesti. Sisäinen vuokra koostuu ylläpitovuokrasta sekä pääomavuokrasta. Sisäisiä vuokria korotetaan vuodelle 2023 ylläpitovuokran osalta 5,7 prosenttia. Kokonaisuutena tämä tarkoittaa sisäisiin vuokriin noin 1,5 prosentin nousua.

Sisäiset veloitukset tehdään talousarviovuoden aikana pääsääntöisesti talousarvioon varattujen summien mukaisesti. Veloitukset tarkistetaan vastaamaan toteumia siten, että perusteetonta katetta ei syntyisi. Osa sisäisistä eristä on luonteeltaan palvelualueiden keskinäisiin sopimuksiin perustuvia myyntejä ja ostoja.

4.3 Kaupungin talouden kehitysnäkymät

Mikkelin kaupungin taloustilanne on heikko, ja myös tulevaisuudennäkymät ovat huolestuttavat. Talousarvioesityksen pohjana on kaupunginvaltuuston 17.10.2022 § 136 tekemä linjapäätös siitä, että taseeseen vuoden 2018 tilinpäätöksestä alkaen kertyneet kumulatiiviset alijäämät tulisi kattaa ensisijaisesti Etelä-Savon Energia Oy:n lisätuloutuksilla. Huomattavan tuloutuspotentiaalin omaava yhtiön vähemmistöosuuden myyminen on valtuuston linjauksen mukaisesti vasta toissijainen ratkaisu. Talousarviossa on käytetty yhtiön arvioihin perustuen vuoden 2023 kokonaistuloutuksena 41 miljoonaa euroa, josta 3,6 miljoonaa euroa on ns. tavanomaista osinkoa ja 37,4 miljoonaa euroa satunnaisena tuottona esitettyä kertaluontoista lisätuloutusta. Ilman lisätuloutusta talousarvio olisi 1,84 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Talousarvion laatimishetken näkymän mukaan Etelä-Savon Energia Oy:n lisätuloutukset eivät tule olemaan suuruudeltaan riittävät kumulatiivisten alijäämien kattamiseksi. Vuoden 2023 tilinpäätöksessä arvioidaan olevan kumulatiivista alijäämää edelleen 6,8 miljoonaa euroa. Kuntalain 110 §:n mukaan alijäämät tulisi saada katettua vuoden 2023 loppuun mennessä ns. kriisikuntamenettelyn välttämiseksi.

Myös suunnitelmavuosien 2024–2026 näkymä on taloussuunnitelmassa hyvin heikko, sillä kaikki suunnitelmavuodet ovat voimakkaasti alijäämäisiä. Näin ollen taloussuunnitelman maalaaman tulevaisuusnäkökulman perusteella kumulatiivisten alijäämien kertyminen jatkuu edelleen vuoden 2023 jälkeen huomattavalla vuosivauhdilla. Näkökulma on heikko siitäkin huolimatta, että suunnitelmavuosien laskennassa on huomioitu säästöohjelmien vaikutukset.

Tulevien vuosien 2024–2026 talousnäkökulmaa heikentävät erityisesti sote-uudistuksen vaikutukset kaupungin verorahoitukseen eli verotuloihin ja valtionosuuksiin, sekä uudistuksen jälkeinkin vallitseva tulojen ja menojen välinen rakenteellinen epätasapaino. Uudistuksen vaikutuksia verotuloihin ja valtionosuuksiin on kuvattu tarkemmin talousarviokirjan edellisessä kappaleessa (4.2). Kunnan tuloeroista tehtävän leikkauksen suuruudeksi on jo vahvistettu 12,64 prosenttiyksikköä, minkä lisäksi yhteisöveron tuotosta kolmasosa

siirtyy valtiolle. Vuonna 2023 kunnille tuloutuvat verotulot ovat vielä lopullista tasoaan korkeammalla verojen tilitysrytmistä johtuen; vuoden 2023 verotuloihin sisältyy vielä aiempien vuosien korkeampiin veroprosentteihin perustuvia tilityksiä. Mikkelin kohdalla tämä ns. verotilityshäntä on arviolta 7–8 miljoonan euron suuruinen. Vuodesta 2024 alkaen verotilitykset ovat uudella todellisella, vuotta 2023 alhaisemmalla tasolla.

Verotuloja suurempaakin epävarmuutta suunnitelmavuosien talouteen aiheuttaa valtionosuuslaskenta, tarkemmin sote-uudistuksen rahoitussiirtolaskennasta valtionosuuksiin jäävät tasauselementit. Lopulliset sote-rahoituksen siirtolaskelmat valmistuvat vasta vuoden 2023 lopulla, ja Mikkelin kohdalla siirtolaskennan merkittävin riski liittyy Essoten vuoden 2022 kuntalaskutuksen toteumaan. Ennusteiden perusteella Essoten kokonaiskustannus Mikkelille voi ylittää talousarvion jopa yli 28 miljoonalla eurolla, mikä johtaa siirtolaskennassa miljoonien eurojen lisäleikkauksiin kaupungille jäävissä valtionosuuksissa. Erityisesti vuoden 2024 ja 2025 valtionosuuksien taso tulee putoamaan alhaiseksi, sillä vuonna 2023 Mikkelin kohdalla oletettavasti liian suurina maksetut valtionosuudet oikaistaan tasaerinä vuoden 2024 ja 2025 valtionosuuksiin. Myös seuraavien vuosien valtionosuuksien perusmäärä jää pysyvinä elementteinä valtionosuuslaskentaan jäävien tasausmekanismien vuoksi alhaisemmalle tasolle sote-kustannusten talousarviolitysten seurauksena. Jos siis yksittäisen kunnan hyvinvointialueelle siirtyvät kustannukset ovat lopullisessa vuoden 2022 tilinpäätöksessä korkeammat kuin vuonna 2022 alustavassa siirtolaskennassa on talousarviolukujen perusteella arvioitu, korjataan kunnan valtionosuutta pysyvästi alaspäin vuodesta 2024 lähtien. **Kaikki arviot soteuudistuksen jälkeisten vuosien valtionosuus- ja verotuloista ovat tällä hetkellä epävarmoja, ja lopulliset laskelmat valmistuvat vasta vuonna 2023.** Tuloslaskelmaosassa taloussuunnitelma vuosille 2024–2026 esitettyjen valtionosuuksien määrät perustuvat simulaatiolaskentaan, jota on selostettu talousarviokirjan kohdassa 4.2.

Vaikka tulevien vuosien valtionosuustasoihin liittyy vielä merkittävää epävarmuutta, on kokonaiskuva kuitenkin sikäli selkeä, että ko. vuodet tulevat tämänhetkisen näkymän mukaan joka tapauksessa olemaan taloudelliselta toteumaltaan hyvin heikkoja. On erittäin epätodennäköistä, käytännössä mahdotonta, että siirtolaskelmien lopullisissa versioissa valtionosuudet nousisivat niin paljon suuremmiksi, että ne kääntäisivät suunnitelmavuosien tulonäkymät positiivisiksi. Näin ollen on selvää, että kaupungilla on tulevinakin vuosina huomattavan suuri paine sopeuttaa käyttötalouttaan siten, että tulojen ja menojen välinen epäsuhde saataisiin oikaistua. Sopeutustarpeen tarkka määrittäminen on vielä keskeneräisen sote-laskennan vuoksi vaikeaa, mutta suunnitelmavuosien tämänhetkisen näkymän perusteella puhutaan joka tapauksessa suuruusluokassaan vähintään 8–10 miljoonan euron pysyvästä vuositason sopeutustarpeesta uutta ”normaalitasoksi” oletettua heikompien vuosien 2024 ja 2025 jälkeen. Vuosien 2024 ja 2025 kohdalla alijäämien arvioidaan olevan huomattavasti suuremmat, noin 18 ja 15 miljoonaa euroa. Karkean sopeutuspainearvion osalta on syytä huomata, että mahdollisesti toteutumatta jäävät säästöohjelmien tasapainotustoimenpiteet kasvattavat painetta entisestään.

Kaupungin tulojen ja menojen välillä vallitsee rakenteellinen epätasapaino, minkä lisäksi väestöennusteiden laskusuunta tulee johtamaan palvelutarpeen vähenemiseen ja valtionosuusrahoituksen laskuun uudessa valtionosuusjärjestelmässä. Tämän vuoksi sitoutuminen jo laadittujen sopeutusohjelmien toteuttamiseen sekä palveluverkon kriittinen tarkastelu väestöennusteiden näkökulmasta ovat ensiarvoisen tärkeitä. Sote-uudistus siirtää hankalasti ennakoivat ja vuodesta toiseen taloudellisen kantokyvyn ylittäneet sote-kustannukset pois kaupungin harteilta, mutta ei tarjoa pikakorjausta hyvin haastavaan taloustilanteeseen. Sote-uudistuksen jälkeisessä tilanteessa pärjäämisen näkökulmasta merkityksellisintä on kunnalle jäävien palveluiden ja niiden kustannustason kehittymisen kestäväälle tasolle kunnalle jäävän rahoituksen määrään nähden. Kriittisen tärkeää olisi myös kohentaa kaupungin taloudellista sietokykyä puskureiden, käytännössä taseen kumulatiivisten ylijäämien muodossa. Ilman taseomaisuusjärjestelyitä tämä ei kuitenkaan tule lähitulevaisuudessa onnistumaan.

Taloukehityksen tausta

Kaupungin reaalitytalous oli 4–5 miljoonaa euroa alijäämäinen vuosina 2013–2015, kun taas vuosina 2016–2017 kaupungin taloudellinen tilanne oli tasapainossa. Vuoden 2019 tilinpäätöksessä Mikkelin kaupungin kumulatiivinen alijäämä oli 42,2 miljoonaa euroa. Vuonna 2020 käyttötalous oli lähes 9,5 miljoonaa ylijäämäinen pääasiassa koronatukien ja harkinnanvaraisen valtionosuuden eli poikkeuksellisten erien vaikutuksesta. Kumulatiivisen alijäämän määrä pieneni positiivisen tuloksen ansiosta noin 32,7 miljoonaa euroon. Vuoden 2021 tilinpäätös oli lopulta ennusteita parempi, 3,8 miljoonaa euroa alijäämäinen. Kumulatiivista alijäämää taseeseen muodostui siten 33,55 miljoonaa euroa. Vuoden 2022 taloussuunnuste on talousarvio laatimishetkellä noin 8,8 miljoonaa euroa, jolloin kumulatiivisen alijäämän määrä tilinpäätöksessä olisi 42,4 miljoonaa euroa.

Pääasiallinen syy edellä kuvatuille alijäämäisille tuloksille on sote-palvelut tuottaneen Essote-kuntayhtymän huomattavat talousarviolitykset ja erittäin voimakas sote-kustannusten kasvu. Ensimmäisestä nykyisen laajuudesta toimintavuodesta 2017 kuudenteen ja viimeiseen toimintavuoteen 2022 on Essoten vuosikustannusten taso noussut 179 miljoonasta eurosta 255 miljoonaa euroon, eli hurjat 76 miljoonaa euroa.

Taloussuunnitelmakauden 2023–2026 investointien tulorahoitus

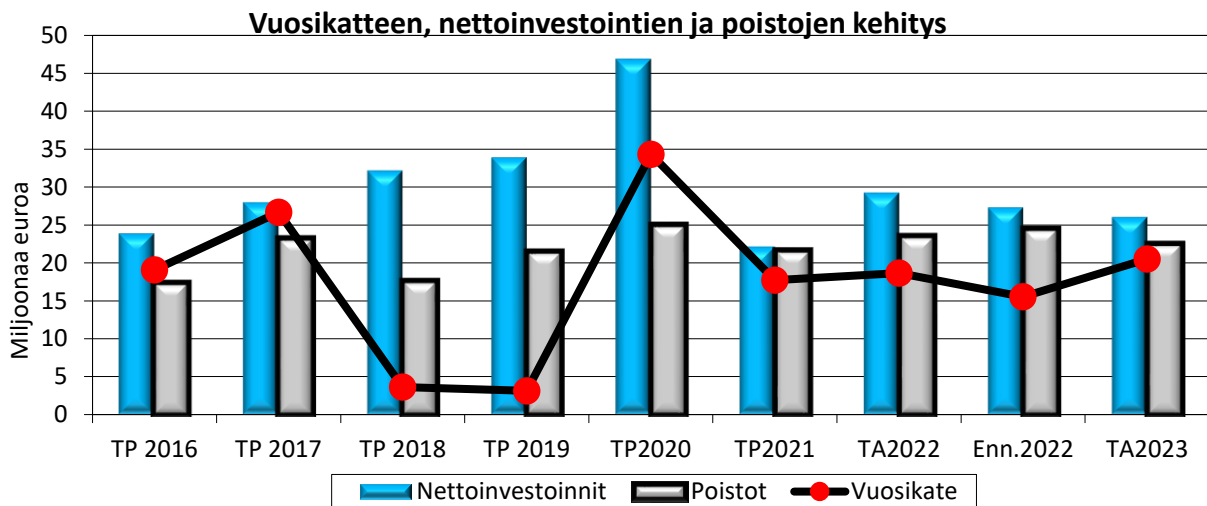
Tuloslaskelmassa vuosikate osoittaa tulorahoituksen, joka jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainanlyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku tulorahoituksen riittävyyden arvioinnissa. Investointien rahoitus tulorahoituksella ilman lainamäärän kasvattamista edellyttäisi, että vuosikate olisi vuotuisia nettoinvestointeja suurempi. Nettoinvestoinnit ovat talousarviovuonna 2023 noin 26 miljoonaa euroa. Nettoinvestointien määrä ylittää talousarvion 20,5 miljoonan vuosikatteen 5,5 miljoonalla eurolla, eli kaupungin normaali tulorahoitus ei riitä investointimenojen kattamiseen. Tuloslaskelmassa satunnaisena tulona esitetty Etelä-Savon Energia Oy:n lisätuloutustavoite kääntää kuitenkin rahoituslaskelmassa toiminnan ja investointien rahavirran 30,9 miljoonaa euroa positiiviseksi. Suunnitelman mukaisten poistojen määrän nettoinvestoinnit ylittävät 3,5 miljoonalla eurolla.

Investointien rahoitus muodostaa koko suunnitelmakaudelle haasteen; vuosien 2023–2026 keskimääräinen vuosikatetaso jää kovin alhaiseksi, noin 10,8 miljoonaan euroon, kun investointiohjelman keskimääräinen nettoinvestointitaso on noin yli 26 miljoonaa euroa vuodessa. Investointien rahoittaminen normaalilla tulorahoituksella edellyttäisi täten vähintään n. 27 miljoonan euron keskimääräistä vuosikatetasoa, jota ei suunnitelmakaudella kyetä saavuttamaan. Korkeampi vuosikatetaso olisi tarpeen myös suunnitelman mukaisten poistojen määrän näkökulmasta; perusoletuksena tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Taloussuunnitelmakauden 2023–2026 vuosikatteiden kokonaismäärä ei kata suunnitelmakauden nettoinvestointien kokonaismäärää eikä myöskään suunnitelman mukaisten poistojen määrää.

Investointien osalta on rahoitustasapainosta huolehtimiseksi aiheellista tehdä pitkän aikavälin kannattavuus- ja vaihtoehtolaskelmia. Investointisuunnitelmassa tulee huomioida käyttötalousvaikutusten lisäksi myös kaupungille kertynyt korjausvelka riskienhallintaa painottaen. Vuosikatteen saamiseksi kestäväälle tasolle investointien rahoituksen turvaamiseksi tulisi koko suunnitelmakaudella sitoutua aktiiviseen käyttötalousmenojen hillintään ja sopeutustoimien toteuttamiseen, mutta toisaalta myös nettoinvestointien määrä on kyettävä suhteuttamaan realistisesti kaupungin taloudellisiin resursseihin. Kaupungin investoinnit ovat jo useana vuotena olleet todellista rahoituskykyä selvästi korkeammalla tasolla.

Kaupungin velkamäärän arvioidaan nousevan noin 333,8 miljoonaan euroon vuoden 2023 lopussa, mikä tarkoittaa 6 405 euroa asukasta kohden. Lainamäärä tulee kasvamaan suunnitelmakaudella edelleen, mikä lisää entisestään kaupungin korkokustannuksia ja korkoriskiä. Lainakannan kasvun syytä huomata, että konsernirahoitus- ja takausperiaatteiden (KV 17.6.2019 § 78) mukaisesti toteutettava konsernirahoitus nostaa kaupungin tarvitseman lainarahoituksen määrää. Konsernirahoituksella tavoitellaan kaupunkikonsernille kokonaistaloudellisesti edullisempaa rahoitusta. Kaupunki saa lähtökohtaisesti edullisemmin rahoitusta markkinoilta kuin konserniyhtiöt, ja kaupungin edelleen rahoittaessa konserniyhtiöitä saadaan säästöä konsernin ulkopuolelle maksettavissa koroissa.

Sopeutusohjelmakokonaisuuden mukaisten investointien toteuttamisen jälkeen on ensiarvoisen tärkeää saada kaupungin investointiohjelman nettovolyymin vakiinnutettua maltillisemmalle tasolle ja toisaalta vuosikatetta kohennettua tasapainotustoimilla siten, että se riittäisi vähintään käyttöomaisuuden suunnitelman mukaisiin poistoihin.

Taloussuunnitelmakauden tuloslaskelman tarkat tiedot on esitetty talousarviokirjan kohdassa 10 ja rahoituslaskelman tiedot kohdassa 11.

4.4 Kuntalain 110 §:n mukaiset yksilöidyt toimenpiteet talouden tasapainottamiseksi

Kuntalain 110 §:n mukaan kunnan ”taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen. Kunnan taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään neljän vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Kunnan tulee taloussuunnitelmassa päättää yksilöidyistä toimenpiteistä, joilla alijäämä mainittuna ajanjaksona katetaan”.

Mikkelin kaupungin tulee päättää talousarvion yhteydessä yksilöidyistä talouden tasapainotustoimenpiteistä, koska vuoden 2021 tilinpäätöksessä taseeseen on kertynyt kumulatiivista alijäämää 33,55 miljoonaa euroa. Vuosi 2022 on talousarvion valmisteluhetkellä päivitetyn ennusteen mukaan muodostumassa noin 8,8 miljoonaa euroa alijäämäiseksi Essoten talousarvioliityksistä johtuen.

Taseeseen vuoden 2018 tilinpäätöksestä alkaen kertyneet alijäämät on katettava vuoden 2023 loppuun mennessä, jotta Mikkeli välttäisi kuntalain 118 § mukaisen erityisen vaikeassa taloudellisessa asemassa olevan kunnan arviointimenettelyn eli nk. kriisikuntamenettelyn. Kuntalain 118.2 § mukaan arviointimenettely voidaan käynnistää, jos kunta ei ole kattanut taseeseensa kertynyttä alijäämää säädettyssä määräajassa.

Mikkelin kaupunginvaltuusto päätti 17.10.2022 § 136, että Mikkelin kaupungin kumulatiiviset alijäämät katetaan energiaomaisuusjärjestelyillä vuoden 2023 loppuun mennessä. Ensisijaisena keinona kaupunginvaltuusto pitää *tuloutuksia Etelä-Savon Energia Oy:sta*. Toissijaisesti kaupunginvaltuusto valtuutti kaupunginhallituksen valmisteamaan Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden myyntiä siltä varalta, että Etelä-Savon Energia Oy:n tuloutukset eivät riitä kertyneiden alijäämien kattamiseen. Mahdollisessa myyntitilanteessa tavoitteena on strateginen omistajakumppani, joka tuo aitoa lisäarvoa yhtiöön, ja mahdollisimman korkea myyntihinta. Mahdollinen kauppa tuodaan kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi syyskuun 2023 loppuun mennessä. Siltä varalta, että Etelä-Savon Energian tuloutukset todetaan riittäviksi tai energiamarkkinan tilanne kehitty sellaiseksi, että osakekaupan valmistelu ja edistäminen ei enää ole kaupungin edun mukaista, valtuutti valtuusto kaupunginhallituksen päättämään myyntiprosessin keskeyttämisestä. Vähemmistöosuuden myymiseksi tarvittavan asiantuntijapalvelun kilpailutuksen valmistelu on talousarvion valmisteluhetkellä käynnistetty.

Vuoden 2023 talousarvioesitys on laadittu valtuuston linjapäätöksen perusteella siten, että satunnaisiin eriin on sisällytetty Etelä-Savon Energia Oy:n mahdolliseksi arvioitu lisätuloutus 37,4 miljoonaa euroa rahoitustuottoihin sisältyvän 3,6 miljoonan euron ns. normaaliosingon lisäksi. Näin yhtiön osinkotuloutukset kaupungille vuonna 2023 olisivat yhteensä 41 miljoonaa euroa. Ilman lisätuloutusta vuoden 2023 talousarvio olisi 1,8 miljoonaa euroa alijäämäinen.

Talousarvion laatimishetken talousennusteen perusteella Etelä-Savon Energian lisätuloutuksen määrä ei riittäisi kattamaan taseeseen kertyneitä alijäämiä vuoden 2023 loppuun mennessä. Alijäämiä jäisi talousarvion laatimishetken arvion perusteella kattamatta noin 6,8 miljoonaa euroa. Välittömästi vuoden 2022 tilinpäätöksen valmistuttua onkin arvioitava tarkkaan lisätuloutusten riittävyyttä suhteessa kertyneisiin alijäämiin. Valtuuston linjapäätöksen mukaisesti kaupunki voi myydä Etelä-Savon Energia Oy:sta vähemmistöosuuden, mikäli se on tarpeen alijäämien kattamiseksi ja kriisikuntamenettelyn välttämiseksi.

Taloussuunnitelma ei ole kuntalain 110 §:n edellyttämällä tavalla tasapainossa tai ylijäämäinen, ja se antaa Mikkelin kaupungin taloustilanteesta hyvin huolestuttavan kuvan. Talousarvion laatimishetken arvioiden mukaan ensisijaiseksi alijäämien kattamiskeinoksi linjattu Etelä-Savon Energian lisätuloutus ei tule olemaan määrältään riittävä alijäämien kattamiseen vuoden 2023 loppuun mennessä. Lisäksi taloussuunnitelmavuodet 2024–2026 ovat kaikki voimakkaasti alijäämäisiä. Koska kaupungin taseessa ei ole riittävä puskuria niiden kattamiseen, kumulatiivisen alijäämän kertyminen jatkuu vauhdilla.

Alijäämien kattamiseksi tarpeellisten kertaluontoisten tuloutusten lisäksi kaupunginvaltuusto on päättänyt lukuisista talouden tasapainotustoimenpiteistä. Palvelu- ja kudurakenteiden tarkastelu on ensiarvoisen tärkeää, sillä kaupungin käyttötalouden tulojen ja menojen välillä on jo pitkään vallinnut merkittävä epäsuhta. Viimeisin kaupunginvaltuuston hyväksymä tasapainotusohjelma on 28.3.2022 § 44 hyväksytty Palvelut ja tulevaisuus -ohjelma. Samassa yhteydessä kaupunginvaltuusto myös vahvisti yhteenvetotaulukon aiemmin linjatuista tasapainotustoimenpiteistä paremman kokonaiskuvan muodostamiseksi. Aiemmin hyväksytyt säästöohjelmat ovat kaupunkirakenneselvitys (KV 18.6.2018 § 71), palvelusuunnitelma (KV 18.3.2019 § 35) ja talous- ja tulevaisuusohjelma (KH linjapäätös, 22.6.2020 § 231). Lisäksi vuoden 2022 talousarvion yhteydessä vahvistettiin joukko uusia säästötoimia. Nämä kaikki on huomioitu Palvelut ja tulevaisuus -ohjelman yhteyteen laaditussa koontitaulukossa. Yksityiskohtaisten toimenpideluetteloiden osalta viitataan em. koontitaulukkoon, alkuperäisiin tasapainotusohjelmiin sekä vuoden 2022 talousarviokirjan liitteenä esitettyyn tasapainotustoimenpiteiden yhteenvetoon.

Tasapainotustoimien kokonaisvaikutus	2022	2023	2024	2025	Yhteensä
Palvelut ja tulevaisuus -ohjelma	2 249 980	3 397 500	200 000		5 847 480
Satunnaiset ja kertaluontoiset	2 430 420				2 430 420
Aiemmat päätökset	4 438 943	895 000			5 333 943
Kouluverkko (ilman poisto- ja rah. vaikutuksia)			2 387 782	158 158	2 545 940
Yhteensä	6 688 923	4 292 500	2 587 782	158 158	13 727 363
<i>josta satunnaiset ja kertaluontoiset</i>	<i>2 430 420</i>				<i>2 430 420</i>

Kaupunginjohtajan talousarvioesitys sisältää kaikki tasapainotusohjelmien mukaiset toimenpiteet. Lisäksi talousarvioon on sisällytetty Palvelut ja tulevaisuus -ohjelman sivulla 30 lisäselvitettäväksi linjattujen toimenpiteiden säästövaikutuksia seuraavasti:

- Säästö uimahalleista, 415 000 euroa
  - KH raamipäätöksen 6.6.2022 § 257 mukaisesti budjettiesitys ei sisällä toisen uimahallin sulkemista tai ulkoistusta, vaan säästö on haettu kokonaissummana liikuntapalveluiden toiminnasta.
- Lentokenttäpalveluiden lakkautus, 350 000 euroa
  - KH raamipäätöksen 6.6.2022 § 257 mukaisesti budjettiesitys ei sisällä lentokentän lakkautusta, vaan vastaava säästö on haettu kokonaissummana muusta kaupunkikehityslautakunnan toiminnasta.

- Aluejohtokuntien toimintamallin muutos, 110 000 euroa
- Suomenniemen koulun lakkauttaminen, 227 000 euroa
- Varhaiskasvatuksen muutoksista saatavat säästöt, 205 000 euroa

Näin ollen kaupunginjohtajan vuoden 2023 talousarvioesitys sisältää talouden tasapainotustoimia kaikkiaan 5,6 miljoonalla eurolla.

Taloussuunnitelmavuosien heikon näkymän perusteella on selvää, että kaupunki joutuu etsimään vielä runsaasti lisää keinoja taloutensa tasapainottamiseen.

4.5 Riskienhallinta

Kuntalaissa säädetään kunnan ja kuntakonsernin sisäisestä valvonnasta ja riskienhallinnasta. Kuntalain 39 §:n mukaan kaupungin hallituksen on huolehdittava kunnan sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä. Kaupungin hallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta. Kaupungin hallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien tehtäväalueidensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti.

Kaupungin hallitus päättää sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa koskevista ohjeista sekä vastaa tilinpäätöksen toimintakertomuksessa annettavasta sisäisen valvonnan ja konsernivalvonnan järjestämisen selonteosta. Mikkelin kaupungin viranhaltijoista koostuvan konserniohjausryhmän tehtävänä on koordinoita ja kehittää kaupunkikonsernin sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa. Johtavien viranhaltijoiden, erityisesti tilivelvollisten, tehtävänä on toimeenpanna sisäinen valvonta ja riskienhallinta vastuualueellaan ja raportoida niistä hyväksytyjen ohjeiden mukaisesti. Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa toteuttavat myös kaikki työntekijät kaikilla organisaatiotasolla osana toimintarutiineja. Kaikkien tulosalueiden ja tulosyksiköiden on toimintaa suunnitellessaan otettava huomioon sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan asettamat vastuut ja velvoitteet sekä varattava niille tarvittavat resurssit.

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt joulukuussa 2017 kaupunkikonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet. Niillä luodaan hyvän hallinto- ja johtamistavan mukaiset puitteet kaupunkikonsernin ohjaus- ja johtamisjärjestelmän järjestämiseen ja yhdenmukaistamiseen sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan näkökulmasta.

Mikkelin kaupungin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeen (KH 21.6.2021 § 276) tarkoituksena on varmistaa ja edistää sisäisen valvonnan käytännön toteutusta Mikkelin kaupunkikonsernissa sekä tiedottaa sisäisen valvonnan merkityksestä, velvoitteista ja vastuista koko henkilöstölle. Mikkelin kaupungin konserniohjeen mukaisesti kaupungin antamien sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeita tulee noudattaa myös konserniyhtiöissä. Ohjeessa määritetään sisäisen valvonnan vastuuta sekä tehtäviä toimenpiteitä ja toimintaan liittyviä raportointivelvoitteita.

Mikkelin kaupunkikonsernissa riskeillä tarkoitetaan epävarmuustekijöitä, tapahtumia tai tapahtumaketjuja, joiden toteutuessa Mikkelin-konserni tai sen osa ei saavuta sille asetettuja tavoitteita ja/tai kokee huomattavia menetyksiä. Kaupunkikonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sekä sisäisiä että ulkoisia riskejä.

Riskienhallintaprosessi perustuu:

- riskin tunnistamiseen ja kuvaamiseen
- riskin toteutumisen vaikutusarviointiin (merkittävyteen) ja riskin toteutumisen todennäköisyyteen
- mahdollisuuteen hallita riskiä eri menetelmillä (valvonta)
- riskeistä raportointiin ja riskien seurantaan

Koronaviruspandemian vaikutukset kaupungin toimintaan ja talouteen vuonna 2023 näyttäisivät talousarvion laatimishetkellä vähäisiltä. Palveluihin ei oleteta tulevan aikaisempien vuosien kaltaisia rajoitteita, ja koronatestauksesta ja hoidosta aiheutuvat sote-kustannukset eivät vaikuta enää suoraan kuntien kustannuksiin hyvinvointialueiden käynnistettyä toimintansa. Taloudellisia riskejä ja epävarmuustekijöitä kuitenkin riittää. Ukrainassa käytävän sodan seurannaisvaikutukset nostavat mm. energian ja elintarvikkeiden hintaa ja hankaloittavat raaka-aineiden saatavuutta, jolloin suorat ja välilliset kustannukset kohoavat merkittävästi.

Sosiaali- ja terveyspalvelumenojen voimakas kasvu on ollut tunnistettu riski jo useana vuonna, eikä sen realisoidumiselta ole onnistuttu suojautumaan. Kulut ovat nousseet voimakkaasti ja jatkuvasti. Vuonna 2022 sote-palvelujen kustannukset tulevat alustavien tietojen mukaan ylittämään talousarvion enemmän kuin aikaisemmin, ja se muodostaa merkittävän riskin myös tulevien vuosien talouden tasapainon saavuttamiselle. Mikkelin kaupungin osalta Essoten kustannusten kasvu vaikuttaa vuoden 2023 lopulla laskettaisiin lopullisiin sote-siirtolaskelmiin, ja mitä korkeampana kustannukset toteutuvat vuonna 2022, niin sitä pienemmäksi Mikkelin kaupungin tulevaisuudessa saamat valtionosuudet leikkautuvat.

Hyvinvointialueuudistus ei pelasta kuntien taloutta. Talouden ennustettavuus on jatkossa kuitenkin parempi, ja omilla ratkaisilla voidaan saavuttaa suhteellisesti suurempi vaikuttavuus kuin aikaisemmin. Mutta Mikkelin kaupungin palvelutuotantoon kohdistuu

jatkossakin suuria säästöpaineita, jotta tulojen ja menojen rakenteellinen epätasapaino saataisiin oikaistua. Lisäksi kaupungin taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa vuoden 2023 loppuun mennessä. Mikäli riittäviä toimenpiteitä ei saada vaaditussa aikataulussa toteutettua, on Mikkeli edessä kriisikuntamenettely. Mahdollinen kriisikunta-asema näyttäytyy kaupungille pitkän aikavälin strategisena, toiminnallisena, sekä taloudellisena riskinä. Kriisikuntamenettelyyn joutuminen heikentäisi kaupungin imagoa, pitovoimaa ja vetovoimaa, ja heijastuisi siten myös tulevaisuudessa elinvoiman kehittymiseen ja eri toimijoiden investointihalukkuuteen.

Opetus- ja kulttuuriministeriön 18.12.2019 antaman päätöksen mukaan Mikkelin kaupungin on palautettava perusteettomasti saatu etu Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavialle kohdistuneista lukiokoulutuksien vuosien 2013–2017 valtionosuuksista. Itä-Suomen hallinto-oikeus, ja lopulta korkein hallinto-oikeus hylkäsi Mikkelin kaupungin laatiman oikaisuvaatimuksen. Helmikuussa 2022 Mikkeli laati asiasta vielä akordin opetus- ja kulttuuriministeriölle, jolla pyydettiin saatavan anteeksiantamista tai toissijaisesti summan merkittävää kohtuullistamista. Akordihakemus hylättiin. Näin ollen prosessi on päättynyt ja riski valtionosuuksien palauttamisesta (13,2 miljoonan euroa) realisoitui. Takaisinmaksusta on tehty sopimus OKM:n kanssa. Riskin realisoitumisella ei enää ole tuloslaskelmavaiikutusta, sillä varovaisuuden periaatteen mukaisesti takaisinperittävä summa on jo aikaisemmin kirjattu taseeseen.

Vesiliikelaitos on purkanut Metsäsairilan jätevedenpuhdistamon ja Kenkäveronniemen tulopumppaamon urakkasopimukset maaliskuussa 2020. Urakoitsija on riitauttanut sopimusten purun. Tuomioistuinkäsittelyyn liittyy riski mm. sopimuskuompanin vaatimista vahingonkorvauksista. Vesiliikelaitos on käräjäoikeudelle haastehakemukseen antamassaan vastauksessa (johtokunta 23.9.2020 § 46) kiistänyt esitetyt vaatimukset pääosiltaan ja todennut, että purkuoikeus on ollut olemassa, eikä vahingonkorvausvelvollisuutta siksi ole. Talousarvion laatimishetkellä oikeusprosessi on edelleen kesken.

Korkokulujen kasvu muodostaa ulkoisen riskitekijän talouden tasapainolle. Pitkään kestänyt matalien korkojen aika näyttää tulleen päätökseen, ja korot ovat lähteneet nousemaan vuoden 2022 aikana. Ennusteiden mukaan nousutahti kiihtyy vuodelle 2023 mentäessä, ja korkokulujen kasvu on huomattava. Riskiltä on osaltaan suojauduttu korkosuojauksilla, mutta niistäkin huolimatta korkomenot arviolta kaksinkertaistuvat. Kaupungin lainojen suojaustaso vuoden 2023 alussa on noin 60 %.

Talouden tasapainottamisesta selostetaan tarkemmin talousarviokirjan kohdassa 4.4

Strategisissa riskeissä suurin haaste on väestörakenteen muutoksen ja huoltosuhteen heikkenemisen aiheuttama muutospainee palvelurakenteisiin ja palveluiden saatavuuteen. Operatiivisissa riskeissä keskeistä on henkilöstöressurssien hallinta. Henkilöstökulujen kasvun hillitsemisellä on tärkeä rooli talouden tasapainottamisen onnistumisessa, ja tämän osalta tasapainottamista on tehty määrätietoisesti jo edeltävinä vuosina. Henkilöstökulujen kasvun hillitsemisestä kerrotaan tarkemmin talousarviokirjan kohdassa 4.6. Jatkuvan talouden tasapainottamisen rinnalla on ensiarvoisen tärkeää kiinnittää huomiota henkilöstön työssä viihtymiseen, työkuorman hallintaan ja sairauslomien ennaltaehkäisyyn. Mikäli Mikkelin kaupungin julkisuuskuvana työnantajana näyttäytyy negatiivisena, aiheuttaa se merkittävän riskin rekrytointien onnistumiselle. Työvoimavaje vaivaa useita aloja, ja myös kaupungin toiminnassa resurssi- ja osaamisvaje näyttävät riskinä.

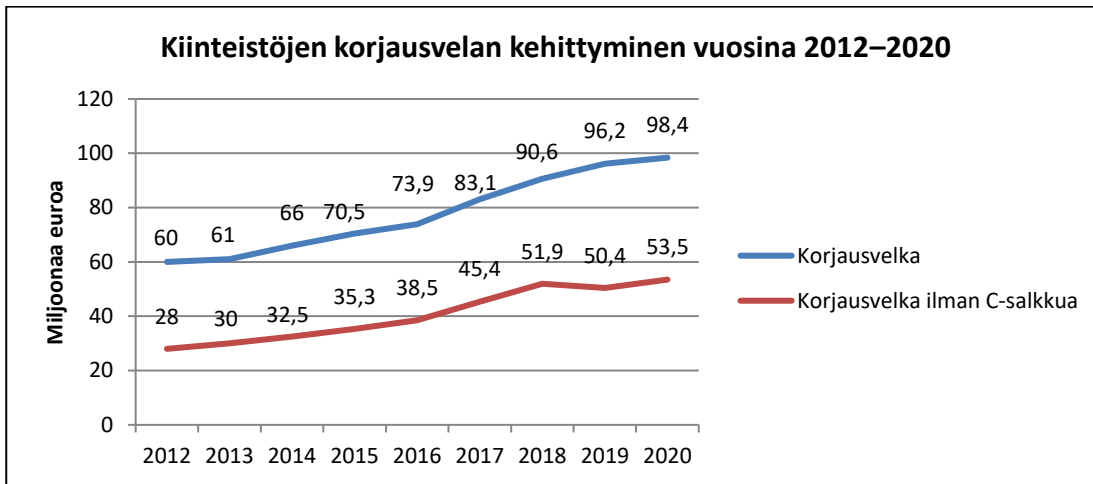
Vahinkoriskeiltä voidaan suojautua muun muassa vakuuttamalla ja irtaimistohallinnalla.

Korjausvelkalaskelma päivitetään tavallisesti vuosittain edellisen vuoden tilinpäätöstietojen perusteella. Vuoden 2021 osalta kiinteistöjen korjausvelan laskentaa ei suoritettu henkilöstön resurssivajeen vuoksi, joten korjausvelkaa koskevat tiedot ovat samat kuin vuoden 2022 talousarviossa. Korjausvelan määrä muodostuu rakennusten teknisen arvon vähenemisestä rakennusten kulumisen vuoksi. Korjausvelka kuvaa sitä rahamäärää, joka rakennuksista on tingitty, jotta ne olisivat kohtuullisessa käyttökelpoisessa kunnossa. Laskennallisen korjausvelan määrää vähenee tehtyjen peruskorjausinvestointien vaikutuksesta. Korjausvelka myös poistuu, kun rakennus puretaan.

Nykyisen kiinteistöomaisuuden teknisen arvon kulumisen on noin 9,9 miljoonaa euroa vuodessa. Korjausvelan kasvun pysäyttämiseksi tulisi joko kiinteistöomaisuutta vähentää tai peruskorjausinvestointien määrää lisätä. Vuoden 2020 osalta rakennusten korjausvelan määrä oli 98,4 M€ ja ilman C-salkkua (realisoitavat kiinteistöt) 53,5 M€.

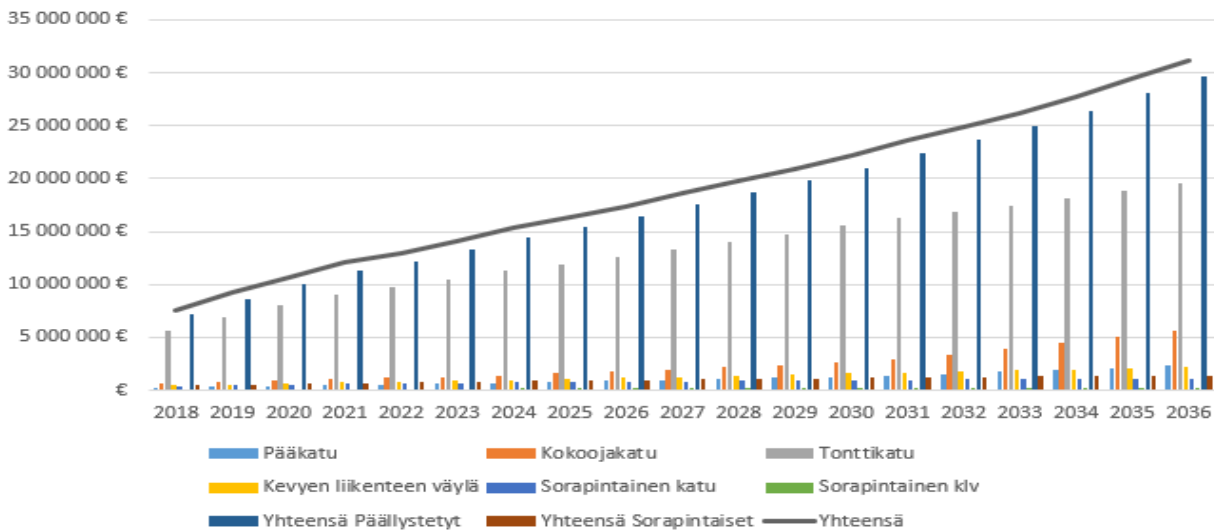
Mikkelin kaupungin kiinteistöjen korjausvelan kehittyminen ³		
Vuosi	euroa	euroa, ilman C- salkkua
2012	60 milj. euroa	28 milj. euroa
2013	61 milj. euroa	30 milj. euroa
2014	66 milj. euroa	32,5 milj. euroa
2015	70,5 milj. euroa	35,3 milj. euroa
2016	73,9 milj. euroa	38,5 milj. euroa
2017	83,1 milj. euroa	45,4 milj. euroa
2018	90,6 milj. euroa	51,9 milj. euroa
2019	96,2 milj. euroa	50,4 milj. euroa
2020	98,4 milj. euroa	53,5 milj. euroa

³ A = pidettävät rakennukset, B = kehitettävät rakennukset, C = realisoitavat rakennukset, D = kulttuurihistoriallisesti arvokkaat rakennukset

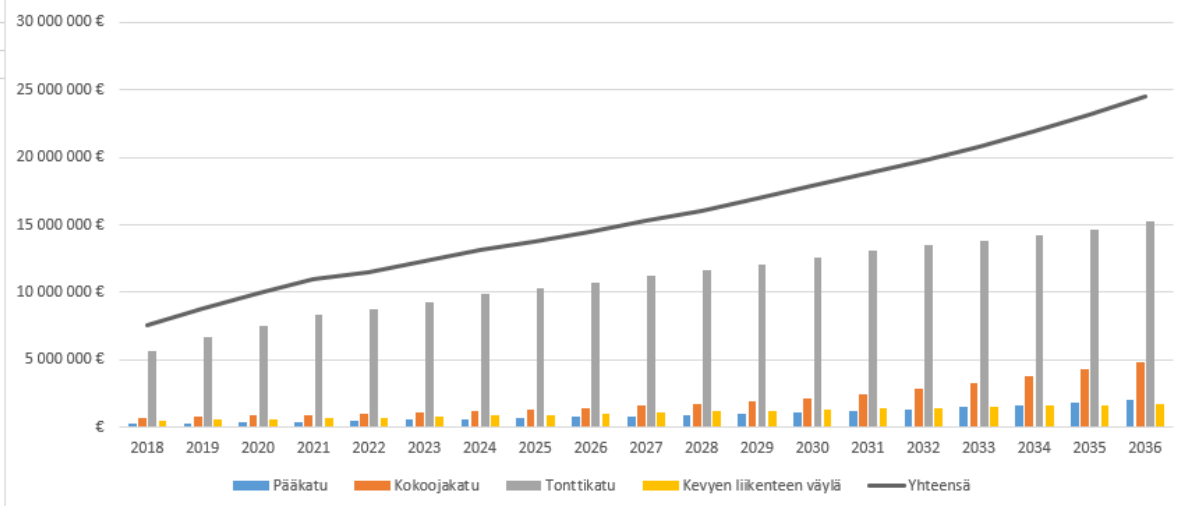

Syksyllä 2022 päivitetyn arvion mukaisesti päällystettyjen katujen korjausvelka on n. 11,4 miljoonaa euroa ja sorapintaisten katujen n. 0,74 miljoonaa euroa.

Ennuste ilman toimenpiteitä tai budjetin vaikutusta

KoVen kehittyminen huomioiden budjetti ja toimenpiteet

4.6 Henkilöstö

Henkilöstömenot

Vuoden 2023 talousarviossa palkat ja palkkiot ovat 74,6 miljoonaa euroa (83,3 milj. euroa muutettu TA2022 / 83,8 miljoonaa alkuperäinen TA2022). Vuoden 2021 tilinpäätöksessä palkat ja palkkiot olivat 77,6 milj. euroa. Talouden tasapainottaminen edellyttää edelleen palkkamenojen kasvun hillitsemistä. Henkilöstösuunnittelun tulee olla strategiasidonnaista siten, että kaupungilla on optimaaliset henkilöstörakenteet ja -mitoitukset. Myös työtehtävien sekä työaikajärjestelmien ja työaikojen hyvällä suunnittelulla pyritään palvelujen tehokkaaseen ja tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen.

Vuoden 2022 kevään yhteistoimintaneuvotteluiden vaikutukset näkyvät vuoden 2023 henkilöstömenossa.

Talousarviota laadittaessa palkkausmäärärahoja korotettiin sopimuskorotuksista johtuen 3,2 prosentilla kesäkuun 2022 palkkatasosta. Uudet kunta-alan virka- ja työehtosopimukset ovat voimassa 1.5.2022–30.4.2025.

Henkilösivukulut vuoden 2023 taloussuunnittelussa:

palkkaperusteinen eläkevakuutusmaksu (KuEL)	16,96 % (sis.työkyvyttömyyseläkemaksu 1,21%)
opettajien eläkemaksu, (VaEL)	17,66 % (sis.työkyvyttömyyseläkemaksu 2,25%)
kansaneläke- ja sairausvakuutusmaksu	1,42 %
työttömyysvakuutusmaksu	2,05 %
tapaturmavakuutusmaksu	0,272 %
maatalouslomitajilla	2,142 %
pelastuslaitos	0,530 %
taloudellinen tuki (ryhmähenkivakuutus)	0,033 %

Vuoden 2023 alusta ennen vuotta 2005 karttuneisiin eläkkeisiin perustunut ns. eläke- menoperusteinen maksu poistuu hyvinvointialueuudistuksen myötä. Maksu korvaantuu uudella tasausmaksulla, joka jakautuu kuntien ja hyvinvointialueiden kesken. Tasausmaksulla katetaan niitä pitkän aikavälin eläkemenoja, joihin palkkaperusteinen eläkemaksu ei riitä. Tasausmaksu jaetaan hyvinvointialueiden ja kuntien kesken siinä suhteessa, mikä on hyvinvointialueiden ja kuntien osuus niiden julkisten alojen eläkelain 85 ja 86 §:ssä tarkoitetuista työansioista lain voimaantullessa. Keva on käyttänyt alustavana ennusteena sitä, että kuntiin jää 45 % palkkasummasta, hyvinvointialueille 55 %. Kuntien osuus jaetaan kuntien kesken kunakin vuonna kuntien viimeiseksi vahvistetun tilinpäätöksen mukaisen verorahoituksen suhteessa. Kunnan verorahoituksella tarkoitetaan kunnan saamia kunnallisvero-, kiinteistövero- ja yhteisöverotuloja sekä valtionosuuksia. Muutos aikaisempaan eläkemenoperusteiseen maksuun on se, että yksittäisen kunnan tasausmaksua ei lasketa kuntaan jäävän henkilöstön palkkasumman tai kunnan aikaisempien eläkemenoperusteisten maksujen perusteella. Tasausmaksu ei perustu henkilöihin eikä palkkakuluihin ja tasausmaksua maksetaan jatkossa kuukausittain.

Henkilöstösuunnittelu

Henkilöstösuunnittelun avulla määritellään kaupungin strategian mukainen ja palvelutuotannon vaatima määrällinen ja laadullinen henkilöstötarve. Henkilöstösuunnittelun tavoitteena on luoda strateginen henkilöstösuunnitelma varmistamaan, että Mikkelin kaupungin palveluja tuottaa oikea määrä osaavaa henkilöstöä. Henkilöstösuunnittelu kytkeytyy kiinteästi kaupungin palvelutoiminnan suunnitteluun ja ennakoi muuttuvia henkilöstön osaamistarpeita, henkilöstön määrää ja rakennetta sekä henkilöstön sijoittumista ja kohdentumista palveluprosesseihin ja yksiköihin

Optimaalisen henkilöstöresurssin lisäksi myös henkilöstömenojen ennakointi on tärkeässä roolissa. Henkilöstömenojen kurissa pitäminen vaatii kriittistä tarkastelua sen suhteen, täytetäänkö avautuvia tehtäviä vai voidaanko tehtävien uudelleenjärjestely tai sisäisen täyttämisen kautta saavuttaa säästöjä. Eläköitymisen ja mahdollisen muun poistuman myötä tarkastellaan kriittisesti erityisesti hallinnon ja tukipalvelutehtävien täyttöä. Henkilöstömenosäästöjä tavoitellaan edelleen vähentämällä sijaisuuksien ja määräaikaisten käyttöä sekä hakemalla säästöjä erilliskorvauksien vähenemisen kautta. Henkilötyövuosien ja henkilöstökulujen kehitystä seurataan kuukausittain ja mahdollisiin poikkeamiin reagoidaan. Tarvittaessa voidaan myös joutua puuttumaan rekrytointiin tiukentamalla täyttölupamenettelyä. Täyttöluvan saaminen edellyttää aina ajantasaisen tehtäväkuvauksen olemassaoloa, talousarvioon varattujen määrärahojen riittävyyttä sekä perusteluja esimerkiksi tuottavuuden, tehokkuuden, mitoituksen tai vaikuttavuuden näkökulmista.

Tavoiteorganisaattiorakenne ja henkilöstövähennykset tarkentuivat keväällä 2022 laaditussa Palvelut ja tulevaisuus -ohjelmassa. Lisäksi kaupungin kokonaishenkilöstömäärä vähenee merkittävästi hyvinvointialueen perustamisen myötä. Tavoiteorganisaatiota ollaan päivittämässä siten, että vuosille 2023-2024 kirjataan noin 220 henkilötyövuoden vähennystavoite. Henkilöstöllisyyksiä suunnitellaan pääsääntöisesti vain sellaisiin tehtäviin, johon tulee ulkopuolinen rahoitus, esimerkiksi hankkeet tai palvelut, jotka kunta tuottaa mutta valtio rahoittaa kokonaisuudessaan. Lisäksi asetetaan pidemmän ajan, vuodesta 2025 alkaen, 65 henkilötyövuoden lisävähennystavoite, joka voidaan saavuttaa muuttamalla palvelurakennetta, palvelutasoa, palvelun saatavuutta sekä hyödyntämällä digitalisaation mahdollisuuksia sujuvoittaa palveluprosesseja.

Sairauspoissaolokustannuksia ja työkyvyttömyyseläkkeistä aiheutuvia maksuja pyritään aktiivisesti vähentämään muun muassa varhaisen välittämisen mallin aktiivisella käytöllä, poissaolojen hälytysjärjestelmän käyttöönotolla, korvaavan työn mallin hyödyntämisellä, tehokkailta uudelleensijoitustoimilla sekä tukemalla työntekijän työhön paluuta työkykyä tukevia toimia hyödyntämällä. Työtä keventämällä tai työtehtäviä muuttamalla työkykyä voidaan ylläpitää, ja työntekijä voi jatkaa työssä pidempään.

Henkilöstön osaamista kehitetään ennakoivasti ja huomioiden kaupungin järjestämien palveluiden vaatiman osaamisen tulevaisuuden tarpeet. Myös osaamisen täysimääräinen hyödyntäminen ja laaja-alaisuus ovat tärkeässä asemassa henkilöstöresurssien käytön tehostamiseksi. Osaamisen kehittämisessä pitemmän ajan tavoitteena on asiakaslähtöisen osaamisen kehittäminen tulevaisuuden kunnan muuttuvien palvelutarpeiden mukaisesti. Osaamisen johtaminen tapahtuu vuonna 2023 sähköisen OSS-osaamisen hallinnan työkalun (Taidot -osio) avulla.

Johtamisen ja esimiestyön kehittämisessä painotetaan osallistavaa valmentamista ja henkilöstön vaikuttamismahdollisuuksien lisäämistä. Avoin ja vuorovaikutteinen keskustelukulttuuri mahdollistaa toimintamallien ja prosessien kehittämisen yhdessä henkilöstön kanssa. Erikseen tehtävässä henkilöstö- ja koulutussuunnitelmassa esitellään tarkemmin henkilöstömäärää ja -rakennetta sekä toimenpiteitä työkyvyn ylläpitämiseksi ja ammatillisen osaamisen vaatimuksissa tapahtuvia muutoksia.

5 Mikkelin kaupunkikonsernin rakenne ja ohjaus

5.1 Konserniin kuuluvat yhteisöt

Kaupunkikonsernilla tarkoitetaan kuntalain 6 §:n mukaan kaupungin sekä yhden tai useamman juridisesti itsenäisen yhteisön muodostamaa taloudellista kokonaisuutta, jossa kaupungilla eli emoyhteisöllä on yksin tai yhdessä muiden konserniin kuuluvien yksiköiden kanssa on kirjanpitolain 1 luvun 5 §:n tarkoittama määräamisvalta yhdessä tai useammassa yhteisössä, joita kutsutaan tytäryhteisöiksi. Mikkelin kaupunki ja sen liikelaitokset yhdessä kaupungin tytäryhteisöjen kanssa muodostavat kaupunkikonsernin. Määräysvalta merkitsee kaupungin mahdollisuutta ohjata tytäryhteisöjen toimintaa niin, että konsernin tavoitteet ja edut tulevat otetuksi huomioon.

Kuntalain 114 §:ssä on säädetty konsernitilinpäätöksen laatimisvelvollisuudesta ja sisällöstä sekä niihin liittyvistä poikkeuksista. Kuntakonsernin tulee laatia täydellinen konsernitilinpäätös, joka sisältää konsernitaseen, konsernituloslaskelman ja konsernin rahoituslaskelman sekä liitetiedot. Mikkelin kaupunkikonsernin lainakanta vuoden 2021 tilinpäätöksessä oli noin 599,5 miljoonaa euroa.

Kaupunginvaltuusto päättää kuntalain 14 §:n mukaan kunnan ja kuntakonsernin toiminnan ja talouden keskeisistä tavoitteista sekä konserniohjauksen periaatteista. Valtuusto antaa tytäryhteisöjen ohjausta ja valvontaa koskevia periaatteita kunnan konsernijohtolle, ja valtuuston asettamat tavoitteet ohjaavat kunnan edustajien toimia tytäryhteisöjen toimielimissä. Kyseiset tavoitteet eivät kuitenkaan sido oikeudellisesti tytäryhteisöjä; tavoitteiden asettaminen on luonteeltaan välillistä ja pääomistajan tahdon esille tuomista.

Talousarviossa asetetaan tytäryhteisökohtaiset vuoden 2023 toiminnalliset tavoitteet merkittävillä tytäryhteisöillä. Strategiakorteissa esitetyt tavoitteet on johdettu Mikkelin kaupunkistrategian strategisista tavoitteista, minkä lisäksi on määritetty myös muita tytäryhteisöjen toiminnan kannalta keskeisiä tavoitteita. Kaupungin edustajien tulee toimia tytäryhteisöjen päätöksentekoeuromissa kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjeita.

Merkittävien tytäryhteisöjen toiminnasta raportoidaan kaupungin tammi-heinäkuun talouden seurannan yhteydessä ja tilinpäätöksessä. Lisäksi tytäryhtiöt, joille on asetettu tavoitteita, kutsutaan vuosittain konserni- ja elinvoimajaoston kuultavaksi.

Konserniin kuuluvat tytäryhtiöt ja muut yhteisöt

Mikkelin kaupunki ja sen määräysvallassa olevat yhteisöt muodostavat kuntakonsernin, jossa on yhteensä 11 merkittävää osakeyhtiötä ja 12 asunto- tai kiinteistöyhtiötä, joiden katsotaan omistusosuudeltaan tai määräysvallan kautta kuuluvan konsernin tytäryhtiöksi tai -yhteisöksi. Kaupungilla on suora omistusta myös 13 osakkuusyhteisössä. Kuntayhtymäomistukset vähenevät neljästä kahteen 1.1.2023 alkaen, kun Etelä-Savon sosiaali- ja terveystalvelujen kuntayhtymän sekä Vaalijalan kuntayhtymän aiemmin tuottamat palvelut siirtyvät Etelä-Savon hyvinvointialueen vastuulle. Kaupunki on osallisena myös kuudessa säätiössä, joista kahdessa kaupungilla on määräysvalta.

Mikkelin kaupungin taseyksikkönä toimineen Etelä-Savon pelastuslaitoksen toiminta siirtyy Etelä-Savon hyvinvointialueelle 1.1.2023.

Mikkelin kaupungin ruoka- ja puhtaustalvelut -tulosityksikön toimintojen yhtiöittämistä on valmisteltu vuoden 2022 aikana. Valmistelun keskiössä oli osakeyhtiön perustaminen Mikkelin kaupungin tytäryhtiöksi, joka yhtiö tuottaisi Mikkelin kaupungin lisäksi palveluja Etelä-Savon hyvinvointialueelle sekä Etelä-Savon Koulutus Oy:lle (Esedu). Hyvinvointialueen kanssa käyty neuvottelut osakeyhtiön perustamisesta kuitenkin päättyivät tuloksettomina ja valmistelu keskeytettiin (KH 3.10.2022 § 355).

Vuoden 2023 aikana tavoitellaan Mikkelin kaupungin omistuksessa olevien asunto-osakeyhtiöiden keskittämistä Mikalo Oy:n omistukseen. Toimenpiteillä toteutetaan Tatu-ohjelman yhteydessä 22.6.2020 § 231 hyväksytyt konsernirakennetta koskevat linjaukset.

Vuoden 2022 loppuun mennessä konsernirakenne muuttuu biokaasu- ja kiertotalousliiketoimintojen järjestämisen osalta, kun kyseiset toiminnot tiivistetään Biosairila Oy:n toiminnaksi (KV 17.10.2022 § 135).

Konsernirakenne 31.12.2022	kaupunki	konserni
Tytäryhteisöt		
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	100,00 %	
- ESE-Tekniikka Oy		100,00 %
- ESE-Verkko Oy		100,00 %
- Haukivuoren Lämpö Oy		100,00 %

Etelä- Savon Energia konsernin tiivistyminen vuoden 2022 aikana:

- 30.9.2022 tytäryhtiöt Biohauki Oy sekä Huippuenergia Oy sulautuivat Etelä- Savon Energia Oy:öön.
- Etelä-Savon Energia Oy:n biokaasuliiketoiminnot siirretään vuoden 2022 loppuun mennessä Biosairila Oy:lle (KV 17.10.2022 § 135)
- Biosairila Oy ei ole liiketoimintasiirron jälkeen enää ESE:n tytäryhtiö, vaan Metsäsairila Oy:n tytäryhtiö (ESE:n omistus 40%)

Kiinteistökehitys Naistinki Oy	100,00 %		
Metsäsairila Oy	100,00 %		
- Biosairila Oy* (Metsäsairila ja ESE omistavat)		60,00 %	(konserniom. yhteensä 100 %)
Mikalo Oy	100,00 %		
Mikkelin Asumisoikeus Oy	100,00 %		
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy	100,00 %		
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	100,00 %		
Mikkelin Jäähalli Oy	74,88 %	89,10 %	
Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	80,65 %		
Etelä-Savon Koulutus Oy (konserni)	62,50 %		
- KasvuEsedu Oy		62,50 %	
Mikkelin Ravirata Oy	75,47 %		
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	100,00 %		

*Biokaasu- ja kiertotalousliiketoiminnot keskitetään vuoden 2022 loppuun mennessä Etelä-Savon Energia Oy:ltä sekä Metsäsairila Oy:ltä Biosairila Oy:lle (KV17.10.2022 § 135). Biosairila Oy:stä tulee Metsäsairila Oy:n tytäryhtiö.

Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt

As. Oy Pirttitie III	100,00 %		
Kiint. Oy Jääkärintie 31 (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %	
Kiint. Oy Kyyhkylä (Naistinki Oy:n tytär)		100,00 %	
Kiint. Oy Koppelonpesä (ESEN tytär)		100,00 %	
As. Oy Tuppara	97,00 %		
As. Oy Hirvipari	95,69 %		
Kiint.Oy TeknoGraani (Naistinki Oy:n tytär)		72,63 %	
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	70,00 %		
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	66,70 %		
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	58,63 %		
Mikkelin Arkistotalo Oy	56,00 %		
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	51,56 %		

Kuntayhtymäosuudet

Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	72,30 %		
Etelä-Savon Sosiaali- ja terveystoimen kuntayhtymä**	57,42 % (31.12.2022 saakka)		
Etelä-Savon Maakuntaliitto	33,02 %		
Vaalijalan kuntayhtymä**	12,37 % (31.12.2022 saakka)		

Osakkuus-/omistusyhteisyydet

Kyyhkylän Asuntolat Oy	49,20 %		
Kiint. Oy Otavan Ketola	47,26 %		
Kiint. Oy M:lin mlk:n Kuuselan kulma	41,02 %		
Etelä-Savon Kaapelitelevisio Oy (ei toimintaa)***	36,80 %		
Kaakkoi-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	36,20 %		
Saimaa Stadiumi Oy	35,39 %		
Mikkelin Mikaeli Oy	33,33 %		
Kiint.Oy Kattilansillan kauppakeskus	32,11 %		
As. Oy Orijärven Kyläpuisto	26,64 %		
Kiint. Oy Laaninkulma	25,27 %		
Kiint. Oy Mikkelin Musiikkiopistotalo	21,24 %		
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy	20,00 %		
Kiint. Oy Mikkelin Torikioski	17,70 %	44,30 %	
Koskienergia Oy (ESEN omistus)****		45,00 %	
Suomen Voimatieto Oy (ESEN omistus)		21,70 %	
K-S Energiavälitys Oy (ESEN omistus)		20,00 %	

** poistuu kaupunkikonsernista hyvinvointialueuudistuksen myötä 1.1.2023

***Yhtiö päätetty purkaa (KV 17.10.2022 § 134), prosessi on käynnissä.

**** Etelä-Savon Energia Oy:lle myönnetty lupa Koskienergia Oy:n osakkeiden myynnin käynnistämiseksi (KV 29.8.2022 § 103)

Säätiöt, joissa kaupunki on mukana

Haukivuoren Vanhustentalosäätiö
Juvan ajoharjoitteluratasäätiö*****
Karjala-tietokantasäätiö*****
Kyyhkylä-säätiö
Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö
Suomen elinkeinoelämän keskusarkiston säätiö

*****Ajoharjoitteluratasäätiön sekä Karjala-tietokantasäätiön toiminta lakannut. Purkuprosessit ovat käynnissä.

Omistusyhteisyhteisöä pidetään osakkuusyhteisönä, kun kunnalla on vähintään viidesosa ja enintään puolet omistusyhteisyhteisön osakkeiden tai osuuksien tuottamasta äänimäärästä. Kaupungilla voi olla huomattava vaikutusvalta ja mahdollisuus vaikuttaa yhteisön taloudellisten ja operatiivisten päätösten tekemiseen, mutta sillä ei ole konsernisuhteelle ominaista määräysvaltaa.

5.2 Omistajapolitiikka ja konserniohjaus

Omistajapolitiikka koostuu erityisesti omistajastrategian valinnasta ja sen onnistuneisuuden arvioinnista sekä konserniohjauksesta. Omistajapoliittisissa linjauksissa määritellään omistukselle asetettavat tuotto- ja muut tavoitteet sekä omaisuuden käytöstä vastuussa olevat tahot. Samoin määritellään, miten seuranta ja raportointi on järjestetty. Mikkelin kaupunginvaltuusto on vahvistanut omistajapoliittiset linjaukset päätöksellään 20.2.2017 § 15.

Tehokkaalla omistajapolitiikalla kaupunki tavoittelee tehokkuutta pääoman ja omaisuuden hyödyntämiseen; pääomia vapauttamalla ja uudelleen kohdistamalla kaupunki pyrkii lisäämään kunnan pääomien tuottavuutta ja kehittämään kaupunkia sekä luomaan hyvän kuntatalouden. Merkittävimmille tytäryhtiöille on kaupungin talousarviossa määritelty yhteisökohtaiset tuotto- ja muut toiminnalliset tavoitteet.

Talousarvioon kirjataan myös omistajapoliittisista linjauksista johdettuja konkreettisia omistajapoliittisia toimenpiteitä talousarviovuodelle. Toimenpiteissä esitetään myös ennakkotietona sellaisia tehtäviä tai suunnitelmia, jotka tulevat vaatimaan kaupungin osalta ratkaisuja. Kirjatut omistajapoliittiset toimenpiteet jalostuvat talousarviovuoden aikana ja niiden toteutumista arvioidaan tilinpäätösraportoinnin yhteydessä.

Konserniohjaus

Kaupunginvaltuusto on hyväksynyt päätöksellään 7.6.2021 § 82 Mikkelin kaupungin konserniohjeen, jossa on määritelty konsernin johtosuhteet ja johtamisen säännöt.

Konserniohjauksella tarkoitetaan omistajaohjausta ja tytäryhteisöjen valvontaa koskevien ohjeiden antamista. Omistajaohjaus on kunnan edustajien päätösvallan käyttöä, käytön ohjaamista yhtiökokouksissa tai vastaavissa elimissä sekä muita toimenpiteitä, joilla kunta osakkeenomistajana myötävaikuttaa yhtiön hallintoon ja toimintaperiaatteisiin. Tytäryhtiöiden valvontaa koskevia ohjeita taas annetaan kunnan omille toimielimille ja viranhaltijoille. Lisäksi kunta voi antaa teknisluonteista ohjeistusta tytäryhtiöille sovitussa konsernin toiminnoissa, kuten tilinpäätösraportoinnissa ja rahoituksen tai hankintojen järjestämisessä. Konserniohjauksen piiriin katsotaan usein kuuluvan myös kunnan omistusohtaus liikelaitoksissa ja valvontaohjeiden antaminen liiketoimintaa valvovalle kunnan toimielimille ja liikelaitoksen johdolle.

Kaupunginhallitus on hyväksynyt 22.6.2009 konserniohjauksen järjestämistä koskevat periaatteet. Periaatteiden mukaan konserniohjauksen ja -valvonnan käytännön järjestämiseksi on tarkoituksenmukaista, että valvonta- ja seurantavastuu delegoidaan kaupungin johtoryhmään kuuluville viranhaltijoille. Uusimman delegointipäätöksen konsernivalvonnan vastuuhenkilöistä on tehnyt konserniohjeen nojalla kaupunginjohtaja vuonna 2022, ja se astuu voimaan 1.1.2023 (talousarviokirjan liite 1).

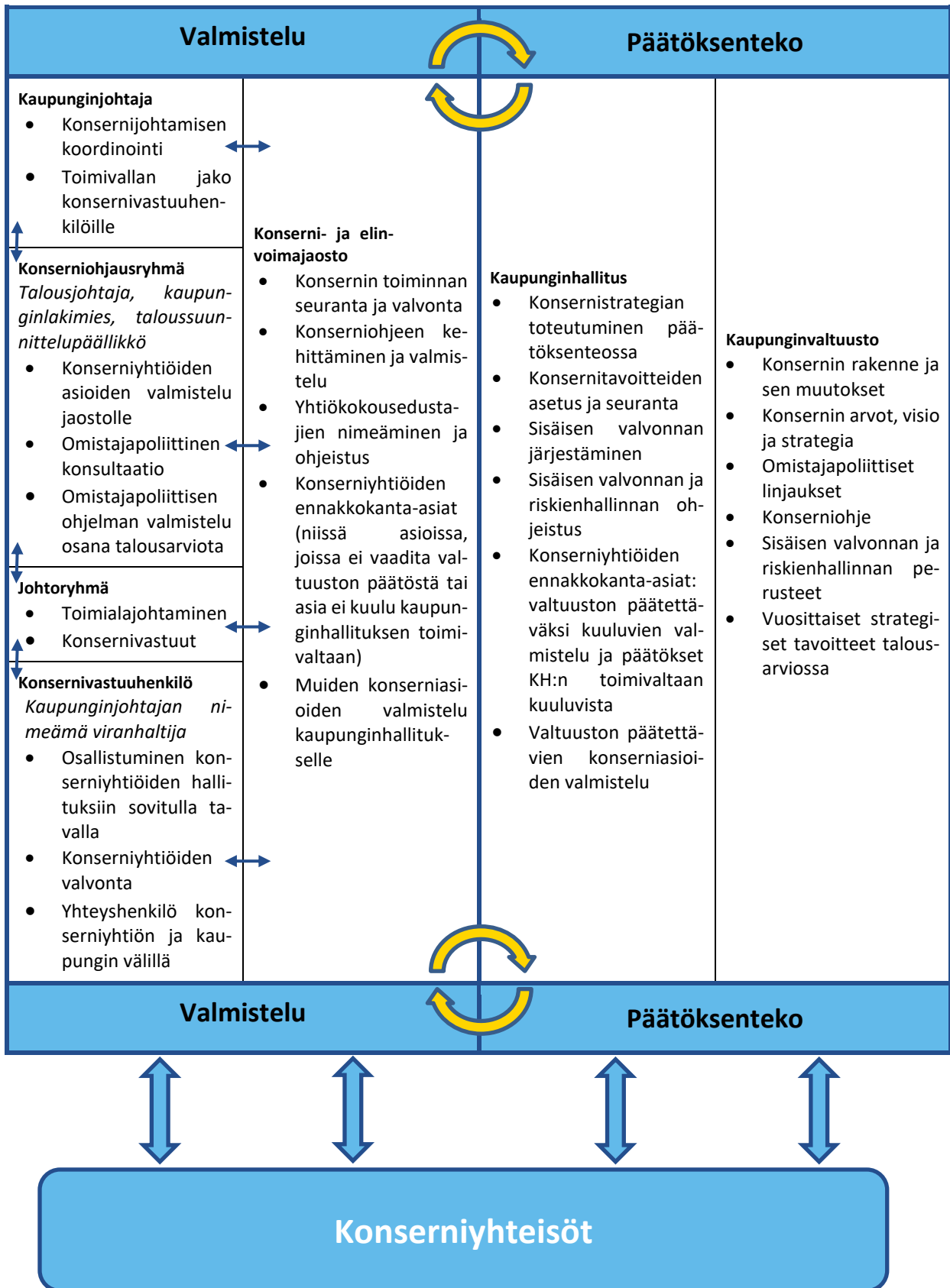
Konserniohjausprosessi

Mikkelin kaupungin tytäryhteisöjen tavoitteet määritellään vuosittain kaupungin talousarviossa. Yhteisöjen tavoitteet valmistellaan yhteistyössä tytäryhtiön ja yhteisölle nimetyn konsernivalvontavastuuhenkilön kesken. Konsernitavoitteiden toteutumisesta raportoidaan vuosittain siten, että kaupungin seuraavan vuoden talousarvion tavoitteiden määrittelyssä voidaan huomioida kuluvan vuoden tavoitteiden toteutuminen. Valtuusto arvioi konsernin tavoitteiden toteutumista vuosittain tilinpäätöksissä. Kaupunginhallitus antaa konsernitilinpäätöksen yhteydessä tiedot kaupunginvaltuustolle konsernin toiminnasta ja taloudesta.

Arviointi perustuu konsernin toiminnasta ja taloudesta saatuihin tietoihin. Konserniyhtiöiden seuranta ja raportointia on täsmennetty ja yhteydenpitoa on tiivistetty. Yhtiöt pyydetään konserni- ja elinvoimajaoston kuultavaksi vuosittain. Lisäksi keskeisten konserniyhtiöiden kesken järjestetään konsernipäivä, jossa käydään läpi konserniyhtiöitä koskevia yleisiä asioita. Vuoden 2022 konsernipäivän ajankohta on 24.11.2022. Konserniohjauksen kehittämiseksi toteutettiin vuoden 2022 aikana konserniohjauksen sisäinen tarjous, jossa havaitut kehittämistoimenpiteet on viety käytäntöön vuoden 2022 aikana.

Konserniohjausprosessia on havainnollistettu seuraavalla sivulla olevalla prosessikaaviolla.

Mikkelin kaupunkikonsernin konserniohjauksen prosessikaavio

6 Tytäryhteisöjen valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Kaupunki määrittelee 11 merkittävälle tytäryhtiölle valtuustoon nähden sitovat tavoitteet. Näiden yhtiöiden tehtävänä on palvelutuotannon hoitaminen tai kaupungin kehittämistoimintaan keskeisesti osallistuminen. Konsernivastuuhenkilöiden tulee toimia kaupunginvaltuuston asettamien tavoitteiden mukaisesti sekä noudattaa konserniohjetta.

6.1 Etelä-Savon Energia Oy

Omistus: 100%

Toimiala: Sähkön- ja lämmöntuotanto, sähkönsiirto, sähköverkkojen rakentaminen, katu- ja ulkovalaistusverkkojen rakentaminen sekä huolto

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

On ennakoitavissa, että aiempaa korkeammat sähkönhinnat jatkuvat edelleen ainakin vuoden 2023. Sähkönhintojen heilunnan oletetaan lisääntyvän jatkuvasti kasvavan tuulituotannon myötä.

Puupolttoaineissa on niukkuutta, minkä lisäksi myös turpeen saanti on rajallista. Nämä tekijät nostavat polttoaineiden hintoja eikä siihen ole tiedossa nopeita ratkaisuja, koska se, että markkinoille saataisiin enemmän polttoaineita (puu, turve) vaatii investointeja nosto-, korjuu- ja kuljetuskalustoon toimitusketjulta. ESE on linjannut, että yhtiö luopuu turpeen käytöstä vuoteen 2035 mennessä ja teknisesti se tulee olemaan mahdollista merkittävästi tätä aiemmin. Niukkuus polttoaineiden saannissa voi kuitenkin pakottaa käyttämään myös turvetta edelleen. Polttoaineiden hinnannousu nopeuttaa uusien energiaratkaisujen, kuten vetyyn perustuvien energiankäyttötapojen ja vedyn tuotannosta syntyvän hukkalämmön, markkinoille tuloa tulevina vuosina.

Ilmaston lämpenemisen myötä kaukolämmön myynti voi pienentyä, koska vuodet ovat entistä lämpimämpiä. Ilmastonmuutokseen liittyy sateiden lisääntyminen, joka heikentää polttoaineiden (puu ja turve) laatua. Ilmastoimuutos onkin riski ESEN tuloksentekevyyllle.

Sähkön siirrossa nykyinen valvontakausi päättyy vuoden 2023 loppuun. Seuraava valvontakausi on 2024-2027 ja sen tuottotason määrittely on käynnissä. Sähkön siirrosta saatavien tulojen odotetaan pienentyvän valtakunnallisesti tulevaisuudessa, mutta kohoava korkotaso nostaa sähkön siirron sallitun tuoton tasoa.

Tulostavoitteet vuonna 2023

Päätökset voimalaitoksen sisäisen ja ulkoisen hukkalämmön hyödyntämisestä tulevaisuudessa. Pyritään optimoimaan sähköntuotanto siten, että tuotannosta saadaan sähköpörssistä paras mahdollinen hinta. Kaukolämpöverkon optimointi, jotta lämpö saadaan siirrettyä mahdollisimman kustannustehokkaasti. Sähkön siirrossa pyritään pitämään huolta sähköverkon nykykäyttöarvosta ja näin turvaamaan tuottotaso.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Energiankäytön vähentäminen lisäämällä asiakkaiden tietoisuutta energiankäytöstään	Kaukolämpöasiakkaiden kulutustiedon parantaminen energiamittareita vaihtamalla/ Energia-liiketoiminta	Vaihdettavia mittareita 350 kpl, kaikki vaihdettu vuonna 2024

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Hiilineutraalin energiantuotannon toteuttaminen vuoteen 2026 mennessä: Hukkalämmön hyödyntäminen - ulkoinen	Yhteistyö Ren-Gas, datacenter tms. / Hallinto, Voimaliiketoiminta, Energialiiketoiminta	Ren-Gas: Toteuttamiselvitys valmis 2022 loppuun mennessä; päätös jatkosta 2023; toteutus valmis 2026
Hiilineutraalin energiantuotannon toteuttaminen vuoteen 2026 mennessä: Hukkalämmön hyödyntäminen – sisäinen	Sähkökattilainvestointi sekä ESE2 savukaasujen LTO/ Voimaliiketoiminta	Päätös sähkökattilasta 2022 ja päätös savukaasujen LTO:sta 2023

Hiilineutraalin energiantuotannon toteuttaminen vuoteen 2026 mennessä: Puupolttoaineen riittävyys ja joustavuus	Polttoaineterminaali-investoinnit sekä uudet puun hankintatavat/ Voimaliiketoiminta	Varastotaso 200 GWh puupolttoainetta joka syksy terminaaleissa 2023 lähtien
Kaukolämpöverkon optimointi ja rakenne	Kaukolämpöverkon kokonaiskannattavuuden laskenta sekä pullonkaulojen ja verkkohaarojen optimointi/ Energialiiketoiminta, Voimaliiketoiminta	Häviöiden vähentäminen 1 % vuoden 2022 tasosta vuoteen 2026 mennessä

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Henkilöstön aktiivinen kouluttaminen	Koko henkilöstöä koskevan työyhteisövalmennuksen toteutus/ Hallinto, Talousosasto	Toteutettu vuoden 2024 loppuun mennessä

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Yhteistyö LUT Mikkelin kanssa sekä yhteistyöprojektit XAMK:n kanssa	Kehitetään omaa toimintaa yhteistyössä koulutustoimijoiden kanssa/ Voimaliiketoiminta, Energialiiketoiminta	Osallistuminen seuraaviin hankkeisiin: LUT: "Kaukolämmön tulevaisuuden ratkaisut" ja "Puupolttoaineiden saatavuus Etelä-Savossa". XAMK: BioCir ja BioLuuppi

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
ESE on mukana tukijan roolissa Mikkelissä järjestettävissä tapahtumissa	ESE tukee sopivia kaupungin järjestämiä tapahtumia/ Hallinto	1 tuettu tapahtuma/ vuosi

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	56 201	51 000	60 000	60 000
Tilikauden voitto/tappio	5 834	2 300	4 800	4 500
Osinko*	2 800	2 300	3 600**	***
Investoinnit	12 342	9 000	8 000	10 000
Ulkoinen velka	67 069	75 000	63 000	58 000
Sisäinen velka	28 224	28 652	28 224	27 796
Konsernitilin limiitti	4 200	4 200	4 200	4 200
Omavaraisuusaste	18,5 %	16 %	20 %	22 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	96	95	97	88
vakituinen, kpl	94	94	96	87
määräaikainen, kpl	2	1	1	1

*osinko, joka maksetaan kunkin vuoden tuloksesta, tilitetään vasta seuraavan kalenterivuoden aikana.

** ns. normaali osinko. Ei huomioitu kaupungin talouden tasapainottamiseksi tehtävää lisätuloutusta, joka on esitetty kaupungin talousarviossa satunnaisena eränä.

*** Vuoden 2023 tuloksesta maksettava osinko (tilitetään v. 2024) on sidonnainen mahdollisiin omistusjärjestelyjen muutoksiin, jotka eivät ole tiedossa talousarvion laatimishetkellä.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

• Strategiset riskit

ESEn strategiset riskit liittyvät Pursialan voimalaitoksen tuotannon ja kaukolämmön myynnin kannattavuuteen. Lämpiminä vuosina Pursialan voimalaitoksen tuotantomäärät ovat vähäisiä, ja ns. minimikuormalla ajaminen heikentää tuotannon hyötysuhdetta. Pursialan voimalaitos pystyisi tuottamaan enemmän lämpöä kuin mitä tällä hetkellä on olemassa lämpökuormaa. Voimalaitoksen toiminnan kannattavuuteen kytkeytyy myös poliittisia riskejä, kuten muutokset polttoaineiden verotuksessa, käyttökielloissa ja tuissa. On tärkeää, että voimalaitokselle saapuvien polttoaineiden energiamäärät saadaan mitattua oikein, sillä se vaikuttaa suoraan tuotannon kannattavuuteen.

Tukkusähkömarkkinoilla hinnat ovat olleet voimakkaassa heilunnassa. Sähkön hintariskeihin varaudutaan ESEn hallituksen hyväksymällä riskipolitiikalla. Riskipolitiikka määrittelee, miten tulee varautua markkinahintariskiin, määräriskiin, vastapuoliriskiin, likviditeetiriskiin ja aluehintariskiin. Lisäksi riskipolitiikka määrittelee rajat, joissa riskien tulee pysyä. Riskipolitiikan toteutumista seurataan kuukausittain. Kaukolämmössä haasteena on kiinteistöjen energiankulutuksen väheneminen sekä maalämpöratkaisujen imagoetu markkinoinnissa. Myös ilmaston lämpeneminen on riski, koska se vaikuttaa lämmön myyntimääriin.

• Operatiiviset riskit

Operatiivisista riskeistä huomattavimmat ovat polttoaineiden saannin turvaaminen Pursialan voimalaitoksella, lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys ja toimivuus sekä sähkönjakelun varmistaminen.

Polttoaineiden saantia on pyritty turvaamaan riittäväillä polttoainesopimuksilla, omilla polttoaineiden varmuusvarastoilla sekä keskitämällä pääosa puupolttoaineiden terminaalitoiminnoista Mikkelin Metsä-Sairilaan. Pitkän aikavälin epävarmuustekijät liittyvät turpeen verotukseen ja mahdollisiin käyttökieltoihin. ESE on strategiassaan päättänyt luopua turpeen käytöstä vuoteen 2035 mennessä, mutta todennäköisesti turpeen poltosta pystytään luopumaan merkittävästi aikaisemmin.

Uutena haasteena on polttoainekäytön äärevöityminen. Tämä tarkoittaa sitä, että voimalaitos käyttää hyvin lyhyinä pakkasjaksoina paljon polttoainetta, kun muina aikoina polttoaineen käyttö on huomattavasti pienempää. Polttoainetoimittajilta vaadittaisiin näin ollen entistä enemmän terminaalivarastointia, jolla tuetaan haketusta kylminä kuukausina. Se vaatii kuitenkin investointeja.

Lämmöntuotantokapasiteetin riittävyys häiriötilanteissa ja suurissa kuormitusilanteissa on varmistettu vara- ja huippulämpökeskukilla. Pursialan lämmöntuotantokapasiteetti on noin 130 MW ja vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetti hieman alle 100 MW. Vara- ja huippulämpökeskusten kapasiteetin tulee vastata kaukolämmön myyntimäärien kehitystä.

Verkkotoiminnan riskeinä ovat sähkönjakelun häiriöt ja sallitun tuoton laskentaan vaikuttavat viranomaissäädökset. Sähköverkon pitkän aikavälin kehittämiseksi on laadittu suunnitelma. Se ohjaa verkkoon tehtäviä investointeja, joilla pyritään turvaamaan sähköverkon toimintavarmuus ja kehittämään verkkoa. Sähkönjakelun häiriöitä pyritään lisäksi ennaltaehkäisemään siten, että verkon toimintakunnosta huolehditaan mm. huoltotoimenpiteillä ja verkonraivauksella. ESE-Verkko Oy jatkaa verkkonsa maakaapelointiasteen nostamista.

Muita riskejä ovat päästöoikeuksien riittävyys, muutokset sähkön markkinahinnassa sekä henkilöriskit. Yhtiön saamat ja edellisiltä vuosilta yli jääneet päästöoikeudet riittävät vielä Pursialan voimalaitoksen tarvitsemaan turpeen polttomäärään, koska Pursialan katilatekniikka mahdollistaa puunkäytön aina 85 %:iin saakka. Sähkön hintariskeihin on varauduttu riskipolitiikalla.

Hallituksella tulee aina olla suunnitelma toimitusjohtajan mahdollisesta korvaamisesta. Lisäksi henkilöriskeihin on varauduttu sijaistusjärjestelyin ja dokumentoimalla tietoa siten, että tieto on myös muiden saatavilla. Sijainen tekee sijaistettavan työn ja tulee samalla perehdytetyksi toisen työhön käytännön kautta.

• Rahoitusriskit

Konsernin rahoitusriskeihin on varauduttu joko kiinteäkorkoisilla lainoilla tai hankkimalla lainoille suojaustuotteita. Tällä tavoin suojattuja lainoja tulee olla noin 50–80 % konsernin lainakannasta aina seuraavien 10 vuoden ajan. Muutoksia voidaan tehdä hallituksen päätöksellä. ESE-konsernilla on käytössään kaupunkikonsernitiliin liitetty limiitti, joka auttaa maksuvalmiudessa. Hankintoihin liittyvät menettelyt ja oikeudet ilmenevät ESE-konsernin Hyvä hallintotapa -asiakirjasta. Siinä on määritelty myös lähipiiriliiketoiminen valvonta, sopimusten laadinta, omaisuuden hallinnointi, kirjanpidon ja maksuliikenteen järjestäminen sekä sisäinen valvonta ja tarkastus. ESE konsernissa tehtiin vuonna 2020 ulkopuolisen toimijan suorittama sisäinen tarkastus.

• Vahinkoriskit

Konsernissa on tunnistettu seuraavat vahinkoriskit: omaisuusvahinkoriskit, vastuuvahingot, tuotannon keskeytysriskit, ympäristövahingot, rikosvahingot ja tapaturmat. Vakuutusmäärät ja vakuutusten kattavuus tarkistetaan vuosittain. Konsernilla on käytössään vakuutusmeklari, joka avustaa mm. vakuutusten kattavuuden määrittelyssä sekä korvaushakemuksissa.

Omaisuusvahinkoriskeihin on varauduttu omaisuusvakuutuksilla, joita ovat mm. laitosten ja irtaimiston vakuutukset sekä ajoneuvovakuutukset. Sähkö- ja kaukolämpöverkkoja ei ole vakuutettu.

Toiminnan vahinkojen varalta yhtiöllä on vastuuvakuutus, joka sisältää liiketoiminnan lisäksi myös toimitusjohtajan, hallituksen ja johtoryhmän vastuuvakuutukset. Yrityksellä on myös rikosvakuutus. Pursialan voimalaitoksen ja Tikkanan lämpökeskuksen tuotantojen mahdollisen keskeytyksen varalta on keskeytysvakuutus.

Ympäristövahinkoihin on varauduttu mm. ympäristövahinkovakuutuksin sekä valitsemalla vähäpäästöisiä polttoaineita, parantamalla tulipalotilanteiden toimintavalmiuksia ja vaihtamalla sähköverkkoon ympäristöystävällisiä muuntajia.

Työtaturmia pyritään ehkäisemään järjestämällä työturvallisuuskoulutusta koko henkilöstölle ja lisäämällä näin tietoisuutta turvalisista työtavoista. Työturvallisuuden kehittymistä seurataan yhtiön mittareista laaditun työturvallisuusindeksin avulla. Lisäksi yhtiössä järjestetään säännöllisesti ensiapukoulutusta ja turvavartteja sekä ylläpidetään työturvallisuuskortteja. Työtaturmien varalta henkilöstöllä on lakisääteinen tapaturmavakuutus ja matkavakuutus työmatkoille. Henkilöstölle on otettu myös vapaaehtoinen sairauksenvakuutus, joka kattaa kaikki sairaus- ja tapaturmakustannukset 10 000 euroon asti

• Sääntöjen ja päätösten noudattaminen

Tilintarkastajien suorittamassa valvonnassa ei ole todettu, että sääntöjä tai päätöksiä olisi jätetty noudattamatta eikä ole havaittu, että noudattamatta jättäminen olisi aiheuttanut haittaa yhtiölle.

• Tavoitteiden toteutuminen ja varojen käytön valvonta

Hallitus määrittelee konsernille strategian, vision, arvot ja palvelulupaukset. Strategian päivitystyö on aikataulutettu alkuvuoteen 2022. Niiden perusteella konsernille määritellään toiminnalliset tavoitteet vuosisuunnittelun yhteydessä. Tavoitteet perustuvat pitkälti hallituksen vahvistamaan strategiaan. Tavoitteiden toteutumista seurataan johtoryhmätasolla kaksi kertaa vuodessa pidettävissä johdon katselmuksissa. Yksiköiden vuositavoitteet perustuvat sekä strategian mukaisiin tavoitteisiin että kehityskeskusteluissa asetettuihin tavoitteisiin. Yksikötason tavoitteiden toteutumista seurataan yksiköiden osastopalaverissa vähintään kaksi kertaa vuodessa.

Konsernille laaditaan vuosittain budjetti sekä investointisuunnitelma, jotka hallitus vahvistaa. Näiden suunnitelmien pohjalta laaditaan konsernin kassabudjetti, johon esimerkiksi rahoitustarve perustuu. Tulosbudjetti seurataan kuukausittain ja kassabudjettia viikoittain. Toteutuneet investoinnit tarkastetaan vuosittain.

Jokaiseen maksuun tarvitaan asiataarkastaja ja hyväksyjä, joiden tulee olla eri henkilöt. Mikäli poikkeustilanteessa maksumääräys annetaan sähköpostilla ilman tarkastaja-hyväksyjä -menettelyä, tulee maksun oikeellisuus varmentaa puhelinsoitolla maksumääräyksen antaneille henkilölle. Kirjanpidossa tehdään täsmäytykset ja erot tarkastetaan eli siinä toimii omaehtoinen valvonta.

• Omaisuuden hankinta, luovutus ja hoito

Hankintoihin liittyvät menettelyt ja oikeudet on määritelty ESE-konsernin Hyvä hallintotapa -asiakirjassa. Siinä on määritelty myös lähipiiri liiketoiminnan valvonta, sopimusten laadinta, omaisuuden hallinnointi, kirjanpidon ja maksuliikenteen järjestäminen sekä sisäinen valvonta ja tarkastus. Jokainen työntekijä on velvollinen käsittelemään työnantajan omaisuutta vastuullisesti, kuten heidän tulee myös kunnioittaa asiakkaan omaisuutta. Nämä on määritelty ESEläisen pelisääntöissä, joka on osa ESE:n toimintajärjestelmää. Omaisuuteen kohdistuvat riskit arvioidaan vuosittain vakuutusyhtiön kanssa ja riskit pyritään poistamaan omaisuusvakuutuksin. ESE-konserni noudattaa hankinnoissaan Erityisalojen hankintalakiä ”Laki vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalvelujen alalla toimivien yksiköiden hankinnoista”. Hankintojen tulee aina olla tarkoituksenmukaisia. Näiden hankintarajojen alle jäävät hankinnat tehdään ESE:n hallituksen hyväksymän pienhankintaohjeen mukaisesti.

Hankintoja valvotaan siten, että osto- ja myyntimaksuissa tulee olla laskun tarkastajan ja hyväksyjän kuittaus. Lasku ei mene maksuun ilman tarkastus- ja hyväksyntävaiheiden suorittamista, joista jää sähköinen merkintä. Laskulla ei saa olla sama henkilö hyväksyjänä, joka on laskun tarkastanut. Tarkastajana toimii hankinnasta tietävä henkilö. Reskontran ohi suoritetuissa maksuissa tulee myös olla tarkastajan ja hyväksyjän varmennus (maksumääräys tai lasku). Yksiköt vastaavat siitä, että heidän hankintoihin liittyvissä laskuissa on riittävät merkinnät siitä, että laskusta käy selvästi ilmi, miten kustannus liittyy liiketoimeen. Mikäli näin ei ole, tulee laskun tarkastajan tai hyväksyjän täydentää laskun tietoja. Investoinneista käydään erikseen talousosaston toimesta läpi, että investoinneiksi kirjatut kulut ovat investointeja ja varmistetaan, että laskuilta löytyvät riittävät tiedot, joilla voidaan varmistaa kulun olevan investointi. Yksiköt vastaavat siitä, että investointikirjaukset ovat oikein ja että laskuilta löytyvät riittävät tiedot. Konsernissa on erillinen ohje investointien määrittelyyn. Hankintoja omalta lähipiiriltä (perheenjäsenet, joiksi katsotaan mm. avio- tai avopuoliso sekä henkilön omat tai puolison lapset ja muut huollettavat) voi tehdä ainoastaan esimiehen kirjallisella luvalla ja siten, että tarjoukset toimitetaan muulle kuin hankinnan tekeväälle henkilölle. Hankintoja suoritettava ei saa saada hankinnoista itselleen henkilökohtaista hyötyä. Sopimusten laadinnassa tulee ottaa huomioon seuraavat asiat:

- sopimuksissa on ESE:ä suojaavat ja kohtuulliset pykälät
- sopimuksilla on omistaja, joka seuraa sopimusten noudattamista, voimassaoloa sekä maksujen aiheellisuutta ja oikeellisuutta
- mahdolliset sakkopykälät (viivästyskorko, myöhästymissakko)
- sopimuksen vakuudet ja takuut
- sopimuksen allekirjoittajalla on asianmukaiset allekirjoitusoikeudet (asemavaltuus, prokura tai nimenkirjoitusoikeus)
- sopimukset eivät pääse raukeamaan, kun niille on vielä tarvetta
- sopimukset sanotaan irti, kun ne eivät ole enää tarpeen
- sopimuksen irtisanomis-, purku- ja siirtomahdollisuudet (exit-pykälä)
- sopimus arkistoidaan ESE:n sopimusarkistoon ESE:lle on laadittu sopimuspolitiikka vuonna 2020, jossa on määritelty periaatteet sopimusehdoille, sopimusprosessille, sopimusvaltuuksille sekä sopimusten hallinnalle ja elinkaarelle.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Koskienergian osuuksien myynti	4/2023		ESE	
Yhtiöjärjestelyt	12/2023	Riippuu valtuuston päätöksistä	Mikkelin kaupunki	ESE
Kaasuyhtiön käynnistys			ESE, Metsäsairila	

6.2 Etelä-Savon Koulutus Oy

Omistus: 62,5 %

Toimiala:

Yhtiön toimialana on ylläpitää kulloinkin voimassa olevassa lainsäädännössä tarkoitettua ammatillista koulutusta sekä lukiokoulutusta (vaihtoehtoisesti toisen asteen koulutusta) sille toimiluvassa/järjestämisluvassa määrätyn koulutustehtävän mukaisesti. Yhtiö voi harjoittaa myös toimialansa puitteissa muuta koulutustoimintaa. Lisäksi yhtiö järjestää toisen asteen koulutuksen tasoista aikuis-koulutusta sekä koulutustaan tukevaa palvelu-, majoitus-, ravintola-, tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Yhtiö voi toimintaansa varten omistaa ja hallita osakkeita, osuuksia ja kiinteistöjä sekä käydä niillä kauppaa ja vuokrata niitä sekä vastaanottaa avustuksia ja lahjoituksia.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Ammatillisen toisen asteen koulutuksen rahoituslainsäädäntö muuttunee 1.1.2024 alkaen siten, että oppivelvollisuuskoulutuksen ja jatkuvan oppimisen rahoitus erotetaan toisistaan jo valtion talousarviossa ja rahoituksen käyttö luultavasti raportoidaan opetushallinnolle omina kokonaisuuksinaan. Tämä muuttaa olennaisesti yhtiön ansaintalogiikkaa. Samanaikaisesti valtionosuusrahoituksen piiriin tuodaan myös tutkinnonosa pienemmät osaamiskokonaisuudet. Tiedolla johtamisen merkitys tulee entisestään kasvamaan muutoksen myötä.

Jatkuvan oppimisen mallintaminen joustavuutta ja saavutettavuutta lisäten tulee olemaan menestymisen edellytys. Väestökatoalueella koko toisen asteen kantokykyä tulee arvioida kokonaisuutena ja opiskelijoiden oppimisprosessien näkökulmasta.

Tulostavoitteet vuonna 2023

Tavoitteena vuonna 2023 on nykyisin mittarein tuottaa vähintään 2530 opiskelijavuotta ja säilyä suhteellisesti samankokoisena valtionosuusrahoitteisen ammatillisen toisen asteen koulutuskentässä. Koulutusmyynnin määrän tavoite konsernissa on 450.000 € ja hankesalkun tavoitekoko 1,5 M€. Jatkovaa oppimista vahvistetaan ja opiskelijamäärää haetaan myös maakunnan ulkopuolelta verkkokoulutusten muodossa. Tutkintokeskeisyydestä jatkuvassa oppimisessa siirrytään nytkeaan ja työelämän osaamistarpeisiin ketterästi vastaaviin koulutusmalleihin.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkelä

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tiimityön kehittäminen	Itseohjautuvuuden ja henkilöstötuottavuuden lisääminen, Esedu	TOB OV/ HTV

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Vihreän siirtymän osaamista kaikille tutkinto-opiskelijoille	Vihreän siirtymän edistäminen valmistuvien opiskelijoiden työtapoja muuttamalla, Esedu	x osaamispistettä/ tutkinto-opiskelija
Paperittomat opintohallinto- ja hakupalvelut	Esedu	Esedulla sähköinen opintotoimisto käytössä 2023

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiatarkeisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kohti vähähiilistä koulua	Olemassa olevien tilojen tiivistäminen ja kehittäminen vähähiiliseksi rakenteiden ja toimintaprosessien osalta, Esedu	Hiilijalanjälki

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lisätään työllistymistä osaamista kehittämällä	Jokaiselle oma urapolku, Esedu	Työllistyminen Esedun opintojen jälkeen
Yrittäjyyspolut opiskelijoille	NY-toiminta, Esedu	Uudet yritykset tai yrittäjäpolven vaihdokset

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kansainvälinen rekrytointi	Osaajia aloille ulkomailta, Esedu + rekry-yritykset + työnantajat, Esedu	35 uutta työntekijää

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Yhteistyö työelämän ja eri toimijoiden kanssa (Kauppakamari, yrittäjäjärjestö, Miksei, oppilaitokset)	Esedu	toimii

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Työelämässä oppiminen	40 % osaamisen kehittämisestä, Esedu	TEO %

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	30 097	28 679	29 973	29 887
Tilikauden voitto/tappio	422	272	104	24
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	1 169	1 200	1 200	496
Ulkoisen velka	4 685	5 500	5 800	5 800
Sisäinen velka	0	0	0	0
Konsernitilin limiitti	3 000	3 000	3 000	3 000
Omavaraisuusaste	65,4 %	64 %	64 %	64 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	322	325	323	320
vakituinen, kpl	287	290	288	286
määräaikainen, kpl	35	35	35	34

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Suurin riski vuoden 2023 toiminnan osalta on tilakulujen hallitsematon kasvu energiakriisin vaikutuksesta sekä ruuan ja polttoaineiden hintojen nousu. Tilojen käyttöä pyritään omin toimin tiivistämään ja vuokraamaan ulos mm. Spesialle. Lämmitystä lasketaan toimistotiloissa 20 asteeseen ja työsaleissa 19 asteeseen. Ilmastointeja ei tilojen terveellisen ja turvallisen käytön varmistamiseksi kuitenkaan sammuteta, mutta ilmanvaihtoa voidaan säätää käyttöasteen mukaisesti.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Vahvistetaan vihreää siirtymää henkilöstön ja opiskelijoiden osaamista kehittämällä sekä tiloja kunnostamalla yhdessä Mikkelin op-
ilaitoskiinteistöt Oy:n sekä Pieksämäen kaupungin kanssa.

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistuminen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu- vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Tilankäytön sisäinen tiivistäminen	31.7.2023, alkaa 1.8.2023	Kompensoidaan kohonneita toimilakuluja	Anu Pynnönen	

6.3 Kiinteistökehitys Naistinki Oy

Omistus: 100%

Toimiala: Omistamiensa kiinteistöjen hallinta, vuokraaminen, ylläpito ja investoinnit. Kiinteistöjohtamisen palveluiden tuottaminen muille konserni- ja osakkuusyhtiöille.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Vuoden 2022 aikana virinnyt hyvä kysyntä tulee jatkumaan mikäli ulkoisia häiriötekijöitä ei ilmene. Kuitenkin kysyntä tulee olemaan kaksijakoista. Toimistotiloista on ja tulee olemaan ylijartontaa ja tuotannollisen tilojen kysyntä säilyy vilkkaana.

Inflaation vaikutukset näkyvät toimitilakulujen kovana nousuna ja nousu jatkunee vielä ainakin vuoden 2023 ajan. Samoin häiriötilat maailmalla ovat aiheuttaneet myös raaka-aineiden ja puolivalmisteiden saantivaikeuksia, jotka heijastuvat rakennusinvestointeihin toimitusvaikeuksina ja nopeasti nousseina kustannuksina.

Uusien hankkeiden käynnistyminen Mikkelin seudulla edellyttää kaupunkikonsernin aktiivisuutta kannattavien hankkeiden kehittäjänä. Naistingin rooli paikallisena elinkeinopolitiikan tekijänä pysyy vahvana/vahvistuu.

Tulostavoitteet vuonna 2023

Kiinteistökehitys Naistinki Oy:n strategiset tavoitteet käynnissä olevien saneerauksien ja uudisrakennushankkeiden läpivieminen taloudellisesti kannattavasti Mikkelin elinkeinoelämää virkistäen.

Suuren kokoluokan elinkeinoinvestointeja ei ole näköpiirissä, mutta tarve painottuu 500-1500m² hallitiloihin, joiden tuotanto ”korvamerkitsemättömänä” käynnistettiin vuonna 2022 ja tila varattiin tuotannollisen yrityksen käyttöön heti. Tätä toimintamallia tulee jatkaa, että uusien yritysten sijoittautumisedellytykset olisivat kunnossa.

Yhtiön nykyisen kiinteistöomaisuuden korjausvelkaa tulee edelleen pienentää sekä ennakoida kiinteistöjen teknistä uudistamistarvetta.

Vuoden 2023 investoinnit tulevat olemaan keskimääräistä suuremmat, koska asiakkaiden tilatarpeet tuotannollisessa toiminnassa ovat kasvaneet ja asiakaspalvelu- sekä neuvottelut ovat onnistuneet hyvin. Arvioitu kokonaisinvestointitarve on 5-10M€. Arvion vaihteluväli johtuu vuosijaksotuksista. Mikäli ennakoitua suurempana toteutuneet vuoden 2022 investoinnit jaksottuvat vuoden 2023 puolelle, niin luku on n 10M€

STRATEGIAKORTIT

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Toteutetaan avainasiakkaidemme kehittymistä vaativia investointeja	Vahtolinja nro 2 saadaan käyntiin Mölnlyckellä ajallaan ja onnistuneesti	Kyllä/Ei
Metsä-Sairilan alueelle käynnistyy merkittävä kiertotalouden investointi	Investoinnille on rahoitus ja luvitukset kunnossa, sekä rakentaminen käynnistynyt	Kyllä/Ei
Nikarantielle käynnistetään ”halli 2” rakennuttaminen	Rahoitus ja rakennuttamisvalmius keväällä 2023	Kyllä/Ei
Tyhjille toimistotiloille saadaan koostettua kokonaisvaltainen kehittämissuunnitelma	Vähentää tyhjien tilojen määrää	Kyllä/Ei
Käynnistetään Mölnlycken ETO-laitoksen ja toimistolaajennukset työt	Työt ovat käynnistyneet	Kyllä/Ei

Parannetaan yrittäjämönteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisuilla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Toimitilatarjonnan osalta palvelu on tehokasta ja asiakkaiden tarpeita kuuntelevaa	Jokainen asiakas saa hyvää palvelua	Palaute / Yhtiöllä hyvä maine asiakkaiden keskuudessa

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kiinteistöjohtamisen palveluilla pidämme yllä toimivaa kampusaluetta Yliopistokeskuksella	Kortteli pysyy aktiivisena ja mahdollisten tilakäytön tiivistämisen vastapainoksi kykenemme lisäämään yritystoimijoita kampuksella	Tilojen käyttöasteen pitäminen vähintään ennallaan

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	5 788	5 700	6 000	6 500
Tilikauden voitto/tappio	411	100	400	500
Osinko*	600	400	400	400
Investoinnit	2 000	3 000	6 000	8 000
Ulkoisen velka	21 170	22 500	20 630	19 500
Sisäinen velka	4 900	5 000	7 000	15 000
Konsernitilin limiitti	2 000	2 000	2 000	2 000
Omavaraisuusaste	23,9 %	26 %	26 %	21 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	7	7	7	7
vakituinen, kpl	7	7	7	7
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

*osinko, joka maksetaan kunkin vuoden tuloksesta, tilitetään vasta seuraavan kalenterivuoden aikana.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Suurimpia yhtiön toimintaan liittyviä riskejä on yleisen taloudellisen tilanteen mahdollistavien yritysten eli vuokralaisten talousongelmat, jolloin vuokrasaavat voivat kasvaa ja tilojen vuokraaminen hidastua sekä vuokrataso laskea. Riskinä on, että yhtiön vuokratuloista merkittävä osa on muutaman sellaisen ison teollisuus- ja toimistoyrityksen vuokria, joiden tiloille olisi vaikeata löytää uutta käyttöä (etenkin toimistotilat). Tämä on tarkasteltava huolella kaikissa uusissa investoinneissa. Toisaalta kaikki n. 100 vuokralaista ovat hyvin erityyppisiä yrityksiä teollisista, kaupallisista ja konsulttialan yrityksistä julkivallinnon toimijoihin, mikä tasaa mahdollisia ongelmia tilojen vuokraamisessa. Vuokrasopimusten kestoja on pyritty pidentämään 5-10 vuoden sopimuksiksi, jolla on riskiä pienentävä vaikutus.

Yhtiöllä on merkittävä määrä pitkäaikaisia lainoja, jolloin korkokannan mahdollinen nopea nousu aiheuttaisi ongelmia yhtiön tulokselle. Osa lainoista on suojattu korkojen nousua vastaan kiinteäkorkoisilla lainoilla ja osa koroista sidottu vuokran suuruuteen, jolloin korkovastuu on asiakkaalla. Toisaalta yhtiön pääomarakenne on suhteellisen vahva, jolloin tase kestää myös joitakin tappiollisia vuosia. Vuosittaisen voiton maksaminen osinkoina, jopa lainarahalla, ei tervehdytä yhtiön omaa pääomaa osaltaan.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Rahoituksen varmistaminen vuoden 2023-> investointitarpeille	2/2023		Naistinki tj ja kaupunki talousjohtaja	

6.4 Metsäsairila Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: jätehuolto ja kierrätys

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Jäte- ja hankintalakien uudistus vaikuttaa alan kehitykseen kuntayhtiöissä. Lakiuudistukset rajoittavat kuntayhtiöiden toimintamahdollisuuksia vapailla markkinoilla. Liikevaihtoa ja tuottoa ei voi saada tulevaisuudessa samalla tavalla yritysjetteisistä kuin aikaisemmin. Kuntien jätehuoltoyhtiöt ovat varautuneet markkinoilla oloon muualla Suomessa siten, että ovat perustaneet erillisen markkinaehtoisen jätehuoltoyhtiön. Menettely mahdollistaa, että voidaan palvella parhaiten paikallisia yrityksiä jätehuollon ja kiertotalouden osalta.

Uusi jätelaki velvoittaa jätealan toimijat erilliskeräämään ja kierrättämään jätteitä nykyistä tehokkaammin. Parhaiten tämä onnistuu optimoimalla kokonaisuus, jolloin tarkastellaan koko ketju jätteiden keruustadioista alkaen, logistiikkaan, lajitteluun ja hyötykäyttöihin. Olenaisia muutoksia uudessa laissa ovat mm. biojätteen, pienmetallijätteen ja pakkausjätteiden kuljetuksien siirtyminen kunnan vastuulle kiinteistöiltä niissä kunnissa, joissa jätteiden kuljetus on nykyisin asuinkiinteistön haltijalla. Kuntien vastuulle tulee uutenä myös tekstiilijätteen erilliskeräysvastuu vuoden 2023 alusta alkaen. Uudistusten tavoitteena on, että vuonna 2025 Suomessa tulee kierrättää yhdyskuntajätteestä 55 prosenttia ja vuonna 2035 65 prosenttia.

Mikkelissä on tehty viranomaispäätös jätehuollon kaksoisjärjestelmästä luopumisesta vuoden 2025 helmikuun alusta alkaen. Jätelain muutosten seurauksena pakkausjätteiden kuljetuksen järjestämistä vastuu siirtyy kunnan vastuulle heinäkuussa 2023 ja biojätteen kuljetuksen järjestämistä vastuu tammikuussa 2024. Muutosten ennakoidaan kolminkertaistavan kunnan vastuulla olevien jäteastioiden tyhjennysmäärät Mikkelissä. Tämä näkyy myös kasvavana asiakaspalvelukontaktien määränä, joiden ennakoidaan 2-3 kertaistuvan portaittain vuoteen 2025 mennessä verrattuna vuoden 2022 tasoon.

Jätteidenkuljetus on siirtynyt ja siirtyy yhä enenevässä määrin liikennebiokaasun käyttöön eri puolilla Suomea. Tämä mahdollistaa ympäristöystävällisen ja paikallisesti jätteistä tuotetun liikennepolttoaineen käytön.

Digitalisaation merkitys tulee korotustaan kierto- ja biotalouden kehityksessä lähivuosina. Digitalisaatio mahdollista uusien asiakaslähtöisesti suunniteltujen tuotteiden ja palvelujen toteuttamisen.

Tulostavoitteet vuonna 2023

Metsäsairila Oy:n strategiassa on määritelty keskeisiä painopistealueita.

1. Lajittelun ja kierrätyksen lisääminen eri jättemateriaaleille. Jätteiden hyödyntäminen energiana, materiaalina ja ravinteiden kierrätys. Jätteiden erilliskeräyksen kehittäminen erityisesti biojätteen osalta.
2. Päästöjen vähentäminen kuljetuksissa, käyttäen jätteistä tuotettua liikennebiokaasua. Tavoitteena on lisätä biokaasun käyttöä jätteiden kuljettamisessa ja jätehuoltopalveluiden järjestämiseen liittyvissä kuljetuksissa.
3. Tekstiilijätteen erilliskeräyksen aloittaminen uuden jätelain mukaisesti vuoden 2023 alussa.
4. Pakkausjätteiden erilliskeräyksen järjestäminen kiinteistöille heinäkuun 2023 alusta alkaen.
5. Markkinaehtoisen liiketoiminnan eriyttäminen pääosin toiseen yhtiöön vuoden 2023 aikana.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkel

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Liikennepäästöjen vähentäminen	Biokaasun käytön lisääntyminen jätekuljetuksissa ja jätehuoltopalveluiden järjestämiseen liittyvissä kuljetuksissa.	Biokaasun käyttöaste kuljetuksissa kasvaa
Materiaalien energiahyötykäyttö	Materiaalia ohjataan energiahyötykäyttöön	Sekajäte 100 % energiaksi
Materiaalin hyötykäyttö liikennepolttoaineeksi	Orgaanisten jätteiden hyödyntäminen biokaasuna	Biojäte 100 % biokaasun tuotantoon

Edistetään kaupungin kehittämisalustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
EcoSairila-kehittämisalustan vaikuttavuuden kasvattaminen	Demonstraatioympäristön rakentaminen kiertotalouden sivuainevirroille EcoSairilassa vuoden 2023	Demonstraatioympäristö valmis

Digitaalisten palvelujen tarjoaminen EcoSairilassa toimiville yrityksille	Uuden kiertotaloudenkadun varressa sijaitsevan vaa'an ja siihen liittyvän vaakajärjestelmän käyttömahdollisuuden tarjoaminen alueen yrityksille.	Uusia käyttäjiä vaakajärjestelmälle
---	--	-------------------------------------

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	8 122	7 500	7 200	6 000
Tilikauden voitto/tappio	797	700	500	300
Osinko*	650	500	650	150
Investoinnit	623	800	800	250
Ulkoinen velka	5 934	6 100	7 300	7 000
Sisäinen velka	0	0	0	0
Konsernitilin limiitti	500	500	500	1 000
Omavaraisuusaste	58 %	56 %	52 %	52 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	25	25	26	22
vakituinen, kpl	19	22	26	21
määräaikainen, kpl	6	3	0	1

*osinko, joka maksetaan kunkin vuoden tuloksesta, tilitetään vasta seuraavan kalenterivuoden aikana.

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Jätehuolto on määritelty kokonaisuudessaan yhteiskunnan kannalta kriittiseksi toimialaksi. Poikkeustilanteissa kunnat ovat velvollisia hoitamaan jätehuollon alueellaan. Poikkeustilanteita varten on jätehuoltoviranomaisen toimesta tehty varautumissuunnitelma.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Valmistellaan siirtymistä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen koko Mikkelin alueella	tammikuu 2025		Metsäsairilan toimitusjohtaja	Jätehuoltoviranomainen
Markkinaehtoisen liiketoiminnan eriyttäminen toiseen yhtiöön	vuoden 2023 aikana		Metsäsairilan toimitusjohtaja	
Konsernin kaasuliiketoimintojen (tuotanto & jakelu) keskittäminen yhteen yhtiöön	vuoden 2023 aikana		Metsäsairilan toimitusjohtaja, Etelä-Savon Energian toimitusjohtaja	

6.5 Mikalo Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Asuntojen vuokraus. Yhtiö on perustettu sosiaalista vuokraustoimintaa harjoittavaksi, joka vuokraa asuntoja arava- ja kortukilakien edellyttämien käyttö- ja luovutusrajoitusten mukaisesti. Yhtiö hoitaa omalta osaltaan kunnan asunto- ja aluepoliittisen veloitteen, jossa kunnan on luotava alueelleen yleiset edellytykset asunto-olojen kehittymiselle sekä järjestää kohtuulliset asumisolot.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Alueen väestökehityksen muutos jatkuu; väestö sekä ikääntyy että vähenee. Yhden henkilön ruokakuntien määrä lisääntyy, jolloin isoja asuntoja tarvitaan aikaisempaa vähemmän. Ihmiset muuttavat keskustaajamiin ja niiden läheisyyteen. Asuntojen kysyntä kohdistuu alueille, joissa palvelut ovat toimivia tai niitä on tarjolla. Väestö ei vähene muuttotappioalueilla pelkästään syrjäseuduilta vaan se koettelee myös pienempiä kaupunkiseutuja. Taantuvat alueet menettävät tuottavaa työvoimaa, kun ammattitaitoinen ja nuorempi työvoima siirtyy vetovoimaisiin kasvukeskuksiin. Alueelle jää ikääntyvä väestö, jonka suhteellinen osuus väestöpohjasta kasvaa hyvin merkittävästi. Erityisesti kerrostaloalueet menettävät kilpailukykyään asuntomarkkinoilla, mikä heijastuu myös vuokra-asuntojen kysyntään. Energiakustannukset ja rahan hinta voivat merkittävästikin vaikeuttaa yhtiön talouden ennustettavuutta sekä talouden ylläpitoa.

Tulostavoitteet vuonna 2023

Yhtiöllä on uusittu strategia, jonka perusteella laaditaan vuoden 2022 aikana toimintaa kuvaava ja sitä ohjaava mittaristo. Yhtiön tärkeimpiä tavoitteita pidemmällä aikavälillä ovat kilpailukykyinen vuokrataso sekä paremmin kysyntää vastaava asuntokanta.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osaavan työvoiman varmistaminen	Työharjoittelupaikat ja oppisopimus	harjoittelujakso/vuosi
Osaavan työvoiman varmistaminen	Oman henkilöstön osaamisen ylläpito	koulutus-päivä/hlö/vuosi

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Edistetään sähköisten palvelujen käyttöönottoa	Mahdollisuus asioida myös sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastyytyväisyyskysely
Rakentamisen suunnittelu elinkaarimallin mukaisesti	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimoiminen, purkujätteen kierrätys, kiinteistökohtainen jätteiden lajittelu	VAETS

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Energiansäästöratkaisut rakentamisessa, kunnostuksessa ja ylläpidossa	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimointi	VAETS
Liikennepäästöjen vähentäminen	Sähköautojen latauspisteiden lisääminen	kpl/v.

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Palvelujen digitalisointi	Mahdollisuus asioida myös sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastyytyväisyyskysely

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Asuntojen sijainti kysyntää vastaavasti	Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Joustava asiakaspalvelu	Palvelun vasteaika
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Kysyntää vastaava kiinteistöjen/asuntojen kunto ja laatutaso	Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Koulutusyhteistyö	Paikallisen koulutustarjonnan hyödyntäminen	koulutuspäivät/hlö
Harjoittelupaikkojen mahdollistaminen	Mahdollistaa opiskelijoille harjoittelupaikkoja	harjoittelujaksot/vuosi

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumisen mahdollisuuksien ylläpito	Mahdollistaa opiskelijoiden asuminen	käyttöaste
Oppilaitusyhteistyö	Uusien työntekijöiden rekrytointi	htv/v

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Kehitetään kaupunki- ja maaseutuympäristöjä eri asumismuotojen ja –tapojen mahdollistamiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Monimuotoiset asumisen ratkaisut	Asuntojen tarjonta kysyntää vastaavasti	Kustannuspaikkakohtainen käyttöaste

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliläisyyttä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Monimuotoiset asumisen mahdollisuudet	Huomioidaan eri väestöryhmät	Asukastyytyväisyyskysely

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asukastoiminnan aktivointi ja tukeminen	Uusien asukastoimikuntien perustaminen	kpl

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kiinteistöjen viihtyvyyden edistäminen taloudellisten reunaehtojen mukaisesti	Asukastyytyväisyys	Asukastyytyväisyyskysely

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	21 822	22 100	22 000	22 671
Tilikauden voitto/tappio	1	0	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	866	3 000	3 000	2 200
Ulkoinen velka	50 520	47 845	46 784	43 305
Sisäinen velka	3 709	3 482	3 482	3 090
Konsernitilin limiitti	0	0	0	0
Omavaraisuusaste	36 %	34 %	34 %	34 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	77	76	75	75
vakituinen, kpl	67	67	69	70
määräaikainen, kpl	10	9	6	5

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riskienhallinnan ohje on laadittu kesäkuussa 2022. Ohjeessa kuvattu riskienhallintatoimenpiteet ja seuranta.

Omistajapoliittiset toimenpiteet 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Fuusioselvitys (Mikalo-MOAS)	2023		toimitusjohtaja	
Palvelutalo- & vuokra-asuntokohde, ns. Viljasiilo (Kortteli 8)	2023/2024		toimitusjohtaja	
Kiinteistöjen purku-/myyntipäätökset	2023		toimitusjohtaja	konsernivastuuhenkilö

6.6 Mikkelin Asumisoikeus Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Asuminen

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Asuntojen kysyntä keskittyy keskusta-alueelle palvelujen ääreen. Nykyisen kiinteistökannan kääntyessä myös ylläpidon kustannukset kohoavat, kun taas toisaalta taloudelliset resurssit määrittävät toteuttamisen rajat. Asumisoikeuslain uudistuessa hakemiseen tarvittava kunnallinen järjestysnumerokäytäntö muuttuu valtakunnalliseksi. Energiakustannukset ja lainarahan hinta voivat merkittävästikin vaikeuttaa yhtiön talouden ennustettavuutta sekä talouden ylläpitoa.

Tulostavoitteet vuonna 2023

Yhtiöllä on uusittu strategia, jonka perusteella laaditaan vuoden 2022 aikana toimintaa kuvaava ja sitä ohjaava mittaristo. Yhtiön tärkeimpiä tavoitteita pidemmällä aikavälillä ovat kilpailukykyinen vastiketaso sekä paremmin kysyntää vastaava asuntokanta.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkel

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumisoikeuden vetovoimaisuuden kasvattaminen	Markkinoinnin kohdentaminen (omakotiasumisesta luopuvat, kasvukeskuksista siirtyvät)	käyttöaste

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asukasdemokratian edistäminen	Asukastoiminnan aktivointi	Toimikuntien lkm

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asukkailla mahdollisuus vaikuttaa kohteen kustannusten muodostumiseen	Asukasaktiivisuus	Kustannuspaikkakohtainen tulos

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	1 873	1 905	1 918	1 986
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	0	0	0
Ulkoisen velka	8 357	7 356	7 561	6 783
Sisäinen velka	0	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0	0	0	0
Omavaraisuusaste	33 %	14 %	33 %	33 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	0	0	0	0
vakituinen, kpl	0	0	0	0
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riskienhallinnan ohje on laadittu Mikalo Oy:ssä kesäkuussa 2022. Ohjeessa kuvattu riskienhallintatoimenpiteet ja seuranta. Manageraussopimuksen mukaan Mikalo Oy hoitaa yhtiön hallinnon.

Omistajapolitiittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Yhtiöjärjestyksen tarkistaminen	2023	Muutoksiin omistajan en-nakkokanta	toimitusjohtaja	Konsernivastuuhlö

6.7 Mikkelin Jäähalli Oy

Omistus: suora omistus 74,88 %, konsernin omistus 89,10 %

Toimiala: Kiinteistöliiketoiminta jääurheilua varten

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Energian hinta ja korkotaso vaikuttavat oleellisesti toimintaan.

Tulostavoitteet vuonna 2023

Jäähalli säilyttää asemansa Mikkelin jääliikunnan aktiivisena ja tuloksellisena toimijana.

STRATEGIAKORTIT

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Jäähalli on merkittävä joukkueita kokoava ja ihmisiä yhdistävä rakennuskokonaisuus	Jäähalli Oy kykenee tarjoamaan infran runsaslukuisen ja monipuolisen jääliikunnan harrastamiseen	Hallissa on hyvät ja turvalliset edellytykset toimia

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	688	680	688	680*
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	100	80	200
Ulkoinen velka	6 600	6 700	6 577	6 400
Sisäinen velka	0	0	0	0
Konsernitilin limiitti	0	0	0	0
Omavaraisuusaste	30 %	33 %	31 %	32 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	0	0	0	0
vakituinen, kpl	0	0	0	0
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

*Vastikekorotus on ylimääräisen yhtiökokouksen esityslistalla

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Jäähallin käytön estyminen koronarajoitusten tms. ulkoisen häiriötekijän vuoksi. Riski on lähinnä toiminnallinen, jolloin rahoituksellinen riski tulee mahdollisesti vuokralais- ja osakastoinnasta. Energiahinta tulee olemaan merkittävä riski tulevaisuudessa, jo vuonna 2023 tämä realisoituu. Samoin korkojen nousu lisää paineita vastikkeisiin. Energiankäytön suhteen on käynnistetty mm. lauhdelämmön talteenottohanke. Samoin kiinteistötenniikan osalta on käynnistetty säästötoimet.

6.8 Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy

Omistus: 80,65 %

Toimiala: Liiketoiminnan ja matkailun kehitys

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Venäjän hyökkäyssota Ukrainaan kokonaisvaikutuksineen tulee vaikuttamaan toimintaympäristöön koko tarkastelujakson ajan ja sen jälkeen. Sodasta ja vihreästä siirtymästä aiheutuva energiemarkkinan paradigman totaalinen muutos näyttäisi saattavan Euroopan ja samassa imussa Suomen taantumaan. Mikäli taantuma pitkittyy, on Suomessa ja Mikkelissä todennäköisesti odotettavissa PK-sektorin konkurssseja, niistä ja toimintojen saneerauksesta johtuvaa työttömyyttä sekä investointipäätösten merkittävää hidastumista. Jo jonkin aikaa on ollut nähtävissä myös asuntolainamarkkinan kutistumista, joka suoraan indikoi kotitalouksien heikentyneitä uskoa oman talouden kantokyvyn kehittämiseen.

Tämän hetken poikkeuksellisen korkea inflaatiotaso on toivottavasti tasoittumassa. Futuurimarkkinat ennustavat sähkön hinnan laskevan kohtuulliselle tasolle 2023 kevään aikana. Talvesta 2022–23 on tulossa joka tapauksessa haastava sekä kotitalouksille että teollisuudelle.

PK-sektorilla ja alihankintateollisuudessa on kaikesta huolimatta havaittavissa, jos ei nyt toiveikkausta niin ei kuitenkaan täydellistä toivottomuuttakaan. Elektroniikan komponenttien, eräiden raaka-aineiden ja materiaalien saatavuusongelmat ja erittäin korkea hintataso näyttää hitaasti korjaantuvan. Lisäksi Aasiaan suuntautuvan lentorahtiliikenteen kustannustason merkittävä nousu näyttäisi vauhdittavan jo pandemian aikana alkanutta tuotannollisen toiminnan palauttamista Euroopan maihin, myös Suomeen.

Tarkastelujakson ennuste on siis kaksijakoinen; talouden tilanne erityisesti kotitalouksien osalta on erittäin haastava ainakin 2023, mahdollisesti vielä jonkin matkaa 2024 puolelle. Sen jälkeen energian hinnan todennäköinen lasku keväällä 2023 ja energiaomavaraisuuden asteittainen paraneminen kohentanevat kotitalouksien kulutuskykyä sekä teollisuuden investointi- ja kasvuhaluutta. Vihreään siirtymään liittyvät haasteet ja seuraavan hallituksen talouspoliittiset linjaukset tulevat osaltaan määrittämään tarkastelujakson loppupuolen toimintaympäristön kuvan.

Matkailualalla kansainvälinen kiinnostus Saimaan aluetta kohtaan kasvaa, mikä luo sekä mahdollisuuksia että tarpeen panostaa lisää palveluiden ja yhteistyöverkostojen kehittämiseen. Matkailun kasvua haetaan kestäväällä tavalla huomioiden sosiaalinen, taloudellinen ja ekologinen kestävyys. Sähköinen liikkuminen tuo uusia mahdollisuuksia Saimaan alueen saavutettavuuteen kaikille liikenne- ja ekologian muodoilla. Erityisesti lentämisen ja vesiliikenteen uudet sovellutukset tulevat vaikuttamaan matkailun ja vapaa-ajan palvelujen tuotekehitykseen.

Tulostavoitteet vuonna 2023

Yhtiö kehittää yritysten ja yhteisöjen toimintaedellytyksiä Mikkelin seudulla ja edistää elinkeinoelämän keskinäistä yhteistoimintaa. Mikkelin elinvoimatavoitteiden toteutuminen ovat toiminnan keskiössä. Yhtiön strategisia tavoitteita ovat:

- toimintaympäristön kehittäminen, yritystoiminnan uudistaminen sekä alueen ulkopuolisen rahoituksen hyödyntäminen
- verkostojen rakentaminen sekä asiakaslähtöisten, tunnettujen ja tulokellisten yrityspalvelujen tuottaminen
- Mikkelin vetovoiman kasvattaminen yritysten, työvoiman ja matkailijoiden näkökulmasta
- osaavan työvoiman saatavuuden edesauttaminen

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkelin

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestävään kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tuetaan yrityksiä ekotehokkuus- ja vastuullisuushankkeiden käynnistämiseksi <ul style="list-style-type: none"> - autetaan tunnistettuja yrityksiä hakemaan rahoitusta ja käynnistämään hankkeita - autetaan yrityksiä kehittämään liiketoimintaansa digitalisaation hyödyntämiseksi kiertotaloudessa, ekotehokkuuden parantamiseksi ja vastuullisuuden toteuttamiseksi ja viestimiseksi	15 yritystä autettu	On/ei

<p>Kestävää kehitystä tukevat hankintakriteerit</p> <ul style="list-style-type: none"> - kaupunkikonsernin hankinnoissa käytetään kestävän kehityksen ja kiertotalouden tavoitteiden toteutumista tukevia vaatimuksia ja/tai kriteerejä 	25 % toteutuma rakentamisen, purkamisen ja biojätteen käsittelyssä	On/ei
--	--	-------

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
<p>Matkailun ja vapaa-ajan kehittämislustan koordinointi, EcoSairila -alustan GEM osa-alueen koordinointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - yritysten sijoittumisen ja uuden yritystoiminnan edistäminen - yhteistyöverkostojen ja -mallien kehittäminen - toimijoiden välisen yhteistyön edistäminen ja fasilitointi - uusien kehittämishankkeiden valmistelu ja toteutus - kehittämislustojen valtakunnallisen profiilin ja tunnettuuden kehittäminen sekä kansainvälinen verkostoituminen 	Kehittämislustojen vaikuttavuus ja yrittäjyys kasvua alustoilla	<p>2 uutta merkittävää toimijaa matkailussa</p> <p>5 uutta kiertotalousyritystä EcoSairilaan</p>

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
<p>Investointien ja yritysten sijoittumisen edistäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - rakennetaan selkeä myyntistrategia ja tavoitteet - tuotteistetaan palvelut ja myyntikohteet - toteutetaan investointikohteiden markkinointimateriaalit - määritellään resursointi 	Myynnin organisointi ja materiaalit valmiit sekä operatiivinen myyntityö käynnissä tammikuu 2023 loppuun mennessä	On/ei valmista ja aloitettu
<p>Olemassa olevien yritysten huolenpito</p> <ul style="list-style-type: none"> - jatkuva yhteydenpito ja haasteiden/tarpeiden kartoitus sekä tuki 	Ei menetetä yhtään yritystä Mikkelistä toiselle paikkakunnalle tai konkurssille	On/ei menetetty
<p>Etelä-Savon pääomarahaston hyödyntäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - erityisesti nuorten kasvuyritysten kättilöinti, tukeminen ja rahoitus 	24 uutta yritystä, 50 uutta työpaikkaa	On/ei saavutettu

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
<p>Asukas- ja työvoimamarkkinointi</p> <ul style="list-style-type: none"> - markkinointi- ja viestintätoimijoiden selkeä roolitus - tavoitteiden määrittely - materiaalien tuottaminen - operatiivinen toteutus 	Yritysten on helpompi löytää osaavaa työvoimaa	On/ei
<p>Toimialakohtaiset yritysverkostot</p> <ul style="list-style-type: none"> - tehokkaampi rekrytointiviestintä eri toimijoiden viestintäresursseja yhdistämällä 	Yritysten on helpompi löytää osaavaa työvoimaa	On/ei

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
<p>Yritysideoiden ja innovaatioiden jatkokehittäminen</p> <ul style="list-style-type: none"> - Rakennetaan pitkäjänteinen ohjelma ja toimintamalli opiskelijayrittäjyyden kasvattamiseksi ja yritysten ja opiskelijoiden kohtaamisen sujuvoittamiseksi - Keskeisenä toimintaympäristönä toimii Mikkelin Karage 	<p>Rakennetaan Karage 2.0 liiketoimintasuunnitelma siten, että toiminnan rahoitus saadaan taattua mukana olevien toimijoiden toimesta</p> <ul style="list-style-type: none"> - Keskeiset toimija ovat MikseiMikkeli, oppilaitokset ja suurimmat yritykset 	Onnistuu/ ei onnistu

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Mikkeli YritysAppro <ul style="list-style-type: none"> - järjestetään vuosittain toistuva tapahtuma, jossa ensimmäisen vuoden opiskelijat ja yritykset kohtaavat hauska tavalla synnyttäen uutta opiskelijakulttuuria Mikkeliin - tuetaan yrityksiä säännöllisten opiskelijatapaamisten, ekskursioiden ym. järjestämisessä 	Yhä suurempi joukko opintonsa päättäneitä asettuu Mikkeliin <ul style="list-style-type: none"> - oppilaitokset - yritykset - kaupunki - MikseiMikkeli 	On/ei

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Käynnistetään matkailun ja vapaa-ajan kehittämislusta <ul style="list-style-type: none"> - luodaan asiakaslähtöinen ja strukturoitu verkosto - koota ohjausryhmä - kuvataan toimintamallit ja vastuut - määritellään roolit, resurssit, mittarit ja seuranta 	Synnyttää uutta, kestävää liiketoimintaa ja investointeja <ul style="list-style-type: none"> - matkailun brändit vahvistuvat ja Mikkelin tunnettuus matkailun ja vapaa-ajan pääkaupunkina kasvaa - Mikkelin matkailullinen vetovoima kasvaa omia vahvuuksia kehittämällä - Mikkelin vetovoima vapaa-ajan kaupunkina kasvaa omia vahvuuksia kehittämällä 	On/ei

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kaupungin palvelutarjonnan tuotteistaminen <ul style="list-style-type: none"> - tuodaan esille tapahtumakalenteriin Rakennetaan tapahtumasivusto	Palvelujen helppo löytäminen <ul style="list-style-type: none"> - Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelu-alueen toimijat - kaupungin viestintä - MikseiMikkeli 	On/ei tuotteistettu On/ei tapahtumakalenteri / -sivusto

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	5 388	5 000	4700	5000
Tilikauden voitto/tappio	-17	0	-20	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	0	0	0
Ulkoisen velka	1 113	1 000	1000	1000
Sisäinen velka	1 439	1 000	1000	1000
Konsernitiliin limiitti	1 500	1 500	1500	1500
Omavaraisuusaste	10 %	13 %	10 %	13 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	43	42	40	40
vakituinen, kpl	23	24	24	24
määräaikainen, kpl	20	18	16	16

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riittävien resurssien varmistaminen on tärkeää, jotta kaupungin strategiset linjaukset saadaan vietyä käytäntöön. Rahoituspohjaa pyritään laajentamaan mm. suoran EU-rahoituksen hyödyntämiseksi kehittämistoiminnassa, mutta sillä ei voida korvata perusrahoitusta. Rakennerrahastorahoituksen viivästyminen ja merkittävä väheneminen uudella ohjelmakaudella aiheuttaa todennäköisesti työsuhteisiin ja operatiiviseen toimintaan epäjätkävyyttä. Tästäkin syystä on tarpeen panostaa suoran EU-rahoituksen hakemiseen. Tässä on huomattava haaste, koska EU-rahoituksen osajaresurssi menetettiin 2021. Uutta osaamista haetaan XAMK- ja LUT-yhteistyön kautta.

Omistajataholta aiemmin tullut yhtiön merkityksen ja sen toiminnan jatkon kyseenalaistaminen sekä tästä seurannut epävarmuus on jo aiheuttanut esimerkiksi yllä mainitun kriittisen resurssin menettämisen. Osaajien talossa pysymisen varmistamiseksi yhtiössä seurataan aktiivisesti työyhteisön hyvinvointia ja pyritään puuttamaan viivettä siihen negatiivisesti vaikuttaviin ilmiöihin.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
TUMAn henkilöstön siirtymisen virastotalolle	12/2023	Edellyttää asiakaspalvelupisteiden siirtymisen kirjastoon ja tilojen saneerauksen.	kaupunki	MikseiMikkeli, Nais-tinki

6.9 Mikkelin opiskelija-asunnot Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Yhtiön toimialana on vuokrata asuntoja opiskelijoille sekä itsenäistyville nuorille.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Laajemman mittakaavan epävarmuustekijöitä, jotka saattavat vaikuttaa liiketoiminnan kehittymiseen, ovat alueen veto- ja pitovoima, väestönkehitys sekä opiskelupaikkojen kehitys ja houkuttelevuus mm. yliopiston, ammattikorkeakoulun sekä toisen asteen oppilaitosten koulutustarjooma. Energiakustannukset ja rahan hinta voivat merkittävästikin vaikeuttaa yhtiön talouden ennustettavuutta sekä talouden ylläpitoa. MOAS:n toiminnassa suurimpia riskejä ovat lisääntynyt asuntojen tyhjäkäyttö, ja että asuntokanta ei vastaa kysyntää. Opiskelija-asuntojen kysyntä on painottunut lähes pelkästään yksiöihin ja sijainniltaan opiskelupaikkojen läheisyyteen. Vuokratason kohoaminen markkinavuokrien tasolle ja kiinteistöjen teknisen kunnan heikkeneminen hankaloittavat asuntojen vuokrausta.

Tulostavoitteet vuonna 2023

Yhtiöllä on uusittu strategia, jonka perusteella laaditaan vuoden 2022 aikana toimintaa kuvaava ja sitä ohjaava mittaristo. Yhtiön tärkeimpiä tavoitteita pidemmällä aikavälillä ovat kilpailukykyinen vuokrataso sekä paremmin kysyntää vastaava asuntokanta.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
MOAS:n sulauttaminen Mikaloon	Tavoitteena integroida MOAS:n nykyinen henkilöstö Mikaloon	toteutuu/ei toteudu

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Edistetään sähköisten palvelujen käyttöönottoa	Mahdollisuus asioida myös sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastyytyväisyyskysely
Rakentamisen suunnittelu elinkaarimallin mukaisesti	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimoiminen, purkujätteen kierrätys, kiinteistökohtainen jätteiden lajittelu	VAETS

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Energiansäästöratkaisut rakentamisessa, kunnostuksessa ja ylläpidossa	Kiinteistöjen energian kulutuksen minimointi	VAETS

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Palvelujen digitalisointi	Mahdollisuus asioida myös sähköisesti asuttamisen eri vaiheissa	Asukastyytyväisyyskysely
Palvelujen digitalisointi	Sähköisten varausjärjestelmien käyttöönotto	Asukastyytyväisyyskysely

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumisen joustavat ratkaisut	Opiskelijoiden integroituminen Mikkeliin opintojen jälkeen	Käyttöaste

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Oppilaitosyhteistyö	Toistuvat yhteistyötapaamiset	kpl

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumisen mahdollisuuksien ylläpito	Mahdollistaa opiskelijoiden asuminen	käyttöaste
Asumisen joustavat ratkaisut sekä oppilaitosyhteistyö	Opiskelijoiden integroituminen Mikkeliin opintojen jälkeen	käyttöaste

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Asumispalveluiden tarjonta huomioiden kansainväliset opiskelijat	Asunnon vuokraamisen helppous ja toimivuus	Asukastyytyväisyyskysely
Asumispalveluiden tarjonta huomioiden kansainväliset opiskelijat	Asukkaan vastaanottaminen ja ohjeistus	Asukastyytyväisyyskysely

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	3 569	3 943	3662	3750
Tilikauden voitto/tappio	0	0	0	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	0	0	0
Ulkoisen velka	16 760	15 651	15 584	14 494
Sisäinen velka	754	684	684	635
Konsernitilin limiitti	0	0	0	0
Omavaraisuusaste	14 %	13 %	13 %	13 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	8	8	8	8
vakituinen, kpl	8	8	8	8
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Riskienhallinnan ohje on laadittu Mikalo Oy:ssä kesäkuussa 2022. Ohjeessa kuvattu riskienhallintatoimenpiteet ja seuranta. Manageraussopimuksen mukaan Mikalo Oy hoitaa yhtiön hallinnon.

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmisteluvastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Fuusioselvitys (Mikalo-MOAS)	2023		toimitusjohtaja	
Kiinteistöjen purku-/myyntipäätökset	2023		toimitusjohtaja	Konsernivastuuhlö

6.10 Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy

Omistus: 100 %

Toimiala: Omistaa ja hallita kiinteistöjä. Tämän lisäksi toimialana on rakennuttaa, omistaa, ylläpitää koulutus- ja opetustoiminnan, muun julkisen palvelutoiminnan, majoitustoiminnan sekä asuinhuoneistotoiminnan tarvitsemia tiloja sekä vuokrata niitä käyttäjille.

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Yhtiön päävuokralainen on Etelä-Savon Koulutus Oy, joka vastaa ammatillisen opetuksen järjestämisestä. Yleinen taloudellinen tilanne saattaa vaikeutua entisestään ja valtakunnallisissa koulutusjärjestelmissä ja niiden rahoituksessa tapahtuvat muutokset vaikuttavat tilojen vuokrausteeseen ja niiden muutostarpeisiin. Suurimmat muutokset on tehty, mutta mahdolliset lisämuutokset on syytä tiedostaa. Koulutuskäytöstä mahdollisesti vapautuvien tilojen kysyntä saattaa tulevaisuudessa olla entistä haasteellisempää. Pitkällä aikavälillä korkokannassa saattaa tapahtua nousua.

Otavan alueen kehittäminen taloudellisesti kannattavaksi on haasteellinen, sekä purkutoiminnot, että korjausvelan hoitaminen vaativat investointeja, joiden kattaminen vuokratuloilla on tarkastelujakson aikana mahdotonta. Opetuksen rahoja ei voida käyttää opetuksen ulkopuolisten tilojen toimintaan.

Tulostavoitteet vuonna 2023

1. ESEDUn muutoksessa mukana eläminen ja ratkaisuiden löytäminen muuttuvan tarpeen mukaan. Tavoitteena on nollatulojen pitäminen kassan näkökulmasta. Tämä tarkoittaa tulevina vuosina kirjanpidollisen tuloksen positiivisuutta.
2. Terveellisten ja kilpailukykyisten toimitilojen ylläpitäminen ESEDULle.
3. Otavan koulutilan tulevaisuuden ratkaiseminen. OKMn käsittely vihdoin päätöksessä.

STRATEGIAKORTIT

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkelä

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulu toimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ylläpidämme ja kehitämme kilpailukykyisiä oppimisympäristöjä toisen asteen opetukseen	Asiakas on tyytyväinen toimintaamme	Kyllä/Ei

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	4 205	4 200	4 200	4200
Tilikauden voitto/tappio	304	200	250	200
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	118	400	400	400
Ulkoisen velka	17 150	16 500	16 760	15 500
Sisäinen velka	909	0	0	0
Konsernitilin limiitti	1 000	1 000	1 000	1000
Omavaraisuusaste	32 %	34 %	34 %	35%
Henkilöstö yhteensä, kpl	0	0	0	0
vakituinen, kpl	0	0	0	0
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Suurimpana toimintaan liittyvänä riskinä on ammatillisessa opetuksessa mahdollisesti tapahtuvat rahoitusmuutokset sekä oppilasmäärien kehitys, mikä vaikuttaa päävuokralaisen tilatarpeeseen ja vuokrien maksukykyyn. Lisäksi riskinä on mahdollisesti vapautuvien tilojen kysyntä uusille toimijoille ja toisaalta niistä aiheutuvat kustannukset.

Otavan koulutilan kiinteistöjen alueen alhainen vuokrahintataso ja siihen liittyvät investointitarpeet aiheuttavat kustannusriskejä. Otavan koulutilan tulevaisuuden visiot eivät tule toteutumaan suunnitellusti (2014). Koulutukseen suunniteltujen tilojen muuttaminen yritysliiketoimintaan sisältää paljon nykyisten kiinteistöjen teknisiä riskejä ja nämä lisäävät investointeja. Lisäksi alueella on runsaasti mm. museoviraston suojelukohteita sekä erityiskohteita, joilla on arvonmäärityksessä ollut aivan epärealistisia arvostuksia. Valtiolta luovutettujen tilojen hankinta opetusministeriöstä tulee mahdollisesti vaikuttamaan lyhytaikaisiin menoihin korottavasti sekä aiheuttamaan investointien ja purkutoiminnan kautta pitkäaikaisia kuluvaikutuksia. Otavan tulevaisuuden hallinta ja riskien minimoiminen edellyttää alueen omistusjärjestelyiden ratkaisua.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmistelu-vastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Otavan koulutilan tulevaisuus	2023		MIKKO tj. ja konsernivastaava	

6.11 Mikkelin Ravirata Oy

Omistus: 75,47 %

Toimiala: ravirata

Toimintaympäristössä ennakoitavat muutokset vuosina 2023–2026

Hevosten ja kilpailupäivien määrän pieni lasku jatkunee. Vuosien 2023-2024 ravitalouden tuotot (n. 40M€) lienevät turvattu valtion yleisistä budjettivaroista, vaikka Veikkauksen tuotto eri syistä (tunnistautumisen ja pelihaittojen vähentämistoimien, mm. peliautomaattien vähentäminen) pienenee. Mahdollisesti jo vuonna 2025 siirrytään pelitoiminnassa pois Veikkauksen pelimonipolista ns. lisenssijärjestelmään.

Mikkelin raviradan suhteellinen osuus paranee valtakunnan ravitaloudessa kasvaa, sillä vuonna 2023 ravataan Mikkelissä edelleen 17 kertaa, vaikka koko maan kilpailupäivien määrä putoaa 14 ravipäivällä. Vuonna 2023 maksetaan Mikkelin raveissa palkintoja noin 10% enemmän kuin vuonna 2022 (1 M€).

Tulostavoitteet vuonna 2023

Mikkelin Ravirata Oy järjestää 17 ravit ja hyvän St Michel -tapahtuman 15.-16.7.2023. Olosuhdeinvestoinnin kasvattamista poistoista huolimatta pyritään hyvään taloudelliseen tulokseen (budjetoidaan nollatulos) turvaamalla muu varainhankinnan tuotto. St Michel -viikonvaiheen palvelutarjontaa pyritään laajentamaan ja parantamaan yleisötoiveiden mukaisesti.

Raviradan muuta käyttöä, mm. ratsastukseen, selvitetään aktiivisesti mm. suunnitteleamalla uutta ratsastuskenttää raviradan keski-alueelle.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkel

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ollaan aktiivinen toimija Kalevankankaan alueella: ollaan aktiivinen uusienkin tapahtumien järjestäjä ja toimija, ollaan aktiivisesti kehittämässä toimivaa myyntiorganisaatiota ja tarjotaan raviradan reservitiloja toimijoiden muokattaviksi omiin käyttötarkoituksiinsa	uusia tapahtumia Kalevankankaalle uusia yrityksiä ja toimijoita Kalevankankaalle	alueella toimivien yritysten määrä, alueen autolaskurimäärien kasvu

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkel

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ravitallihanke	Selvitys/investointisuunnitelma ravitallin rakentamisesta / Mikkelin Ravirata Oy ja Etelä-Savon Hevosjalostusliitto	kyllä/ei
Uusilla tapahtumilla lisää yrittäjyyttä ja houkuttelevuutta Mikkelin	Kalevankankaan nykyiset toimijat	Tapahtumien määrä/yritysten määrä

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Annetaan toimeksiantoja mm. XAMK:lle tapahtumien kehittämisessä ja palvelumuotoilussa	Yksi yhteistyöprojekti/vuosi	Toteutuu/ei toteudu

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Annetaan toimeksiantoja mm. XAMK:lle tapahtumien kehittämisessä ja palvelumuotoilussa	Yksi yhteistyöprojekti/vuosi	Toteutuu/ei toteudu

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ollaan aktiivinen toimija mm. paikallisten yritysten ja yhdistysten suuntaan tapahtumien järjestämisessä.	Paikallisin voimin järjestettävät tapahtumat	Paikallisilta yrityksiltä/yhdistyksiltä tehtävät ostot (euroa)

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjotaan palveluita aktiivisesti monipaikka-asujille.	Kävijämäärältään suuremmat tapahtumat	Yleisömääräkehitys

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kohdennetaan tapahtumien markkinointia eri kohderyhmille, mm. opiskelijat, eläkeläiset...	Kävijämäärältään suuremmat tapahtumat	Yleisömääräkehitys

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjotaan ansaintamahdollisuuksia vapaaehtoistoimijoille, urheiluseuroille, etc.	Lisää paikallisia toimijoita tapahtumajärjestämisessä.	Paikallisilta yrityksiltä/yhdistyksiltä tehtävät ostot (€)

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ollaan aktiivinen toimija tällä sektorilla. Ollaan luomassa puitteita ja organisaatiota mahdollisimman helpoksi järjestää tapahtuma Mikkeliissä, Kalevankankaalla ja raviradalla.	Lisää tapahtumia Mikkeliissä, Kalevankankaalla ja raviradalla.	Tapahtumien määrä Mikkeliissä, Kalevankankaalla ja raviradalla

Tunnusluvut (1000 eur)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TS 2023
Liikevaihto	539	600	580	600
Tilikauden voitto/tappio	-72	0	-15	0
Osinko	0	0	0	0
Investoinnit	0	50	40	0
Ulkoinen velka	400	320	250	190
Sisäinen velka	11	0	0	0
Konsernitilin limiitti	500	500	500	500
Omavaraisuusaste	62 %	-	65 %	67 %
Henkilöstö yhteensä, kpl	6	6	6	6
vakituinen, kpl	6	6	6	6
määräaikainen, kpl	0	0	0	0

Toimintaan liittyvät riskit ja niihin varautuminen

Ravitalouden tuottojen turvaaminen uusissa tilanteissa (Veikkauksen tuoton lasku ja tulojen siirtyminen ns. yleisiin budjettivaroihin) ja pelitoiminnan siirtyminen ns. lisenssijärjestelmään.

Omistajapoliittiset toimenpiteet talousarviovuonna 2023

Omistajapoliittinen toimenpide talousarviovuodelle 2023	Arvioitu valmistumisen (ajankohta)	Huomioitavaa	Valmisteluvastuullinen	Muut osallistuvat tahot
Etelä-Savon Hevosjalostusliiton selvitystyö/investointisuunnitelma ravitallin rakentamisesta raviradan alueelle.	selvitystyö 2023 aikana		Toimitusjohtaja	

Käyttötalousosa

- Talousarvio 2023
- Toimielinten palvelusuunnitelmat, strategiakortit toimenpiteineen sekä sitovat määrärahat

7 Talousarvio 2023 – Mikkelin kaupunki yhteensä

1 000 euroina	TP 2021			TA 2022			Muutettu TA 2022 (Patu)			Raami TA 2023			TA 2023		
	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate	Tulot	Kulut	Tkate
Keskusvaalilautakunta	61	250	-189	80	94	-14	80	94	-14	100	106	-6	89	101	-12
Tarkastuslautakunta		63	-63		76	-76		76	-76		76	-76		77	-77
Kaupunginvaltuusto		263	-263		229	-229		224	-224		224	-224		256	-256
Konserni- ja elinvoima- palvelut	25 743	280 988	-255 245	17 859	272 394	-254 534	18 238	271 460	-253 222	7 636	26 919	-19 283	14 153	32 991	-18 839
josta muu hallinto- ja elinvoimapa-	16 712	272 027	-255 315	8 513	263 070	-254 557	9 013	262 268	-253 255	5 250	24 536	-19 286	5 495	24 139	-18 644
lvelut josta ruoka- ja puh-	9 031	8 961	70	9 347	9 324	23	9 225	9 192	33	2 386	2 383	3	8 658	8 852	-194
tauspalvelut															
Ympäristölautakunta	1 124	2 168	-1 044	1 178	2 397	-1 219	1 178	2 397	-1 219	1 080	2 297	-1 217	1 080	2 296	-1 215
Sivistyksen ja hyvin- voinnin palvelualue	7 344	108 664	-101 320	8 885	113 387	-104 502	8 885	112 383	-103 498	8 367	113 601	-105 234	8 785	115 193	-106 409
Kasvatus- ja opetus lautakunta	5 145	90 295	-85 150	5 420	93 094	-87 674	5 420	92 273	-86 853	5 091	94 891	-89 800	5 509	96 048	-90 539
Hyvinvoinnin ja osal- lisuuden lautakunta	2 200	18 369	-16 169	3 465	20 293	-16 828	3 465	20 110	-16 645	3 275	18 710	-15 435	3 275	19 145	-15 870
Kaupunkikehitysttk	44 053	42 511	1 542	50 365	51 170	-805	50 257	50 043	214	49 671	51 953	-2 282	50 019	55 956	-5 937
Kaupunki yhteensä	78 325	434 907	-356 582	78 367	439 747	-361 379	78 638	436 677	-358 039	66 854	195 176	-128 322	74 126	206 871	-132 744
Liikelaitos Otavia	6 623	6 005	618	5 931	5 908	23	5 931	5 908	23	6 356	6 341	15	6 448	6 401	48
Mikkelin Vesiliikelaitos	12 152	6 860	5 292	12 849	6 189	6 660	12 849	6 189	6 660	12 408	7 114	5 294	12 963	8 985	3 979
Liikelaitokset yhteensä	36 120	29 686	6 434	36 390	29 417	6 973	36 390	29 417	6 973	18 764	13 455	5 309	19 411	15 385	4 026
Mikkelin kaupunki yht.	114 445	464 593	-350 148	114 757	469 164	-354 406	115 028	466 094	-351 066	85 618	208 631	-123 013	93 537	222 256	-128 718

Kaupunginvaltuustoon nähden sitovat erät

(liikelaitosten sitovat tavoitteet talousarviokirjan kohdassa 9)

8 Toimielinten palvelusuunnitelmat, vaikuttavuustoimenpiteet sekä sitovat määrärahat

8.1 Keskusvaalilautakunta

Keskusvaalilautakunnan tehtävänä on hoitaa kunnalle kuuluvia tehtäviä vaalilain mukaisesti. Vuonna 2023 järjestetään eduskunta-vaalit, joista kunta saa vaalilain mukaisen korvauksen.

	TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
Toimintatulot	60 845	80 000	89 000	89 000
Toimintamenot	-250 025	-94 400	-101 300	-101 300
Toimintakate (netto)	-189 180	-14 400	-12 300	-12 300

8.2 Tarkastuslautakunta

Kuntalain 121 §:n mukaan tarkastuslautakunnan on valmisteltava valtuuston päätettäväksi hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat sekä arvioida, ovatko valtuuston asettamat toiminnan ja talouden tavoitteet kunnassa ja kuntakonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

	TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
Toimintamenot	-63 034	-76 000	-77 400	-77 400
Toimintakate (netto)	-63 034	-76 000	-77 400	-77 400

8.3 Kaupunginvaltuusto

	TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
Toimintamenot	-263 096	-228 600	-256 400	-256 400
Toimintakate (netto)	-263 096	-228 600	-256 400	-256 400

8.4 Hallinto- ja elinvoimapalvelut

Hallinto- ja elinvoimapalveluiden tehtävänä on tukea palvelualueiden ja liikelaitoksien tuloksellista toimintaa ja seurata asetettujen tavoitteiden toteutumista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat johtamista, kehittämistä ja päätöksentekoa varten ajantasaista tietoa kaupungin ja kaupunkikonsernin toiminnasta ja toimintaympäristön muutoksista. Hallinto- ja elinvoimapalvelut tuottavat palvelualueille keskitetyt tukipalvelut. Hallinto- ja elinvoimapalvelut sisältää hallintopalvelut, talouspalvelut, henkilöstöpalvelut sekä ruoka- ja puhtauspalvelut.

Mikkelin kaupungin taseyksikön Etelä-Savon pelastuslaitoksen toiminta sekä sosiaali- ja terveyspalvelujen ostot Etelä-Savon sosiaali- ja terveyspalveluiden kuntayhtymä Essotelta ovat aiemmin sisältyneet hallinto- ja elinvoimapalveluiden talousarvioon. Hyvinvointialueiden aloittaessa toimintansa 1.1.2023 näihin palveluihin liittyvä järjestämisvastuu siirtyy Etelä-Savon hyvinvointialueelle, ja muutoksen myötä poistuvat myös kyseisten toimintojen aiheuttamat kustannukset kaupungin talousarviosta.

Palvelusuunnitelma

Hallintopalvelut tuottaa hallinnon tukipalveluita, toteuttaa ja kehittää työllisyyspalveluita ja vastaa kaupunkimarkkinoinnista, koordinoi kaupunkistrategian toteuttamiseen ja kehittämiseen liittyviä toimenpiteitä sekä vastaa seutuhallinnon valmistelu- ja toimeenpanotehtävistä. *Talouspalvelut* tuottaa talous- ja tietohallinnon sekä hankintojen tukipalveluita ja tukee sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä omistajaohjauksen valmistelua ja toimeenpanoa. *Henkilöstöpalvelut* tukee johdon, esimiesten ja koko henkilöstön työtä sekä tavoitteiden saavuttamista läpi kaupungin organisaation. *Ruoka- ja puhtauspalvelut* toteuttaa palvelusopimuksien mukaista toimintaa.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkelä

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Esihenkilötyön ja työkykyjohtamisen kehittäminen koulutusta ja sähköisiä järjestelmiä hyödyntäen. (Tykki-hanke tukee tätä)	Työhyvinvoinnin ja työkykyisyyden lisääntymisen/henkilöstöpalvelut	Työhyvinvointikyselyn tulokset, käytyjen puhekeskustelujen määrä, terveysperusteiset tunnusluvut
Osaamisen kehittäminen: Sähköisten oppimisympäristöjen (mm. Hallintoakatemia ja Eduhouse) käyttö	Henkilöstön omaehtoinen ammattitaidon ylläpitäminen ja laajeneminen/henkilöstöpalvelut oppimisympäristöjen käytön mahdollistajan sekä jokainen työntekijä huolehtii omasta osaamisestaan	Koulutusten toteutumismäärä OSS-järjestelmässä
Perehdytys- ja työnopastusmateriaalin digitalisointi (ruoka-puh-taus)	Henkilöstön osaamisen vahvistaminen ja lisääminen/palvelupäällikkö	Sähköinen materiaali käytössä
Talouspalvelut-yksikön järjestämät ICT-, hankinta- ja talousaiheet koulutukset ja/tai tietoisuus koko henkilöstölle	Edistää laaja-alaisesti organisaation osaamista em. osa-alueilla, väh. 4 tilaisuutta vuonna 2022 (talouspalvelut)	Järjestettyjen tilaisuuksien lukumäärä

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Rakennusvalvonnan lupa-arkiston digitointi: Kaupungin rakennusvalvonnan analogisen arkiston digitointihankkeen toteuttaminen, johon kuuluu vaadittavien digitointikriteerien määrittely ja digitoijan kilpailuttaminen, aineiston järjestäminen ja valmistelu digitoitavaksi, digitoitun aineiston lähettäminen digitoitavaksi, digitoitun aineiston palauttamisen valvonta sekä digitoitun aineiston laadun tarkastaminen ja siirtäminen sähköiseen arkistoon.	Digitointiprojektin toinen tosiasiallinen projektivuosi. Tavoitteena on, että vuoden 2023 aikana saadaan digitoitua 1/3 projektin aikana digitoivasta aineistosta vuonna 2021 kilpailutetun palveluntuottajan kanssa. / Hallintopalvelut ja rakennusvalvonta	Tavoiteltu aineistomäärä on saatu digitoituiduksi.

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Elintarviketilaisuuksissa huomioidaan alueellinen saatavuus ja mahdollistetaan paikallisten yrittäjien tarjousten teko (ruoka-puh-taus)	Lähialueen elintarvikkeiden käyttömäärän säilyttäminen vähintään nykyisellä tasolla/palvelujohtaja, ruokalistasuunnittelijat	Lähiruoan ostomäärä eur/v, % elintarvikkehankinnoista

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Verkkomaksamisen edistäminen	Verkkokaupan ostotapahtumien lisääminen sekä tuotevalikoiman kasvattaminen (talouspalvelut)	Verkkokaupan myynti (euroa). Verkkokaupan lisättyjen tuotteiden lukumäärä.
Valtuustoaloiteprosessin uudistaminen	Sähköisen valtuustoaloitteen käyttöönotto ja käyttöopastus vuoden 2023 aikana (tietohallinto)	Toteutunut/ei toteutunut

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Alueen elinvoiman tukeminen/palvelujohtaja	Tarjouspyynnöt rakennetaan niin, että alueen yrittäjien on mahdollista tehdä tarjous (ruokapuhtaus)	Alueellisten kumppaneiden määrä
Aktiivinen työvoimapolitiikka, yhteistyö hankintojen työllistämistavoitteissa yhdessä työllisyyspalveluiden kanssa. Moderni työnhaku edellyttää toimivia ja nykyaikaisia digitaalisia palveluja. Oman osaamisen kehittämisen ja opiskelun tulee olla mahdollista työnhaun ohessa ilman, että työtön menettää työttömyysetuutta.	Työvoimapolitiikka suuntaa passiivisesta aktiiviseen ja kohdentaa palvelut työnhakijoiden tarpeisiin entistä tehokkaammin. Kansalaisten yksilöllisten palveluiden parantaminen on vaikuttavamman työllisyyspolitiikan avain. Palvelujen digitalisoinnin edistäminen	Hankinnoilla työllistävien määrä. Toteutunut/ei toteutunut

Parannetaan yrittäjämyönteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisulla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Mikkelin kaupunki järjestää hankintailtoja ja muita yritystapaamisia elinkeinoelämälle yhteistyössä Mikkelin kaupungin Kehitysyhtiö Miksei Oy: kanssa.	Tapaamisia järjestetään väh. 2 kpl/vuosi (hankintapalvelut)	Tapahtumien lukumäärä

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Yritysesittelyt oppilaitoksissa (ruoka-puhtaus)	Osaajien houkuttelu/palvelujohtaja tai -päällikkö	yritysesittelyt kpl/v
Asukasmarkkinointia tehostetaan	Osaajien houkuttelu parantamalla mielikuvaa kaupungista ja lisäämällä potentiaalisten muuttajien tietoutta Mikkelistä / viestintätiimi	Markkinoinnin lisämäärärahalla suunnitellut toimenpiteet toteutetaan olemassa olevan suunnitelman mukaisesti.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjotaan työharjoittelupaikkoja ja opinnäytetöiden aiheita	Uusien työntekijöiden saaminen pidemmällä aikavälillä/tulosityksikön esimies	harjoittelijat kpl/v
Osallistutaan opiskelijoiden tapahtumiin kumppanina	Lisätään tietoisuutta ja positiivista mielikuvaa Mikkelistä / viestintätiimi	Opiskelijatapahtumat, joissa kaupunki on kumppanina kpl/v. Tavoitetaso 6 tapahtumaa / vuosi
Tarjotaan tietohallinnon harjoittelupaikkoja mahdollisia opinnäytetyön aiheita	Molemminpuolinen hyöty opiskelijalle ja Mikkelin kaupungin tietohallinnossa	Harjoittelijat 2 kpl/v Opinnäytetyö 1 kpl/v

TALOUS

Hallinto- ja elinvoimapalvelut

	TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
Toimintatulot	25 726 321	17 642 100	13 894 600	13 894 400
Valmistus omaan käyttöön	18 334	292 900	259 100	259 100
Toimintamenot*	-280 989 750	-272 469 500	-33 113 200	-32 991 400
Toimintakate (netto)	-255 245 094	-254 534 500	-18 959 500	-18 837 900

Hallinto- ja elinvoimapalvelut (ilman Ruoka- ja puhtauspalveluja)

	TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
Toimintatulot	16 695 740	8 219 000	5 236 500	5 236 300
Valmistus omaan käyttöön	18 118	292 900	259 100	259 100
Toimintamenot*	-272 028 485	-263 069 100	-24 260 800	-24 139 000
Toimintakate (netto)	-255 314 627	-254 557 200	-18 765 200	-18 643 600

*) Tp 2021 menot sisältävät sosiaali- ja terveystalouden ostot Essotelta 236,3 milj. euroa. ta 2022 menot 226,7 milj. Palveluita tuotettiin kaupunginvaltuuston 25.1.2016 §13 hyväksymässä perustamissuunnitelmassa määritettyjen strategisten tavoitteiden mukaisesti. TA2023 menoihin ei enää sisälly sote-menoja enää 1.1.2023 voimaan tulevan hyvinvointialueuudistuksen myötä.

Kohderahoitteinen ruoka- ja puhtauspalvelut

	TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
Myyntitulot	8 982 805	9 380 800	8 618 600	8 618 600
Tuet ja avustukset	47 776	42 300	39 500	39 500
Valmistus omaan käyttöön	216			
Toimintatulot	9 030 798	9 423 100	8 658 100	8 658 100
Materiaalit ja palvelut	-3 787 752	-4 038 700	-3 810 300	-3 810 300
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-2 200 574	-2 344 500	-2 280 400	-2 280 400
Palvelujen ostot	-1 587 178	-1 694 200	-1 529 900	-1 529 900
Henkilöstömenot	-4 714 167	-4 975 500	-4 688 500	-4 688 500
Palkat ja palkkiot	-3 787 814	-3 973 300	-3 845 100	-3 845 100
Henkilösivukulut	-926 353	-1 002 200	-843 400	-843 400
Muut menot	-459 346	-386 200	-353 600	-353 600
Toimintamenot	-8 961 265	-9 400 400	-8 852 400	-8 852 400
Toimintakate (netto)	69 532	22 700	-194 300	-194 300

8.5 Mikkelin seudun ympäristölautakunta

Yksityiskohtaiset ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun toiminnan tavoitteet vuodelle 2023 kirjataan valvontasuunnitelmiin, jotka seudullinen lautakunta hyväksyy 15.12.2022 pidettävässä seudullisessa ympäristölautakunnassa. Valvontasuunnitelmissa huomioidaan valtakunnalliset valvontaohjelmat ja valvonnan vuosittaiset painopistealueet.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuolto vastaa terveysvalvonnan ja eläinlääkintähuollon palveluiden järjestämisestä.

Terveysvalvonta vastaa kunnan viranomaisille osoitettujen lakisääteisten, elintarvike-, terveydensuojelu-, tupakka- ja lääkelain mukaisten, valvonta-, ohjaus-, ilmoitus- ja lupatehtävien hoitamisesta yksikön toimialueen kuntien alueella. Terveysvalvonnan tavoitteena on turvata turvalliset elintarvikkeet, puhtas talous- ja uimavesi sekä terveellinen, turvallinen ja viihtyisä elinympäristö. Keskeinen vastuualue on elintarvike- ja vesivälitteisten epidemioiden ennaltaehkäisy- ja selvitystyö sekä varautuminen oman toimialueensa osalta.

Elintarvikevalvonnan tehtäväkokonaisuuksia ovat elintarviketurvallisuuden turvaaminen ohjaus- ja valvontatyöllä erilaisissa elintarvikelain mukaisissa valvontakohteissa, kuten elintarvikkeiden teollinen valmistus, kaupat, ravintolat ja ruokalat, grilli- ja pikaruokapaikat, kahvilat, pubit, elintarvikkeiden kuljetus- ja varastointi, elintarvikekontaktimateriaalien valvonta, alkutuotanto, vienti- ja tuontiyritykset, leipomot sekä kasvi-, marja- ja hedelmätuotteiden valmistuspaikat.

Terveydensuojelu vastaa talous- ja uimaveden valvonnasta, asuin- ja majoitustilojen, koulujen, päiväkotien jatkuvaa hoitoa antavien sosiaalihuollon toimintayksikköjen ja yleisölle avointen liikuntatilojen terveydellisten olosuhteiden valvonnasta sekä antaa neuvontaa tuho- ja haittaeläinten torjumiseksi.

Terveysvalvonta valvoo myös tupakkatuotteiden, sähkösavukkeiden ja nikotiininesteiden myyntiä, sekä tupakointikieltojen ja -rajoitusten noudattamista. Myös tupakointivälineet, tupakan vastikkeet ja tupakkajäljitelvät kuuluvat valvonnan piiriin. Lisäksi valvotaan lääkelain mukaisten nikotiinivalmisteiden myyntiä. Ympäristöterveydenhuolto valvoo lisäksi tupakointikieltopäätösten noudattamista.

Valvontasuunnitelman mukaiset tarkastukset ovat alle puolet kaikkien tarkastusten määrästä. Merkittävä osa tarkastuksista on ennalta suunnittele mattomia, yhteydenottojen perusteella tehtäviä tarkastuksia kuten esim. asunnotarkastuksia, sisäilmatarkastuksia, haittaeläinongelmia, sinilevätarkastuksia sekä asiakasvalituksia ravintoloista ja majoitusliikkeistä ym. valvontakohteista.

Eläinlääkintähuollon vastuulle kuuluvat eläinlääkintähuoltolain mukaiset tehtävät, kuten koko toimialueella peruseläinlääkäripalvelut, ympärivuorokautinen kiireellinen eläinlääkäriapu sekä eläinsuojelu- ja eläintautilvalvonta. Lisäksi vastuuseen kuuluu Kangasniemellä pienteurastamon lihantarkastus sekä laitosvalvonta.

Kaupungineläinlääkäreiden vastaanotot ovat Mikkeli ssä, Mäntyharjulla ja Kangasniemellä. Mikkelin, Mäntyharjun, Pertunmaan ja Hirvensalmen eläinlääkäripäivystyksen järjestävät kokonaisuudessaan Mikkelin kaupungineläinlääkärit tai heidän sijaisensa sekä suur- että pieneläimille. Kangasniemi on osa eteläisen Keski-Suomen eläinlääkäripäivystystä, jossa kunnaneläinlääkärit vastaavat tuotantoeläimistä ja pieneläinpäivystys ostetaan Jyväskylän kaupungin kilpailuttamalla ostosopimuksella yksityiseltä klinikalta.

Valvontaeläinlääkäreiden toimipiste on Mikkeli ssä. Valvontaeläinlääkärit vastaavat pääasiassa eläinsuojelusta, vierasainevalvonnasta sekä maitohygieniatarkastuksista.

Eläinlääkintähuollon haasteena on koko Suomessa eläinlääkäripula, joka on myös vaikeuttanut merkittävästi virkojen ja sijaisuuksien täyttöä Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa. Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa tämä on koskettanut vuonna 2022 sekä praktikko- että valvontaeläinlääkäriresursseja. Resurssivaje tekee lakisääteisten palveluiden tuottamisen haavoittuvaksi. Lisäksi vaje lisää eläinlääkäreiden työkuormitusta. Resurssivajeesta huolimatta suoritemäärät ovat korkeat, mikä on edellyttänyt eläinlääkäreiltä joustamista. Ulkopuolisten viikonloppupäivystäjien saaminen on ollut tärkeä apu ympärivuorokautisten palveluiden turvaamisessa ja vähentänyt vakituisten eläinlääkäreiden työsidonnaista ja -kuormitusta.

Eläinlääkäriresurssien saaminen riittäviksi vaatii toimia eläinlääkäreiden veto- ja pitovoiman parantamiseksi kuntatyössä Mikkeli ssä ja koko valtakunnassa. Mahdollisia keinoja ovat päivistysvapaiden kertymisen lisääminen, hälytysraha, korvaus vajaaresurssilla työskentelemisestä työssä oleville, tehtäväkohtaisen palkan nostaminen, vastaanottoavustajat sekä vastaanoton asianmukainen varustaminen. Lisäksi voi olla tarpeen tehdä ostosopimus yksityisen klinikan kanssa pieneläinpäivystyksen osittaisesta hoitamisesta. Mahdollisia ratkaisuja, jotka huomioivat Mikkelin kaupungin taloudelliset realiteetit, selvitetään syksyn aikana ja ne tuodaan tarvittaessa erikseen valtuuston hyväksyttäväksi. Talousarviota vuodelle 2023 suunniteltaessa on lähdetty siitä, että toiminta säilyy nykyisenkaltaisena.

Jos eläinlääkärivirkoja olisi yksikössä vähintään kymmenen, ja voisi Kangasniemen yhdistää Mikkelin seudun päivistysalueeseen ja alueella päivistystäisi samanaikaisesti kaksi eläinlääkäriä. Tämä varmistaisi sen, että toisen sairastuessa tai muuten estyessä päivistystyöhön, olisi edes yksi päivistävä eläinlääkäri työvuorossa. Päivistyssopimus Jyväskylän kanssa voidaan irtisanoa aikaisintaan vuoden 2024 alusta. Nykyisillä resursseilla sopimus turvaa eläinlääkäripalveluiden tuottamista Mikkelin seudun ympäristöpalveluissa. Päivistyksen järjestämistä vuonna 2024 selvitetään vuoden 2023 aikana.

Uusi eläinlääkintähuoltolaki tulee muuttamaan kunnallisten eläinlääkäripalveluiden lakisäätteistä järjestämistä. Lakiuudistus on eduskunnan käsittelyssä syksyllä 2022 ja laki tulee todennäköisesti voimaan vuonna 2024. Kunnille jää lakiluonnoksen mukaan edelleen 24/7 kiireellisen eläinlääkäriavun järjestäminen sekä peruspalveluiden järjestäminen virka-aikana. Lakiehdotuksessa peruspalvelut määritellään tarkasti ja etenkin harrastuseläinten kohdalla luettelo on suppea. Kunnat saavat järjestää muitakin eläinlääkäripalveluita, mutta niiden tuottaminen tulee tapahtua kilpailuneutraalisti. Lakiuudistuksen konkreettinen sisältö ja toteuttamistapa selkenee vuoden 2023 aikana.

Ympäristöterveydenhuolto siirtyy valtakunnallisten suunnitelmien mukaan nykyistä isompiin yksiköihin todennäköisesti vuonna 2026. Asiaa valmistellaan, mutta lakiehdotusta ei vielä ole. Tällä hetkellä näyttäisi, että ympäristöterveydenhuollon tehtävien toteuttamisvastuu siirtyisi hyvinvointialueiden vastuulle. Toinen vaihtoehto on maakunnan kokoiset yksiköt kuntavastuumallilla. Muutos tulee vaikuttamaan eläinlääkintähuollon mutta myös terveysvalvonnan järjestämiseen. Aikaisempaa suurempien yksiköiden toivotaan tuovan etuja siinä, että tarkastajien määrän kasvaessa heistä kukin voisi nykyistä paremmin keskittyä nykyistä paremmin jollekin osa-alueelle ja saada tiimeihin nykyistä useampia viranhaltijoita. Isompi toimialue antaisi myös mahdollisuuksia eläinlääkintäpalveluiden järjestämiseen ja toivottavasti helpottaisi kiireellisen eläinlääkäriavun tuottamista 24/7 ja vähentäisi toiminnan haavoittuvuutta, kun tekijöitä olisi enemmän, vaikkakin isommalla alueella.

Ympäristönsuojelu

Ympäristönsuojelun yksikkö vastaa kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle osoitettujen lakisäätteisten lupa-, ilmoitus-, valvonta- ja ohjaustehtävien hoitamisesta viiden kunnan alueella. Resurssien puitteissa tehdään kohdennettua, erillisiin vuosittain vaihtuviin selvitysalueisiin perustuvaa valvontaa mm. haja-asutusalueiden jätevesiasetuksen ja jätelain valvomiseksi. Lisäksi Ympäristöpalvelut osallistuu erilaisiin ympäristöntilaa koskeviin selvityksiin ja hankkeisiin.

Vuodelle 2023 ei ole suunniteltu ulkopuolisella rahoituksella toteuttavia ympäristönsuojelun projekteja.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tehtävien priorisointia ja työajan käyttöä ohjaa lakisäätely, riskinarviointi ja valvontasuunnitelmat.	Keskitytään olennaisiin, lakisäätelyihin tehtäviin. Vastuu: Ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu	Ajan tasalla olevat valvontasuunnitelmat
Henkilöstön osaamisen kehittämistä ja hyvinvoinnista huolehditaan sekä varmistetaan riittävät henkilöstöresurssit lakisäätteisten tehtävien hoitamiseen. Koulutuksissa hyödynnetään aina mahdollisuuksien mukaan Teams- ja muita etäyhteyksiä.	Henkilöstö on motivoitunut ja voi hyvin sekä kokee, että osaaminen ja henkilöstöresurssit vastaavat tehtävien vaatimuksia ja määrää, ja työ on mielekästä. Työtehtäviä kierrätetään tarvittaessa. Vastuu: Ympäristöterveydenhuolto ja ympäristönsuojelu	Työtyytyväisyyskyselyt
Työn haasteet, kuormittavuus ja tavoitteet käydään läpi säännöllisissä palavereissa ja kehityskeskusteluissa.	Esimiestyö on avointa ja kannustavaa. Yhteiset tavoitteet ovat selkeät. Mahdollisiin ristiriitoihin puututaan ajoissa. Päätöksiä valmistellaan ja haasteellisia työtehtäviä pohditaan yhdessä. Tiimit suunnittelevat yhdessä tasapuolisen ja toimivan työnjaon ja selvittävät yhdessä hankalia tapauksia. Vastuu: Ympäristöterveydenhuollon ja ympäristönsuojelun esimiehet sekä tiiminvetäjät	Kehityskeskustelut Tiimien toiminta Työtyytyväisyyskyselyt

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Huomioidaan ja varmistetaan riittävä ympäristöterveydenhuollon asiantuntijuus ympäristöterveydenhuollossa kestäväan kehitykseen, elinkeinorakenteeseen ja kansainvälisyyteen sekä ilmastoon liittyvissä muutoksissa kuntaorganisaation toimintakentässä.	Elintarvikevalvonta ohjaa ja neuvoo toimijoita elintarvikelainsäädännön vaatimusten noudattamisessa. Vastuu: Elintarvikevalvonta	Asiakaspalaute

Huomioidaan ja varmistetaan riittävä ympäristönsuojelun asiantuntijuus ympäristönsuojelussa kestäväan kehitykseen, elinkeinorakenteeseen ja kansainvälisyyteen sekä ilmaston liittyvissä muutoksissa kuntaorganisaation toimintakentässä.	Kunnat huomioivat kestäväan kehityksen ja ilmastomuutoksen torjumisen tavoitteet ja toimintojen muutostarpeet läpileikkaavasti kunnan eri toiminnoissa. Ympäristöpalvelut tukee näitä toimia tarjoamalla asiantuntijuutta, ja kokoamalla kuntien ilmasto-ohjelmien ja kaupunki-strategian ympäristöön liittyviä seurantatietoja vuosittain. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Kuntien ilmasto-ohjelmien ja kaupunki-strategian ympäristömittareiden seurantatiedot kootaan vuosittain.
Osallistutaan ja kannustetaan Mikkelin kaupunkia (ja muiden Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden jäsenkuntia) osallistumaan asiantuntijaverkostoihin ja ulkopuolisella rahoituksella toteutettaviin kestäväan kehityksen edistämiseen ja ilmastomuutoksen torjuntaan liittyviin hankkeisiin.	Mikkelin seudun kunnat ovat hyvin perillä rahoitus- ja verkostotyömahdollisuuksista, joilla tuetaan kuntien työtä kestäväan kehityksen edistämiseksi. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Kuntien tiedottaminen kestäväan kehityksen hankkeisiin liittyvistä rahoitus- ja verkostomahdollisuuksista
Kehitetään ja ollaan perillä digitalisaation mahdollisuuksista ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon lupa- ja ilmoitusasioiden hoitamisessa.	Ympäristöpalvelujen lupa- ja ilmoitusasiat ovat pääsääntöisesti hoidettavissa sähköisten järjestelmien avulla. Vastuu: Ympäristöpalvelut	Osallistuminen työryhmiin ja verkostoihin digitaalisten palvelujen kehittämiseksi. Terveysvalvonnalla on käytössä sähköiset ilmoitusjärjestelmät.

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiatarkeisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Seurataan Mikkelin (ja muiden Mikkelin seudun ympäristöpalveluiden jäsenkuntien) ilmasto-ohjelmien tavoitteiden toteutumista, osallistutaan tarvittaessa kuntien maankäyttö- liikenne- ja energiahankkeiden ja investointien suunnitteluun sekä annetaan lausuntoja.	Kunnat seuraavat ilmasto-ohjelmien tavoitteita vuosittain ja arvioivat hiilineutraalisuustavoitteen toteutumista, Ympäristöpalvelut on aktiivisesti mukana edistämässä kuntien hiilineutraalisuustavoitteita kuntien hankkeiden valmistelussa ja maankäytön suunnittelussa. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Kuntien ilmasto-ohjelmien mittareiden seurantatietojen kirjaaminen vuosittain, ja hiilineutraalisuustavoitteiden arviointi

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lausunnot, hankkeisiin ja työryhmiin osallistuminen, viranomaistyö, rekisterien ja paikkatietojärjestelmien kehittämisen valvontatyön tueksi, luonnonsuojelualueiden hoitosuunnitelmien toteuttamisen valvonta. Kehitetään kuntien viranhaltijoiden ja muiden toimijoiden tietoisuutta luonnon monimuotoisuuden huomioimisesta maankäytön suunnittelussa.	Tiedot arvokkaista luontokohteista ja uhanalaisista lajeista ovat helposti kaikkien maankäytön suunnitteluun osallistuvien kuntien työntekijöiden käytettävissä. Annetaan lausunnot kaikista merkittävistä kaavahankkeista ja edistetään luonnon monimuotoisuuden huomiosta edelleen maankäytön suunnittelussa. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Ympäristön ja luonnon monimuotoisuuden suojelun kannalta merkittävät tiedot on koottu kaupungin yhteiseen paikkatietojärjestelmään. Kaavalausuntojen lkm
Ympäristöterveydenhuollon lakisääteisenä tehtävänä toteutetaan elintarvike-, juoma- ja uimavesivalvontaa.	Elintarvike-, juoma- ja uimavesivalvontaa tehdään vuosittain päivitettävän valvontasuunnitelman mukaisesti. Vastuu: Ympäristöterveydenhuolto	Valvontasuunnitelman toteutuminen vuosittain
Lähiruokaan / alkutuotantoon liittyvän toiminnan edistämisen	Elintarviketiimin Oiva-tarkastuksilla tarkastetaan lihan- ja maidon alkuperämaan ilmoittamista kuluttajille. Elintarvikevalvonta ohjaa ja neuvoa toimijoita elintarvikelain-säädännön vaatimusten noudattamisessa.	Toteutunut

Edistetään kaupungin kehittämisalustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ohjataan ja edistetään yritysten sijoittumista tarkoituksenmukaisesti siten, että ympäristö- ja terveyshaitat minimoitetaan.	Yritykset ja toimijat sijoittuvat tarkoituksenmukaisesti paikkoihin ympäristö- ja terveyshaitat minimoiden. Vastuu: Ympäristöpalvelut	Toteutuneet ennakkoneuvottelut yritysten sijoittumisessa

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Laajennetaan / kehitetään sähköistä asiointia Ympäristöpalveluiden lupa- ja ilmoitusasioissa.	Kaikki ympäristönsuojelun ja terveystalvonnann lupa- ja ilmoitusasiat ovat hoidettavissa selkeiden ja helposti käytettävien sähköisten järjestelmien kautta.	Lupa- ja ilmoitusasiat, jotka voidaan käsitellä sähköisesti

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Parannetaan yrittäjämysteisyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisuilla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Sujuvat luvituspalvelut, ennakoivat neuvottelut ja yritysten neuvonta.	Valmistellaan luvat (esim. ympäristölupa) sujuvasti ja laadukkaasti, ja annetaan yrityksille ennakoivasti riittävästi selkeää tietoa lupien ja ilmoitusten tarpeesta, sekä luvan edellytyksistä.	Lupapäätösten valmisteluun käytetty aika keskimäärin, toteutuneet ennakoivat neuvottelut
Osallistutaan yritysten sijoittumista koskeviin neuvotteluihin (esim. yhteistyössä Mikkelin kehitysyritys Miksein kanssa).	Yritysten sijoittumispaikat ovat tarkoituksenmukaisia sekä yrityksen, ympäristön ja lähi-alueen asukkaiden kannalta.	Yritysten sijoittumista koskevat neuvottelut (esim. yhdessä Miksein kanssa edellyttäen, että Ympäristöpalvelut pyydetään mukaan)

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Pito- ja vetovoiman parantaminen kunnallisiin eläinlääkärin virkoihin ja sijaisuuksiin valtakunnallisesta eläinlääkärripulasta huolimatta uuden eläinlääkintähuoltolain mukaisesti.	Eläinlääkintähuollon riittävät resurssit saadaan turvattua 24/7 lakisääteisten palveluiden tuottamiseen uuden, todennäköisesti vuonna 2024 voimaan tulevan eläinlääkintähuoltolain mukaisesti valtakunnallisesta eläinlääkärripulasta huolimatta. Eläinlääkäreiden palkkausjärjestelmää kehitetään yhdessä henkilöstöpalveluiden kanssa. Arvioidaan eläinlääkärivirkojen ja vastaanottoavustajien riittävyys. Kehitetään eläinlääkäreiden työnkuvaa ja vastaanottojen varustusta sekä vastaanottojen välistä yhteistyötä. Selvitetään tarvittaessa mahdollisuudet ostopalvelulle pieneläinlääkintähuollon osalta, toimialueen kahden päivystysalueen yhdistämistä sekä yhteistyömahdollisuuksia Savonlinnan kanssa.	Resurssitilanne Työtyytyväisyyskyselyt Asiakaspalaute

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Oppilaitosyhteistyö XAMK:n kanssa.	Tarjotaan harjoittelupaikkoja ja opinnäytetöitä, ja osallistutaan tarvittaessa ja resurssien sallimissa puitteissa opetuksen tuomalla mukaan työelämänäkökuulua.	Harjoittelupaikat, harjoittelijat (kk), opinnäytetyöt, opetuksen osallistuminen / kpl
Tutkimusyhteistyö korkeakoulujen, yliopistojen ja tutkimusorganisaatioiden kanssa.	Osallistutaan tutkimushankkeisiin.	Hankkeisiin osallistuminen

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tarjotaan kesätyö- ja harjoittelupaikkoja alan opiskelijoille.	Tarjotaan laadukkaita ja monipuolisia kesätyö- ja harjoittelupaikkoja ja muita työpaikkoja alan opiskelijoille ja vastavalmistuneille ja luodaan myönteistä työnantajakuvaa, joka tulee opiskelijoiden ja vastavalmistuneiden kiinnittymistä alueelle.	Harjoittelukuukausia/vuosi

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Viranomaispalvelun asiakaslähtöisyys	Toimitaan helposti lähestyttävänä ja palvelualltiina viranomaisena.	Asiakastytytyväisyyskysely

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Terveysvalvonnan lausunnot rakennusluvista	Kiinnitetään huomiota terveelliseen ja turvalliseen rakentamiseen rakennuslupalausunnoissa oman lainsäädännön puitteissa. Vastuu: Ympäristöpalvelut, terveysvalvonta	Toteutunut

Kehitetään kaupunki- ja maaseutuymäristöjä eri asumismuotojen ja –tapojen mahdollistamiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Varataan riittävästi resursseja vesihuoltolain ja kuntien jätehuollon valvontaan haja-asutusalueilla, osallistutaan kuntien maankäytön suunnitteluun edistämällä ympäristöllisesti kestäviä, monipuolisia asumismuotoja.	Tuetaan vastuullista haja-asumista ja siihen liittyvää vastuullista maankäytön suunnittelua ja vesi- ja jätehuollon kehittämistä hiilineutraalisuustavoitteet ja puhtaat vedet huomioiden. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Haja-asutusalueille, asumiseen kohdistuviin kehittämissuunnekeisiin osallistuminen, Haja-asutusalueiden jätevesiläusunnot (lkm)

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ympäristöpalvelut tukee maankäytön suunnittelua siten, että luonnon monimuotoisuus, maisemallisesti arvokkaat alueet ja lähivirkistysalueet huomioidaan. Keskeisenä työkaluna on riittävät tietojärjestelmät arvokkaista luonto- ja maisema-alueista, toimivat lausuntokäytännöt ja työryhmiin osallistuminen.	Maankäytön suunnittelussa huomioidaan monipuolisesti luonnon monimuotoisuus, arvokkaat luontokohteet ja lähiluonnon merkitys kuntalaisten hyvinvoinnille. Kuntien työntekijöillä on käytössään riittävästi tietoa kunnan alueella olevista arvokkaista luontokohteista, uhanalaisista lajeista ja luonnon monimuotoisuuden huomioimisesta maankäytön suunnittelussa. Vastuu: Ympäristönsuojelu	Ympäristön ja luonnonsuojelun kannalta merkittävät tiedot on koottu kaupungin yhteiseen paikkatietojärjestelmään. Maankäyttöön liittyvien lausuntojen lkm (koko Ympäristöpalvelujen toimialue)

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Varataan riittävät resurssit ympäristönsuojelun ja ympäristöterveydenhuollon palveluihin runsas vapaa-ajanasuminen huomioiden.	Tunnistetaan runsas vapaa-ajanasuminen ympäristönsuojelumääräyksissä ja lupaprosesseissa, ja neuvontatarpeessa ja muissa asiakasyhteydenotoissa.	Viranomaistoimet, joissa vapaa-ajanasukkaat on erityisesti huomioitu.
Otetaan huomioon vapaa-ajanasukkaat eläinlääkäriresursseja määriteltäessä.	Eläinlääkäriresurssit ovat riittävät lakisääteisten tehtävien hoitamiseen myös yleisinä lomakoina, jolloin harraste-eläinten määrä kasvaa merkittävästi toimialueella.	Asiakaspalaute

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tuetaan ja edistetään talkootoimintaa mm. ympäristön siivoamisessa (roskien kerääminen) ja vieraslajien torjumisessa. Tehdään yhteistyötä työllisyyspalvelujen, järjestöjen ja hankkeiden kanssa.	Yhteisöllinen tekeminen ja talkootoiminta lisää kuntalaisten vastuuta omasta ympäristöstään ja toimii osana ympäristökasvatusta.	Talkoot ja yhteisölliset hankkeet, jossa Ympäristöpalvelut on ollut mukana.
Omaehtoisen toiminnan neuvonta ja ohjaus.	Omaehtoista toimintaa toteutetaan ohjautusti ja omaehtoista toimintaa varten on riittävästi neuvontaa saatavilla.	Toteutunut omaehtoinen toiminta, jota Ympäristöpalvelut on ohjannut ja/tai antanut neuvontaa.

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Selkeät tapahtumiin liittyvät ympäristönsuojelun ja terveystalvonnan ohjeet ja neuvonta.	Ympäristönsuojelun ja terveystalvonnan lupiin ja ilmoituksiin ja muihin käytäntöihin liittyvät ohjeet ovat riittäväällä tavalla riittäväällä mukana kaupungin tapahtumajärjestämisen ohjeistuksessa.	Tapahtumiin liittyvä ohjeistus Ympäristöpalvelujen vaatimista luvista ja ilmoituksista on selkeästi näkyvillä kuntien nettisivuilla.
Arvioidaan säännöllisesti tapahtumiin liittyvien lupa- ja ilmoitusmenettelyjen ja muiden käytäntöjen sujuvuutta.	Tapahtumiin liittyvät lupa- ja ilmoitusmenettelyt ovat sujuvat. Yleinen terveystalvonta ja ympäristönsuojelu.	Asiakaspalaute

TUNNUSLUVUT

		TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Terveystalvonnan suunnitelmalliset tarkastukset	kpl	383	700	700	700	700
Eläinlääkintähuollon virka- ja sairasmatkat	kpl	1 975	1 900	1 900	1 900	1 900
Hoidetut pieneläimet	kpl	7 806	6 000	6 000	6 000	6 000
Lupavelvollisten kohteiden tarkastukset	kpl	105	100	100	100	100
Ympäristönsuojelun kirjallinen asiakassuorite (päätökset, lausunnot, kehotukset)	kpl	951	800	800	800	800

TALOUS

TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
---------	---------	--------------------	------------

Toimintatuotot	1 124 244	1 177 900	1 080 400	1 080 100
Toimintamenot	-2 168 399	-2 397 300	-2 297 000	-2 295 500
Toimintakate (netto)	-1 044 155	-1 219 400	-1 216 600	-1 215 400

8.6 Kasvatus- ja opetuslautakunta

Lautakunta vastaa varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja lukiokoulutuksen järjestämisestä ja tuottamisesta. Lautakunta luo edellytyksiä ja toteuttaa laadukasta varhaiskasvatusta ja perusopetusta lapsille ja nuorille. Lukiokoulutuksen tarkoituksena on tukea opiskelijoiden kasvamista hyväksi, tasapainoisiksi ja sivistyneiksi ihmisiksi ja aktiivisiksi yhteiskunnan jäseniksi sekä antaa opiskelijoille työelämän, harrastusten sekä persoonallisuuden monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja, taitoja ja valmiuksia. Lisäksi koulutuksen tarkoituksena on antaa opiskelijoille valmiuksia elinikäiseen oppimiseen ja itsensä jatkuvaan kehittämiseen. Lukiokoulutus antaa opiskelijalle valmiudet aloittaa korkeakoulututkintoon johtavat opinnot yliopistossa tai ammattikorkeakoulussa. Lautakunta tukee lasten, nuorten ja aikuisten edellytyksiä elinikäiseen oppimiseen ja itsensä kehittämiseen sekä henkiseen että myös fyysiseen hyvinvointiin.

Palvelusuunnitelma

Lautakunnan palvelut ovat pääasiassa lähipalveluja. Toiminnassa pyritään turvaamaan laadukkaat, tasavertaiset ja pedagogisesti toimivat sekä kohtuullisesti saavutettavissa olevat kasvatus- ja opetuspalvelut sekä terveelliset ja turvalliset oppimisympäristöt. Lautakunnan alaisen toiminnan merkitystä ja vaikuttavuutta asukkaiden hyvinvointiin, sen synnyttämiseen, ylläpitämiseen ja kehittämiseen, tullaan korostamaan.

Yhdyspintatyöllä ja yhteen sovittavan johtamisen keinoin luodaan ja vahvistetaan uusia yhteistyörakenteita ja monitoimijaisia toimintamalleja mm. Etelä-Savon hyvinvointialueen, kolmannen sektorin, oppilaitosten ja kaupungin omien toimijoiden välillä. Lasten ja nuorten osallisuuden edistäminen on yksi kehittämistoiminnan keskeisistä painopisteistä. Lisäksi hyvinvointialueiden perustamiseen liittyen Opetushallituksesta on tulossa määräys koulutuksen järjestäjille koskien esi- ja perusopetusta ja toista astetta ja niiden opiskeluhoitoa ja opiskeluhoitosuunnitelmien muutoksia 1.8.2023 alkaen.

Uusi EU-ohjelmakausi on käynnistynyt ja se kestää vuoteen 2027 saakka. Strategisina painopisteinä ovat mm. haavoittuvassa asemassa olevien osallisuuden ja yhdenvertaisuuden edistäminen sekä työnhakijoiden työllistymisen edistäminen sekä työelämän kehittäminen. Mikkelin kaupungin strategian ja hyvän elämän ohjelman tavoitteiden saavuttamiseksi pyritään käynnistämään itse tai yhteistyössä kumppanien kanssa uusi hyvinvointi- ja osallisuushanke hyödyntäen aikaisempien hyvinvointihankkeiden toimintamalleja.

Mikkelin varhaiskasvatuksessa on 23 kunnallista päiväkotia ja 4 ryhmäperhepäiväkotia. Tämän lisäksi kotona työskentelee 9 perhepäivähoitajaa. Varhaiskasvatuspalvelut järjestävät avointa varhaiskasvatustoimintaa 4 päiväkodissa. Pääkirjaston alakerrassa toimii avoin perheiden kohtaamispaikka Koppa. Esiopetusta järjestetään sekä päiväkotien että koulujen yhteydessä 16 toimipisteessä. Mikkelin osallistuu 5- vuotiaiden lasten kaksivuotiseen esiopetuskokeiluun, joka koskee n. 75 lasta. Itäisen alueen päiväkotiverkosta ei ole vielä tehty päätöstä. Hankerahoituksella työskentelee 4 varhaiskasvatuksen sosionomia ensisijaisesti tunne- ja vuorovaikutuskasvatuksen parissa. Toimintaan ja talouteen vaikuttavina toimenpiteinä esitetään seuraavia toimenpiteitä: avoimen varhaiskasvatuksen toiminnan ja resurssien yhtenäistäminen eri yksiköissä, mitoituksen mukaisen henkilöstöresurssin turvaaminen henkilöstön poissaoloista johtuvista syistä (resurssilastenhoitajat), erityisvarhaiskasvatuksen avustajien määrän tarkastaminen ja perhepäivähoidosta ja ryhmäperhepäivähoidosta vapautuvan henkilöstön hyödyntäminen. Itäisen alueen päiväkoti- ja kouluratkaisu viedään kokonaisuutena valtuuston ratkaistavaksi taloussuunnitelmakauden aikana.

Mikkelissä on tällä hetkellä 20 peruskoulua, joista viisi on yhtenäiskouluja, joissa opetusta annetaan luokille 1-9. Osa peruskouluista toimii sisäilmaongelmien takia väistötiloissa. Saimaanportin yhtenäiskoulu on rakennusvaiheessa ja alustava valmistumisaikataulu on kevätlukukauden alussa 2024. Itäisen alueen kouluratkaisusta ei ole vielä tehty päätöstä. Perusopetusta kehitetään aktiivisesti valtakunnallisten hankerahoitusten tuella. Tärkeänä painopisteinä on oppilaiden hyvinvoinnista huolehtiminen erityisesti koronatilanteessa ja sen jälkeen. Oppivelvollisuus on laajentunut koskemaan myös toisen asteen tutkintoa. Perusopetuksessa kehitetään tehostettua ohjausta, jotta kaikille yhdeksäsluokkalaisille löytyisi mielekäs jatko-opiskelupaikka. Kaupunkirakenneselvityksessä on linjattu uuden alakoulun rakentaminen itäiselle alueelle. Koronatilanteen vuoksi lasten ja nuorten tuen tarve on lisääntynyt, joten kasvun ja oppimisen tueksi tarvitaan lisähenkilöstöä.

Mikkelissä toimii tällä hetkellä yksi nuorten lukiokoulutuksen yksikkö Mikkelin lukio, joka tarjoaa alueensa nuorille valtakunnallisesti tarkasteltuna laadukasta, monipuolista ja laaja-alaista opetusta. Laadukas, monipuolinen ja laaja-alainen opetus tarkoittaa, että Mikkelin lukiossa tarjotaan lähiopetuksena kaikissa oppiaineissa laaja opintojaksovalikoima. Uudet opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2021, ja ne tulevat voimaan ikäluokka kerrallaan. Mikkelin lukio tekee monipuolista yhteistyötä erilaisissa verkostoissa paikallisesti, valtakunnallisesti ja kansainvälisesti. Lukiokoulutusta kehitetään erilaisten hankkeiden tuella. Oppivelvollisuuden laajentuminen ja sen myötä voimaan tullut toisen asteen maksuttomuus koskevat myös lukiokoulutusta. Oppivelvollisuuden laajentumisen myötä toisen asteen ja perusopetuksen toimijoiden keskinäistä yhteistyötä kehitetään entisestään. Lukiokoulutukselle osoitetut säästöt muodostuvat joidenkin opetuskurssien järjestämisestä vuorovuosittain, ryhmäkokojen tarkentamisesta ja hanketoiminnan supistamisesta. Mikkelin etä- ja aikuislukio lakkautettiin 31.7.2022. Aikuislukiokoulutus on keskitetty Otaviaan Nettilukioon ja Otavan Opiston aikuislukioon, ja kahden tutkinnon lukio-opetus järjestetään 1.8.2022 alkaen Mikkelin lukiossa. Lautakunnan toiminnassa toteutetaan hyväksytyjen talouden tasapainotusohjelmien toimenpiteitä.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Rekrytoinnissa onnistuminen.	Oikea-aikainen rekrytointi, laaja-alainen osaaminen. /esimiehet	Kasvatus- ja opetushenkilöstön kelpoisuusaste
Työhyvinvoinnin parantaminen. Tuodaan Mikkelin vahvuudet ja osaaminen selkeästi esiin. Positiivinen viestintä ja uutisointi.	Myönteinen työnantajakuva, työhyvinvoinnista huolehtiminen. /esimiehet ja työntekijät	Pulssi-kysely Sairauspoissaolojen määrä

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Palveluverkko sopeutetaan lapsimäärien muutoksiin (huomioiden koulumatkojen pituudet). Maahanmuutto	Lapsimäärien lasku huomioidaan palveluverkko-suunnittelussa suunnitelmallisesti ja kestävästi. /opetusjohtaja	Euroa/ lapsi
Kansainvälisyyskasvatus, digitalisaatio ja kestävä kehitys huomioidaan opetussuunnitelmassa. Osallistutaan asiaan liittyviin kehittämishankkeisiin.	Tavoitteet opetussuunnitelmassa. /henkilöstö	Kansainväliset tapahtumat, sähköinen oppimateriaali ja järjestelmät ja kestäväan kehityksen suunnitelmat. Arvioidaan lukuvuosisuunnitelmissa.

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Energiatohokkaat, turvalliset ja laadukkaat koulukuljetukset, julkisen liikenteen toimivuus.	Huolellinen kuljetussuunnittelu/opetusjohtaja yhteistyössä kuljetussuunnittelun kanssa	Kustannusvaikutus, laatu huomioiden
Energian säästäminen päiväkotien, koulujen ja toiminnan arjessa.	Energian säästö /henkilöstö	Kulutukset

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Verkkokurssien hyödyntäminen lukio-opetuksen kurssitarjonnassa.	Jokainen lukiolainen suorittaa vähintään yhden verkkokurssin lukuvuodessa. /rehtori	Suoritettu/ei suoritettu
Verkkokurssien hyödyntäminen henkilöstön koulutuksessa.	Henkilöstö suorittaa vähintään yhden verkkokoulutuksen vuosittain. /esimiehet	Suoritettu/ei suoritettu

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
MiniMikkeli kaikille 6. luokkalaisille osana toimijuus- ja yrittäjyyspolkua.	Aktiivinen tulevaisuuden toimija. /opetusjohtaja, perusopetuksen rehtorit	Kaikki 6. luokkalaiset osallistuvat MiniMikkeliin.
Yrittäjyys- ja liikeideakilpailujen järjestäminen, yritysvierailut ja OpeTET-päivät	Yrittäjyyskasvatuksen osaaminen laajenee, yrittäjyyden näkyvyys lisääntyy. /opettajat ja esimiehet	Toiminnan määrä

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tiedepolun rakentaminen ja kehittäminen varhaiskasvatuksesta lukioon (yliopistokeskus MUC)	Yhteistyö jatkuu ja monipuolistuu. Tiedekasvatus läpäisee kaikki koulutusasteet. /varhaiskasvatus, perusopetus, lukion kehittämissiipi	Toiminnan määrä
Koulunuorisotyön kehittäminen Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu Xamkin kanssa.	Koulunuorisotyön sisällön ja laadun kehittäminen. /perusopetuksen ja nuorisopalveluiden koulunuorisotyöntekijät ja esimiehet	Koulunuorisotyön osallistuminen kehittämisverkostoon

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Harjoittelumahdollisuudet TET-harjoitteluista alkaen.	Myönteiset työelämäkokemukset. /rehtorit	Toteutuu/ei toteudu
Harjoittelupaikkojen tarjoaminen.	Koulutetun työvoiman riittävyys. /varhaiskasvatuksen esimiehet, rehtorit	Harjoittelujen määrä

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Koulujen vetovoimaisuuden lisääminen.	Laadukas oppimisympäristö /opetusjohtaja, rehtorit	Pitää koulunkäynnistä, %-osuus kasvaa (koulu-terveyskysely)
Luodaan hyvinvointialueen kanssa uudistuneen lainsäädännön mukaiset selkeät ja toimivat monialaiset opiskeluhoollon rakenteet ja toimintakulttuuri, mm. ohjausryhmät ja koulutuksen järjestäjäkohtaisten opiskeluhoollon suunnitelmien laatiminen.	Kuntakohtainen ja hyvinvointialuekohtainen opiskeluhoollon monialainen ohjausryhmä toiminnassa ja monialaisten toimintamallien kehittäminen aktiivista. /esiopetus, perusopetus, lukiokoulutus yhdessä muiden toisen asteen oppilaitosten ja hyvinvointialueen kanssa, ml. Lasten ja nuorten Etelä-Savo -hanke	Ohjausryhmät kokoon-tuvat säännöllisesti ja niihin osallistutaan aktiivisesti Opiskeluhoollon-suunnitelmat laadittu
KOPPA-kohtaamispaikassa säännöllisesti kaupungin, hyvinvointialueen, järjestöjen ja ev.lut. srk:n järjestämää toimintaa, jota kehitetään yhdessä perheiden kanssa. Aktiivinen osallistuminen hyvinvointialueen koordinoimaan perhekeskuskehittämiseen.	Perhekeskustoimintamallia ja -verkostoa kehitetään yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. /varhaiskasvatus, perusopetus	Toteutunut hyvin/ toteutunut osittain/ ei toteutunut
Lapsiystävällinen kunta -malli	Lasten huomioiminen päätöksenteossa ja kunnan toiminnassa toteutuu suunnitellusti. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue ja asumisen ja toimintaympäristön palvelualue /varhaiskasvatus, perusopetus	Liittyminen toteutui/ei toteutunut

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentamista.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Palveluverkkosuunnittelu	Kaikille lapsille motivoiva ja turvallinen varhaiskasvatus ja koulu myös tuen tarpeet huomioiden. /varhaiskasvatus, opetusjohtaja, esimiehet, sivistysjohtaja	Toteutuu/ei toteudu

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kulttuurikameli	Kulttuuriin tutustumista varhaiskasvatuksessa ja esiopetuksessa. /päiväkotien johtajat yhteistyössä kulttuuripalveluiden kanssa	Toteutuu/ei toteudu
Kulttuuripolku	Kulttuuripolku mahdollistaa kulttuuritarjonnan kaikille vuosiluokille perusopetuksessa. /rehtorit yhteistyössä kulttuuripalvelujen kanssa	Toteutuu/ei toteudu
Liikkuva lapsi -toiminta	Lasten liikkuminen arjessa lisääntyy. /varhaiskasvatus ja liikuntapalvelut	Toteutuu/ei toteudu
Liikkuva koulu -toiminta	Liikuntakasvatus, oma tapa harrastaa liikuntaa, kokeilukulttuuri, mahdollisuuksia ja puitteita. /rehtorit yhteistyössä Liikkuva koulu -tiimin ja liikuntapalvelujen kanssa	Toteutuu/ei toteudu
Liikkuva nuori -toiminta	Liikunnan harrastaminen lisääntyy uusia mahdollisuuksia ja puitteita luomalla. /lukio ja liikuntapalvelut	Toteutuu/ei toteudu

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lähikouluperiaatteen vahvistaminen.	Tukitoimet lähikouluun. /opetusjohtaja, rehtorit	Toteutuvat/eivät toteudu

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lasten parlamentti ja Nuorisovaltuusto	Toiminta koetaan kiinnostavana ja mahdollistetaan vaikuttaminen. /rehtorit	Toimielimet toimivat
Neuvottelukunnat	Toiminta koetaan kiinnostavana ja mahdollistetaan vaikuttaminen. /rehtorit	Neuvottelukunnat toiminnassa perusopetuksen kouluissa ja lukiossa

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tunne- ja vuorovaikutuskasvatus (ns. TuVu-toiminta)	Tuvu-toiminnan vakiinnuttaminen. /varhaiskasvatuksen esimiehet, perusopetuksen ja lukion rehtorit	Joka yksikössä suunnitelma lukuvuosi-suunnitelmassa
Ryhmäytyminen (kohderyhmä uudet opiskelijat)	Ryhmäytymistoiminnan suunnitelmallinen toteuttaminen. /lukion apulaisrehtori ja ryhmänohjaajat yhteistyössä opiskeluhoitopalvelujen ja koulunuorisotyön kanssa	Toimintasuunnitelma lukuvuosittain
KOPPA-kohtaamispaikassa kävijöiden toiveiden kartoitus	Perheiden KOPPA-kohtaamispaikan kehittäminen perheiden tarpeita kuullen. /varhaiskasvatus	Kartoitus tehty ja tulokset käytettävissä kehittämiseen

TALOUS

Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue yhteensä

TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
---------	---------	-----------------	---------

Toimintatulot	7 345 844	8 884 700	8 784 600	8 784 600
Toimintamenot	-108 664 934	-113 387 000	-114 849 700	-115 193 200
Toimintakate (netto)	-101 319 090	-104 502 300	-106 065 100	-106 408 600

Kasvatus- ja opetuslautakunta

TP2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
--------	---------	-----------------	---------

Toimintatulot	5 145 344	5 420 100	5 509 300	5 509 300
Toimintamenot	-90 295 861	-93 094 400	-96 093 000	-96 047 900
Toimintakate (netto)	-85 150 517	-87 674 300	-90 583 700	-90 538 600

SUORITETAULUKOT

Varhaiskasvatus ja hoidon tuki

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
2211 - Päiväkodit					
asiakkaat kpl	1 048,00	1 027,00	1 033,00	6	0,58 %
menot / asiakas €/kpl	-13 028,06	-14 015,87	-14 656,82	-641	4,57 %
alle 3-vuotiaat %	18,30	21,40	23,20	2	8,41 %
erityisasiakkaat %	15,60	11,40	13,70	2	20,18 %
päiväkotien 3-6v asiakkaat kpl	856,00	807,00	793,00	-14	-1,73 %
2370 - Yksityinen päivähoito					
yksityinen päiväkotihoito, asiakkaita kpl	604,00	566,00	597,00	31	5,48 %
menot / asiakas €/kpl	-7 530,02	-8 584,28	-8 414,07	170	-1,98 %
yksityinen päiväkotihoito, alle 3-vuotiaita %	23,50	25,30	24,90	0	-1,58 %
2400 - Vuorohoito					
asiakkaat kpl	351,00	339,00	350,00	11	3,24 %
menot / asiakas €/kpl	-14 483,06	-13 069,03	-12 952,29	117	-0,89 %
2410 - Ryhmäperhepäivähoito					
ryhmäperhepäivähoidon asiakkaat kpl	24,00	27,00	28,00	1	3,70 %
menot / asiakas €/kpl	-36 278,21	-21 640,74	-6 953,57	14 687	-67,87 %
2430 - Perhepäivähoito hoitajan kodis					
perhepäivähoito hoitajan kodissa, asiakkaat kpl	44,00	42,00	26,00	-16	-38,10 %
menot / asiakas €/kpl	-17 419,32	-14 652,38	-13 130,77	1 522	-10,38 %
2470 - Lasten kotihoidontuki					
kotihoidontuella hoidettavat lapset kpl	385,00	405,00	357,00	-48	-11,85 %
menot / hoidettava lapsi €/kpl	-4 664,71	-3 888,40	-4 517,37	-629	16,18 %
2480 - Lasten yksityisen hoidon tuki					
yksityisen perhepäivähoidon tukilapset kpl	55,00	55,00	53,00	-2	-3,64 %
menot / asiakas €/kpl	-4 138,25	-4 407,27	-3 905,66	502	-11,38 %
2500 - Esiopetus					
asiakkaat kpl	451,00	449,00	447,00	-2	-0,45 %
menot / asiakas €/kpl	-9 470,82	-10 002,45	-11 940,49	-1 938	19,38 %
erityisasiakkaat %	24,80	15,80	31,50	16	99,37 %
päiväkodit, pelkässä esiopetuksessa kpl	62,00	59,00	49,00	-10	-16,95 %
2570 - Yksityinen esiopetus					
yksityinen esiopetus, asiakkaat kpl	105,00	100,00	121,00	21	21,00 %
menot / esiopetusasiakas €/kpl	-3 420,60	-3 026,00	-3 462,81	-437	14,44 %
yksityiset päiväkodit, pelkässä esiopetuksessa kpl	4,00	4,00	3,00	-1	-25,00 %

Keskeiset muutokset kaudella

Lapsimäärä pienenee. Perhevapaaudistus voi vaikuttaa alle 3-vuotiaiden määrän kasvuun. Yksityisen varhaiskasvatuksen palvelutarjonta kasvaa. Alle 3-vuotiaiden ja esioppilaiden määrä yksityisessä palvelussa kasvaa. Palvelusehtelin hinta on kilpailukykyinen. Ympärivuorokautisen varhaiskasvatuksen tarve kasvaa. Perhepäivähoidon määrä sekä ryhmäperhepäiväkodeissa että hoitajan kotona vähenee ja lapset siirtyvät päiväkoteihin. Kotihoidontuella olevien lasten määrä vähenee. Yksityisen perhepäivähoitajien ja lasten määrä on vähenemään päin. Esiopettavien määrä pysyy samana. Erityisasiakkaiden määrä kasvaa. Esiopetusta täydentävän varhaiskasvatuksen määrä lisääntyy.

Perusopetuspalvelut ja iltapäivätoiminta

Vuosi Palvelu	2023			Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
	TP -2v	TA -1v	TA		
2610 - Perusopetus					
oppilaita kpl	4 749,00	4 753,00	4 656,00	-97	-2,04 %
joista erityistä tukea tarvitsevat oppilaat kpl	546,00	539,00	505,00	-34	-6,31 %
menot / oppilas €/kpl	-9 885,24	-10 047,40	-10 731,68	-684	6,81 %
tuntia, koulut h	9 004,00	9 004,00	8 903,00	-101	-1,12 %
2900 - Iltapäivätoiminta					
aamu- ja iltapäivätoimintaan osallistujia kpl	419,00	419,00	405,00	-14	-3,34 %
menot / osallistuja €/kpl	-1 565,11	-1 060,62	-1 796,30	-736	69,36 %

Keskeiset muutokset kaudella

Saimaanportin yhtenäiskoulun rakentaminen etenee. Iltapäivätoimintaan osallistuneiden lasten määrä on säilynyt lähes edellisen vuoden tasolla ja ryhmien määrä samana kuin edellisenä vuonna.

Lukiokoulutus

Vuosi Palvelu	2023			Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
	TP -2v	TA -1v	TA		
2110 - Lukiot					
aineopiskelijoiden lukumäärä kpl	105,00	110,00	75,00	-35	-31,82 %
menot / aineopiskelija €/kpl	-51 821,34	-52 129,09	-69 314,67	-17 186	32,97 %
opetuskurssien lukumäärä kpl	787,00	760,00	745,00	-15	-1,97 %
menot / opetuskurssi €/kpl	-6 913,90	-7 545,00	-6 977,99	567	-7,52 %
varsinaiset opiskelijat kpl	771,00	790,00	775,00	-15	-1,90 %
menot / varsinainen opiskelija €/kpl	-7 057,38	-7 258,48	-6 707,87	551	-7,59 %

Keskeiset muutokset kaudella

Lukion varsinaisten opiskelijoiden määrässä näkyvät syksyllä 2022 lukion aloittaneiden määrän kasvu (+11 op. vrt. syksy 2021) ja 4. vsk:n opiskelijat (52op.). Oppivelvollisuuden laajentuminen ja muutokset opiskelijoiden opinto-ohjelmissa vaikuttavat myös opiskelijamäärään. Aineopiskelijat ovat pääasiassa kahden tutkinnon opiskelijoita. Aineopiskelijämäärän pienenemiseen ja opetuskurssien määrään vaikuttaa Mikkelin etä- ja aikuislukion lakkauttaminen 31.7.2022.

8.7 Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

Lautakunnan tavoitteena on edistää kaupunkilaisten hyvinvointia ja harrastuneisuutta, lisätä poikkihallinnollisuutta, kehittää toimintaympäristöjä ja sähköisten palvelujen käyttöä sekä tehostaa kumppanuussuhteita yhdistysten ja järjestöjen kanssa.

Lautakunta vastaa kansalaisopiston, yleisten kulttuuripalvelujen, liikuntapalvelujen, nuorisopalvelujen, kirjastopalvelujen, museopalvelujen ja orkesteripalvelujen tuottamisesta.

Palvelusuunnitelma

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan alaiset tulosalueet järjestävät asukkaiden hyvinvointia edistäviä ja syrjäytymistä ehkäiseviä palveluita. Ne tuottavat monipuolista ja laadukasta vapaan sivistystyön sekä kulttuuri- ja liikuntatarjontaa, mikä mahdollistaa kuntalaisille sekä ohjattuja että omaehtoisia palveluja. Palveluissa pyritään huomioimaan erilaiset kohderyhmät sekä kehittämään markkinointia ja käyttäjälähtöisiä palveluita.

Lautakunnan palvelut ovat pääasiallisesti lähipalveluita. Palveluiden tuottamisessa huomioidaan kaupunginvaltuuston vuonna 2018 tekemä kaupunkirakenneselvitys, vuonna 2019 hyväksytty palvelusuunnitelma, 2020 valmistunut Talous ja tulevaisuus 2023 – ohjelma (TATU2023) ja maaliskuussa 2022 hyväksytty Palvelut ja tulevaisuus –ohjelma (PATU).

Avustuksilla ja monipuolisilla yhteistyösopimuksilla ylläpidetään ja kehitetään palvelutarjoomaa ja luodaan kolmannen sektorin toimijoille mahdollisuuksia kokeilla uudentyyppisten palveluiden tuottamista. Kaupungin eri toimijoiden kesken pyritään yhteistyöhön.

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunnan alaisten toimintojen merkitys on korostunut hyvinvoinnin ja terveyden edistämisessä. Lautakunnan alaiset tulosalueet vaikuttavat myönteisesti myös Mikkelin maineeseen viihtyisänä asuin- ja kulttuurikaupunkina. Kaupungin talouden tasapainottamiseksi yhtenä säästötoimenpiteenä esitetään kaikkien kumppanuuksien ja avustusten leikkaamista 20 prosentilla.

Vuonna 2022 Mikkelissä on vietetty Kulttuurin unelmavuotta. Kulttuurin unelmavuosi 2022 -hankkeen rahoittaa Etelä-Savon Maakuntaliitto Euroopan aluekehitysrahastosta sekä Mikkelin kaupunki. Hanke nostaa alueen kulttuurin vuodeksi jalustalle tuoden kulttuurin, taiteen ja viihteen lähelle asukkaita, työllistäen samalla alueen toimijoita. Hanke päättyy maaliskuussa 2023.

Mikkelin kansalaisopiston koulutustehtävä perustuu paikallisesti ja alueellisesti muun muassa hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn ja seniorikansalaisten keskimääräistä suurempaan määrään. Opisto toimii sivistystehtävänsä ohella merkittävänä hyvinvoinnin, elinvoiman ja osallisuuden lisääjänä ja edistäjänä alueella. Vammaisneuvosto, vanhusneuvosto ja alueellinen toiminta ovat tärkeitä väyliä osallisuuden turvaamiseksi sekä eri ryhmien näkökulmien huomioon ottamiseksi päätöksenteossa. Kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue vastaa myös kaupungin osallisuuden kehittämisestä. Säästötoimenpiteenä kansalaisopiston kurssitarjontaa leikataan edelleen ja osallisuuden alueella supistetaan järjestöjen kohdeavustuksia.

Kirjastopalveluja tarjotaan ja kehitetään kiinteissä toimipaikoissa, hakeutuvana palveluna ja verkkopalveluina. Toiminnan tavoitteissa korostuu erilaisten lukutaitojen edistäminen sekä aktiivista kansalaisuutta ja hyvinvointia edistävän toiminnan mahdollistaminen. Haasteena on kirjastopalveluiden saavutettavuus, koska kirjastoverkko on harva Mikkelin alueen laajuuteen nähden. Teknisiä ratkaisuja, kuten omatoimitekniikka lähikirjastoissa, hyödynnetään mahdollisuuksien mukaan. Uutena palveluna syyskuussa 2022 saatiin käyttöön varausten noutoautomaatti Rantakeitaassa. Käyttöönottoa edelsi testiasiakasryhmän pilottivaihe. Tapahtumatarjontaa kehitetään kokeilemalla uudenlaisia tilaisuuksia mm kaupungin muiden tulosalueiden, järjestöjen ja Yliopistokeskuksen ja Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMKin kanssa samalla kun jatketaan vakiintunutta yhteistyötä mm. digiopastuksen merkeissä. Kirjastopolku pyritään toteuttamaan nykytasoisena, mutta toteutuessaan kirjastoverkkosupistukset vaikuttavat Kirjastopolun toteuttamiseen. Säästötoimenpiteenä kirjaston vakinaisesta henkilökunnasta säästetään 2,5 htv. Pääkirjaston toimintaa joudutaan sopeuttamaan asiointipisteen muuttaessa pääkirjastoon karsimalla lainattavaa aineistoa ja sijoittamalla toimintoja uudelleen.

Museopalvelujen keskeisiä tavoitteita ovat kulttuuriperinnön tallentaminen, säilyttäminen ja esitleminen sekä kulttuuriperinnön arvostuksen lisääminen. Lisäksi tavoitteena on tulosalueen peruspalveluiden turvaaminen museolain ja -asetuksen edellyttämällä tavalla huomioiden erityisesti lapset ja nuoret, ikääntyneet ja erityisryhmät. Mikkelin taidemuseo toimii alueellisenä vastuumuseona taidemuseotehtävän osalta Etelä-Savon alueella. Tavoitteena on kuvataiteen ja visuaalisen kulttuurin edistäminen alueella. Sodan ja rauhan keskus Muisti aloitti toimintansa Päämajatalossa 4.6.2021. Muisti ja Päämajamuseo toimivat yhteistyössä asiakaspalvelun ja näyttelyiden osalta. Vuoden 2022 loppuun mennessä museot uusivat kokoelmahallintajärjestelmänsä, joten vuoden 2023 alusta alkaen käytössä on ajanmukainen järjestelmä, joka parantaa museoiden kokoelmapalveluja.

Kulttuuripalveluiden toiminnan painopisteinä ovat lasten ja nuorten sekä ikäihmisten kulttuuripalvelut sekä erilainen tapahtumatointa. Hyvät ja toimivat poikkihallinnolliset yhteistyöprojektit, kuten Kulttuurikameli ja Kulttuuripolku sekä ikäihmisten kulttuuripalveluissa yhteistyö vuoden 2023 alussa käynnistyneen hyvinvointialueen suuntaan, jatkuvat. Tärkeä osa kulttuuripalvelujen toimintaa on myös Kulttuurin unelmavuoden myötä kulttuurin näkyväksi tekemisen jatkohyödyntäminen.

Kaupunginorkesteri tuottaa taide-elämyksiä ja osallistuu kaupungin monipuolisen kulttuuritarjonnan ylläpitämiseen. Sen tehtävänä on taidemusiikkitradition vaaliminen ja kehittäminen sekä yleisötyö kaikenikäisen kuulijakunnan parissa. Orkesteri on asukkaiden hyvinvoinnin kehittämistä mahdollistava helposti saavutettava kulttuuritoimija. Orkesteri näyttäytyy merkittävänä tekijänä kaupungin mainekuvan kehittämisessä. Orkesteri tekee yhteistyötä paikallisten ja alueellisten musiikkitoimijoiden kanssa, erityisesti Saimaa Sinfonietta -orkesteriyhteistyötä Lappeenrannan kaupunginorkesterin kanssa. Orkesteri ja Mikkelin Mikaeli Oy tiivistävät ja tehostavat toimintojaan ja koittavat näin parantaa toimintakatetta.

Liikuntapalveluiden toiminnan painopisteitä ovat Liikkuva Mikeli 2030 -ohjelman mukaisesti erityisesti lasten ja nuorten liikunta, terveysliikunta ja luontoliikunta. Vuonna 2022 valmistunut lähiliikuntapaikkasuunnitelman ensimmäistä osiota eli keskusta-alueen ulkokuntosalien kehittämistä pyritään toteuttamaan mahdollisuuksien mukaan. Suunnitelman toinen vaihe eli koulujen pihojen lähiliikuntapaikkasuunnitelma on tarkoitus toteuttaa hallintokuntien välisenä yhteistyönä. Urpolan liikunta-alue muuttuu ja kehittyy Saimaanportin yhtenäiskoulun rakentamisen rinnalla vuosina 2023-2024. Vuoden aikana laitetaan käytäntöön Patu-ohjelman mukaisia säästötoimenpiteitä sekä suunnitelmia sähkön käytön vähentämiseksi sähkön hinnan noustessa voimakkaasti.

Nuorisotyö on kasvatuksellinen prosessi, jonka tehtävänä on tukea nuorta yksilönä ja lähiympäristönsä ja maailman jäsenenä. Nuorisopalvelut ovat lähipalveluita, joita on saatavilla sekä kaupunki- että haja-asutusalueella. Vuonna 2023 alueellisen nuorisotyön toimipisteitä on viisi: Kattilansillan, Ristiinan ja Haukivuoren nuorisotilat, nuorisotila Starlight keskustassa sekä Rantakylän nuorisotalo. Palvelusuunnitelman mukaisesti nuorisotilat toimivat koulujen yhteydessä tai välittömässä läheisyydessä. Saimaanportin yhtenäiskoulun yhteyteen valmistuva nuorisotila tulee korvaamaan Kattilansillan nuorisotilan vuonna 2024; toimivaa yhteistyömallia rakennetaan yhdessä koulun ja Xamkin yhteisöpedagogikoulutuksen kanssa. Sisä- ja ulkoliikuntamahdollisuuksien turvaaminen nuorisotilojen yhteydessä on tärkeää. Digitaalisia toimintaympäristöjä ja -menetelmiä kehitetään fyysisten kohtaamispaikkojen rinnalle. Koulu- ja oppilaitosnuorisotyötä kehitetään ja luodaan malli koulunuorisotyöntekijöiden työlle, jonka vakiinnuttamista pidetään ta-

voitteena. Vuonna 2023 viidellä koululla työskentelee päätoiminen koulunurisyöntekijä kahden eri hankerahoituksen turvin. Lisäksi alueellisen nurisyön työpanosta kohdennetaan koulussa tehtävään nurisyöhön. Etsivä nurisyö, joka toimii osana Ohjaamo-tiimiä, on pääosin kohdennettua nurisyötä ja sitä toteutetaan moniammatillisesti ja monipuolisia verkostoja hyödyntäen. Nuorten ehkäisevä päihdetyö on osa nurisopalvelujen kokonaisuutta. Nuorten osallisuutta vahvistetaan muun muassa nurisovaltuustotyön ja lasten parlamentin kautta. Nuoria kannustetaan toteuttamaan omia hankkeitaan YoungMikkeli-perintörahojen turvin. Nurisopalvelujen kehittämisen ja arvioinnin tueksi laadittava nurisyön perussuunnitelma NUPS valmistuu vuoden 2023 aikana; laadintaprosessissa nuoria osallistetaan palvelujen suunnitteluun ja arviointiin. Nurisjärjestöjä tuetaan toiminta- ja kohdeavustuksin, joskin säästövelvoite heikentää tätä tukea olennaisesti.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Sähkökulutuksen vähentämiseen tähtäävien toimien toteuttaminen.	Mahdollisimman energiatehokas toiminta, kustannusten kasvun hillitseminen. /liikuntapalvelut	Sähkön käyttö vähenee.
Edistetään kaupungin kehittämisalustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kalevankankaan kehittämisalusta: myynnin ja markkinoinnin lisääminen "prime time"-aikojen ulkopuolelle.	Liikuntapaikkojen käytön lisääminen "prime time"-aikojen ulkopuolella, kuten päiväkäyttö. /liikuntapalvelut, yhteistyö Kalevankankaan myynti- ja markkinointiryhmän kanssa	Toteutunut/ei toteutunut
Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Sähköiseen ajanvaraukseen lisää varattavia kohteita.	Tilojen helpompi varaaminen ja tehokkaampi käyttö. /liikuntapalvelut	Uudet kohteet, joissa sähköinen varaaminen on mahdollista.
Lumme-kirjastojen kansalliseen e-kirjastoon liittymisen valmistelu Mikkelin kaupungin osalta. Valtakunnallisen e-kirjaston toiminta alkaa alkuvuodesta 2024. Vuoden 2023 kuluessa on selvíteltävä liittymisen edellytykset ja sopimusprosessi vietävä läpi. Liittyminen edellyttää kuntakohtaisten sopimusten tekemistä.	Mikkeli solmii kansallisen e-kirjaston kanssa liittymissopimuksen vuoden 2023 aikana. /kirjastopalvelut	Toteutunut/ei toteutunut
Orkesterin nuottimateriaalissa siirrytään digitaalisen materiaalin käyttöön mahdollisimman paljon. Vähentää paperin käyttöä ja nuottimateriaalien postittamista merkittävästi.	Jokaiselle muusikolle hankitaan tabletilaite, jonka avulla digitaalisen nuottimateriaalin käsittely ja soittaminen onnistuu. /kaupungin-orkesteri	Toteutunut/ei toteutunut
Orkesteri pyrkii tuottamaan verkkosisältöä konserteista. Mahdollistaa kansainvälisen näkyvyyden ja uusien kohderyhmien saavuttamisen.	Säännölliset verkkokonsertit ja niistä jäävät tallenteet. /kaupunginorkesteri	Verkkokonserttien määrä ja tallenteiden hyödyntäminen sote-palveluissa.
Chat-palveluita tarjotaan säännöllisesti viikoittain Po1nt-verkoston ja Ohjaamo-chatin kautta. Sosiaalisen median kanavat ovat aktiivisesti käytössä.	Nuorten kohtaaminen myös verkossa toteutuu. /nuorisopalvelut	Toteutunut/ei toteutunut
Verkkokurssien hyödyntäminen henkilöstön koulutuksessa.	Henkilöstö suorittaa vähintään yhden verkkokoulutuksen vuosittain. /esimiehet	Suoritettu/ei suoritettu

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Mikkelin kaupunginorkesterin korkean tason säilyttäminen ja parantaminen sekä näkyvyyden kehittäminen, jotta saadaan houkutteltua huippumuusikoita orkesteriin vakituiseksi sekä vierailijoiksi. Ammattitaitoinen taiteellinen henkilöstö on edellytys orkesterin kehittymisen kannalta.	Orkesterin resurssien riittävyys ja muusikoiden palkkataso houkuttelevalle tasolle verrattuna muihin orkestereihin. /kaupunginorkesteri	Rekrytointien onnistuminen ja palkkatason kehitys.

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Opinnäytetöiden ja harjoitteluiden tekeminen Mikkelin kaupungille.	Toimintojen kehittäminen tutkimuksen avulla. /lautakunnan alaiset tulosalueet	Opinnäytetöiden / harjoitteluiden määrä
Kaupunginorkesteri vahvistaa yhteistyötään Mikkelin musiikkiopiston kanssa. Pyritään kehittämään yhteistyötä myös XAMKin ja yliopistokeskuksen kanssa uusien toimintatapojen ja tutkimustiedon hyödyntämisen suhteen.	Uusia toimintamalleja oppilaitosten kanssa yhteistyössä. /kaupunginorkesteri	Yhteistyön ja toimintojen määrä

Tuetaan opiskelijoiden alueelle ja alueen yrityksiin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Äxön Appro -messut	Erialaisten harrastusmahdollisuuksien ja harrastusten tarjoajien esille tuominen. /yleiset kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut nuorisopalvelut	Messut toteutunut/ei toteutunut

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Essote ja kaupunki ovat tehneet yhteistyötä elintapaohjauksen järjestämiseksi Mikkelissä. Yhteistä suunnittelua ja kehittämistä hyvinvointialueen ja muiden toimijoiden kanssa, jotta monipuolinen elintapaohjaustoiminta edelleen jatkuisi ja kehittyisi.	Elintapaohjauksen toteuttaminen yhteistyössä hyvinvointialueen sekä muiden toimijoiden kanssa. /liikuntapalvelut	Liikuntapalveluiden tarjoama liikunnan palvelutarjotin elintapaohjausasiakkaille toteutunut/ei toteutunut. Ikäihmisten elintapaohjaukseen osallistuneiden määrä.
Mikkelin vauvaviikko. Osana kirjaston kehittämishanketta on koottu yhteistyöverkosto toteuttamaan Mikkelin vauvaviikkoa syyskuussa 2022. Yhteistyöverkostossa on kaupungin toimijoita, tulevan hyvinvointialueen yksiköitä, yhdistyksiä ja seurakunta.	Mikkelin vauvaviikon vakiinnuttaminen vuosittain toistuvaksi tapahtumaksi laajan yhteistyöverkoston voimin. /kirjastopalvelut, Koppa, kaupunginorkesteri, kulttuuripalvelut	Mikkelin vauvaviikko toteutetaan vuosittain syyskuussa. Tapahtumien määrä ja kävijämäärä
Kulttuurin hyvinvointivaikutusten hyödyntäminen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa.	Kulttuurin käyttö hyvinvointialueen toimintojen osana. Kulttuurin hyvinvointivaikutusten tunnistaminen ja hyödyntäminen laaja-alaisesti. /kaupunginorkesteri, kulttuuripalvelut	Kulttuuripalveluiden kävijämäärät ja yhteistyön määrä eri tahojen kanssa
Etsivä nuorisotyö tavoittaa 15 – 28-vuotiaan nuoren, joka kaipaa tukea koulutukseen, työelämään tai elämänhallintaan liittyvissä asioissa.	Nuorisolain mukaiset ilmoitukset ja muut yhteydenotot otetaan käsittelyyn viiveettä. Nuorta tuetaan monialaisesti ja palveluohjaus on sujuvaa. /nuorisopalvelut	Etsivän nuorisotyön asiakasmäärä.

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja –tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tehdään matalan kynnyksen kulttuuritapahtumia ja –palveluita eri kohderyhmien saavutettavaksi.	Tarjotaan kaikille mahdollisuus monipuolisiin kulttuuripalveluihin. Kasvatetaan kulttuuritapahtumien osallistujamääriä (lähtötaso tp2021). /kaupunginorkesteri, yleiset kulttuuripalvelut, kirjastopalvelut, nuorisopalvelut, museot	Tapahtumien määrä ja kävijämäärä

Tarjotaan monipuolisia soveltavan liikunnan ohjauspalveluita yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.	Pyritään tarjoamaan kaikille mahdollisuus ohjattuun liikuntaan. /liikuntapalvelut	Soveltavan liikunnan monipuolinen palvelutarjotin on toteutunut
Alueellisen nuorisotyön menetelmiä käytetään monipuolisesti	Alueellista nuorisotyötä tehdään suunnitellusti nuorisotiloissa, kouluissa ja oppilaitoksissa sekä jalkautuen. / nuorisopalvelut	Alueellisen nuorisotyön toimipisteiden määrä, kohdattujen nuorten määrä. Nuorisotyön perussuunnitelma NUPS valmistuu.
Hyvää elämää ikääntyneille -Mikkelin kaupungin ikäohjelma 2025 valmistuu	Ohjelmassa määritellään tavoitteet ja toimenpiteet ikääntyneiden väestön hyvinvoinnin tukemiseksi. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue /hyvinvointikoordinaattori	Ohjelma valmistuu
Terve kunta –verkostoon liittyminen	Kiinnitytään kansalliseen verkostoon ja toteutetaan hyviä käytäntöjä hyvinvoinnin edistämiseksi. /hyvinvointikoordinaattori, sivistysjohtaja	Toteutuu/ei toteudu
Hyvän mielen kunta -toimintamalli	Kaikessa toiminnassa tuetaan mielen hyvinvointia. / hyvinvointikoordinaattori	Toteutuu/ei toteudu
Asiakastyytyväisyyskysely	Palveluiden laatu ja kehittäminen palautteen mukaisesti. /sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	Toteutuu/ei toteudu
Esteettömyyssuunnitelman toteutuminen	Esteetön ympäristö ja palvelut toteutuvat ohjelman mukaisesti. /vastuu asumisen ja toimintaympäristön palvelualueella /yhteistyössä vammaisneuvosto, sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualue	Toteutuu/ei toteudu

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lähiliikuntapaikkasuunnitelma	Lähiliikuntapaikkaverkoston kehittäminen kaikki ikäryhmät huomioiden. /liikuntapalvelut	Suunnitelman valmistuminen
Retkeilyreittien kunnostaminen, reitistön kehittäminen ja markkinointi	Houkuttelevien luontoliikuntakohteiden tarjoaminen mikkeliiläisille, vapaa-ajan asukkaille ja matkailijoille. /liikuntapalvelut	Hyvässä kunnossa olevat retkeilyreitit
Uuden matka-/kuntoluistelumahdollisuuden toteuttaminen	Monipuolisten talviliikuntamuotojen harrastamisen mahdollistaminen. /liikuntapalvelut	Toteutunut/ei toteutunut
Kävelyn ja pyöräilyn edistämisyhjän toimenpiteet vuosikellon mukaisesti	Luodaan edellytyksiä kävelyn ja pyöräilyn lisäämiselle eri keinoin verkostoyhteistyönä. /hyvinvointikoordinaattori /Käpy-ryhmä	Toteutuu/ei toteudu

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö

Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Aktiivinen arki -harrastemessut	Erialaisten harrastusmahdollisuuksien ja harrastusten tarjoajien esille tuominen. /yleiset kulttuuripalvelut, liikuntapalvelut nuorisopalvelut	Messut toteutunut/ei toteutunut
Kulttuurikahvila-toiminnan jatkaminen pääkirjastossa yhteistyössä järjestöjen, yhdistysten ja eri toimijoiden kanssa.	Kulttuurikahvila-toiminnan vakiinnuttaminen Kulttuurin unelmavuosi -hankkeen jälkeen. /kirjastopalvelut	Kulttuurikahvila-tapahtumien toteutuminen
Matalan kynnyksen kulttuuritapahtumien järjestäminen, kuten Museoiden yö.	Kulttuuri- ja museotarjonnan ympärivuotisuus (myös kesäajan ulkopuolella) kaikenikäisille. Tavoite 10 000 käyntiä kohteissa. /museot, kulttuuripalvelut, nuorisopalvelut	Kävijämäärä, positiivinen asiakaspalaute
Kulttuuriohjelman valmistuminen	Mikkelin kaupungin kulttuuriohjelma valmistuu vahvasti toimijakenttää kuullen. /kulttuuripalvelut, museot, kansalaisopisto, kirjasto, kaupunginorkesteri	Kulttuuriohjelma valmis / ei valmis
Kulttuuritoimijoiden hyödyntäminen kaupungin tilaisuuksissa. Kaupungissa vierailevia yhteistyökumppaneita pyritään viemään kulttuurin äärelle vierailun aikana.	Kulttuurimyönteisen Mikkelin mielikuvan vahvistaminen. /lautakunnan alaiset toimijat	Tapahtuma- ja kävijämäärät

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Maaro-romanipoliittinen ohjelma valmistuu.	Ohjelman toimenpiteet todentuvat. /Kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue	Toteutuu/ei toteudu
Kotouttamisen kokonaisvastuun hallittu siirtyminen kaupungille: Sivistyksen ja hyvinvoinnin palvelualueella kotouttamiseen liittyvät sivistyspalvelut.	Toimiva toimintarakenne. /yhteistyö kotouttamispalveluita koordinoivan työllisyyspalveluiden kanssa	Toteutuu/ei toteudu

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ikäihmisten vertaisohjaajien kouluttaminen (Ikiliikkujat).	Ikäihmisten vertaisohjaajatoiminnan ylläpitäminen ja kasvattaminen korona-ajan jälkeen yhteistyössä hyvinvointialueen kanssa. /liikuntapalvelut	Koulutettujen vertaisohjaajien määrä yhteensä
Seurafoorumien järjestäminen 3-4 kertaa vuodessa yhteistyössä Etelä-Savon Liikunta ry:n kanssa.	Urheiluseurojen kanssa tehtävä monipuolinen yhteistyö Mikkelin liikuntatoiminnan kehittämiseksi. /liikuntapalvelut	Seurafoorumi järjestetty
Mieli-ikä-runopiiri on ikääntyville suunnattu mielen hyvinvointia tukeva toimintamuoto, jossa kirjallisuuden yhdistetään sosiaalisen kanssakäymisen ja tunnetaitojen vahvistaminen. Kirjasto järjestää yhteistyössä yhdistysten ja vapaaehtoisten kanssa Mieli-ikä-runopiirikonseptin mukaisia runopiirejä kirjaston tiloissa.	Mieli-ikä-runopiiri toiminnan vakiinnuttaminen syksyn 2022 pilotin jälkeen. /kirjastopalvelut	Mieli-ikä-runopiirien järjestäminen toteutunut
Osallisuussuunnitelman toteuttaminen.	Toteutetaan osallisuussuunnitelman tavoitteita. /kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue ja soveltuvin osin kaikki yksiköt	Osallisuussuunnitelman toimenpiteiden toteuttaminen

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kaikille avoimien ja maksuttomien senioriliikuntavuorojen järjestäminen 3-4 alueella yhteistyössä eri toimijoiden kanssa (Ikiliikkujat)	Kaikille senioreille ohjatun liikunnan ja sitä kautta sosiaalisten kontaktien mahdollistaminen. /liikuntapalvelut	Avointen senioriliikuntavuorojen/toimivien ryhmien määrä
Tarjotaan kerho- ja harrastustoimintaa jokaisella perusopetuksen koululla	Mahdollistetaan oma juttu jokaiselle koululaiselle. /kerhotoiminnan ohjausryhmä	Kerhojen määrä/ Kerho jokaisella koululla

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Avustuksien myöntäminen tapahtumien järjestelykuluihin	Kolmannen sektorien toimijoiden järjestämien tapahtumien tukeminen. /liikuntapalvelut, nuorisopalvelut jne.	Myönnettyjen avustusten määrä
Laadukkaat tapahtumat ja näyttelyt	Järjestetään neljä vaihtuvaa näyttelyä eri museo-kohteissa, tavoite 38 500 kävijää. /museot	Kävijämäärä
Monipuolisen kulttuuritarjonnan ylläpitäminen kaupungissa	Riittävät resurssit kulttuuritoimijoille, jotta tapahtumia voidaan järjestää. /lautakunnan alaiset toimijat	Tapahtumien määrä ja kävijämäärä

Lisätään osallistuvan budjetoinnin käyttöä		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistuvan budjetoinnin käyttö	Käytön lisääminen. /kansalaisopiston ja osallisuuden tulosalue	Käyttö kohteina ja euroina
YoungMikkeli-perintörahasen käyttö nuorilähtöisesti	Nuoret suunnittelevat omia hankkeitaan ja hakevat niiden toteutukseen YoungMikkeli-perintörahoitusta. / nuorisopalvelut	Käyttö kohteina ja euroina

Edistetään yhteisöllistä asumista		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ikääntyneiden monimuotoista asumista (yhteisöllinen asuminen, soluasuminen) kehitetään edelleen.	Ikääntyneiden turvallisuuden tunne ja sujuva arki paranevat yhteisöllisyyttä kehittämällä. /vanhusneuvosto yhteistyössä kaupungin ja hyvinvointialueen toimijoiden kanssa	Yhteisöllisen asumisen yksiköiden määrä lisääntyy

TALOUS

Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta

	TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
Toimintatulot	2 200 500	3 464 600	3 275 300	3 275 300
Toimintamenot	-18 369 073	-20 292 600	-18 756 700	-19 145 300
Toimintakate (netto)	-16 168 574	-16 828 000	-15 481 400	-15 870 000

SUORITETAULUKOT

Kirjastot					
Vuosi	2022		2023		
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
3600 - Mikkelin kirjastot					
Mikkelin kirjastot yhteensä, lainat kpl	624 070,00	650 000,00	640 000,00	-10 000	-1,54 %
menot / laina €/kpl	-4,62	-4,96	-4,69	0	-5,39 %
Mikkelin kirjastot yhteensä, käynnit kpl	247 935,00	550 000,00	350 000,00	-200 000	-36,36 %
menot / käynti €/kpl	-11,62	-5,86	-8,57	-3	46,38 %
Keskeiset muutokset kaudella					
<p>Selvitetään kansalliseen e-kirjastoon liittymisen edellytykset ja kustannukset. Kirjastopolku pyritään toteuttamaan nykyisellä tasolla, mutta mahdolliset kirjaston toimipisteitä koskevat muutokset vaikuttavat toteuttamisen edellytyksiin. Tapahtumien osalta vakiinnutetaan tilaisuuskonsepteja sekä kokeillaan uusia toimintamuotoja ja tapahtumakonsepteja osin kehittämishankkeiden osana. Niukan henkilöstöresurssin vuoksi voidaan joutua tekemään muutoksia palveluissa mm kirjastojen palveluissa, jotta resurssit riittävät kirjastolain mukaiseen toimintaan.</p>					

Kaupunginorkesteri					
Vuosi	2022		2023		
Palvelu	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
3300 - Kaupunginorkesteri					
konsertit ja esitykset kpl	70,00	85,00	80,00	-5	-5,88 %
menot / konsertti tai esitys €/kpl	-14 691,15	-11 964,71	-13 331,25	-1 367	11,42 %
kuulijoiden määrä kpl	14 908,00	20 000,00	18 000,00	-2 000	-10,00 %
menot / kuulija €/kpl	-68,98	-50,85	-59,25	-8	16,52 %
Keskeiset muutokset kaudella					
<p>Orkesterin toiminta jatkuu vuonna 2023 pääosin entisenkaltaisena. Säästötoimenpiteiden vaikutuksesta joitain konserttikokonaisuuksia suunnitellaan kustannuksiltaan pienemmiksi. Isona yksittäisenä ponnistuksena vuonna 2023 toteutetaan jo moneen otteeseen siirtynyt Eliinan surma -ooppera keväällä 2023. Vuosi 2023 on orkesterin 120v. juhlavuosi, ja syksyllä toteutetaan juhlakonsertti.</p>					

Museopalvelut

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
3400 - Museopalvelut					
käynnit kpl	40 176,00	38 500,00	38 500,00	0	0,00 %
menot / käynti €/kpl	-34,25	-36,95	-35,57	1	-3,73 %
näyttelyiden määrä kpl	10,00	9,00	9,00	0	0,00 %
tallenteiden määrä kpl	64 693,00	49 000,00	54 000,00	5 000	10,20 %
sijoitettavien teosten määrä kpl	650,00	650,00	650,00	0	0,00 %

Keskeiset muutokset kaudella

Museoissa toteutetaan vuonna 2023 neljä vaihtuvaa näyttelyä, joista kolme taidemuseossa ja yksi Suur-Savon museossa. Viestikeskus Lokki on toistaiseksi suljettu kunnes luolan turvallisuus voidaan taata. Taidemuseo toimii väistötiloissa kauppakeskus Akselin toisessa kerroksessa. Taidemuseon pysyvät kokoelmat eivät mahdu esille Akselissa, joten ne on sijoitettu säilytystiloihin. Museoiden kokoelmat on hajasijoitettu seitsemään eri toimipisteeseen, joista suurin osa ei vastaa olosuhteiltaan museoalan kriteereitä. Museoiden henkilöstö- ja toimitilakysymyksiä kartoitettiin kaupunginvaltuuston vuonna 2019 hyväksymässä Museo-ohjelmassa. Toistaiseksi Museo-ohjelma ei ole johtanut käytännön toimenpiteisiin.

Vapaa sivistystyö

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
3700 - Vapaa sivistystyö					
opiskelijat kpl	3 850,00	5 000,00	4 500,00	-500	-10,00 %
menot / opiskelija €/kpl	-399,87	-322,32	-355,22	-33	10,21 %
opetustunnit kpl	15 089,00	20 000,00	18 500,00	-1 500	-7,50 %
menot / opetustunti €/kpl	-102,03	-80,58	-86,41	-6	7,23 %
kurssilaisia kpl	6 537,00	9 000,00	8 500,00	-500	-5,56 %
menot / kurssilainen €/kpl	-235,51	-179,07	-188,06	-9	5,02 %

Keskeiset muutokset kaudella

Toiminnan volyymin lasketaan kaupungin säästötavoitteiden takia. Myös järjestöavustuksia supistetaan.

Liikuntapaikat

Vuosi		2022		2023		
Palvelu		TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
4000 - Liikuntapalvelut						
ohjaaja-avustusta saaneiden järjestöjen määrä kpl		33,00	34,00	34,00	0	0,00 %
menot / avustettu järjestö €/kpl		-10 044,50	-15 829,41	-13 664,71	2 165	-13,68 %
4300 - Uimahallit						
uimahallien käynnit kpl		94 776,00	183 000,00	170 000,00	-13 000	-7,10 %
menot / käynti €/kpl		-17,24	-10,13	-10,39	0	2,52 %

Keskeiset muutokset kaudella

Toteutetaan Liikkuva Mikkeli 2030 suunta-asiakirjan mukaisia suunnitelmia, joiden erityisiä painopisteitä ovat lasten ja nuorten liikunta, terveysliikunta, luontoliikunta ja tapahtumat. Lähiiliikuntapaikkasuunnitelman toinen osio koskien koulujen pihoja, valmistuu. Ulkokuntosalien kehittäminen jatkuu 2022 tehdyn suunnitelman mukaisesti.

Nuorisotoiminta

Vuosi		2022		2023		
Palvelu		TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
4510 - Nuorisotoiminta						
menot / käynti €/kpl		-60,42	-47,71	-52,85	-5	10,76 %
nuorisotilat ja -toiminta käynnit kpl		20 137,00	24 500,00	22 000,00	-2 500	-10,20 %

Keskeiset muutokset kaudella

Alueellista nuorisotyötä toteutetaan viidessä nuorisotilassa sekä kouluissa ja muissa nuorten toimintaympäristöissä. Etsivä nuorisotyö on kohdennettua ja toteutetaan pääosin yksilötyönä. Kohti nivelvaihetta ja sen yli -koulunuorisotyöhanke tukee erityisesti siirtymää perusopetuksen yhdeksännen luokan ja toisen asteen koulutuksen välillä. Nuorten osallisuutta tuetaan muun muassa nuorisovaltuuston ja lasten parlamentin sekä YoungMikkeli-perintörahanaston osallistavan budjetoinnin kautta.

8.8 Kaupunkikehityslautakunta

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue tuottaa kaupunkilaisille ja elinkeinoelämälle kustannustehokkaasti Mikkelin kaupungin alueella vetovoimaisen elin- ja toimintaympäristön puitteet suunnittelemalla, rakentamalla ja ylläpitämällä kiinteistöjä ja yhdyskuntateknisiä verkostoja sekä viher- ja virkistysalueita. Palvelualue tarjoaa tilaratkaisuja pääsääntöisesti kaupungin omien prosessien asiakkaille, edistää toimitilojen käytön tehokkuutta taloudellisesti sekä vastaa kiinteistöjen arvon säilymisestä. Maaseututoimen toiminta-alueena on maataloushallinnon järjestäminen seitsemän kunnan alueella. Lomituspalveluiden toiminta-alueena on maatalouslomituksen järjestäminen kahdenkymmenen kunnan alueella.

Asumisen ja toimintaympäristön palvelualueen tulosalueet

- kaupunkikehitys (maankäyttö- ja kaupunkirakenne sekä vuokraus- ja käyttöpalvelut)
- kaupunkiympäristö (infra- ja viheraluepalvelut, talonrakennuspalvelut)
- rakennusvalvonta
- maaseututoimi

Vesiliikelaitos on sijoitettu palvelualueelle itsenäisenä yksikkönä. Vesiliikelaitoksen johtokunnassa on kaupunkikehityslautakunnan edustaja.

Toimintaympäristössä merkittäviä häiriötekijöitä

Vuoden 2022 aikana maailman ja erityisesti Euroopan tilanne on muuttunut tavalla, jota ei ole voitu ennustaa tai ymmärretty kuinka laaja-alaisesti materiaalit ja komponentit, logistiset ja panoskustannukset ovat riippuvuussuhteessa. Tämä on näkynyt materiaalien kustannusten nopeana nousuna ja jopa saatavuusongelmina läpi kaikkien arvoketjujen. Euroopan sotatilanne ja muut muutokset ovat aikaansaaneet energiakriisin, jonka seurauksena esim. kaupungin energiahinta moninkertaistuu vuositasolla. Inflaatio ja korot ovat nousseet hyvin nopealla syklillä. Tämä muutos ja nopeus viitekehityksessä on ollut ennustamatonta tavalla, joka haastaa kaupunkien melko pitkät ja hitaat talouden ja talousarvioiden suunnitteluprosessit sekä käytäntöön viennit aikataulunalla. Samalla tavalla koko arvoketjun mm palvelujen tuottajien ja materiaalitoimittajien toimintaympäristö on muuttunut haasteelliseksi, jopa ennustamattomaksi, mitä emme ole viime vuosikymmenillä kokeneet.

Palvelusuunnitelma

Kaupunkikehityslautakunnan alainen palvelualue vastaa toimialansa viranomaistehtävistä, omistajahallintatehtävistä sekä palvelujen järjestämisestä ja tuottamisesta.

Palvelualueen tavoitteena on tuottaa kaavoitus-, mittaus- ja kartastopalveluja sekä hankkia ja luovuttaa maata taloudellisesti ja taroituksenmukaisesti. Lisäksi kaupunkikehityslautakunnan alaisiin palveluihin kuuluvat yhdyskuntateknisten palveluiden ylläpito ja rakennuttaminen, joukkoliikenteen palveluiden organisointi, lentoaseman ylläpito, torien hallinnointi ja palveluiden järjestäminen sekä tilaratkaisut (rakentaminen, vuokraaminen, hankkiminen, myyminen ja purkaminen). Palvelualue vastaa rakennusvalvonta- ja jätehuoltoviranomaisen sekä pysäköintipalveluiden (sis. pysäköinnin valvonta) tuottamisesta.

Palvelualue vastaa maaseutu- ja lomituspalveluista. Maaseututoimi vastaanottaa ja käsittelee maatalousyrittäjien EU- ja kansallisten tukien hakemuksia, hallinnoi ruokaviraston rekistereitä, Kaakkois-Suomen lomituspalvelut järjestävät karjalatousyrittäjille vuosi- ja sijaisapulomitusta. Kaakkois-Suomen Lomituspalveluiden toiminta-alue (muutos palveluun) laajenee vuonna 2022. Lomituspalveluyksikkö tuottaa maatalouslomitusta Enonkosken, Hirvensalmen, Joroisten, Juvan Kangasniemen, Lemin, Luumäen; Mäntyharjun, Parikkalan, Puumalan, Rantasalmen, Rautjärven, Ruokolahden, Taipasaaren, Savitaipaleen ja Sulkavan kunnissa, sekä Imatran, Lappeenrannan, Mikkelin, Pieksämäen ja Savonlinnan kaupungeissa.

Rakennusvalvontaviranomaisena toimii kaupunkikehityslautakunnan lupa- ja valvontajaosto.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkel

Osaavan ja hyvinvoivan henkilöstön avulla kaupungin toiminta uudistetaan kaupungin taloudellisen kantokyvyn mukaiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Riittävä ja oikein kohdennettu henkilöstöresurssi peruspalveluiden tuottamiseen.	Toimintasuunnitelman mukaiset palvelut saadaan tuotettua ylikuormittamatta pysyväluontoisesti henkilöstöä.	Htv/tavoiteorganisaatio
Maatalousyrittäjien vuosilomat järjestetään tasaisesti lomavuoden aikana	Vuosilomapäivät toteutuvat tasaisesti molemmilla vuosipuoliskoilla. / Lomituspalvelut	26 päivää / yrittäjä / vuosi
Valmistaudutaan muuttuvaan rakennuslainsäädäntöön.	Viranhaltijat osallistuvat lainsäädäntökoulutuksiin. / Rakennusvalvonta	1 kurssi / viranhaltija

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Huomioidaan hiilineutraalisuustavoite hankinnoissa, joko vähimmäisvaatimuksena tai laatupisteytettävänä tekijänä hankinnan luonteesta riippuen.	Hiilineutraalisuustavoitteen huomioiminen on kuvattu tarjouspyynnössä.	Kilpailutusten määrä, joissa hiilineutraalisuustavoite on hankinnassa merkittävä huomioitava tekijä.
Hyödynnetään uusiutuvaa energiaa.	Rakennettavat uudet uusiutuvan energian käyttökohteet kiinteistöissä ja niiden teho. / Tilapalvelut	Arvioitu vuosituotto kWh

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Edistetään perinnebiotooppisopimusten tekoa.	Sopimus määrät pysyvät ennallaan tai kasvavat / Maaseututoimi	Sopimusmäärä/vuosi
Virtaavien jokiluontojen elinympäristön parantaminen.	Kahden jokiympäristön (Urpola, Hanhikangas) ennallistaminen poistamalla nousukalan esteitä.	Hankkeiden eteneminen

Edistetään kaupungin kehittämislustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
BEM II hankkeen käynnistäminen	Yritysten lokalisointi toimintaympäristöön (T&K ja teollisuusalue)	Yritysten määrä

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
MikMap (paikkatietoalustan ja karttaohjelmiston uudistaminen) - projekti	Uusi ohjelmisto otetaan käyttöön.	Kyllä / Ei
Sähköinen allekirjoitus	Asiakaspalvelun sujuvuuden edistäminen	Allekirjoitukset/vuosi

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Parannetaan yrittäjämysteisyyttä sujuvilla yrityspalveluilla sekä joustavilla maankäytön ratkaisuilla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Yritysinvestointien mahdollistaminen.	Asemakaavaprosessien käynnistämiseen kuluva aika.	Päiviä / ulkoisesta yrityshankkeesta käynnistettyä kaavaprojekti

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Lomittajatyönohjaajien osaamisen tukeminen	Saadaan rekrytoitua lisää lomittajia (2 lomittajaj/vuodessa) / Lomituspalvelut	Uusia lomittajia / vuosi

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Onnistuneiden harjoittelujen kautta tuetaan opiskelijoiden työllistymismahdollisuuksia ja helpotetaan osaavan työvoiman saantia paikallisiin yrityksiin.	Vähintään 5 harjoittelijaa vuodessa koko palvelualueella.	Harjoittelijoiden määrä henkilöä/vuosi
Kehitetään toimintaa opinnäytetöiden kautta saatavalla tiedolla.	Vähintään 2 opinnäytetyötä palvelualueelle vuosittain.	Valmistuneiden opinnäytetöiden määrä kpl/vuosi
Rekrytoidaan uusia työntekijöitä onnistuneiden harjoittelujen ja oppisopimuksen kautta.	Vähintään 3 henkilöä rekrytoidaan harjoittelujaksolta pysyväksi työvoimaksi. / Lomituspalvelut	Rekrytoinnit / vuosi

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistava budjetointi edistää kaupunginosa/pitäjätasolla alueen yhteistyötä ja hyvinvointia.	Projekti toteutuu ja osaprojekteja toteutetaan.	Toteutunut investoinnin määrä / TA varattu määrä.

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja -tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentamista.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Toteutetaan vuosittain vähintään kolme esteettömyyteen ja liikenneturvallisuuteen vaikuttavaa katurakentamiskohdetta.	Vähintään kolme kohdetta	3 kpl / vuosi
Selkeytetään rakentamismääräysten ja lupamenettelyn vaatimusten sisältöä kaupunkilaisille ja yrittäjille.	Rakennusvalvonnassa laaditaan uusia sekä päivitetään vanhoja ohjeita kaupungin kotisivuille. Rakennusjärjestyksessä huomioidaan uuden lainsäädännön asettamat vaatimukset.	2 kpl / vuosi Rakennusjärjestyksen päivitys käynnistyy syksyllä 2022, voimaan viimeistään 1.1.2024. (Huom. Rakentamislaki).

Kehitetään kaupunki- ja maaseutuypäristöjä eri asumismuotojen ja -tapojen mahdollistamiseksi.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Maankäytön suunnittelun keinoin mahdollistetaan uudenlaisten, leimallisesti asuinpinta-alaltaan pienien erillispientalojen rakennusalue.	Kaavoitetaan erillinen, noin alle 100 m2 pientalojen yhtenäinen alue. - Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Kaavoitus hyväksytty / suunnittelun valmiusaste-%

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Huomioidaan kaupunkialueen maankäytön ja rakentamisen aiheuttamat ympäristövaikutukset luonnon monimuotoisuuden säilyttämisessä.	Maankäytön suunnittelun keinoin voidaan osoittaa keskustaajaman osayleiskaava-alueelta luonnon monimuotoisuutta säilyttäviä alueita tiivistyvän kaupunkirakenteen korvauksena. - Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Perustetut suoja- ja erityisalueet / vuosi

Tunnistetaan ja huomioidaan alueen merkittävä vapaa-ajanasuminen ja monipaikkaisuus.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Viedään loppuun haja-asutusalueiden edullisuusvyöhyketarkastelu osana rakennusjärjestyksen uudistamista.	Osoitetaan koko kunnan alueella vyöhykkeittäin alueet, joille voidaan osoittaa edullisuusperiaatteella pysyvän asumisen rakentamiskaavojen haja-asutusalueella. - Maankäyttö ja kaupunkirakenne - Rakennusvalvonta	Kv-tason päätös, kyllä / ei Rakennusjärjestyksen päivitys käynnistetty syksyllä 2022, voimaan 1.1.2024. (Huom. Rakentamislaki).

Hyödynnetään toiminnassa läpileikkaavasti kulttuuri, taide, luovat keinot ja liikunta sekä alueen rikas historia ja kulttuuriperintö.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Keskikaupungin merkittävässä maankäytön suunnittelun hankkeissa korostetaan paikalliskulttuuria ja historiaa.	Satamalahden ja Kenkäveronniemen aluesuunnitelmassa hyödynnetään paikalliskulttuurin ja historian elementtejä. / Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Huomioiminen ideasuunnittelussa ja kaavoissa, kyllä / ei

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Tunnistetaan ja hyödynnetään väestön moninaisuus rikkautena, voimavarana ja elinvoiman lähteenä, osana mikkeliäisyyttä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistavan investoinnin pilotti saa jatkoa.	Pilotin mukainen äänestys toteutuu Q1.	Toteutettu / Ei toteutettu.

Mahdollistetaan vapaaehtois- ja asukasaktiivitoiminta, vertaistuki, omaehtoinen toiminta sekä kokemusasiantuntijuus yhteistyössä kolmannen ja neljännen sektorin kanssa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kaupunginosa- ja kylätoimikuntien talkoohankkeiden esim. rai-vausten mahdollistaminen.	Yhteistyöhankeiden edistäminen / Kaupunkiympäristö	Tapahtumien määrä

Tuetaan tapahtumakaupunki Mikkelin kehittämistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Mahdollistavan, kokeilevan, matalan ja houkuttelevan kynnyksen aluevuokraus.	Tapahtuma ja popup vuokraukset.	Vuokrasopimusten määrä.

Lisätään osallistavan budjetoinnin käyttöä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistavan budjetoinnin asukaskyselyt tehdään tammikuussa, jotta kohteiden toteutus on mahdollinen	Kysely toteutetaan.	Toteutetut projektit.

Edistetään yhteisöllistä asumista.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tavoitteen mukaiset asumismahdolliset paranevat uusien asuinalueiden suunnittelussa (esim. pinta-alaltaan pienempien OKT-tonttien osalta).	Luodaan kaupunkirakenteen sisällä "kylämäisiä" asuinalueita, joissa asukkaiden välinen vuorovaikutus lisääntyy yhteiskäyttötilojen ja yhteisöllisen asumismuodon myötä. / Maankäyttö ja kaupunkirakenne	Huomioiminen ideasuunnittelussa ja kaavoissa, kyllä / ei

TALOUS

Kaupunkiympäristölautakunta

	TP 2021	TA 2022	Ltk esitys 2023	TA 2023
Toimintatulot	43 458 381	49 883 400	49 718 200	49 403 600
Valmistus omaan käyttöön	594 839	482 000	615 000	615 000
Toimintamenot	-42 511 180	-51 170 300	-56 098 800	-55 955 500
Toimintakate (netto)	1 542 041	-804 900	-5 765 600	-5 936 900

TUNNUSLUVUT

Kaupungin omistamien rakennusten tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Hallinnassa oleva rakennusomaisuus 1000 m ³	1406	1388	1388	1368	1347	1347
Ulosvuokratat liike- ja teollisuuskiinteistöt, 1000 htm ²	49	72	46	46	46	46
Tilakustannukset €/m ²	32,0	36,9	40	40	40	40

Tietoimen tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Avustettavat yksityistiet, kpl	783	820	789	789	792	792
Perusparannetut yksityistiet, kpl	59	62	66	66	65	65
Kunnossapidetyt yksityistiekilometrit euroa/km	385	390	311	311	311	311

Maaseututoimen tunnusluvut	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Maatilat yhteensä, kpl	1280	1320	1230	1230	1220	1200
Maatalouden tukihakemukset, kpl	4609	5100	5000	5000	4500	4500
Maatalouden tuet milj. euroa/vuosi	29	25	25	24	23	23
Lomituspäivät (vuosilomat, sijaisapu, tuettu lomitus)	19764	21000	35000	33000	31000	29000
Kustannus euroa/lomituspäivä	222	212	221	221	221	221

SUORITETAULUKOT

Maaomaisuuspalvelut						
Vuosi Palvelu	2023			Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v	
	TP -2v	TA -1v	TA			
5350 - Tonttien ja kiinteistöjen luov						
rekisteröidyt kiinteistöt kpl	43,00	15,00	35,00	20	133,33 %	
menot / rekisteröity kiinteistö €/kpl	-9 255,28	-21 326,67	-7 934,29	13 392	-62,80 %	
operoidut kiinteistöt kpl	87,00	80,00	70,00	-10	-12,50 %	
menot / operoitu kiinteistö €/kpl	-4 574,45	-3 998,75	-3 967,14	32	-0,79 %	
5360 - Paikka- ja maastotieto						
kunnan maapinta-ala km2	2 550,00	2 550,00	2 550,00	0	0,00 %	
menot / neliökilometri €/km2	-188,60	-171,83	-151,67	20	-11,74 %	
ylläpidettävä alue km2	152,00	152,00	152,00	0	0,00 %	
menot / ylläpidetty neliökilometri €/km2	-3 163,97	-2 882,72	-2 544,41	338	-11,74 %	

Lentoasema

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
5150 - Lentoasema					
laskeutumiset lukumäärä kpl	249,00	2 280,00	640,00	-1 640	-71,93 %
menot / laskeutuminen €/kpl	-2 105,49	-215,62	-784,69	-569	263,92 %

Keskeiset muutokset kaudella

Toteutuneisiin suoritteisiin on huomioitu kentän ylimääräiset avaukset, palolentotoiminta sekä koululennot. Toteumaan ei ole kuitenkaan huomioitu yleisilmailua, koska näiden osalta ei ole tällä hetkellä mahdollisuutta tarkempaan dokumentointiin. Arviolta yleisilmailuun liittyviä laskeutumisia on ollut 1-7 per päivä eli arviolta 365-2800 laskeutumista vuoden aikana.

Kaavoitus

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
5320 - Erityiset kaavahankkeet sekä y					
yleiskaavoituksen hyväksytyt kaavat kpl	6,00	4,00	10,00	6	150,00 %
5330 - Asemakaavat					
asemakaavoituksen hyväksytyt kaavat kpl	12,00	11,00	10,00	-1	-9,09 %
menot / hyväksytyt kaava €/kpl	-42 249,11	-31 436,36	-43 740,00	-12 304	39,14 %

Henkilöliikennepalvelut

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
5720 - Henkilöliikenne-palvelut					
Waltti-korttilatausten lukumäärä kpl	31 554,00	33 000,00	33 000,00	0	0,00 %
menot / Waltti-korttilataus €/kpl	-163,32	-140,19	-179,65	-39	28,15 %
joukkoliikenteen kyytiinnousut kpl	994 555,00	750 000,00	950 000,00	200 000	26,67 %
menot / kyytiinnousu €/kpl	-5,18	-6,17	-6,24	0	1,17 %
peruskoululaisten osuus kyytiinnousuista %	50,00	43,00	43,00	0	0,00 %

Kunnallistekniikan suunnittelu

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
5820 - Suunnittelu					
hyväksytyt suunnitelmat kpl	65,00	80,00	80,00	0	0,00 %
menot / hyväksytyt suunnitelma €/kpl	-4 342,96	-4 082,50	-5 020,00	-938	22,96 %

Keskeiset muutokset kaudella

Infrasuunnittelu sisältää katujen, yleisten alueiden ja vesihuollon suunnittelua, sekä liikennesuunnittelua. Suurin osa suunnitelmista ostetaan ulkoa.

Kunnossapito

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
5840 - Kunnossapito					
rakenteelliset katualueen neliöt m2	5 438 161,00	5 500 823,00	5 548 449,00	47 626	0,87 %
menot / katuneliö €/m2	-1,17	-1,06	-1,39	0	31,64 %
talvihoidossa olevat katuneliöt m2	2 941 583,00	2 955 534,00	2 958 337,00	2 803	0,09 %
menot / talvihoidon katuneliö €/m2	-2,16	-1,96	-2,61	-1	32,66 %
liikenneväylien valaisimet kpl	12 996,00	12 799,00	13 147,00	348	2,72 %
menot / valaisin €/kpl	-488,16	-453,58	-586,33	-133	29,27 %
liikenneväylien ohjauslaitteet kpl	27,00	27,00	27,00	0	0,00 %
menot / ohjauslaite €/kpl	-234 969,21	-215 014,81	-285 500,00	-70 485	32,78 %

Keskeiset muutokset kaudella

Liikenneväylien ja yleisten alueiden alueurakoiden kaksi ensimmäistä vuotta täyttyy (5 vuotta + optio 1 vuosi). Alueurakka-alueita on kolme ja näitä kaikkia hoitaa Viherpalvelut Hyvönen Oy. Uusia katualueita tulee ylläpitoon lähinnä asuntokatujen osalta sekä Vt 5 rakentamisen takuajan päätyttyä laajat katuvihreä alueita.

Kunnossapidettävien katualueiden neliömäärät kasvavat joka vuosi. Myös kunnossapidollisesti katualueiden korjausvelan kasvua pyritään hillitsemään vanhojen huonokuntoisten päällysteiden, kuivatuksen ja vesihuollon osalta kunnossa olevien katujen sekä kevyen liikenteen väylien uudelleen päällystämällä. Päällystyskohteissa joudutaan karsimaan jalkakäytävien ja kevyt liikenne väylien sekä vanhojen asuntokatujen pintaamista päällysterahojen karsimisen johdosta. Päällystyslaattaa tehdään pääsääntöisesti vilkkailla julkisen liikenteen väylillä ja keskustassa sekä reikäpaikkausta hiljaisemmillä osuuksilla. Päällysteurakoiden indeksinousu vähentää päällystettävien alueiden osuutta.

Katuvalojen elohopealamppujen vaihto on kesken sekä suurpainelamppujen määrä on edelleen korkea, mikä näkyy myös energiankulutuksessa. Katuvalojen kesäsammutusaika pyritään pitämään 20.5-20.7 pidetään energiasäästösyistä.

1.6.2020 uuden tieliikennelain mukaisesti tulisi vanhoja liikennemerkkejä uusia mutta säästösyistä pyritään tekemään vain urakkasopimukseen kuuluvat määrät sekä liikennevahingoista johtuneet uusimiset.

Katulämmityskulutukseen odotetaan vähennystä n. 30 % Poliisitalon ja Torirakennuksen katulämmityslaitteiston uusimisen johdosta.

Puistot

Vuosi Palvelu	2023			Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
	TP -2v	TA -1v	TA		
6000 - Puistot					
puistojen hoito ja ylläpito m2	1 186 422,00	1 179 542,00	1 097 718,00	-81 824	-6,94 %
menot / neliometri €/m2	-1,04	-1,20	-1,51	0	25,77 %
2. hoitoluokan puistot m2	354 492,00	352 608,00	349 236,00	-3 372	-0,96 %
menot / 2. luokan neliometri €/m2	-3,48	-4,02	-4,75	-1	18,18 %
3. hoitoluokan puistot m2	831 930,00	826 934,00	748 482,00	-78 452	-9,49 %
menot / 3. luokan neliometri €/m2	-1,48	-1,71	-2,22	-1	29,31 %

Keskeiset muutokset kaudella

Viheralueiden alueurakat (3 kpl) ovat käynnissä normaalisti. Infra- ja viheraluepalveluille siirtyi liikuntapalveluista 12 uimarantaa, yhteensä virallisia uimarantoja on 29 kpl. Mikkelin Naisvuori sai uudelleen kansainvälisen Green Flag Award -statuksen vuodelle 2022 - 2023. Toivottuja ja suunniteltuja parannuksia viheralueiden hoitoon ei voida tehdä talouden niukkuuden vuoksi.

Metsät ja vesialueet

Vuosi Palvelu	2023			Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
	TP -2v	TA -1v	TA		
6020 - Metsät ja vesialueet					
talousmetsät ha	5 081,00	5 158,00	5 158,00	0	0,00 %
menot / talousmetsien hehtaari €/ha	-104,18	-127,17	-144,84	-18	13,89 %
taajamametsät ha	1 575,00	1 679,00	1 679,00	0	0,00 %
menot / taajamametsien hehtaari €/ha	-336,09	-390,68	-444,97	-54	13,89 %

Keskeiset muutokset kaudella

Määriin sisältyy luonnonsuojelu- ja Natura 2000 -alueet.

Rakennusvalvonta

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
6100 - Rakennusvalvonta					
luvut kpl	750,00	700,00	750,00	50	7,14 %
menot / lupa €/kpl	-1 126,79	-1 519,00	-1 324,53	194	-12,80 %
katselmukset kpl	1 059,00	750,00	850,00	100	13,33 %
menot / katselmus €/kpl	-798,01	-1 417,73	-1 168,71	249	-17,57 %

Keskeiset muutokset kaudella

Lupainsinööri aloitti 20.9.2021 asiakaspalvelutehtävissä ja lupa-asioiden selvitys- ja neuvotatyössä. Rakennusvalvonnan henkilökunnan koulutukset: asiakaspalveluun ja lainmuutoksien vaatimuksiin mm. tietomallikoulutukset. Lupaprosessien ohjeistuksia kehitetään yhdessä henkilökunnan kanssa edelleen. Asiakaspalautteet käsitellään viikkopalaverissa. Rakennusvalvonnan arkiston digitointi käynnistetty syksyllä 2021 ja asiakirjakauppa avataan 2022 aikana digitoitavalle aineistolle.

Rakennusvalvonnan projektit

Vuosi Palvelu	2023				
	TP -2v	TA -1v	TA	Muutos TA ja -1v	Muutos-% TA ja -1v
6300 - Rakennusvalvonnan projektit					
tarkastetut kiinteistöt kpl	391,00	350,00	350,00	0	0,00 %
menot / tarkastettu kiinteistö €/kpl	-273,32	-352,29	-321,71	31	-8,68 %
tehdyt selvitykset kpl	333,00	350,00	350,00	0	0,00 %
menot / tehty selvitys €/kpl	-320,92	-352,29	-321,71	31	-8,68 %
uusia rakennuksia rekisteriin kpl	255,00	250,00	250,00	0	0,00 %
menot / uusi rakennus rekisteriin €/kpl	-419,09	-493,20	-450,40	43	-8,68 %

Liikelaitokset

- Mikkelin Vesiliikelaitos
- Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

9 Liikelaitosten sitovat tavoitteet, tunnusluvut, tuloslaskelma, rahoituslaskelma, investoinnit

9.1 Mikkelin Vesiliikelaitos

Mikkelin Vesilaitoksen talousarvioesitys vuodelle 2023 sekä toiminta- ja taloussuunnitelma 2023-26 perustuvat Mikkelin kaupungin ja Mikkelin Vesilaitoksen strategiaan tavoitteisiin. Talousarvion 2023 valmisteluaineiston mukaisesti liikelaitosten palvelutuotannon kehittämisessä on huomioitu kaupungin strategiset tavoitteet niiltä osin kuin liikelaitoksen toiminta vaikuttaa kaupunginvaltuustotalle vaikuttavuuden kehittymiseen. Liikelaitoksia sitovia eriä ovat liikekääntäjä ja korvaus peruspääomasta. Palvelutuotannossa lähtökohtana on tuottaa toiminnan ja riskien kannalta hallittavaa vesihuoltoa toiminta-alueella. Toiminnallisia sitovia tavoitteita esitetään 4 kappaletta. Vesilaitoksen strategian ohjauksessa ja raportoinnissa käytetään samaa strategiakorttia kuin peruskunnassa.

Vesilaitoksen tunnusluvut, sitovat tavoitteet, strategiakortti, henkilöstösuunnitelma ja yhteenveto investointien määrästä on esitetty oheisessa talousarvioesityksessä. Talousarvioesitys esitetään kaupunginvaltuuston hyväksyttäväksi.

Eurooppalaisen ja Suomalaisen yhteiskunnan ennustettavuuden oleellinen heikentyminen sekä talouteen vaikuttavien parametrien ja niiden vaikutusten hintavaihteluiden suuruus ja frekvenssi poikkeavat oleellisesti edellisten vuosien tilanteesta. Tämä heijastuu erityisesti sähkön hinnan merkittävään nousuun, korkokulujen kasvuun, työn ja materiaalien saatavuuden heikkenemiseen sekä yleiseen hintojen kehitykseen, mikä näkyy osaltaan merkittävänä inflaationa.

Vesilaitoksen talousarvioraami on päätetty kaupunginhallituksen kokouksessa 6.6.2022 § 257.

Talousarvion raami on ollut valmistelun lähtökohta, jonka lisäksi Vesilaitoksen talousarvioesityksessä on huomioitu yleisen kustannustason nousu, vedenmyynnin edelleen jatkuva alenema sekä sähkön energiahinnan voimakkaasta kasvusta johtuva käyttökulujen nousu. Tämä näkyy erityisesti talousarviovuonna 2023.

Mikkelin kaupunkikonserni hankkii yhdessä (sis. Vesiliikelaitos) sähkön markkinoilta. Tehdyt hintakiinnitykset tulevat nostamaan hyvin merkittävästi sähköstä aiheutuvia kustannuksia erityisesti vuonna 2023. Energiakustannusten nousu lisää Vesilaitoksen käyttömenoja 1 590 000 euroa vuodelle 2023, mikä ei ollut tiedossa raamivalmistelussa. Energiahinnan nousua ja yleistä panoskustannusten nousua joudutaan kompensoimaan korottamalla vesimaksuja. Energiasta johtuvaa kustannusnousua ei kokonaisuudessaan voida siirtää katettavaksi myyntituloilla.

Talousarvioesityksessä toimintakatteeksi esitetään 3 978 000 euroa. Liikevaihdoksi talousarvion laadintavaiheessa muodostuu 12 923 000 euroa ja kuluiksi 8 984 000 euroa.

Kuluvan vuoden heinäkuun tilinpäätöksen perusteella Vesilaitoksen myyntituotot 2022 tulevat olemaan 12 849 000 euroa ja valmistus omaan käyttöön 60 000 euroa. Ennusteen mukaan Vesilaitoksen kuluiksi muodostuu 7 169 100 euroa. Toimintakatteeksi muodostuu 5 820 000 euroa.

Seuraavassa on esitetty Mikkelin Vesilaitoksen liikevaihto, käyttökustannukset ja toimintakate vuoden 2021 tilinpäätöksessä sekä vuoden 2022 talousarviossa ja 2023 talousarvioesityksessä.

(1000 €)	TP 2021	TA 2022	TA esitys 2023
Liikevaihto	12 118 167	12 849 100	12 923 000
Liiketoiminnan kulut	8 859 502	6 189 100	8 984 000
Toimintakate	5 292 431	6 660 000	3 978 000

Talousarvion 2023 perusteena on käytetty seuraavia oletuksia:

- o Vedenmyynnin oletetaan alenevan vuoden 2022 tasosta. Vesi- ja viemärlaitoksen tuotoiksi muodostuu 12 923 000 euroa.
- o Käyttökuluiksi muodostuu 8 984 000 euroa ja toimintakatteeksi 3 978 000 euroa.
- o Verkosto- ja laitosinvestointien loppusumma on 2 180 000 euroa.
- o Veden ja jäteveden käyttömaksua korotetaan 5,0 %. Veden ja jäteveden arvonlisäveroton yhteishinta on 4,91 euroa/m³. Perusmaksuja ja taksaan sisältyviä palvelumaksua korotetaan 5 %.

Hintojen korotuksella kompensoidaan yleisen kustannustason nousua, sähkön hinnasta johtuvaan kustannusten nousua sekä veden myyntimäärän alenemisesta aiheutuva maksutulujen laskua. Pidempiaikaisena talouden tavoitteena on, että toimintakate riittää kattamaan lainojen korkomenot, poistot ja peruspääomakorvauksen. Korotus mahdollistaa pääomakulujen hoitamisen sekä vesihuollon

järjestämisen kannalta tärkeiden investointihankkeiden jatkumisen suunnitelmien mukaisena. Veden käyttömaksun korotuksesta aiheutuu keskimäärin 35 euron ja perusmaksun korotuksesta 6,0 euron lisäys kuluttajan vuotuisen vesilaskuun.

Vesilaitosta sitovina taloudellisina tavoitteina tuloutetaan kaupungille korvausta peruspääomasta 500 000 euroa.

STRATEGIAKORTIT

Mikkelin Vesilaitos tuottaa vesihuoltopalveluja toiminta-alueillaan Mikkelin kantakaupungissa, Rantakylässä, Otavassa, Anttolassa, Haukivuorella, Ristiinassa ja Suomenniemellä. Vesilaitoksen asiakkaina ovat lähes kaikki kaava-alueilla olevat kiinteistöt ja tuotantolaitokset sekä Mikkelin alueella toimivat vesiosuuskunnat. Vesilaitoksen palvelut tuotetaan liiketaloudellisia periaatteita noudattaen. Vesilaitos hoitaa kaikki käyttömenonsa sekä tavoitteidensa mukaiset uudis- ja korvausinvestoinnit hankkimallaan tulo-rahoituksella.

Palvelusuunnitelma

Liikelaitoksella on kahdeksanjäseninen johtokunta, joka ohjaa ja valvoo liikelaitoksen toimintaa sekä vastaa sen hallinnon, toiminnan sekä sisäisen valvonnan asianmukaisesta järjestämisestä. Vesiliikelaitoksen toiminnan painopisteet on asetettu siten että ne tukevat valtuuston vahvistamia kaupungin strategisia tavoitteita. Kaupungin talousarviossa on asetettu vesilaitokselle toiminnallisia ja taloudellisia tavoitteita.

Vesiliikelaitoksen organisoinnin muotoa liikelaitoksena tai omana yhtiönä selvitetään.

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkelä

Taataan puhdas vesi ja lähiruoka sekä luonnon monimuotoisuus ja perinnebiotooppien säilymistä edistetään.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Vesistöjen vedenlaadusta huolehtiminen	Viemärlaitostoiminta lupamääräysten mukaista (vesihuoltopäällikkö)	Viemäriverkoston ylivuotoja enintään 5/vuosi.
Pohjavesiriskien vähentäminen	Jätevesiverkoston saneeraus (verkostopäällikkö)	100 m/vuosi

Edistetään kaupungin kehittämisalustojen vaikuttavuutta ja yrittäjyyden kasvua alustoilla.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
EcoSairilan teollisuusvesiprosessi	Prosessi valittu (vesihuoltopäällikkö)	Suunnitteluvaihe valmis (100 %)
Vesiosaamiskeskuksen toiminnan edistäminen	T&K ympäristö varusteltu Vesilaitoksen osalta	Laitteisto käyttövalmiina (100 %)

Tunnusluvut

Tunnusluku	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025
Veden myynti, 1000 m ³	2541	2580	2451	2451	2451
Jäteveden laskutus, 1000 m ³	2473	2550	2372	2372	2372
Vesi- ja jätevesitaksa yht. €/m ³	4,54	4,68	4,91	5,11	5,26

Sitovat tavoitteet

Sitova tavoite	Mittari
Liikelyläämä	-1 591 500 €
Korvaus peruspääomasta	500 000 €

TULOSLASKELMA

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Liikevaihto	12 109 369	12 849 100	12 923 000	13 310 690	13 576 904	13 848 442
Liiketoiminnan muut tuotot	8 798					
Valmistus omaan käyttöön	33 766		40 000	30 000	30 000	30 000
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 755 903	-1 614 400	-3 407 600	-3 009 828	-3 100 123	-3 193 127
Palvelujen ostot	-3 043 347	-2 587 000	-3 712 900	-3 624 287	-3 733 016	-3 845 006
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	-1 163 766	-1 072 700	-1 053 800	-1 085 414	-1 117 976	-1 151 516
Henkilösivukulut	-341 727	-429 400	-221 500	-228 145	-234 989	-242 039
Poistot ja arvonalentumiset	-4 831 649	-5 820 000	-5 570 000	-5 400 000	-5 200 000	-5 000 000
Liiketoiminnan muut kulut	-556 324	-485 600	-588 700	-550 000	-550 000	-550 000
Liikelylijäämä (-alijäämä)	459 217	840 000	-1 591 500	-556 984	-329 200	-103 245
Rahoitustuotot ja -kulut						
Korkotuotot	5 474					
Kunnalle maksetut korkokulut	-135 733	-240 000	-230 000	-230 000	-230 000	-230 000
Muille maksetut korkokulut	-499 027	-510 000	-885 000	-860 000	-800 000	-770 000
Korvaus peruspääomasta	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000	-500 000
Muut rahoituskulut	-10 918					
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	-680 987	-410 000	-3 206 500	-2 146 984	-1 859 200	-1 603 245
Varausten lisäys (-) / vähennys (+)						
Poistoeron lisäys (-) / vähennys (+)	81 724	160 000	160 000	160 000	160 000	160 000
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-599 263	-250 000	-3 046 500	-1 986 984	-1 699 200	-1 443 245

RAHOITUSLASKELMA

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan rahavirta						
Liikelylijäämä (-alijäämä)	460 782	840 000	-1 591 500	-556 984	-329 200	-103 245
Poistot ja arvonalentumiset	4 831 649	5 820 000	5 570 000	5 400 000	5 200 000	5 000 000
Rahoitustuotot ja -kulut	-1 140 204	-1 250 000	-1 615 000	-1 590 000	-1 530 000	-1 500 000
Investointien rahavirta						
Investointimenot	-4 894 842	-2 560 000	-2 180 000	-1 660 000	-1 540 000	-1 320 000
Toiminnan ja investointien rahavirta	-742 616	2 850 000	183 500	1 593 016	1 800 800	2 076 755
Rahoituksen rahavirta						
Antolainauksen muutokset	-98 010					
Lainakannan muutokset	6 333 336	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000
Muut maksuvalmiuden muutokset	-5 492 710					
Rahoituksen rahavirta	742 616	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000	-1 660 000
Rahavarojen muutos	0	1 190 000	-1 476 500	-66 984	140 800	416 755

valtuustoon nähden sitovat erät

Investoinnit

Investointien kokonaismäärä on 2 180 000 euroa. Laitosinvestointien loppusumma on 1 240 000 euroa. Laitosinvestoinneissa on varauduttu mm. laitosten varmuusvarastojen hankintoihin, prosessi- automaatiojärjestelmän päivitykseen sekä paineenkorotusasemien ja jätevesipumppaamojen saneeraukseen.

Verkostoinvestointien loppusumma on 940 000 euroa. Verkostolaajennukset kohdennetaan Annilanrannan asemakaava-alueen verkostolaajennuksiin. Verkostosaneerausta tehdään Kelotien alueella. Kunnallistekniikka ohjelma tuodaan tiedoksi johtokunnalle myöhemmin.

Investointeihin varattu määräraha on sitova ja sen ylittämien edellyttää kaupunginvaltuuston hyväksymisen.

VESILIIKELAITOS KUNNALLISTEKNIikka JA LAITEINVESTOINNIT 1000 euroa	TA2023		TS2024		TS2025		TS2026		Investoinnit yhteensä vuosina 2023-26
	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
VESILIIKELAITOS									
Kunnallistekniikka ja laitosinvestoinnit									
MENOT									
Vesilaitokset	-130		-270		-220		-250		-870
Jätevesipuhdistamot									
Jätevedenpuhdistamot	-650		-290		-300		-300		-1540
Anttolan siirtolinja, yleissuunnitelma	-50		-30		-60		-60		-200
Ristiinan jätevesipuhdistamo ja hankessuunnitelma	-60		-90						-150
Metsä-Sairilan puhdistamo	-350		-20		-20		-20		-410
Verkostot	-940		-960		-940		-940		-3780
MENOT	-2180		-1660		-1540		-1570		-6950
NETTOINVESTOINTI	-2180		-1660		-1540		-1570		-6950

9.2 Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia

Kunnallisena liikelaitoksena toimiva Otavia tarjoaa internaatti- ja verkko-oppimiseen liittyviä palveluita vapaan sivistystyön ja yleissivistävän koulutuksen toimijoille alueellisesti, valtakunnallisesti ja globaalisti. Liikelaitoksen tarkoituksena on tarjota koulutuspalveluita, joiden järjestäminen edellyttää myös yli kuntarajojen ulottuvaa toimintaa.

Palvelusuunnitelma

Strategisina tavoitteina on Otavian aseman vahvistaminen yleissivistävän verkko-oppimisen valtakunnallisena palvelun tuottajana ja kehittäjänä sekä osaltaan tukea kaupungin strategiaa nuorten hyvinvoinnin ja osallisuuden parantamisessa erityisesti koulutuksen ulkopuolelle jääneiden nuorten aseman osalta. Toimia elinkeinojen hyvinvoinnin näkökulmasta koulutuksellisesti työvoiman osaamisen parantamiseksi. Edistää kansalaisyhteiskunnan osallisuutta kehittämällä vapaan sivistystyön palvelujen kohdentuvuutta. Kehittää uusia koulutustuotteita sekä palveluntuotantomalleja.

Alueellisesti ja valtakunnallisesti kehitetään pilotoivia internet- ja internaattipalveluja oppilaitosten käyttöön. Yhteistyötä verkko-oppimisen kehittämisessä pyritään laajentamaan myös muiden lukiokoulutusta järjestävien suuntaan. Tavoitteena on luoda perusteita valtakunnalliselle lukiokoulutustoiminnalle. Verkko-oppimisen vaikuttavuuden ja oppimista uudistavien mallien kehittämistä viedään eteenpäin yhteistyössä valtakunnallisesti eri toimijoiden kanssa. Opiskeluhyvinvointiin liittyvää kehittämistyötä tehdään seudullisesti ja valtakunnallisesti mm. Opinvoimala-hankkeen avulla.

Toimenpiteet palvelutuotannon kehittämiseksi

Aktiivisesti rakennetaan yhteistyömahdollisuuksia kunta-, maakunta- ja valtakunnan tason toimijoihin, yksilöihin ja instituutioihin. Luodaan konkreettisia yhteistyömahdollisuuksia valtakunnallisesti eri alojen toimijoiden kanssa uudenlaisten yleissivistävien koulutuspalvelujen tuottamiseksi. Kartoitetaan mahdollisuuksia uudenlaisten palvelutuotantomallien luomiseksi mm. selvittämällä yritystoimintaan pohjautuvia vaihtoehtoja kunnallisen palvelutuotannon rinnalle.

STRATEGIAKORTIT

Kestävästi kehittyvä ja älykkäästi uudistuva Mikkeli

Ennakoidaan ja reagoidaan väestöön, elinkeinorakenteeseen, kansainvälisyyteen, digitalisaatioon ja kestäväan kehitykseen liittyviin toimintaympäristön muutoksiin.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ekososiaalisen sivistykseen liittyvien opintojen suorittaminen lukiokoulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä	Tuetaan ja vahvistetaan koulutuksen avulla ekososiaalisen sivistykseen liittyvää osaamista osana toimintaympäristön muutosta (Sytyke-ryhmä)	Keskimäärin yksi osallistava opiskelijatapahuma kuukaudessa
Aikuisten maahanmuuttajien perustaitojen kehittäminen. Tuetaan edellytyksiä suomalaiseen yhteiskuntaan sopeutumiseen. Tuotetaan edellytykset aikuisten maahanmuuttajien perusopetuksen tutkinnon suorittamiseen ja jatko-opintovalmiuksiin.	Tuottaa jatko-opintokelpoisia henkilöitä ja parantaa työelämävalmiuksia. (Seutukampus)	Päättövaiheen suorittaneiden määrä M/N.
Aikuislukion kevytopintojaksojen kehittäminen kokeilukulttuuriin perustuen. Tuloksien skaalaaminen perusopetuksen ja vapaan sivistystyön koulutuksiin.	Kehitetään Otavan kampuksella tulevaisuuden oppimiskäytäntöjen ketterän kokeilukulttuurin toimintamallia (Seutukampus ja Sytyke-ryhmä)	Tehtyjen pedagogisten menetelmien ja teknologioiden kokeilujen määrä ja niistä raportointi
Digitaalisen automatisoinnin ja verkkoitsepalvelun kehittäminen osana asiakaspalvelua ja hallintoprosesseja, kuten chattibotit ja Opinvoimala.fi.	Lisätään sellaisia verkkoitsepalvelu-ratkaisuja palvelupolkujen alkupäässä (kuten opiskelijaksi hakeutuminen ja itsearviointi), joissa asiakas kokee palvelun parantuvan (24/7) ja rutiinityö vähenee. (Koko organisaatio)	WWW-palveluiden kävijämäärät.
Päästövähennyslaskelma. Toteutetaan Arene.fi:n mukainen organisaation päästövähennys- so. hiilijalanjälki-laskelma. Laskelman avulla tunnistetaan keskeisiä vähennyskohteita koko organisaation tasolla. Kohteet priorisoidaan vuosille 2023-2027 osana kestäväan tulevaisuuden strategiaa.	Vuosittainen ja asteittainen organisaation hiilijalanjäljen vähentäminen. (Keke-ryhmä)	Päästövähennyslaskelman vuosittainen tulos verrattuna edelliseen vuoteen.
Kestäväan tulevaisuuden strategia vuosille 2023-2027. Luodaan organisaation läpileikkaava toimenpide-strategia kestäväan kehityksen ja hiilineutraaliuden edistämiseksi.	Organisaation kokonaishiilijalanjäljen pieneminen sekä kestäväan tulevaisuuden ajattelun arkitaminen osana opetusta sekä organisaatiossa. (Koko organisaatio)	Strategia luotiin/Ei luotu.
Tehdään näkyväksi organisaation kestäväan tulevaisuuden toimenpiteet sekä organisaation sisällä että ulkoisessa markkinointiviestinnässä.	Kestäväan tulevaisuuden ajattelun juurruttaminen ja siivittäminen organisaation sisällä sekä mielikuvana organisaatiosta (Sytyke-ryhmä ja hankkeet)	Kestäväan tulevaisuuden www-artikkeli, podcast, webinaari tai muu tapahtuma noin kerran kuukaudessa.

Huomioidaan Mikkelin hiilineutraalisuustavoite kestävässä rakentamis-, maankäyttö-, liikenne- ja energiaratkaisuissa.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
OKKA-Säätiön kestäväan kehityksen sertifikaatin uusiminen vuonna 2023	Kestäväan kehityksen edistäminen koko organisaatiossa (Keke-ryhmä)	Toteutui/ Ei toteutunut

Hyödynnetään digitaalisuuden mahdollisuudet täysimääräisenä kaupungin palvelujen kehittämisessä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Oppimisympäristö Muikun hyödyntäminen osana kaupungin tarjoamaa lähiopetuksena toteutettua perusopetusta ja lukiokoulutusta	Kaupungin lähiopetuksena toteutettavien koulutusten opiskelijoille tarjotaan mahdollisuutta yksilöllisiin koulutuspolkuihin Muikun kautta tuotetuilla palveluilla. (Nettikoulutus)	Kaupungin oppilaitoksissa suoritettujen opintojaksojen lukumäärä.
Haetaan Opinvoimala.fi kaltaiseen verkkoympäristöön pohjautuvaa hanketta tunnistamaan hyvinvointiin liittyviä esteitä maaseudulla, lähipalvelujen ulkopuolella, jne.	Mahdollistetaan esim. oppimisen esteisiin, mielenterveysongelmiin, jne. liittyvien ongelmien tunnistamista anonyymisti verkkopalvelun avulla ei-koulutuksessa oleville. (Suunta-tiimi)	Hanke saatiin/Ei saatu

Osaamisen ja yrittäjyyden Mikkeli

Edistetään alueen yrittäjyyttä, työllisyyttä, olemassa olevien työpaikkojen säilyttämistä sekä uusien työpaikkojen syntymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Osallistutaan Savostamo.fi konsortioon Etelä-Savon opiskelu- ja työpaikkojen markkinoimiseksi.	Opiskelu- ja työmahdollisuuksien näkyvyyden parantaminen Etelä-Savoon ja Etelä-Savon sisällä. (Savostamo.fi viestintätiimin Otavian edustaja)	Savostamo.fi:n kävijämäärä.

Panostetaan osaavan työvoiman saamiseen ja osaajien houkutteluun.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kehitetään verkko-oppimisympäristöä tukemaan työllisyyden kuntakokeilun kuuluvien työttömien osaamisen kehittämistä.	Monipaikkaisen, saatavuudeltaan ja saavutettavuudeltaan paremmat hlökohtaiset mahdollisuudet tarjoava oppimislusta työttömien työnhakijoiden yksilöllistä lähtökohdista tapahtuvaa koulutusta varten. (Otavian hallinto)	Tehtiin/ei tehty

Vahvistetaan yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulutoimijoiden välistä ja niiden kanssa tehtävää yhteistyötä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Ekoavistuksia podcast-sarja, jossa julkaistaan kestävän tulevaisuuden aihepiirejä käsitteleviä jaksoja. Podcastin tuotannossa keskeisenä kohderyhmänä ovat opiskelijat ja heidän rinnallaan opetushenkilöstö. https://www.spreaker.com/show/ekoavistuksia	Tukea opinto-ohjauksen opetussuunnitelmissa ilmaistuja tavoitteita yrittäjyysosaamisen sekä korkeakoulu-yhteistyön toteuttamisesta. (Ketukopteri-hanke, Keke-ryhmä, haussa oleva Jälkiä arjessa -hanke)	Julkaistut podcast-jakso, joissa haastatellaan yritysten, oppilaitosten korkeakoulutoimijoiden edustajia.
Tulevaisuudentutkimuksen Delfoi-menetelmäkoulutus ja sen ympärille rakentuva verkostotyö.	Lisätään Delfoi-menetelmäosaamista kansallisella tasolla, joka osaltaan tukee tulevaisuudentutkimuksen verkostojen rakentumista. (Vapaa ja Suunta)	Koulutukseen osallistuvien ja Delfoi-aktiviteettien määrä.

Mahdollistavat elinympäristöt ja hyvinvointia edistävä toiminta ja palvelut

Alueen hyvinvointi perustuu asukkaiden, yhteisöjen, yritysten, hyvinvointialueen ja kaupungin yhteistyölle sekä vahvaan paikallisuuteen.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kansalaislähtöisten kurssien järjestäminen. Järjestetään kansanopistotoimintana kursseja, jotka edistävät asukkaiden hyvinvointia ja tukevat paikallisuutta.	Esim. luontovalokuvauksen ja luontoon liittyvien kurssien järjestäminen yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. (Vapaa sivistystyö)	Opintoviikkojen määrä.

Taataan kaupunkilaisille saavutettava palvelurakenne ja -tarjonta sekä edistetään esteettömän ja turvallisen arkiympäristön rakentumista.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Kehitetään verkkoalustaa vapaan sivistystyön opintojen suorittamiselle Etelä-Savossa joustavasti ja organisaatioarajat ylittäen.	Saavutettavan ja saatavan vapaan sivistystyön koulutuspalvelun verkkoalustan kehittäminen on käynnistynyt yhteistyössä Etelä-Savon kuntien kanssa. (Otavian hallinto/Vapaa-tiimi)	Tehtiin/Ei tehty.

Kehitetään kestävästi monimuotoista, virikkeellistä luonto- ja lähiympäristöä ja hyödynnetään niiden sekä maaseutualueiden hyvinvointivaikutukset.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Tiivistetään kampuksen ja Otavan kylän yhteistyötä.	Tavoitteena on erilaisten Otavan kylän koulutustoimijoiden, yhdistysten ja yritysten vuorovaikutuksen lisääminen tapahtumien ja laajemman yhteistyön avulla. Kestävä ja kohtaava Otava -tapahtuman järjestäminen, sekä muu yhteistyö Otavan kyläyhteisön toimijoiden kanssa. (Seutukampus)	Tapahtumien lukumäärä

Yhteisöllisyys ja osallisuus

Edistetään ryhmiin ja yhteisöihin kiinnittymistä.		
Toimenpide ja toiminnan kuvaus	Tavoite ja vastuu	Mittari
Equal-game hanke	Aikuisten perusopetuksessa opiskelevia maa-hanmuuttajanuoria kiinnitetään yhteisöihin jalkapalloharrastuksen avulla yhteistyössä MiPK:n kanssa. (Seutukampus)	Tilaisuuksien lukumäärä

Valtuustoon nähden sitovat tavoitteet

Sitova tavoite	Mittari
Liikelijäämä	43 500 euroa

Toiminnan tunnusluvut

	TP2021	TA2022	TA2023	TS2024	TS2025	TS2026
Lukion opiskelijamäärä	947	920	950	950	950	950
Peruskoulun opiskelijamäärä	285	210	250	250	250	250
Vapaan sivistystyön opiskelijaviikot	1587,8	1410	1460	1460	1460	1460

Investoinnit

OTAVIA	TA2023 menot	tulot	TS2024 menot	tulot	TS2025 menot	tulot	TS2026 menot	tulot	2023 - 2026 YHTEENSÄ
MENOT									
<i>Kalusto</i>	-15		-25		-25		-25		-90
NETTO	-15		-25		-25		-25		-90

TULOSLASKELMA

	TP 2021	TA 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
Liikevaihto	428 358	419 600	312 500	340 000	375 000	430 000
Liiketoiminnan muut tuotot	628 590	413 600	379 500	450 000	450 000	460 000
Tuet ja avustukset kunnalta *	5 565 832	5 097 900	5 666 800	5 730 000	5 800 000	5 800 000
Materiaalit ja palvelut						
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	- 188 289	-154 600	-107 500	-100 000	-100 000	-105 000
Palvelujen ostot	- 606 204	-678 400	-872 900	-870 000	-880 000	-890 000
Henkilöstökulut						
Palkat ja palkkiot	- 3 968 481	-3 876 400	-4 108 200	-4 149 200	-4 198 900	-4 253 000
Henkilösivukulut	- 817 702	-824 100	-849 900	-884 500	-895 100	-906 600
Poistot ja arvonalentumiset	- 8 880	-7 000	-4 000	-7 000	-6 000	-5 000
Liiketoiminnan muut kulut	- 424 720	-374 600	-372 800	-370 000	-370 000	-370 000
Liikelylijäämä (-alijäämä)	608 504	16 000	43 500	139 300	175 000	160 400
Rahoitustuotot ja -kulut						
Muut rahoitustuotot	744					
Muut rahoituskulut	- 27					
Kunnalle maksetut korkokulut			-28 500	-127 000	-170 900	-153 200
Ylijäämä (alijäämä) ennen varauksia	609 220	16 000	15 000	12 300	4 100	7 200
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	609 220	16 000	15 000	12 300	4 100	7 200

* Tuet ja avustukset kunnalta ovat Otavian saamat valtionosuudet

RAHOITUSLASKELMA

	TP2021	TA2022	TA2023	TS2024	TS2025	TS2026
Toiminnan rahavirta						
Liikelylijäämä (-alijäämä)	608 504	16 000	43 500	139 300	175 000	160 400
Poistot ja arvonalentumiset	8 880	7 000	4 000	7 000	6 000	5 000
Rahoitustuotot ja -kulut	716	0	-28 500	-127 000	-170 900	-153 200
Investointien rahavirta						
Investointimenot	0	-15 000	-15 000	- 15 000	0	0
Toiminnan ja investointien rahavirta	618 100	8 000	4 000	4 300	10 100	12 200
Vaikutus maksuvalmiuteen		8 000	4 000	4 300	10 100	12 200

valtuustoon nähden sitovat erät

Tuloslaskelmaosa

- tuloslaskelma analysoituna
- tuloslaskelma ja tunnusluvut
- eritelty tuloslaskelma liikelaitokset

10 Tuloslaskelma

Taloustarvion tuloslaskelmaosassa osoitetaan, kuinka kunnan tulo-rahoitus riittää palvelutoiminnan menoihin, korkoihin ja muihin rahoitusmenoihin sekä suunnitelman mukaisiin poistoihin. Tuloslaskelmassa lasketaan yhteen taloustarvion käyttötalouden toimintatulot ja -menot. Tuloslaskelmassa toimintakate kertoo, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Vuosikate ilmoittaa paljonko tulo-rahoituksesta jää investointien, lainanlyhennysten ja muiden pitkävaikutteisten menojen kattamiseen. Tilikauden tulos kertoo tilikauden tulojen ja menojen erotuksen. Tämän jälkeen esitetään tuloslaskelmassa poistoeron, varaus-ten ja rahastojen muutos. Näiden jälkeen tuloslaskelma päättyy tilikauden yli- tai alijäämään, joka lisää tai vähentää kunnan omaa pääomaa.

Kirjanpitolain mukaan tilinpäätöksen tulee antaa oikeat ja riittävät tiedot kirjanpitovelvollisen tuloksesta ja taloudellisesta asemasta. Jos käyttöomaisuushyödykkeeseen liittyvät tulonodotukset muuttuvat olennaisesti, on kuntien alaskirjattava tasearvot ja varattava purkamiskulut kiinteistöistä, joista ollaan luopumassa, kiinteistö on päätetty purettavaksi tai joilla ei ole enää taloudellista tuottoarvoa. Jos kiinteistön käyttöaika on tiedossa, on kiinteistön tasearvo poistettava sen käyttöaikana; esim. jos kiinteistön käyttöaika on kolme vuotta, tulee kiinteistön jäljellä oleva tasearvo poistaa kolmen vuoden aikana. Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue määrittelee kiinteistöjen käytettävyyttä, jonka mukaisesti käytöstä poistuviin kiinteistöihin varaudutaan taloustarviossa.

Vuoden 2023 taloustarvio on ensimmäinen sote-uudistuksen jälkeiselle ajalle laadittava taloustarvio. Tuloslaskelman kannalta tämä tarkoittaa niin sote-kuntayhtymä Essoten kuntalaskutusten poistumista toimintakuluista kuin koko Etelä-Savon Pelastuslaitoksen kaikkien erien poistumista kaupungin taloudesta.

Toimintatuotot

Vuoden 2023 taloustarviossa toimintatuotot ovat noin 92,6 miljoonaa euroa. Toimintatuotot sisältävät myös sisäisten palveluiden myynnin kaupungin sisällä toimialojen välillä sekä ulkoiset ja sisäiset kiinteistöjen vuokratuotot. Sisäisten erien osuus toimintatuotoista on noin 41 miljoonaa euroa. Toimintatuotot sisältävät miljoona euroa budjetoituja myyntivoittoja. Lautakuntien hyväksymiä taksoja tarkastetaan seuraavien hinnoitteluiden yhteydessä. Hinnoittelussa huomioidaan lakisääteisten toimintojen taksamääräykset. Toimintatuottojen laskuun aiemmista vuosista vaikuttaa erityisesti sote-uudistuksen myötä tapahtuva Etelä-Savon Pelastuslaitoksen irtautuminen kaupunkiorganisaatiosta; sen toimintatuotot vuoden 2022 taloustarviossa olivat 17,6 miljoonaa euroa.

Valmistus omaan käyttöön on noin 0,9 miljoonaa euroa.

Toimintakulut

Vuoden 2023 toimintakulut ovat noin 222,3 miljoonaa euroa. Toimintakulut sisältävät myös sisäisten palveluiden ostot kaupungin sisällä toimialojen välillä sekä sisäiset vuokratulot. Sisäisten erien osuus toimintakuluista on toimintatuottojen sisäisiä eriä vastaavasti noin 41 miljoonaa euroa, eli määrärahojen sisältämät sisäiset erät eivät vaikuta toimintakatteeseen niiden loppusumman ollessa 0.

Vuoden 2022 taloustarvioon verrattuna toimintakuluista poistuvat palvelujen ostoissa näkyvät Essoten kuntalaskutus (226,7 miljoonaa euroa) ja Etelä-Savon Pelastuslaitoksen kaikki toimintakulut (17,3 miljoonaa euroa).

Tuloslaskelmassa on huomioitu linjatut talouden sopeuttamistoimenpiteet sekä taloustarviovuodelle 2023 että taloussuunnitelma- vuosille 2024–2026.

Toimintakate

Toimintakate on toimintatuottojen ja toimintakulujen erotus, joka osoittaa, kuinka paljon käyttötalouden kuluista jää katettavaksi verotuloilla ja valtionosuuksilla. Vuoden 2023 taloustarvion toimintatulojen ja -menojen erotuksena muodostuva toimintakate on noin -128,7 miljoonaa euroa. Sote-uudistuksen johdosta myös toimintakatteen muutos on huomattavan suuri; vuoden 2021 tilinpäätöksessä toimintakate oli -350,1 miljoonaa euroa ja vuoden 2022 alkuperäisessä taloustarviossa -354,4 miljoonaa euroa. Jäljelle jäävän toimintakatteen suuruus on siis vain reilu kolmasosa aiempien vuosien tasosta.

Rahoitustuotot ja -kulut

Korkotuotot ja muut rahoitustuotot

Kaupungin korkotuotot ovat pääosin konsernin sisäisiä korkotuloja. Kaupunki on varautunut 23 miljoonalla eurolla konsernilainojen antamiseen vuoden 2023 aikana, minkä myötä korkotuotot voivat kasvaa suunnitelmakaudella. Korkotuotot on budjetoitu varovaisuuden periaatetta noudattaen. Kaupungin muut rahoitustuotot koostuvat lähinnä yhtiöiden osinkotuotoista sekä Vesiliikelaitoksen 0,5 miljoonan euron pääomakorvauksesta.

Kaupunginvaltuusto on linjannut 17.10.2022 § 136 alijäämien kattamisesta ensisijaisesti Etelä-Savon Energia Oy:n tuloutuksilla (kts. tarkemmin taloustarviokirjan kohta 4.4). Tuloslaskelman muihin rahoitustuottoihin on budjetoitu yhtiön ns. normaalit osingot, 3,6 miljoonaa euroa. Loput arvioidusta 41 miljoonan euron kokonaistuloutustavoitteesta eli 37,4 miljoonaa euroa on esitetty tuloslaskelmassa satunnaisena tuottona.

Korkokulut

Suunnitelmakauden korkokulujen arviointi on yleisen taloudellisen kehityksen epävarmuudesta johtuen lähinnä viitteellistä. Euribor-koroilla on vaikutusta erityisesti talousarviolainojen ja korkosuojausinstrumenttien kustannuksissa. Koronaepidemian hellitettyä ja Venäjän Ukrainaan aloittaman hyökkäyssodan johdosta korkotasot ovat nousseet selvästi aiemmasta, ja korkokustannukset nousevat selvästi aiempiin vuosiin verrattuna etenkin talousarviovuonna 2023. Korkokulujen ennustamisessa on hyödynnetty Kuntarahoituksen Apollo-lainasalkkuohjelman työkaluja. Pidemmällä aikavälillä on syytä huomata, että velkamäärän voimakas kasvu johtaa väistämättä myös korkokustannusten nousuun ja kasvattaa suojauksista huolimatta myös korkoriskin määrää.

Muut rahoituskulut

Muihin rahoituskuluihin sisältyvät muun muassa verotilityskorot, viivästyskorot sekä takaus- ja luottoprovisiot. Muita rahoituskuluja ovat lisäksi esimerkiksi kurssitappiot, lainasaamisten ja muiden rahoituserien erilaiset arvonalentumiset sekä muut koron lisäksi rahoituslainoista aiheutuvat kulut. Mikkelin Vesiliikelaitoksen peruspääomakorvaus näkyy tässä erässä Vesiliikelaitoksen budjettiin kirjattuna kuluna ja vastaavasti peruskaupungin osalta tulona muissa rahoitustuotoissa. Kaupungin toiselle liikelaitokselle Otavialle ei ole sovittu peruspääomakorvauksia.

Vuosikate

Toimintakatteen jälkeen tuloslaskelmassa esitetään verotulot, valtionosuudet sekä rahoitustulot ja -menot. Verotulojen ja valtionosuuksien budjetointiperusteita on avattu talousarviokirjan kohdassa 4.2. Näiden erien jälkeen muodostuva vuosikate on talousarviovuonna 20,5 miljoonaa euroa.

Poistot, satunnaiset erät ja tilikauden tulos

Poistojen määräksi arvioidaan nykyisen käyttöomaisuuden poistoennustelaskennan sekä investointiohjelman aktivoitavista hankkeista muodostuvaksi arvioitujen uusien poistojen perusteella 22,5 miljoonaa euroon. Näin ollen 20,5 miljoonan euron vuosikate ei kata käyttöomaisuuden suunnitelman mukaisia poistoja.

Poistojen jälkeen tuloslaskelmassa esitetään satunnaiset erät. Satunnaisena tulona tuloslaskelmaan on kirjattu kaupunginvaltuuston 17.10.2022 § 136 mukaisesti Etelä-Savon Energia Oy:ltä tavoiteltava 37,4 miljoonan euron lisätuloutus muihin rahoitustuottoihin sisältyvän yhtiön ns. tavanomaisen osingon (3,6 milj. e) lisäksi (kts. tarkemmin talousarviokirjan kohta 4.4). Tilikauden tulokseksi muodostuu 35,4 miljoonaa euroa. Tilikauden tuloksen jälkeen esitetään kirjanpidolliset tuloksenkäsittelyerät sekä tilikauden yli- ja alijäämä. Tilikaudelta 2023 muodostuu noin 35,6 miljoonaa euroa ylijäämää. Tuloslaskelman laatimisesta annetun yleisohjeen mukaan kunnassa satunnaisiksi tuotoiksi ja kuluiksi katsotaan sellaiset tulot ja menot, jotka perustuvat kunnan tavanomaisesta toiminnasta poikkeaviin, kertaluonteisiin ja olennaisiin tapahtumiin.

Tilikaudella Etelä-Savon Energia Oy:lta tavoiteltavan 37,4 miljoonan euron lisätuloutuksen myötä 35,6 miljoonaa euroa ylijäämäiseksi muotoutuva tilikauden tulos ei talousarvion laatimishetken ennusteiden perusteella riitä kattamaan kumulatiivisia alijäämiä vuoden 2023 tilinpäätöksessä. Mikäli vuosi 2022 toteutuu talousarvion laatimishetkellä päivitetyn ennusteen mukaisena ja vuosi 2023 talousarvion mukaisena, jää vuoden 2023 tilinpäätöksessä taseeseen kumulatiivista alijäämää noin 6,8 miljoonaa euroa. Kun vuoden 2022 tilinpäätös on valmistunut ja Etelä-Savon Energia Oy:n tuloutusmahdollisuuksien määrä tarkentunut, on kaupungin ryhdyttävä tarvittaessa pikaisesti toimenpiteisiin vielä jäljelle jäävän alijäämän kattamiseksi. Valtuuston 17.10.2022 § 136 päätöksen mukaisesti myös Etelä-Savon Energia Oy:n vähemmistöosuuden mahdollisen myynnin valmistelu käynnistyy syksyn 2022 aikana siltä varalta, että Etelä-Savon Energia Oy:n lisätulotukset osoittautuvat riittämättömiksi alijäämien kattamiseen.

Erityishuomiot taloussuunnitelmavuosille 2024–2026

Talousarvion laatimishetkellä suunnitelmavuodet 2024–2026 näyttäytyvät voimakkaasti alijäämäisinä. Näin ollen kumulatiivisen alijäämän kertyminen kaupungin taseeseen jatkuu. Kokonaisuutena vuosien 2023–2026 taloussuunnitelma ei täytä kuntalain 110 §:n vaatimusta tasapainoisesta tai ylijäämäisestä taloussuunnitelmasta. Taloustilanne vaatii merkittäviä korjaustoimia.

Suunnitelmavuosien näkymän osalta on syytä huomata, että talouskehityksen arviointi on vielä talousarvion laatimishetkellä poikkeuksellisen haastavaa sote-uudistuksesta aiheutuvan epävarmuuden vuoksi. **Kaikki sote-uudistukseen liittyvät laskelmat ovat vielä alustavia, joten tarkkaa tietoa kunnille jäävien valtionosuuksien määristä ei ole vielä talousarvion laatimishetkellä käytettävissä.** Talousarviokirjan kohdassa 4.2 on selostettu tarkemmin sote-uudistuksen vaikutuksia kuntien vero- ja valtionosuustuloihin. Suurin epävarmuus liittyy tällä hetkellä Mikkelin tuleviin valtionosuuksiin, sillä vuoden 2022 aikana tapahtuvat sote-kustannusten talousarviolylytykset johtavat siirtolaskennan toimintalogiikan vuoksi lisäleikkauksiin tulevista valtionosuuksista. Tiedossa on, että Essoten kuntalaskutus ja velvollisuus kattaa Essotelte tilikaudelta 2022 muodostuva alijäämä johtavat merkittäviin talousarviolylytyksiin. Talousarvion laatimishetken ylitysennuste on yli 28 miljoonaa euroa. Ennuste on huomioitu Mikkelin vuosien 2024–2026 valtionosuuksien määrän arvioinnissa.

Laskelmapäivityksissä kuntakohtaiset muutokset voivat olla helposti miljoonien eurojen suuruisia, etenkin jos sote-kustannuslylytykset talousarvioon verrattuna ovat suuria. Tilanne on lopullisten siirtolaskelmien valmistumiseen asti hyvin epäselvä kaikkien kuntien kohdalla. Verotulojen osalta päätökset valtiolle siirtyvistä tuloista ovat sen sijaan jo tehty, joten epävarmuus liittyy tässä vaiheessa pääasiassa jäljelle jäävän valtionosuuden määrään. Vuoden 2023 valtionosuudet maksetaan loppuvuodesta 2022 vahvistettavien laskevien mukaisesti. Mikäli lopulliset siirtolaskelmat osoittavat, että vuonna 2023 on yksittäiselle kunnalle maksettu valtionosuuksia liikaa tai liian vähän, tehdään niistä oikaisu tasaerinä vuosien 2024 ja 2025 valtionosuuksiin. Myös tämä on huomioitu suunnitelma-
vuosien valtionosuuksien määrässä.

Tuloslaskelma ja taloussuunnitelma 2023–2026

Laskelma sisältää sisäiset erät.

Talous	Mikkeli TP 2021	Mikkeli TA 2022	Ennuste 2022	TA 2023	TS 2024 *	TS 2025 *	TS 2026 *
Toimintatuotot							
Myyntituotot	52 758 449	60 391 200	59 854 100	40 168 700	40 570 387	40 976 091	41 385 852
Maksutuotot	4 788 370	5 394 700	5 405 700	5 148 000	5 199 480	5 251 475	5 303 990
Tuet ja avustukset	19 060 871	10 496 300	25 959 815	11 254 600	11 367 146	11 480 817	11 595 626
Muut toimintatuotot	37 193 503	37 775 800	37 689 560	36 051 700	36 484 320	36 849 164	37 217 655
Toimintatuotot yhteensä	113 801 194	114 058 000	128 909 175	92 623 000	93 621 333	94 557 547	95 503 122
Valmistus omaan käyttöön	646 939	774 900	794 980	914 100	750 000	750 000	750 000
Toimintakulut							
Henkilöstökulut	-99 804 400	-108 415 900	-105 000 000	-93 560 900	-94 387 044	-95 644 692	-96 774 647
Palkat ja palkkiot	-77 562 860	-83 844 100	-81 170 063	-74 609 500	-75 268 303	-76 271 206	-77 186 460
Henkilöstösivukulut							
Eläkekulut	-19 225 474	-21 340 600	-20 701 343	-16 061 100	-16 202 920	-16 418 813	-16 615 839
Muut henkilöstösivukulut	-3 016 066	-3 231 200	-3 128 594	-2 890 300	-2 915 821	-2 954 673	-2 972 348
Palvelujen ostot	-300 821 749	-297 223 900	-327 044 093	-62 614 500	-64 492 935	-65 460 329	-66 769 536
Aineet , tarvikkeet ja tavarat	-15 024 119	-16 193 400	-16 550 000	-21 214 200	-19 850 626	-20 148 385	-20 551 353
Avustukset, josta	-16 028 332	-14 250 900	-14 748 400	-13 912 800	-13 982 364	-14 052 276	-14 122 537
Toiminta-avustus liikelaitokselle	-5 565 832	-5 097 900	-5 097 900	-5 666 800	-5 730 000	-5 800 000	-5 800 000
Muut toimintakulut	-32 917 928	-33 156 300	-33 029 000	-30 953 600	-30 684 890	-31 145 163	-31 090 560
Toimintakulut yhteensä	-464 596 528	-469 240 400	-496 371 493	-222 256 000	-223 397 859	-226 450 846	-229 308 633
Toimintakate	-350 148 395	-354 407 500	-366 667 338	-128 718 900	-129 026 526	-131 143 299	-133 055 511
Verotulot	237 121 659	236 313 600	244 506 000	137 256 000	131 010 000	133 261 000	134 594 000
Valtionosuudet	127 868 986	133 203 800	134 124 649	11 162 100	2 000 000	3 700 000	10 700 000
Rahoitustuotot ja kulut							
Korkotuotot	1 276 264	1 350 000	1 250 000	1 600 000	1 350 000	1 350 000	1 350 000
Muut rahoitustuotot	5 481 352	6 000 000	6 000 000	6 250 000	5 500 000	5 000 000	5 000 000
<i>Korvaus peruspääomasta liikel.</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>
Korkokulut	-3 280 909	-3 000 000	-3 000 000	-6 250 000	-5 800 000	-5 500 000	-5 500 000
Muut rahoituskulut	-582 754	-800 000	-700 000	-800 000	-750 000	-750 000	-750 000
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	2 893 952	3 550 000	3 550 000	800 000	300 000	100 000	100 000
Vuosikate	17 736 203	18 659 900	15 513 311	20 499 200	4 283 474	5 917 701	12 338 489
Poistot ja arvonalentumiset							
Suunnitelman mukaiset poistot	-20 561 320	-23 500 000	-24 500 000	-22 500 000	-22 500 000	-21 000 000	-20 500 000
Arvonalentumiset	-1 102 732						
Satunnaiset erät				37 400 000			
Satunnaiset tuotot*				37 400 000			
Satunnaiset kulut							
Tilikauden tulos	-3 927 849	-4 840 100	-8 986 689	35 399 200	-18 216 526	-15 082 299	-8 161 511
Poistoeron lisäys/ vähennys	-2 615 491	160 000	160 000	160 000	160 000	160 000	160 000
Varausten lisäys/ vähennys	2 698 850						
Tilikauden yli-/ alijäämä	-3 844 491	-4 680 100	-8 826 689	35 559 200	-18 056 526	-14 922 299	-8 001 511
TUNNUSLUVUT							
Kertyneet(yli-)/ alijäämät ta-seessa	-33 549 454	-38 229 554	-42 376 143	-6 816 943	-24 873 469	-39 795 768	-47 797 279
Ali-/ylijäämät/ asukas	-644	-733	-813	-131	-477	-764	-917
Toimintatuotot/ -kulut %	24 %	24 %	26 %	42 %	42 %	42 %	42 %
Vuosikate/ poistot %	86 %	79 %	63 %	91 %	19 %	28 %	60 %
Vuosikate €/ asukas	340	358	298	393	82	114	237

Mikkelin asukasluvu 31.12.2021

52 121

Sitovuustaso valtuustoon

* Satunnaisiksi tuotoksi kirjattu ESE:n lisätuloutustavoite (KV 17.10.2022 § 136). Yhtiön ns. normaali osinko 3,6 m€ sisältyy muihin rahoitustuottoihin.

Tuloslaskelma (liikelaitokset eriteltyinä)

Laskelma sisältää sisäiset erät.

	Koko kaupunki TA 2023	Kaupunki	Mikkelin Vesiliike- laitos	Otavia liikelaitos
Toimintatuotot				
Myyntituotot	40 168 700	26 861 800	12 923 000	383 900
Maksutuotot	5 148 000	5 148 000		
Tuet ja avustukset	11 254 600	5 208 300		6 046 300
Muut toimintatuotot	36 051 700	36 033 600		18 100
Toimintatuotot yhteensä	92 623 000	73 251 700	12 923 000	6 448 300
Valmistus omaan käyttöön	914 100	874 100	40 000	
Toimintakulut				
Henkilöstökulut	-93 560 900	-87 138 700	-1 275 300	-5 146 900
Palkat ja palkkiot	-74 609 500	-69 291 000	-1 053 800	-4 264 700
Henkilöstösivukulut				
Eläkekulut	-16 061 100	-15 158 800	-180 500	-721 800
Muut henkilöstösivukulut	-2 890 300	-2 688 900	-41 000	-160 400
Palvelujen ostot	-62 614 500	-58 211 900	-3 712 900	-689 700
Aineet , tarvikkeet ja tavarat	-21 214 200	-17 623 600	-3 407 600	-183 000
Avustukset	-13 912 800	-13 907 700	-5 100	
Muut toimintakulut	-30 953 600	-29 988 800	-583 600	-381 200
Toimintakulut yhteensä	-222 256 000	-206 870 700	-8 984 500	-6 400 800
Toimintakate	-128 718 900	-132 744 900	3 978 500	47 500
Verotulot	137 256 000	137 256 000		
Valtionosuudet	11 162 100	11 162 100		
Rahoitustuotot ja kulut				
Korkotuotot	1 600 000	1 600 000		
Muut rahoitustuotot	6 250 000	6 250 000		
<i>josta PO korv. Liikelaitokselta</i>	<i>500 000</i>	<i>500 000</i>		
Korkokulut	-6 250 000	-5 121 500	-1 100 000	-28 500
Muut rahoituskulut	-800 000	-285 000	-515 000	
Rahoitustuotot ja -kulut yht.	800 000	2 443 500	-1 615 000	
Vuosikate	20 499 200	18 116 700	2 363 500	19 000
Poistot ja arvonalentumiset				
Suunnitelman mukaiset poistot	-22 500 000	-16 926 000	-5 570 000	-4 000
Arvonalentumiset				
Satunnaiset erät				
Satunnaiset tuotot	37 400 000	37 400 000		
Satunnaiset kulut				
Tilikauden tulos	35 399 200	38 590 700	-3 206 500	15 000
Poistoeron lisäys/ vähennys	160 000		160 000	
Varausten lisäys/ vähennys				
Rahastojen lisäys/ vähennys				
Tilikauden yli-/ alijäämä	35 559 200	38 590 700	-3 046 500	15 000

Investointi- ja rahoitusosa

- rahoituslaskelma analysoituna
- rahoituslaskelma ja tunnusluvut
- eritelty rahoituslaskelma liikelaitokset ja taseyksikkö
- investoinnit perusteluineen

11 Rahoituslaskelma

Taloussarvion laskelmaosan rahoituslaskelmaan kootaan käyttötalous-, tuloslaskelma- ja investointiosan tulojen ja menojen aiheuttamat rahavirrat (toiminnan ja investointien rahavirta). Lisäksi rahoitusosaan merkitään kaupungin antolainauksen, lainakannan ja oman pääoman muutokset sekä muutokset muissa maksuvalmiuden erissä (rahoituksen rahavirta). Rahoituslaskelma on rahavirtalaskelman luonteinen ja sen lopussa esitetään toiminnan ja investointien sekä rahoituksen rahavirtojen kokonaisvaikutus kunnan rahavaroihin. Rahavarojen muutos kuvaa kunnan rahoitusarvopapereiden sekä rahojen ja pankkisaamisten muutosta vuoden aikana. Siihen sisältyy myös muista maksuvalmiuden muutoksista ne, jotka eivät ole tiedossa taloussarviota laadittaessa. Näitä ovat muun muassa lyhytaikaisten saamisten ja korottomien velkojen muutokset.

Taloussarvion 2023 rahoituslaskelma

Rahoituslaskelmassa varsinaisen toiminnan tuloista ja menoista kertyvä vuosikate on 20,5 miljoonaa euroa. Tuloslaskelmassa satunnaisena eränä esitetty satunnainen tuotto Etelä-Savon Energia Oy:n lisätuloutuksesta on 37,4 miljoonaa euroa. Toiminnan rahavirta yhteensä on 56,9 milj. euroa, kun vuosikatteesta on vähennetty 1,0 miljoonan euron tavoitellut omaisuuden myyntivoitot. Investoinneista aiheutuva rahoitustarve on noin 26 miljoonaa euroa, kun investointimenoista on vähennetty niihin saatavat rahoitusosuudet (0,5 milj. euroa) ja omaisuuden myyntitulot (2,1 milj. euroa). Satunnaisen erän eli Etelä-Savon Energia Oy:n lisätuloutuksen myötä toiminnan ja investointien rahavirta muodostuu 30,9 miljoonaa euroa positiiviseksi. Mikäli näille lisätuloutuksesta saataville varoille ei esitetä muuta käyttökohdetta, ne vähentävät kaupungin velkaantumista vuonna 2023.

Rahoituslaskelman TP 2021-sarakkeessa on rahoituksen rahavirrassa ja rahavarojen muutoksessa nähtävissä poikkeama aiempiin vuosiin, sillä rahavarojen muutos on yli +11,5 miljoonaa euroa, kun vuonna 2020 vastaava luku oli n. + 11 tuhatta euroa. Asiasta on raportoitu myös v. 2021 tilinpäätöksessä. Poikkeama johtuu kaupungin ylläpitämän konsernitilipalvelun saldosta; tilinpäätöshetkellä saldo on ollut +11,5 miljoonaa euroa, kun aiempina vuosina konsernitilin kokonaissumma on tyypillisesti ollut negatiivinen tai lähellä nollaa. Kaupungin, sen liikelaitosten ja taseyksikön omien varojen osuus konsernitilin tilinpäätöshetken saldosta on ollut noin 2 miljoonaa euroa, ja loput summasta on konsernitilijärjestelmään liittyneiden tytäryhtiöiden varoja. Kirjanpitolauslautakunnan kunnan ja kuntayhtymän taseen laatimisesta antamassa yleisohjeessa todetaan, että kunnan taseeseen merkitään kaikkien pankkitilien saldot, jotka ovat kunnan nimissä – mukaan lukien konsernitilin alatilien saldot. Konserniyhtiöiden konsernitilille tallettamien varat näkyvät kaupungin rahavaroissa nettosummastaan ja kirjanpidossa sekä rahoituslaskelman rahoituksen rahavirrassa etumerkkinsä mukaisesti joko saamisena tai velkana kaupungille. Konsernitilin korkoperusteet ja tililuotot on vahvistettu kaupunginvaltuustossa viimeksi 15.2.2021 § 23.

Lainakannan muutokset 2023

Rahoituslaskelman mukaan lainakanta kokonaisuutena kasvaa vuonna 2023 poikkeuksellisen vähän, vain 6 miljoonaa euroa. Lainakannan kasvua hillitsee tulos- ja rahoituslaskelmassa satunnaisena eränä esitetty Etelä-Savon Energia Oy:n lisätuloutus. Kaupunki ottaa uutta pitkäaikaista lainaa 20 miljoonaa euroa, kun pitkäaikaisten lainojen takaisinmaksu on lyhennysohjelmien mukaisesti noin 14 miljoonaa euroa. Lyhytaikaisten lainojen arvioidaan pysyvän aiemmalla tasollaan. Kaupungin lainamäärä koostuu 333,8 miljoonaa euroon, joka vastaa 6 405 euroa asukasta kohden. Lainamäärän kehityksestä raportoidaan kaupunginvaltuustolle annettavien talouden seurantaraporttien yhteydessä.

Taloussarvion mukaisen 333,8 miljoonan euron kokonaislainamäärän mahdolliselle ylitykselle on haettava kaupunginvaltuuston hyväksyntä. Lainamäärän ”tekniseen” poikkeamaan vaikuttaa myyntisaamisten, ostovelkojen ja kassavarojen tilanne tilinpäätöshetkellä. Taloussarvion mukaisen lainamäärän reaaliseen ylitykseen voi johtaa se, että tulo-rahoitus (vuosikate) ei toteudu taloussarvion tavoitteiden mukaisesti taikka nettoinvestoinnit ylittävät kokonaisuutena rahoituslaskelmassa arvioidun investointien rahavirran määrän. Lisäksi satunnaiset tulot ja menot voivat muuttaa rahoitustilannetta, samoin satunnaisena tulona esitetyn Etelä-Savon Energia Oy:n lisätuloutukselle mahdollisesti sovitava tilitysaikataulu, mikäli osa tilityksistä tapahtuisi vasta vuonna 2024. Lainamääräarvio lasketaan vuoden 2022 taloussarvion pohjautuen, joten myös syksyn 2022 taloussarvion merkittävästi huonompi tai parempi käyttötalouden toteuma ja/tai ennustettua suurempi investointien rahoitustarve vuonna 2022 voi johtaa vuoden 2023 lopullisen lainamäärän poikkeamiseen nyt laadittuun taloussarvioon nähden.

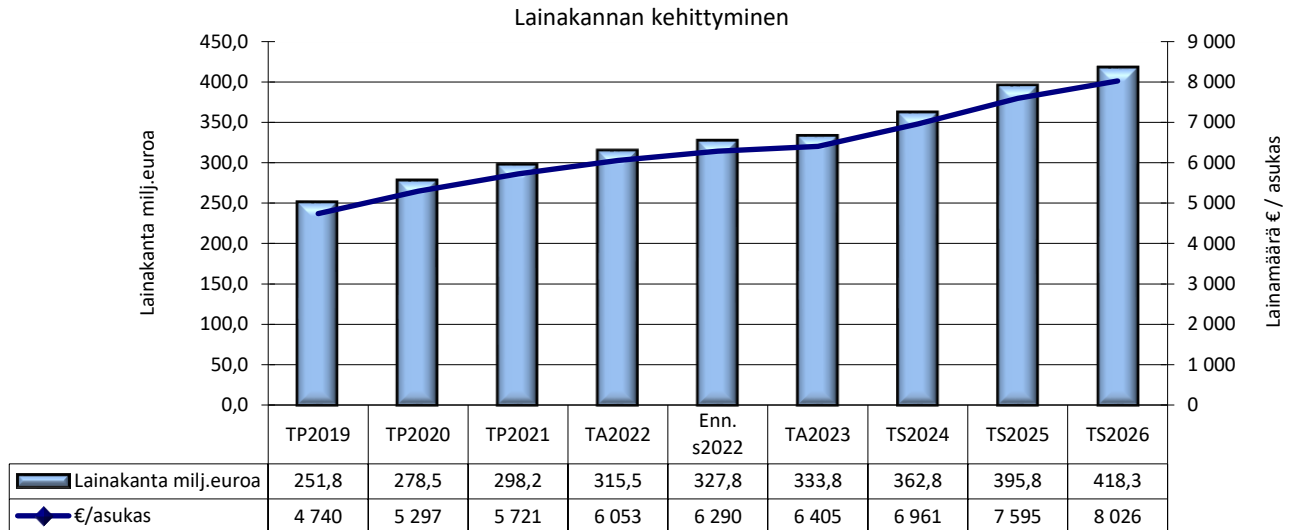
Antolainauksen määrään vaikuttavat kaupungin tililuottosopimusten mukaiset lainat sekä nykyiset antolainat. Uusien antolainojen osalta kaupunginhallitus tekee aina erilliset päätökset. Antolainoissa on varauduttu 23 miljoonalla eurolla konsernilainojen myöntämiseen syksyllä 2022 konserniyhtiöille toteutetun rahoitustarvekyselyn perusteella. Kaupungin tilinpäätöksessä on lainamäärän arvioinnissa aiheellista huomioida antolainauksen määrän muutos konserniyhtiöille ja sen vaikutus kaupungin lainamäärään. Lainamäärän suhteen on syytä huomata, että vaikka konsernirahoitus- ja takausperiaatteiden mukainen konsernipankkitoiminta kasvattaa kaupungin omaa lainarahoitustarvetta, tavoitellaan sillä kaupunkikonsernille kokonaistaloudellisesti edullisempaa rahoitusta. Kaupunki saa lähtökohtaisesti edullisemmin rahoitusta markkinoilta kuin konserniyhtiöt, ja kaupungin edelleen rahoittaessa konserniyhtiöitä saadaan säästöä konsernin ulkopuolelle maksettavissa koroissa ja kaupungille korkotuloja.

Lainakannan muutokset suunnitelmakaudella 2024–2026

Lainojen määrään taloussuunnitelmakaudella vaikuttaa rahoituslaskelmassa merkittävästi alijäämien kattamiseen lopulta käytettävä ratkaisu, eli päädytäänkö vuonna 2023 alijäämien kattamisen tavoitteluun lopulta vain Etelä-Savon Energia Oy:lta haettavilla lisätuloutuksilla, vai sen sijasta tai lisäksi saman yhtiön vähemmistöosuuden myymisellä. Näiden toimenpiteiden euromääräiset vaikutukset kaupungille poikkeavat merkittävästi toisistaan, ja niillä on siten suuri vaikutus kaikkeen kaupungin taloussuunnitteluun. Suunnitelmavuosien heikko käyttötalouden tilanne johtaa lainamäärän voimakkaaseen kasvuun.

Tuloslaskelmaosassa ja rahoituslaskelmassa on energiaomaisuustoimenpiteiden osalta huomioitu ainoastaan kaupunginvaltuuston 17.10.2022 § 136 ensisijaiseksi linjaama Etelä-Savon Energia Oy:n lisätuloutus. Siksi lainamäärän kasvu jatkuu rahoituslaskelmassa

suunnitelmavuosina korkeana. Jatkuva velkamäärän kasvu kasvattaa jatkuvasti korkokuluja ja lisää huomattavasti myös kaupungin korkoriskejä, vaikka kohtalaisen suuressa osassa lainoista onkin korkosuojaus.

Lainasalkun rakenne ja suojaustaso

Suojatuilla lainoilla tarkoitetaan kiinteillä koroilla otettuja lainoja ja johdannaissuojauksien määrää. Korkosuojausten tarkoituksena on vähentää kunnan korkomenojen heiluntaa ja parantaa ennustettavuutta ja siten edesauttaa budjetin laatimista ja siinä pysymistä. Korkosuojaustamisella saavutettava vakaampi korko sopii kunnalle myös siksi, että kunnan investoinnit ovat pitkäaikaisia ja korkomenojen äkillisen nousun kompensoimiseksi on olemassa niukasti keinoja. Suunnitelmavuosina ennustettavuuden tarve korostuu, kun sote-uudistuksen myötä kunnan tulovirta pienenee merkittävästi nykyisen lainakannan jäädessä kokonaisuudessaan kaupungin vastattavaksi.

Lainasalkun rakennetta on tarkoitus ylläpitää siten, että vuotuinen suojattujen lainojen osuus lainasalkusta on suunnitelmakaudella vähintään 40 prosenttia. Suojaustasolla tarkoitetaan suojattujen lainojen osuutta kokonaislainamäärästä. Mikkelin kaupungin lainasalkun suojaustaso on vuoden 2023 alussa noin 60 prosenttia. Suojaukset painottuvat tällä hetkellä kiinteäkorkoisiin lainoihin, joita on matalien korkojen aikana onnistuttu saamaan edulliseen hintaan. Suojaustaso pidetään suunnitelmakaudella noin 40–60 prosentin välillä. Lainakannan jatkuva kasvu lisää suojauksistakin huolimatta korkorisikin määrää. Korot ovat lähteneet huomattavaan nousuun vuoden 2022 aikana, eivätkä kunnatkaan enää saa lainoja läheskään niin edullisesti kuin koronavuosien 2020 ja 2021 aikana.

Rajoitukset korkosuojausten käyttötarkoituksen suhteen: Korkojohdannaista voidaan käyttää vain korkoriskiltä suojautumiseen. Valtuutetuilla henkilöillä on näin ollen oikeus tehdä vain sellaisia korkosuojausjaksia, joissa maksettava maksimikorko on joko ennalta tiedossa (esim. kiinteä korko) tai maksettavan koron erotus vaihtuvaan markkinakorkoon on rajoitettu (esim. 3kk euribor + 2 %-yksikköä). Täten esimerkiksi korkojohdannaista, jossa kunnan maksama korko voi kumuloitua rajoittamattomasti, ei voida käyttää.

Rajoitukset korkosuojausten nimellismäärän suhteen: Tietylle kalenterivuodelle tehtyjen korkosuojausten nimellismäärä saa olla enintään 65 % lainasalkun ennustetusta koosta kyseiselle vuodelle. Suojausten aikahorisontti voi olla pidempi kuin nykyisten lainojen maturiteetti, mikäli hyväksytyjen tai valmistuilla olevien kunnan taloussuunnitelmien (talousarvio) tai pidemmän tähtäimen ennusteiden perusteella on perusteltua uskoa, että nykyisten lainojen erääntyessä ne jälleenrahoitetaan uudella velalla. Samoin korkosuojausjaksia voidaan tehdä taloussuunnitelmaan jo budjetoitujen, tulevaisuudessa nostettavien lainojen korkorisikin suojaamiseksi jo ennen ko. lainan nostohetkeä.

Korkosuojausten tekemisvaltuudet: Korkosuojausjaksia voivat tehdä kaupunginjohtaja ja talousjohtaja. Talousjohtaja informoi hyvän hallintotavan mukaisesti kaupunginjohtajaa suojausten tekemisen suunnittelusta ja valmistelusta, koska kaupunginjohtaja allekirjoittaa korkosuojaussopimukset. Valtuutetuilla henkilöillä on myös oikeus purkaa tai muuten muokata tekemiään korkosuojausjaksia pitävien em. rajoissa.

Suojaustasojen määrittely aikaperiodille 0–40 vuotta:

1. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 0–4 vuotta (suunnitelmakaudella 2023–2026) siten, että suojattujen lainojen osuus lainasalkusta on vähintään 35 % ja enintään 65 %.
2. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 5–8 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on vähintään 20 % ja enintään 55 %.
3. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 9–12 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 45 %.
4. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 13–20 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 35 %.
5. Lainasalkun rakennetta ylläpidetään aikaperiodilla 21–40 vuotta siten, että suojattujen lainojen osuus on enintään 30 %.

Vaihtuvakorkoiset lainat

Vähintään 35 % lainasalkusta pidetään vaihtuvassa korossa mm. sen varmistamiseksi, että korkokustannukset laskevat markkinakorkojen laskiessa. Näin haetaan tasapainoa korkoriskin ja korkokustannusten välillä.

Kaupunginjohtaja ja talousjohtaja voivat tehdä nostettaviin lainoihin ja olemassa oleviin lainoihin viitekoronvaihtosopimuksia (ns. basis swap) ja koron- ja valuutanvaihtosopimuksia (ns. cross currency swap) korkokulujen alentamiseksi. Viitekoronvaihtosopimuksen tai koron- ja valuutanvaihtosopimuksen avulla voidaan saavuttaa efektiivisesti euribor-sidonnainen laina, mutta matalammin korkokustannuksin - tyyppillisesti matalammalla lainamarginaalilla - kuin nostamalla laina suoraan euribor-sidonnaisena.

Rajoitukset viitekoronvaihtosopimuksen käyttötarkoituksen ja nimellismäärän suhteen: Viitekoronvaihtosopimuksia ja koron- ja valuutanvaihtosopimuksia voidaan käyttää vain yhdessä nimellispääomaltaan saman suuruisen lainan kanssa kyseisen lainan korkomaksun alentamiseksi. Viitekoronvaihtosopimuksessa tai koron- ja valuutanvaihtosopimuksessa kunnan maksettavaksi tulevan koron tulee olla joko 1 kk, 3kk, 6kk tai 12kk euribor-korko (+ mahdollinen kiinteä marginaali) tai kiinteäksi määritelty korko. Viitekoronvaihtosopimus tai koron- ja valuutanvaihtosopimus voidaan tehdä ennen siihen liittyvän tulevan lainan nostoa vain, jos lainan nostosta on tehty vähintään periaatetason linjaus taloussuunnitelmassa, kuten edellä kohdassa ”rajoitukset korkosuojausten nimellismäärän suhteen” on kuvattu.

Rahoituslaskelma (1000 euroa)

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA							
Toiminnan rahavirta							
Vuosikate	17 736	18 660	15 513	20 499	4 283	5 918	12 339
Satunnaiset erät *				37 400			
Tulorahoituksen korjauserät	-3 491	-1 600	-2 100	-1 000	-1 000	-1 000	-1 000
Toiminnan rahavirta yhteensä	14 245	17 060	13 413	56 899	3 283	4 918	11 339
Investointien rahavirta							
Investointimenot	-26 874	-31 752	-30 337	-28 469	-29 883	-32 815	-28 025
Rahoitusosuudet investointimenoihin	1 674	515	1 011	455	880	180	80
Käyttöomaisuuden myyntitulot	3 137	2 050	2 083	2 050	5 325	2 525	2 525
Investointien rahavirta yhteensä	-22 064	-29 187	-27 243	-25 964	-23 678	-30 110	-25 420
Toiminnan ja investointien rahavirta	-7 818	-12 127	-13 830	30 935	-20 395	-25 192	-14 081
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA							
Antolainauksen muutokset							
Antolainasaamisten lisäykset**	-8 219	-7 000	-7 000	-23 000	-10 000	-10 000	-10 000
Antolainasaamisten vähennykset	917	950	950	1 340	1 500	2 500	1 680
Antolainauksen muutokset yhteensä	-7 301	-6 050	-6 050	-21 660	-8 500	-7 500	-8 320
Lainakannan muutokset							
Pitkäaikaisten lainojen lisäys**	58 000	57 000	57 000	20 000	55 500	45 000	43 000
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-23 476	-37 051	-37 050	-14 000	-26 500	-12 000	-20 500
Lyhytaikaisten lainojen muutos	-6 917	-1 000	0	0	0	0	0
Lainakannan muutokset yhteensä	27 607	18 950	19 950	6 000	29 000	33 000	22 500
Oman pääoman muutokset	3 032						
Muut maksuvalmiuden muutokset							
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset	563						
Vaihto-omaisuuden muutokset	53						
Saamisten muutos	2 994						
Korottomien pitkä- ja lyhytaikaisten velkojen muutos	-7 592						
Muut maksuvalmiuden muutokset yhteensä	-3 983						
Rahoituksen rahavirta	19 354	12 900	13 900	-15 660	20 500	25 500	14 180
Rahavarojen muutos	11 535	773	70	15 275	105	308	99

** TP2021 luvut sis. sisäisen konsernilainan Vesilaitokselle, 8 milj. eur.

	TP 2021	TA 2022	Ennuste 2022	TA 2023	TS 2024	TS 2025	TS 2026
TUNNUSLUVUT							
Lainamäärä	298 179	315 494	327 839	333 839	362 839	395 839	418 339
Lainamäärä/ asukas	5 721	6 053	6 290	6 405	6 961	7 595	8 026
Investointien omahankintameno, teur	25 200	31 237	29 326	28 014	29 003	32 635	27 945
Investointien tulorahoitus %	70 %	60 %	53 %	73 %	15 %	18 %	44 %
Pääomamenojen tulorahoitus %	32 %	25 %	21 %	32 %	7 %	11 %	22 %

Mikkelin asukasluvu 31.12.2021

52 121

Valtuustoon nähden sitovat erät

Eritelty rahoituslaskelma

	TA 2023	Kaupunki	Mikkelin Vesiliike- laitos	Liikelaitos Otavia
Tuhansina euroina				
TOIMINNAN JA INVESTOINTIEN RAHAVIRTA				
Toiminnan rahavirta				
Vuosikate	20 499	18 116	2 364	19
Satunnaiset erät	37 400	37 400		
Tulorahoituksen korjauserät	-1 000	-1 000		
Toiminnan rahavirta yhteensä	56 899	54 516	2 364	19
Investointien rahavirta				
Investointimenot	-28 469	-26 274	-2 180	-15
Rahoitusosuudet investointimenoihin	455	455		
Käyttöomaisuuden myyntitulot	2 050	2 050		
Investointien rahavirta yhteensä	-25 964	-23 769	-2 180	-15
Toiminnan ja Investointien rahavirta	30 935	30 747	184	4
RAHOITUKSEN RAHAVIRTA				
Antolainauksen muutokset				
Antolainasaamisten lisäykset	-23 000	-23 000		
Antolainasaamisten vähennykset	1 340	1 340		
Antolainauksen muutokset yhteensä	-21 660	-21 660		
Lainakannan muutokset				
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	20 000	20 000		
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-14 000	-12 340	-1 660	
Lyhytaikaisten lainojen muutokset				
Lainakannan muutokset yhteensä	6 000	7 660	-1 660	
Oman pääoman muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset				
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset				
Vaihto-omaisuuden muutokset				
Saamisten muutokset				
Korottomien velkojen muutokset				
Muut maksuvalmiuden muutokset yht.				
Rahoituksen rahavirta	-15 660	-14 000	-1 660	
Rahavarojen muutos	15 275	16 747	-1 476	4

12 Talousarviovuoden 2023 ja suunnitelmavuosien 2024–2026 investoinnit

Investointiohjelman tausta-aineistoina ovat jo aikaisemmin tehdyt päätökset mm. kouluista, päiväkodeista, liikenneinvestoinneista, liikuntapaikkarakentamisesta, liikenneverkosta sekä kaupungin taloudellisen kyvyn kehittyminen investoimalla.

Kaupungin talouden tilanne on edelleen jatkunut heikkona, eikä vuoden 2022 tuloksen ennusteta asiaa korjaavan. Ulkoinen laskutuserä tulee olemaan merkittävä, mikä näkyy tilinpäätöksessä. Kaupungin sidotusta veroprosentista ja laajemmin rahoitusasemasta johtuen esitetty investointitaso on vuonna 2022 hyväksyttyä taloussuunnitteluvuoden 2023 pienempi.

Investoinnit päiväkoteihin ja kouluihin ovat erittäin merkittävät talousarviovuodelle ja taloussuunnitteluvuosille. Saimaanportin yhtenäiskoulu on rakennusvaiheessa ja valmistuu vuonna 2024. Itäisen alueen päiväkotijärjestelmä ja kouluverkko on tulevaisuudessa päätöksenteon kohteena.

Korjausvelan oleelliseksi vähentämiseksi investointiesitys ei ole riittävä.

Elinvoimaisuuteen mm. strategisiin kehittämälustoihin osoitetaan investointeja. Merkittävin panostus osoitetaan Veturitallien alueen kehittämiseen.

Kaupunki on perustetun Itärata Oy:n osakas. Mikkelin arvioitu kokonaisuus on 2,7 miljoonaa euroa, joka jakautuu 5-10 vuoden aikajaksolle.

Kaupunki investoi poistotasoa enemmän. Kaupungin laskennallinen poistojen taso on n. 22,5 milj. euroa vuonna 2023.

Taloussuunnitelmavuosille 2024-26 esitetyt investoinnit ovat ohjeellisia ja niiden toteutus sopeutetaan vuosittain kaupungin taloudelliseen tilanteeseen talousarviokäsittelyn yhteydessä.

Keskeisimmät talousarvion sitovat investoinnit (vuoden 2023 osuus investoinnista):

- Rakennusvalvonnan arkiston digitalisointi ja paikkatietoalustan uudistaminen maankäytön- ja rakennusvalvonnan prosessien nopeuttamiseksi (248 t. euroa)
- Paikkatietoalustan uudistaminen (300 t. euroa)
- Maan ja kiinteistöjen myynti (tulo 2 milj. euroa).
- Ristiinan päiväkotijärjestelmä (2,5 milj. euroa)
- Eteläinen aluekoulu (9 milj. euroa) ja sen kalustohankinnan aloittaminen (0,7 milj. euroa).
- Lukiorakennuksen ilmanvaihdon saneeraus (0,4 milj. euroa)
- Konsertti- ja kongressitalo Mikaelin salien jäähdytys (250 t. euroa)
- Jalkaväkimuseon katto ja esteettömyyttä korjataan (0,3 milj. euroa)
- Mikkelin Seutukirjaston toimivan rakennuksen katon korjaus (0,8 milj. euroa)
- Kaupungin virastotalon peruskorjaus jatkuu (0,8 milj. euroa)
- Strategisten kehittämälustojen kyky tuottaa elinvoimaa varmistetaan. Erityisesti Satamanlahden kehittäminen (1 milj. euroa)
- Katujen rakentamiseen, saneeraukseen ja siltojen uusimiseen (2,3 milj. euroa)
- Hulevesiohjelman kohteisiin (mm. Veturitallit) investoimalla (0,9 milj. euroa)
- Tulojen hankkiminen edellyttää kaupungin elinvoimaisuuden kehittymistä sekä erityisesti kerrostalotonttien ja yritystoiminnalle varattujen tonttien myynnin onnistumista.
- Itäisen alueen päiväkotijärjestelmä - ja kouluratkaisu on kaupunkitasoisesti ratkaisematta. Investointilistalla on yksittäiset hankkeiden arvioitu kustannustasoja tiedossa olevilla parametreilla. Yksittäiset kohteet aikataulutuksineen korjataan kokonaisratkaisun jälkeen.

KAUPUNKI tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (ar- vio)	TOT. 2022 (meno- arvio)	TA2023		TS2024		TS2025		TS2026		Investoin- nit yht. 2023-26
			menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
<u>MUUT PITKÄVAIKUTTEISET MENOT</u>											
Maaseudun nopeat tietoliikenneyhteydet, MENOT			-200		-200		-200		-200		-800
Rakennusvalvonnan arkiston digiprojekti	-705	-210	-259		-213						-472
Osallistava budjetointi, ASTO		-200	-100		-100		-100		-100		-400
Paikkatietoalustan uusiminen	-900		-900								-900
<u>KIINTEÄ OMAISUUS</u>											
Maa- ja vesialueet											
Maa- ja vesialueiden myynti, TULOT		1100	2000		5300		2500		2500		12300
Maa- ja vesialueiden hankinta, MENOT		-2300	-250		-500		-500		-500		-1750
<u>RAKENNUKSET</u>											
Rakennukset (kiinteistöt), TULOT		85	50		25		25		25		125
Päiväkodit											
Itäisen alueen päiväkotiratkaisut (Tikanpelto, Peitsari, Oravanpesä, Launiala, ryhmäperhe- päivähoito Untuvikot ja Peipposet) *	-9000						-3000		-3000		-6000
Ristiinan päiväkoti (130 lasta)											
Uudisrakennus	-3000	-500	-2500								-2500
Kalustus (varhaiskasvatus)	-150		-150								-150
Varahoitopiste / Vuorikatu 13 vesikatto	-100				-100						-100
Röllin päiväkoti, julkisivut	-200				-200						-200
Lähemäen lastentalon alakerran peruskorjaus sekä ilmanvaihto (130 lasta)	-700						-700				-700

KAUPUNKI tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (ar- vio)	TOT. 2022 (meno- arvio)	TA2023		TS2024		TS2025		TS2026		Investoin- nit yht. 2023-26
			menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
Koulut											
Eteläinen aluekoulu - kampus (yhtenäiskoulu, 850 opp., Urpola, käyt. 1/2024)	-29500										
Korvaava uudisrakennus, oma tase	-28500	15500	-9000		-3000						-12000
Kalustus (perusopetus)	-1000	100	-700		-200						-900
Itäinen aluekoulu - kampus *	-17000										
Korvaava koulun uudisrakennus (n. 500 opp.), oma tase	-16500		-50		-50		-300		-5100		-5500
Kalustus (perusopetus)	-500								-500		-500
Korvaava päiväkodin uudisrakennus (n. 130 lasta), oma tase					-100		-4000				-4100
Kalustus (varhaiskasvatus)									-100		-100
Päämajakoulun muutokset Rouhialan koulua varten **	-350				-350						-350
Päämajakoulun vesikatto (keskiosa)	-500				-500						-500
Ristiinan yhtenäiskoulun ilmanvaihdon tasapainotus	-50		-50								-50
Lyseon peruskorjaus	-12500								-500		-500
Lukiorakennuksen ilmanvaihdon saneeraus (750 opisk.)	-400		-400								-400
Mikkelin lukio (n. 750 opisk.), koulun uusi sijainti, vuokraus					-200						-200
Kalustus (lukio-opetus)									-750		-750
Kulttuuri											
Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli, kunnostus	-5000	-100	-50		-100		-5000				-5150
Konsertti- ja kongressitalo Mikaeli, salien jäähdytys			-250								-250
Teatteritalo											
Vesikaton uusiminen ja julkisivut	-2000				-2000						-2000
Jalkaväkimuseon esteettömyys ja vesikatto TULOT	250	200		25							25
Jalkaväkimuseon esteettömyys ja vesikatto MENOT	-500	-200	-300								-300
Ristiinan Kallioniemen huvilan peruskorjaus			-200		-200						-400
Kirjastorakennus, Mikkelin Seutukirjasto											
Vesikaton uusiminen	-800		-800								-800
LVIS-peruskorjaus	-3500						-3500				-3500
Liikunta											
Hänninkentän huoltorakennus TULOT	750					750					750
Hänninkentän huoltorakennus MENOT	-3500				-3500						-3500
Urpolan varastorakennus jäänhoitokoneelle	-120		-120								-120
Ristiinan urheilukentän huoltorakennuksen lisäosa/varastotila	-100				-100						-100
Rantakeitaan sisäilmakorjaukset	-100				-100						-100
Rantakylän uimahallin kloorikone	-150								-150		-150

KAUPUNKI tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (ar- vio)	TOT. 2022 (meno- arvio)	TA2023		TS2024		TS2025		TS2026		Investoin- nit yh- teensä vuosina 2023-26
			menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
Julkiset rakennukset											
Kaupungin virastotalo, peruskorjaus jatkuu		-150	-800		-250		-250				-1300
Sisätyöt (LVIS, Vilhonkadun siipi)											
Esteettömyyden parantaminen virastotalokorttelissa	-280				-280						-280
Sotakoulu, Ristiina (sis. hankkeen kaupungin osuus) MENOT	-1100	-250	-100		-100						-200
Isopadan lattioiden ja kylmiöiden korjaus	-1050		-50		-1000						-1050
Lähemäkitalon peruskorjaus	-1000		-50		-900						-950
Kiinteistöjen muut muutos- ja peruskorjaustyöt											
Koulu- ja esiopetus		-200	-200		-200		-200				-600
Liikunta- ja nuorisopalvelut		-100	-100		-100		-100				-300
Julkiset rakennukset		-100	-100		-100		-100				-300
Sote kiinteistöt		-100	-50								-50
Rakennusten suunnittelumääräraha		-75	-75		-75		-75				-225
Energiataloudelliset investoinnit, TULOT				100		50		50		50	250
Energiataloudelliset investoinnit, MENOT			-300		-200		-200		-200		-900
Sähköautolataus, MENOT		-40	-100		-100		-300		-300		-800
Kiinteät rakenteet											
Strateginen kehittämisalustat											
Satamalahden kehittäminen (sis. Veturitallinlahti)		-300	-1000		-5000		-3000		-1000		-10000
Ecosairila		-200	-250		-200		-200		-500		-1150
Kalevankankaan alue		-100	-100		-100		-100				-300
Matkailu			-200		-200		-200		-200		-800
Ruutukaavakeskustan kehittäminen		-150	-100		-300		-300		-100		-800
Liikenneverkkoratkaisut											
Valtion kanssa toteutettavat yhteishankkeet (Savilahden ylitys, osuus)									-2000		-2000
Kevyenliikenteen yhteys, Suomenniemen keskusta Kauriansalmi, kaupungin osuus	-7000								-3500		-3500
Kadut											
Sairaalakampuksen ympäristön liikennetilän viimeistely		-200	-70								-70
Kadut (yritys- ja uudet asuinalueet)		-800	-800		-1500		-2000		-2000		-6300
Kadut ***		-1200	-1000		-2000		-2500		-2500		-8000
Siltojen uusiminen (tahti 1 kpl /2 vuotta)			-500				-500				-1000

KAUPUNKI tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (ar- vio)	TOT. 2022 (meno- arvio)	TA2023		TS2024		TS2025		TS2026		Investoin- nit yh- teensä vuosina 2023-26
			menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen											
Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen (Kasarminkatu jkpp) TULOT***		100		200							200
Pyöräilyn ja kävelyn edistäminen (Kasarminkatu jkpp) MENOT***		-100	-400		-400						-800
Savilahden rannan yhtenäinen kevytväylä (asemakaavan toteuttaminen)		-200			-300		-100				-400
Meijeripuiston rannan yhtenäinen puistoväylä (asemakaavan toteuttaminen)	-170	-20	-150								-150
Lentoasema (sis. valtion investointituen) TULOT				30	30		30			30	120
Lentoasema (sis. valtion investointituen) MENOT	-350		-50		-100		-50		-100		-300
Katuvalojen saneeraus (sis. ohjausyksiköt)		-500	-400		-200		-200				-800
Liikennevalojen uusiminen (1 kpl / 2 vuotta)					-150				-150		-300
Puistot ja leikkipaikat ***		-250	-250		-250		-400		-250		-1150
Geopark hanke (Saimaan Geopark lokalisatio, Unesco)		-50	-50		-50		-50		-50		-200
Vesistö											
Hulevesiohjelma ***		-450	-50		-300		-650		-650		-1650
Veturitalinlahti hulevesi			-800								-800
Hulevesialueen rakentaminen (Urpolan lampi)	-400	-50			-200						-200
Tikkalan hulevesijärjestelyt			-150		-30						-180
Laihalammen kunnostus	-250								-250		-250
Satamien kunnostus *** (sis. retkisatamat)		-50	-75		-25		-50		-75		-225
Pökkäänlahden koti- ja vierassatama, Ristiina	-250				-200		-50				-250
Retkisatamien (4 kpl Saimaa) peruskunnostus, hanke PSS ry	-240	-120	-10								-10
Mikkelin joet, patojen poistaminen TULOT											
Mikkelin joet, patojen poistaminen MENOT	-200	-70	-30								-30
Liikkuminen											
Uimarantojen kunnostukset		-50	-75		-75		-50		-50		-250
Ristiinan Uikkalan kävelysilta			-120								-120
Latureitin jatko ja valaistus, Ristiina	-150								-150		-150
Urheilupuiston nurmikentän sadevesijärjestelmät	-100						-100				-100
Ristiinan tekonurmi, TULOT	50				50						50
Ristiinan tekonurmi, MENOT	-400				-400						-400
Urheilupuisto, jalkapallo- ja tenniskenttien uudistaminen TULOT	100						100				100
Urheilupuisto, jalkapallo- ja tenniskenttien uudistaminen MENOT	-500						-500				-500
Urheilupuiston nurmikentän kastelujärjestelmän uusiminen	-100				-100						-100
Raviradan nurmikenttien kastelujärjestelmän uusiminen	-120						-120				-120
Karkialammen kuntotalon viereinen urheilukenttä	-25		-25								-25

KAUPUNKI tuhansina euroina	Hankkeen suuruus- luokka (ar- vio)	TOT. 2022 (meno- arvio)	TA2023		TS2024		TS2025		TS2026		Investoin- nit yh. 2023-26
			menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
Haukivuoren tenniskentät, hiekkatekonurmi	-80				-80						-80
Otavan koulun piha ja lähiliikuntapaikka	-300						-300				-300
Otavan lähiliikuntapaikka (koulun urheilukenttä)	-200								-200		-200
Tuppuralan koulun piha (155 opp.) ja lähiliikuntapaikka	-200							-200			-200
Yleisurheilukentän kunnostus, Haukivuori	-100								-100		-100
Liikuntapaikkarakentaminen ja kunnostus ***		-100	-125		-125		-125		-125		-500
Tornimäki rinnerakenteet	-185	-155	-30								-30
IRTAIN OMAISUUS											
Koneet ja kalusto											
Hallinnon palvelualue											
Ruoka- ja puhtauspalvelut		-90	-75		-75		-60		-60		-270
Vaalimainostelaineiden uudistaminen	-75	-65	-20								-20
Valtuustosalin digitalisaatio			-100								-100
Vaalien järjestäminen / tietokoneet	-20		-20								-20
Sivistyksen palvelualue											
Kasvatus- ja opetuslautakunta		-190	-175		-175		-175		-200		-725
Hyvinvoinnin ja osallisuuden lautakunta		-170	-175		-175		-175		-200		-725
Asumisen ja toimintaympäristön palvelualue											
TKI tilan varustelu (BEM-osaamiskeskus) Metsä-Sairila TULOT				100							100
TKI tilan varustelu (BEM-osaamiskeskus) Metsä-Sairila MENOT			-250								-250
ARVOPAPERIT JA OSUUDET											
Osakkeet ja osuudet											
Osakkeiden hankinta, Saimaa Stadiumi Oy vuoteen 2030			-200		-200		-200		-200		-800
Muiden osakkeiden hankinta			-75		-100		-200		-200		-575
Itäradan suunnitteluhankeyhtiö (KV 31.8.20 § 269)			-70		-70		-70		-70		-280
INVESTOINNIT YHTEENSÄ											
TULOT				2505	6205		2705		2605		14020
MENOT			-26274		-28198		-31250		-26430		-112152
NETTOINVESTOINTI			-23769		-21993		-28545		-23825		-98132

TASEYKSIKKÖ JA LIIKELAITOKSET tuhansina euroina	TA2023		TS2024		TS2025		TS2026		Investoinnit yht. 2023-26
	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
LIIKELAITOS OTAVIA									
TULOT									
MENOT		-15		-25		-25		-25	-90
NETTOINVESTOINTI		-15		-25		-25		-25	-90
VESILIIKELAITOS									
Kunnallistekniikka ja laitosinvestoinnit									
TULOT									
MENOT									
Vesilaitokset		-130		-270		-220		-250	-870
Jätevesipuhdistamot									
Jätevedenpuhdistamot		-650		-290		-300		-300	-1540
Anttolan siirtolinja, yleissuunnitelma		-50		-30		-60		-60	-200
Ristiinan jätevesipuhdistamo ja hankessuunnitelma		-60		-90					-150
Metsä-Sairilan puhdistamo		-350		-20		-20		-20	-410
Verkostot		-940		-960		-940		-940	-3780
MENOT		-2180		-1660		-1540		-1570	-6950
NETTOINVESTOINTI		-2180		-1660		-1540		-1570	-6950
TASEYKSIKKÖ JA LIIKELAITOKSET / INVESTOINNIT YHTEENSÄ									
TULOT									
MENOT		-2195		-1685		-1565		-1595	-7040
NETTOINVESTOINTI		-2195		-1685		-1565		-1595	-7040

		TS2023		TS2024		TS2025		TS2026		Investoinnit yht. 2023-26
		menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	menot	tulot	
INVESTOINNIT YHTEENSÄ										
TULOT			2505		6205		2705		2605	14020
MENOT		-28469		-29883		-32815		-28025		-119192
NETTOINVESTOINTI		-25964		-23678		-30110		-25420		-105172

Poistotaso n. 22,5 milj euroa.

- * Ratkaistaan itäisen alueen päiväkotij- ja kouluratkaisun yhteydessä Kaupunkirakenneselvitys (kaupunginvaltuusto 18.6.2018 § 71). Ennen hankkeiden toteuttamisen aloittamista tehdään erillinen hankekohtainen päätös.
- **
- *** Työohjelma vahvistetaan käyttötalousuunnitelmassa

Liite 1: Merkittävimpien konserniyhteisöjen konsernivastuuhenkilöt ja yhteyshenkilöt

Kaupunginjohtajan viranhaltijapäätös 20.10.2022 § 47 (päätöksen voimaantulo 1.1.2023)

KONSERNIVASTUUHENKILÖT

Konsernivastuuhenkilön tehtävänä on konserniyhtiöiden valvonta, perehtyminen vastuuyhtiöidensä asioihin sekä yhdyshenkilönä toimiminen yhtiön ja kaupungin välillä (konserniohje 7.6.2022 § 82). Konsernivastuuhenkilön tulee aktiivisella omistajaohjauksella myötävaikuttaa ohjattavakseen määrättyjen yhtiöiden hallintoon ja toimintaan (hallintosääntö § 25).

Liikelaitokset	
Mikkelin kaupungin liikelaitos Otavia	Sivistysjohtaja
Mikkelin vesiliikelaitos	Kaupunkikehitysjohtaja
Tytäryhteisöt	
Etelä-Savon Energia Oy (konserni)	Kaupunginjohtaja
Kiinteistökehitys Naistinki Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Metsäsairila Oy (konserni)	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikalo Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin Asumisoikeus Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin opiskelija-asunnot Oy (Moas)	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin Oppilaitoskiinteistöt Oy	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin Jäähalli Oy	Hallintojohtaja
Mikkelin kehitysyritys Miksei Oy	Kaupunginjohtaja
Etelä-Savon Koulutus Oy (konserni)	Sivistysjohtaja
Mikkelin Ravirata Oy	Hallintojohtaja
Mikkelin Matkailu Oy (ei toimintaa)	Hallintojohtaja
Kiinteistö- ja asuntoyhtiöt	
As Oy Pirttitie III	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja *)
As Oy Tuppura	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja *)
As Oy Hirvipari	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja *)
Kiint. Oy Ristiinan Suopursu	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja *)
Kiint.Oy Kenkäveronniemi	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja *)
Kiint.Oy Mikkelin Takojankatu 1	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja *)
Mikkelin Arkistotalo Oy	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja *)
Kiint.Oy Mikkelin Tietotaitokortteli	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja *)
Muut määräysvallan perusteella tytäryhtiöasemaan verrattavassa asemassa olevat yhteisöt	
Kyyhkylä-säätiö	Hallintojohtaja
Haukivuoren Vanhustentalosäätiö	Palvelujohtaja (Kaupunkikehitysjohtaja *)

*delegoitu

YHTEYSHENKILÖT:

Seuraaviin yhteisöihin nimetyt henkilöt toimivat yhteyshenkilönä kaupungin ja yhteisön välillä. Yhteyshenkilön tehtävänä on seurata vastuuyhteisönsä toimintaa ja huolehtia toimivasta tiedonkulusta yhteisön ja kaupungin välillä. Yhteisöt eivät ole kaupungin määräysvallassa tytäryhtiöaseman tai enemmistömääräysvallan perusteella, joten konserniohjetta sovelletaan ainoastaan tilannekohtaisesti omistajaohjauksen työvälineenä ja suhteessa kaupungin omistusosuuteen tai päätösvaltaan.

Omistajaohjauksellisesti olennaisiksi katsotut muut yhteisöt: kuntayhtymät, säätiöt, osakkuusyhteisöt sekä osaomistusyhteisöt	
Kaakkois-Suomen Ammattikorkeakoulu Oy (konserni)	Kaupunginjohtaja
Suur-Savon Sähkö Oy	Kaupunginjohtaja
Etelä-Savon Maakuntaliitto	Kaupunginjohtaja
Etelä-Savon kampuskiinteistöt kuntayhtymä	Kaupunkikehitysjohtaja
Mikkelin Mikaeli Oy	Hallintojohtaja
Saimaa Stadiumi Oy	Sivistysjohtaja
Sodan ja rauhan keskus Muisti Oy	Sivistysjohtaja
Sodan ja rauhan keskus Muistin tukisäätiö	Sivistysjohtaja